HISTORIA
ECCLESIASTICA
VARIIS COLLOQUIIS DIGESTA

UBI

PRO THEOLOGIÆ CANDIDATIS

Res præcipuæ, non solum ad Historiam, sed etiam ad Dogmata, Criticam, Chronologiam, & Ecclesiæ Disciplinam pertinentes, per breves Interrogationes, & Responsiones perstringuntur, & in præclaro ordine collocantur.

TOMUS PRIMUS

Complectens quatuor priora Ecclesiæ sæcula.

AUCTORE

FR. IGNATIO HIACYNTHO
AMAT DE GRAVESON

Sacræ Facultatis Parisiensis Doctore, & Collegii Casanatensis Theologo, Ord. Fratrum Præd.

ROMÆ MDCCXVII.
Apud Franciscum Gonzagam.

SUPERIORUM PERMISSU.

PRÆFATIO.

UM primùm ætas nostra, qua nulla fortassè fuit expolitior, à barbarie respirare cœpit, tàm ardenter in studium sacræ antiquitatis incubuit, ut inter liberales hujus sæculi disciplinas, hæc præ cæteris una dominetur, & apud omnes, qui de Religione benè mereri student, principem locum optimo jure obtineat. At verò penè jacuit olim, (proh dolor!) Artium Domina, Reginaque Theologia, contagione quadam ita deformata verbis, ita rebus infuscata, succo & sanguine ita decolorata, ut in frigidis, ac spinosis dumtaxàt quæstionibus plurimum occuparetur. Sed nunc (quod ætati nostræ impensè gratulemur) purior demum, atque defæcatior meliori sydere tandem restituta est Theologia, quippè quæ in differendi subtilitate ita quidem versari amat, ut simul ad eruditæ vetustatis speciem expressa, ad SS. Patrum directa normam, ad Historiæ, & Disciplinæ Ecclesiasticæ veritatem exacta, mirifica Critices artis adjumenta, & universæ eruditionis thesauros in omnes cultarum gentium Scholas liberaliter effundat. Hunc præclarum Theolo-

giæ additum splendorem, acceptum referre debemus indefesso studio virorum eruditorum, qui germana Theologia, & omnigenæ doctrinæ copia cumulatissimè instructi immensa non minus mole, quàm eruditione volumina hac tempestate ediderunt, quibus adolescentum animos veræ flagrantes desiderio sapientiæ ad antiquitatis studium, ad Historiæ Sacræ notitiam comparandam, admotis velut calcaribus, stimularunt, ac vehementer inflammarunt. Extat etiam doctissimi Patris Mabillonii, *quem sacræ antiquitatis bono natum lubens hìc honoris causa nomino, aureus liber* de Monasticis studiis, *qui sanioris Theologiæ Magistris regiam planè viam sternit, cui maxima cum Theologici nominis commendatione utiliter insistant; quam qui secuti sunt ex Religiosissima* Congregationis *S. Mauri Familia viri celeberrimi, eruditis suis lucubrationibus & SS. Patrum Theologiam, & Ecclesiam illustrarunt hactenus, & modò feliciter illustrare pergunt. Quæ cum ita sint, probari neutiquam possunt hi, qui in literaria Palæstra, tot, tàmque egregiis virorum doctorum* Operibus *abundè locupletata, adhuc barbariem mordicus retinere, siccis quæstionibus indulgere, & in antiquitatis totius ignoratione versari volunt; digni profe-*

ctò,

ctò, qui Tullianis verbis arguantur: veluti qui perversè post inventas fruges, glande vesci perseverant. *Sanè, negare haud possunt illi, qui abstractis quæstionibus, velut deliciis, unicè delectantur, Theologum, ut suis omnibus numeris absolutus sit, præsidiis instructum esse oportere, hisque armis uti debere, quibus Ecclesiæ inservire, & fidei hostes retundere, ac vincere possit. Jam verò hæc arma, hæc præsidia potissimum petenda sunt ex Sacris Scripturis, ex divinis, Apostolicisque Traditionibus, quæ Summorum Pontificum decretis, Sanctorum Patrum Operibus, Conciliorum, Historiæ, & Disciplinæ Ecclesiasticæ monumentis continentur. Quo pacto autem ejusmodi arma tractare, eorumque vim penitiùs introspicere poterit Theologus, qui antiquitatem cùm Sacram, tùm Ecclesiasticam ne primoribus quidem labiis prægustaverit? quo pacto veterum Patrum scripta genuina à suppostitiis secernet, si in eorum Operibus peregrinus, & hospes omninò sit, vel saltem si nunquàm legerit lucubrationes illustrium hujus temporis virorum, qui in sano Artis Criticæ studio, & in Scriptorum Ecclesiæ Catholicæ voluminibus ita hactenùs insudarunt, ut jam nullum penè sit neque tàm obvium, neque tàm reconditum antiquo-*

rum Monumentorum genus, quod justis Criticæ artis ponderibus non librarint, non graviter examinaverint. His, & aliis benè multis rationibus, quibus consultò supersedeo, permotus ipse, hæc edidi Colloquia, in quibus rerum Ecclesiasticarum notitiam ex innumeris voluminibus haustam compendiosè trado, & expono ad consulendum utilitati permultorum studiosorum, qui citrà prolixam temporum diuturnitatem, & graviores in comparandis multis voluminibus expensas, facili negotio poterunt brevioris istius Operis nostri præsidio totam brevi temporis spatio perlustrare, ac addiscere Historiam, & Disciplinam Ecclesiæ, eoque utentur compendio tamquàm clavi, & manuductione ad faciliùs assequenda, altiùsque labili memoriæ infigenda, quæ proliximiùs, & uberiùs alii libri complectuntur.

Verùm, ut candidè fatear, istud qualecumque Opus eo potissimùm fine lucubravi, ut promoverem studia Excellentissimi Principis Francisci Burghesii *fidei meæ curæque concrediti, qui, post emensum magna cum laude Philosophiæ & Theologiæ Thomisticæ stadium, voluit ut de rei Ecclesiasticæ studio leges, ac brevem expeditamque ei præscriberem methodum, cujus beneficio ad necessariam totius*

tius Historiæ, & Disciplinæ Ecclesiasticæ notitiam posset faciliorem nancisci aditum. In hujus studiosissimi Principis, qui ob præclaram, quam sortitus est, indolem, & eximias, quibus fulget, virtutes, sibi in dies omnium amorem, ac benevolentiam conciliat, excolendo ac perpoliendo eleganti ingenio totus incumbo. Quare ejus votis lubentissimè annui, & hanc arduam, licèt & operosam provinciam eò lubentiùs in me suscepi, quòd probè scirem, innumera penè, & immensa de Historia, & Disciplina Ecclesiastica extare volumina, quæ à viris quidem eruditis maxima, ut par est, animi oblectatione perleguntur, à juvenibus tamen, qui Historiam Ecclesiasticam necdum à limine salutarunt, & quibus diuturnum, juxtà ac tædiosum studium haud placet, nunquàm, aut rarò, aut sine fructu lectitantur. At enim, ut obiter dicam, vix numerari possunt Scriptores, qui Historiam Ecclesiasticam aut literis mandarunt, aut doctissimis lucubrationibus, hac præsertim tempestate illustrarunt. Eusebius *Episcopus Cæsariensis Historiam Ecclesiasticam à Christo nato usque ad annnm* CCCXXV. *adornavit, quam posteà ad sua usque tempora continuarunt* Rufinus *Presbyter Aquilejensis*, Socrates, Sozomenus, Theodoretus, Philostorgius, Evagrius, Theo-

 do-

dorus *Lector*, *Auctor Historiæ Tripartitæ ex Sozomeno, Socrate, Theodoreto collectæ, ab* Epiphanio *Scholastico latinè versæ, & à* Cassiodoro *in Compendium redactæ. Hos sequitur* Nicephorus Callixtus, *qui Historiam Ecclesiasticam à Christi ortu ad annum usque* DCX. *produxit. Ex istis, aliisque Scriptoribus, qui variis in sæculis partem aliquam Historiæ Ecclesiasticæ attigerunt, Eminentissimus Cardinalis* Baronius, *sæculo superiori elapso, ut Magdeburgensium Hæreticorum Centurias contra Ecclesiam Catholicam scriptas refelleret, Annales Ecclesiæ duodecim Tomis adamantino pectore, & labore penè suprà vires humanas digessit, quos posteà ab anno* MCXCVIII. *in quem desiit Baronius, continuarunt* Abrahamus Bzovius *Ord. Prædic.* Odoricus Raynaldus *Congr. Oratorii Presbyter, &* Henricus Spondanus *Appamiarum Episcopus. Magnam rerum Ecclesiasticarum cognitionem promovisse Baronium, & complura, quæ antehac densis tenebris erant circumfusa in manifestam lucem eduxisse certum est apud omnes, negari tamen non potest, eum in aliquot circà Historiam, & Chronologiam impegisse errores, quos retexerunt, & emendarunt Catholici Scriptores Historiæ Ecclesiasticæ bono nati Cardinalis* Norisius, Antonius

Pa-

Pagius, Tillemontius, *& alii. In Annales etiam Baronii calamum acuerunt inter Heterodoxos* Isaacus Casaubonus, Richardus Montacutius, Joannes Henricus Hottius, Samuel Basnagius, *qui tamen lucubrationes suas, ut solemne est Hæreticis, multis erroribus fœdarunt. Infinitus profectò essem, si alios doctissimos hujus ætatis Scriptores Catholicos* Thomassinum, Mabillonium, Petavium, Sirmondum, Goarum, Combefisium, Valesium, Baluzium, Bollandum, *ejusque Continuatores de Historia, & Disciplina Ecclesiæ optimè meritos vellem impræsentiarum recensere. Satis sit hìc observasse, ingentem esse copiam Scriptorum, qui Historiam, & Disciplinam Ecclesiasticam illustrarunt immensis Voluminibus, quæ ob summam quam complectuntur eruditionem, apud viros eruditos in maximo pretio jure meritò habentur, ad captum tamen juvenum, ut liberè dicam, ob nimiam prolixitatem non mihi videntur satis accommodata. Quapropter, ipse Excellentissimi Principis* Francisci Burghesii *utilitati pro virili consulturus, non eos Historicos Ecclesiasticos mihi imitandos proposui, qui vel in suis Annalibus, vel in Operibus, quæ de Historia Ecclesiastica ediderunt; benè multa, quæ ad Theologiam, Controversias Fidei, Sacræ Scri-*

 ptu-

pturæ interpretationem, Jus Canonicum spectant, & alia hujusmodi argumenta ad res sacras, & potestatem cùm Ecclesiasticam, tùm Civilem pertinentia promiscuè inseruerunt, & prolixis Dissertationibus pertractarunt, sed potiùs his omnibus, quæ reverà Historicus Ecclesiasticus tanquàm à suo scopo aliena reputare debet, valere jussis; necessarium dumtaxàt esse duxi, res ab ipsis nascentis Ecclesiæ primordiis in diversis Orbis partibus actas compendiosè narrare, hoc est, Historici partes agere, non verò Theologi, aut Polemici officium usurpare, ne videlicèt Opus, quod aggredior, videretur aggregatum quodpiam ex Theologia, Controversiis Fidei, Sacræ Scripturæ interpretatione, Jure Canonico, & aliis id genus quæstionibus res sacras spectantibus, quæ tamen nonnisi ex occasione, raro, & quasi perfunctoriè ab his, qui Historiam Ecclesiasticam describendam suscipiunt, examinari, aut ventilari debent. Alioquin nullis limitibus circumscriberetur Historia Ecclesiastica, sed ad immensam excrescerent molem omnia quæ de illa procuderentur Opera. Ut autem facili ac perspicua methodo procederem, Historiam omnium Ecclesiæ sæculorum variis digessi Colloquiis, in quibus interlocutores sunt Magister, & Discipulus. *Qua*

in re

in re institi vestigiis Alcuini, *qui Caroli Magni Imperatoris præceptor fuit. Extant quippè inter Opera Alcuini tres Dialogi, in quorum uno, qui est* de Grammatica, *non alii interlocutores inducuntur, quàm* Magister, & Discipulus. *In altero Dialogo, qui est* de Rhetorica, *& in tertio, qui est* de Dialectica *interlocutores sunt* Carolus Magnus, *&* Alcuinus, *& in his Carolus Præceptorem & Magistrum suum Alcuinum semper appellat. Ad hanc, inquam,* Alcuini *Dialogorum normam ista in Historiam Ecclesiasticam Colloquia in rem dumtaxàt & usum Excellentissimi Principis* Francisci Burghesii *horis subcisivis elaboraveram, eaque cum nemine alio communicare animus erat. Sed, cùm viri eruditi, quos impensè veneror, hujusmodi Colloquia studiosæ juventuti utilia esse posse judicaverint, consensi tandem ut publicam lucem adspicerent, ea tamen lege, ut fructum, si quem in his lectitandis excerpant Theologiæ Candidati, hunc totum non mihi, sed Excellentissimo Principi* Francisco Burghesio, *qui mihi Opus istud injunxit, gratis animis acceptum referant.*

In hac autem tradenda Historiæ, & Disciplinæ Ecclesiasticæ notitia, duos præsertim scopulos, ad quos multi appellere solent, ma-

jori, qua potui, diligentia declinare ſtudui; nimiam credulitatem dico, quæ in optimi cujusque mentem irrepit facillimè; & delicatiſſimum quoddam faſtidium, ſive effrœnatum illud Critices ſtudium, quo morbo complures noſtræ ætatis viros non parum laborare vix auſim inficiari. A noſtris igitur Eccleſiaſticis Colloquiis, quemadmodum credulitas, ſic aberit faſtidium, & inter utrumque ſcopulum, veluti Scyllam inter & Charibdim, benè fortunante Deo, ibimus medio tuti. Dabo etiam operam, ut ſtudioſæ juventuti probentur hæc noſtra Colloquia. Nam ſi quas illecebras habet brevitas; res tàm multas, tàm diſſipatas, tàm undique accerſitas, & in grandibus Voluminibus hac illac diſperſas, in ſingulis Colloquiis ſub uno adſpectu breviter, quoad ejus fieri poterit, contraham, ſicque moleſtæ lectionis incommoda brevitatis falce ita reſcindam, ut tamen obſcurus non fiam, dum brevis eſſe laboro. Si juvat Ordo ſeriesque rerum; non deſultoria levitate per ætates omnes volitabimus, ſed auſpicabimur à tribus prioribus Eccleſiæ ſæculis, dein, per omnes ætates ibimus. Demùm, ſi perſpicuitas in amore eſt; in hanc curam totus incumbam, ut dilucidus & negligenter quoque legentibus apertus ſcribendi modus non tàm poſſit intelligi, quàm ne omninò poſ-

possit intelligi, neminemque à nostrorum Colloquiorum lectione deterreat, & præpostera rerum confusio, & molesta styli barbaries atque obscuritas. Sex, aut ad summum septem Tomis in 8. totum istud Opus comprehendam, quorum hic primus quatuor priorum Ecclesiæ sæculorum Historiam ac Disciplinam exhibet. Alter verò Tomus, qui jam sub prælo sudat, & duorum Ecclesiæ sæculorum quinti videlicèt & sexti Historiam & Disciplinam complectitur, propediem in lucem prodibit, eumque, si Deus Optimus Maximus me sospitem & incolumem servet, alii Tomi, brevissimo interjecto temporis intervallo, excipient. Ultimus Tomus continebit Tabulas Chronologicas omnium Romanorum Pontificum, Imperatorum, Illustrium Scriptorum, Hæresum & Conciliorum cujuslibet sæculi, necnon locupletissimum Indicem rerum, quæ in universo Opere pertractantur. Æqui igitur bonique consule, erudite lector, hoc qualecumque Opus, quod in rem tuam publici juris facio, quodque Sanctæ Romanæ Ecclesiæ omnium Ecclesiarum Matris ac Magistræ, atque Sedis Apostolicæ judicio lubens submitto, aureum istud usurpans S. Paciani *Barcinonensis Episcopi dictum*: Christianus mihi nomen, cognomen Catholicus *Epistola* 1. *ad Sempronianum*,

num, Deumque, obsecrans & obtestans, ut mihi tribuat Scientiæ donum, simul & studium ac virtutem operandi bonum. Quod si voluntas, studium, virtusque operandi bonum non prosequitur scientiæ donum; satis mihi est, Domine, stultum hebetemque esse. Neque enim ideò patriam parentesque reliqui, ut mihi scientiæ dona largireris, sed ut perfectione virtutum ad vitam æternam perduceres. Nolo certè hanc commutationem. Quod si utraque non mereor, doctrinam scilicèt ac operationem: aufer, quæso, doctrinam, tantùm ut tribuas operationem virtutum. *Verba sunt Sancti Abbatis* Ambrosii Authperti *natione Galli, & octavi sæculi Scriptoris ad calcem lib.* 10. *in Apocalypsin*.

NOS FR. ANTONINUS CLOCHE

Sacræ Theologiæ Professor, ac totius Ordinis Fratrum Prædicatorum humilis Magister Generalis & servus salutem.

TEnore præsentium nostrique auctoritate Officii licentiam facimus Reverendo admodum Patri Fratri *Ignatio Hiacyntho Amat de Graveson* in Sacra Facultate Parisiensi Doctori ac in Collegio Casanatensi Conventus Sanctæ Mariæ super Minervam de Urbe Theologo, Provinciæ nostræ Provinciæ Alumno typis edendi Opus in plures Tomos distributum, cui titulus est: *Historia Ecclesiastica variis Colloquiis digesta, &c.* dummodò prius approbatum fuerit à duobus Ordinis nostri in Theologia Magistris, & aliis servatis de jure servandis. In quorum fidem &c. Datum Romæ in Conventu nostro Sanctæ Mariæ super Minervam die 8. Martii 1717.

Fr. Antoninus Cloche
Magister Ordinis.

Regiſtr. fol. 79.

Loco † Sigilli.

Fr. Bernardus d'Arcet Magister, & Socius.

Si

SI Theologus tantum curæ impendit & vigiliarum in quæstionibus speculativis sæpè spinosis, & interminabilibus, quantò justius & utilius, & Theologo vero dignius censendum est Historiæ Ecclesiasticæ notitiâ pulcherrimâ imbui, quæ traditioni confert & pietati, per aliquot otii sui horas navare Operam Ecclesiasticæ Historiæ, vitæ Magistræ, prudentiæ subsidio, luci veritatis, & potissimo vitæ, & consociatíonis humanæ instrumento, quod locupletum auctorum testimoniis innixum est, in quo nil superstitiosè atque aniliter, sed singula gravi constantique sibi ratione narrantur: quibus si homines minimè crederent, humana profectò societas interiret. Si teste S. Augustino *lib. 2. de Doctr. Christ.* ipsæ Ethnicorum Historiæ ad Sacræ Scripturæ intellectum non mediocriter conferunt, ex earumque ignoratione auctores alioquin graves non semel cespitarunt, ut manifestissimis illustrari exemplis absque negotio posset: quantò magis Ecclesiastica Historia Theologo nedum perutilis, sed pernecessaria censenda est, tùm in disputatione adversus Fidei Catholicæ hostes, tùm ad speculationes exemplis locupletandas, tùm ut in moralibus casuum decisionibus quidpiam justum esse persuadeat, vel injustum; prout à viris aut probis, aut improbis usurpatum est. Bono litterarum, & studiosæ jnventutis natus Reverendus admodum Pater Fr. *Ignatius Hiacynthus Amat de Graveson* vir summâ doctrina, ingenio præstanti, florido eloquio, lucubrationibus suis in lucem editis orbi litterario haud ignotus, aggreditur sex Voluminibus, bessibus foliis, stylo facili, brevi, terso Historiam Ecclesiasticam scribere, res eidem subjectas Colloquiis sex, nomine Discipuli, & Magistri, haud perfunctoriè persequi, controversiasque pro re nata emergentes tribus verbjs pertractare juxtà Canones à viris doctis, narisque emunctioris pro-

probatos cùm Historiæ, tùm Critices, & Chronologiæ. In uno perpulchrè depingit immanium persecutionum procellas quibus Ecclesia exagitata est, & fuit semper victrix, semper triumphans, tot ornata palmis, quot fuit infidelium armis, & irruptionibus lacessita. In altero seriem Antistitum illustriorum Sedium Romanæ, Alexandrinæ, Antiochenæ, Constantinopolitanæ repræsentat. In tertio hæreseon describit ortum, progressum, interitum. In quarto exhibet Concilia quibus vel Hæreses profligatæ, vel mores instituti, vel disciplina sancita, vel Schismata restincta sunt. In quinto ponit ob oculos Lectoris viros scriptis, ac pietate insignes. In postremo adumbrat fidem Orthodoxam, Christianam Ethicam, politiam Ecclesiasticam cujusque sæculi. Jussu Reverendissimi Patris Antonini Cloche Ordinis Prædicatorum Generalis Magistri sedulò, summâque animi oblectatione perlegi duo priora volumina Ecclesiasticæ Historiæ priora sex sæcula complectentia, nihilque in ipsis offendi, quod fidei regulæ, bonisque moribus apprimè non consentiat, nec in eis vel apicem habent tetrici, ac morosi Scriptorum censores, quem arrodant. Hujus itaque aurei Operis primam partem censeo dignissimam, quæ luce publica donetur. Romæ in Conventu & Collegio Sanctæ Mariæ super Minervam die 26. Februarii anni 1717.

Fr. Antonius Bardon, Ord. Præd. Sacræ Facultatis Parisiensis Doctor Theologus, & Catedraticus Casanatensis.

Histo-

HIstoriæ Ecclesiasticæ studium, cùm Viris Ecclesiasticis omnibus, tùm potissimum Theologis perquam necessarium esse, nemo est, quod sciam, qui id in dubium revocare velit. Enimverò, hoc ipsum ut paucis perstringam, nonne ex saluberrimis Historiæ Ecclesiasticæ fontibus haustum deductumque habemus, quid circa Fidem, Mores, disciplinam Ecclesiasticam,& Hæreses in Conciliis sancitum fuerit. Quid à Sanctis Patribus, aliisque Scriptoribus Ecclesiasticis in commune Ecclesiæ commodum litteris proditum, seræque posteritati transmissum sit. Quid tandem, ut cœtera mittam, præclara Sanctorum gesta, ad quorum normam, vir Ecclesiasticus vitam suam exigat, necessum sit, spectet attineatque. Hæc cum ita sint, sæpè mecum cogitare soleo,quid causæ sit,quamobrem pauci adeo sint,qui utilissimo huic atque jucundissimo studio incumbere operamque navare minimè satagant. Multa hanc in rem animo pervolventi, istud demum occurrit, quod, nisi mea me fallat opinio, in causa est, cur plerique ab hujusmodi studio deterreantur. Scilicèt prægrandia sive veterum, sive recentiorum Historiæ Ecclesiasticæ concinnatorum Volumina, quibus haud perfunctoriè decurrendis, & otii quam plurimum, & maxima memoriæ tenacitas desiderantur, cum à primo, quod ajunt, limine, vix salutaverint, ecce animum confestim despondere, curamque omnem Historiæ Ecclesiasticæ capessendæ penitus abjicere non dubitant. Gravissimo hoc genus offendiculo medelam ut afferret, atque viam ad frugiferam Historiæ Ecclesiasticæ cognitionem comparandam sterneret, complanaretque Reverendus admodum Pater Fr. *Ignatius Hiacynthus Amat de Graveson* Sacræ Facultatis Parisiensis Doctor, & Collegii Casanatensis Theologus Methodum hanc facilem, claram, limpidam, ac compendiosam excogitavit, quam si manibus terant viri Ec-

Ecclesiastici, id in me recipio futurum, ut Ecclesiasticam, quà latè pateat, Historiam, nullo negotio edíscere possint. Hujus methodi Tomum primum, quatuor priora Ecclesiæ sæcula complectentem, cùm ex præscripto Reverendissimi Patris Generalis Antonini Cloche sedulò ac diligenter lectitaverim, nihil in eo observavi, quod sanam doctrinam non sapiat. Nihil, quod bonos mores non spiret. Nihil, quod sanctiorem Ecclesiæ disciplinam non sonet. Nihil, quod singularem in rebus Ecclesiasticis eruditionem non redoleat. Nihil denique, ut alias præcellentes Clarissimi Auctoris in scribendo dotes silentio prætereaam, quod lacteum quemdam Eloquentiæ fontem, non indigitet. Quare opus istud, ut prælo citius committatur, & censeo, & percupio, ne Historiæ Ecclesiasticæ studiosi præclaro sanè, ac proficuo Opere diutius orbentur. Reliquum est, ut iidem notitiæ Ecclesiasticæ peramantes, vota, precesque Deo Optimo Maximo nuncupent, quò Doctissimus Auctor prolixa vita, incolumique valetudine donatus, quam auspicatus est Ecclesiasticam Historiam, ad umbilicum usque, felicissimumque exitum perducere valeat. Ita fiet, ut quidquid in priscis Ecclesiæ Historicis reconditum magis, quidquid etiam in modernis selectum, scituque dignum reperitur, totum hoc pleno, nobili, gratoque calamo sit ipse Orbi Ecclesiastico propinaturus. Datum Romæ die 7. mensis Martii anni 1717.

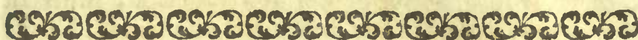
Fr. Patricius Plonket Sacræ Facultatis Parisiensis Doctor, & Theologus Casanatensis Ord. Præd.

IM-

IMPRIMATUR,

Si videbitur Reverendissimo Patri Magistro Sacri Palatii Apostolici.

N. Card. Caracciolus Pro-Vic.

APPROBATIO

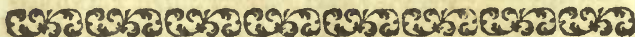
Illustrissimi, & Reverendissimi Domini

JUSTI FONTANINI

A cubiculo honorario Sanctissimi D.N. CLEMENTIS XI.

JUbente Reverendissimo Patre Fr. Gregorio Selleri Magistro Sacri Palatii Apostolici, perlectus est liber inscriptus: *Historia Ecclesiastica variis Colloquiis digesta, &c.* nec in eo quicquam offendi, quod ejus editionem remorari posse videatur. Quare typis dignum censeo, tanquam opus tironibus perutile, quorum institutioni optimus & clarissimus auctor, pro singulari modestia sua, ab se elaboratum fuisse significat. Dabam Romæ die 13. Decembris anno Domini 1716.

Justus Fontaninus Abbas Sextensis.

IMPRIMATUR,

Fr. Gregorius Selleri Ordinis Prædicatorum Sacri Palatii Apostolici Magister.

IN-

INDEX COLLOQUIORUM

Quæ continentur in hoc primo Tomo.

COLLOQUIA

In Historiam trium priorum Ecclesiæ sæculorum.

COLLOQUIUM I.

COLLOQUIUM II.

COLLOQUIUM III.

COLLOQUIUM IV.

COLLOQUIUM V.

COLLOQUIUM VI.

COLLOQUIUM VII.

COL-

COLLOQUIA

In Historiam Ecclesiasticam IV. sæculi.

COL-

COLLOQUIUM V.

COLLOQUIUM VI.

HISTORIA ECCLESIASTICA I. II. & III. Ecclesiæ Sæcul.

Variis Colloquiis digesta.

Eptem circà Historiam trium priorum Ecclesiæ Sæculorum colloquia instituam. In primo, referam persecutiones, quæ tribus prioribus Sæculis Ecclesiam exagitarunt, ibidèmque, juxtà accuratissimam Chronologiam, seriem Romanorum Imperatorum, qui tribus primis Ecclesiæ Sæculis summâ rerum potiti sunt, attexam. In altero, exhibebo continuam seriem Episcoporum, qui præcipuas Ecclesiæ Sedes, Romanam videlicèt, Alexandrinam, Antiochenam, & Hierosolymitanam in tribus primis Sæculis tenuerunt. In tertio, texam Historiam Judæorum ab obitu Herodis usquè ad ultimam Urbis Hierosolymitanæ sub Vespasiano Imperatore cladem, eorum Sectas, & funestam post Hierosolymitanum excidium conditionem itidèm describam. In quarto, proferam in medium Hæreses, quæ tribus primis Sæculis Ecclesiam infestarunt. In quinto, agam de Conciliis, quæ in tribus primis Sæculis fuerunt variis in locis

celebrata. In ſexto, diſſeram de Viris illuſtribus, qui in tribus primis Sæculis Eccleſiam doctrinâ, & pietate illuſtrarunt, eorumque genuina opera à ſpuriis, & ſuppoſititiis juxtà artis Criticæ Regulas ſecernam. In ultimo, perſtringam, ac ſummatim delibabo Doctrinam, Diſciplinam, & Moralem trium priorum Eccleſiæ Sæculorum. Conſultò autèm prætermittam nonnullas difficultates, quæ in primo Eccleſiæ Sæculo vulgò ventilari ſolent, videlicèt, de anno, quo Chriſtus Dominus noſter natus, baptizatus, & mortuus eſt; quià ejusmodi difficultates jàm diſcuſſi, & pleniſſimè elucidavi in Tractatu, quem edidi, *de Myſteriis, & annis Chriſti*. Miſſas etiàm faciam quæſtiones, quæ ſpectant libros ſacros novi fœderis, eorumque Authores, qui afflati Spiritu Sancto cœleſtem doctrinam in primo Eccleſiæ Sæculo literis conſignarunt. Has quippè quæſtiones tàm latè expendi in alio Tractatu, quem publicâ luce donavi, *de Scriptura Sacra*, ut otio lectoris abuterer, eique iteratis repetitionibus faſtidium ingererem, ſi denuò eas hìc excutiendas ſuſciperem. Nunc igitùr permittamus vela ventis, Deumque Optimum Maximum obnixè deprecemur, ut curſum noſtrum ſplendidiſſimâ gratiæ ſuæ luce dirigere, ac benè fortunare dignetur.

COLLOQUIUM PRIMUM.

In quo deſcribitur Hiſtoria Perſecutionum, quæ tribus prioribus Sæculis Eccleſiam exagitarunt, & texitur ſeries Imperatorum, qui tribus primis Eccleſiæ Sæculis ſumma rerum potiti ſunt.

MAGIST. VOtis tuis abundè me feciſſe ſatis autumo, dùm in his, quas non multos abhinc annos publici juris feci, lucubrationibus, omni argumentorum genere adversùs Judæos, & Ethnicos evici, Jeſum Chriſtum eſſe verum Meſſiam Prophetarum vaticiniis prædictum, totamque Servatoris noſtri, Deumque intèr & homines Mediatoris vitæ Æconomiam, mortem, ad vitam reditum, & glorioſum in Cœlos aſcenſum lato calamo ſum proſecutus. Supereſt nunc, ut difficultates, ſi quas intèr legendum nactus es, quæ tibi aliquid negotii faceſſant, in iſtis, quæ mox inſtituimus, litteratis colloquiis ſingillatim mihi proponas, ut his ſemel diſcuſſis, atque dilucidatis, major tibi lux affulgeat, & omnis tuo adhuc hærens animo ſcrupulus, admotâ veritatis luce penitùs eximatur.

DISCIP. Tàm expeditâ methodo Myſteria Jeſu Chriſti Servatoris noſtri pertractaſti, ſiniſtras interpretationes, queis obſtinati Judæi utuntur, ut ſacra Prophetarum de venturo Meſſia Oracula perperam detorquere, & in Chriſto fuiſſe completa inficias ire poſſint, tàm ſolidè confutaſti; poſtremò,

Ethnicorum, aliorumque hujus furfuris hominum, qui, ne Christum esse verum Messiam fateri cogantur, omnem omninò Revelationem, Inspirationem, Antiquitatem, & Authoritatem Sacrorum cùm veteris, tùm novi fœderis librorum impiè negare præsumunt, decantata sæpiùs argumenta eâ perspicuitate elisisti, ut uberiori explicatione opus in præsentia non habeam, sed, sicut vulgari fertur Adagio, *nare sinè cortice* possim. Quocircà te etiam atquè etiam rogo, ut me, Mysteriorum Jesu Christi veri Messiæ notitiâ plenè imbutum, Historiam Ecclesiæ, quàm suo pretioso sanguine fundavit Christus Dominus, edocere pergas, delibando, ac summatim attingendo omnia, quæ à jactis Ecclesiæ fundamentis ad hanc usquè ætatem scitu digna, contigerunt, quæque à Scriptoribus probatissimæ fidei memoriæ prodita sunt, ac litteris consignata.

M. Rem sanè arduam, aleæque plenam postulas, dum universam, quâ latè patet, Historiam Ecclesiasticam, me ductore, perlustrare desideras. Non possum tamen quin laudabile istud, quod te Historiam Ecclesiasticam addiscendi incessit studium, vehementèr meo calculo approbem. Quæ enim, amabo, doctrina homini Theologo cordi magis, ac curæ esse debet, quàm Religionis antiquitatem inde usque à Christo profectam callere, quàm veterum Sacrorum Monumentorum replicare memoriam, Ecclesiæque fastos sæpiùs lectitare, ut ex his fontibus haurias consulta Patrum, Conciliorum Decreta, Edicta Pontificum, Martyrum Acta, illustria veteris Sanctitatis exempla, Ecclesiæ Doctorum immortalia facta, Majorum instituta, leges, Cæremonias, Sacrorumque Religiones, alia-

que

que id genus benè multa, quæ ſacræ doctrinæ ſtudioſis pietatem, & eruditionem inſtillare poſſunt? tuæ igitùr utilitati conſulturus hanc operoſam licet, meisque viribus imparem provinciam ſuſcipio, & quia perſpicuitas cum brevitate conjuncta tibi in amore eſt, id prò virili agam, ut breviter juxtà ac dilucidè diſſerens, viam facilem ſternam, quâ totam poſſis inoffenſo pede decurrere Hiſtoriam Eccleſiaſticam.

D. Benè habet. Facis omninò ut decet optimum Magiſtrum. Sed obſecro te, prò eâ ſingulari, quâ me dignaris, benevolentiâ, ut mihi in primis exponas, quænam fuerint Eccleſiæ incunabula, primordiaque? qui progreſſus, & incrementa? qui caſus, laboresque? quibus defuncta periculis fuerit? quibus fundata legibus, quibus ſanctionibus firmata? quot emerſerint Hæreſes? quot ad illas profligandas celebrata Concilia? quibus gradibus fluxa illa, ſolutiorque, quæ poſtea increbuit Diſciplina, à primitiva deſciverit. De his omnibus in quibus, ut candidè fatear, peregrinus planè, & hoſpes ſum, à te erudiri percupio: nàm nudiustertiùs in celebri virorum doctorum corona de his interrogatus hæſi ad aquas, ac ne verbum quidem ullum ignorantiæ meæ probè conſcius hiſcere, aut muſſitare potui.

M. Ut pedetentim progrediamur, operæ pretium eſt, ut in anteceſſum ſcias, quod Eccleſia, cujus fundamenta jecit Chriſtus Dominus, & quam Apoſtoli per totum penè Imperium Romanum propagarunt, doctrinam fidei, & morum, quam ab ipſomet Chriſto omnium Gentium Doctore accepit, ad nos uſque ſartam tectam jugitèr conſervavit. Tentarunt quidem, immò omnem moverunt

lapidem Ethnici Imperatores, ut naſcentem Eccleſiam quaſi in cunis præfocarent, ferro, flammâque ſæviendo in Chriſtianos. Quin, & ipſamet Eccleſia perduelles interdum peperit Filios, qui virulentas doctrinas, ſeù Hæreſes, diraque Schismata invehentes, viperino dente ejus ſinum proſciderunt, ejusque inconſutilem tunicam varias in partes diſtraxerunt. Infernus deniquè quosdam malè feriatos evomuit homines, qui typho ſuperbiæ tumidi, philoſophiâ armati, inſtructi eloquentiâ, favore Principum formidabiles contrà Eccleſiam aperto marte vexillum erexerunt, illiusque ſacroſanctam authoritatem factâ manu, atquè conglomerato agmine oppugnarunt. Aſt tamen, juxtà Chriſti Domini Oraculum, Portæ Inferi adversùs Eccleſiam conjuratæ prævalere haud potuerunt. Stetit ſemper invicta Sponſa Chriſti tutiſſimo ſanæ doctrinæ munita præſidio, avita ipſius fides ſacris Conciliorum definitionibus, quibus furentium Hæreticorum repreſſa eſt audacia, permanſit illibata, ac perdoctis Sanctorum Patrum, & Scriptorum Eccleſiaſticorum illuſtrata operibus, glorioſum de his omnibus, qui in ejus perniciem certatim conſpirabant, triumphum reportavit.

D. Craſſiori, ſi placet, Minervâ exponas mihi velim, quid ſit Eccleſia? quarumve rerum notitiam præcipuè complectatur Hiſtoria Eccleſiaſtica?

M. Eccleſia, ſicut in confeſſo eſt apud omnes Catholicos, eſt Cœtus Fidelium baptizatorum, qui ſub legitimis Paſtoribus uni Supremo viſibili Capiti in terris, ſeù Pontifici Romano, ſubordinatis congregantur, quique ſpe æternæ beatitudinis conſequendæ, Charitatis vinculo, ejusdem fidei, &

do-

doctrinæ professione, cultus externi, & signorum sensibilium, seù Sacramentorum participatione, tanquàm ejusdem Corporis Mystici membra connectuntùr. Hæc Ecclesia est una, Sancta, Catholica, & Apostolica, sub Capite suo visibili Romano Pontifice semper indefectibilis, Traditionis Custos, omnium Controversiarum Judex. Complectitur in suo gremio Peccatores ut membra languida, & infirma, arcet à sua Communione Hæreticos, Schismaticos, & Excommunicatos, atque intèr cæteros veritatis characteres, quibus ejus doctrina insignitur, hic unus instar omnium est, quod non vi armorum instituta, conflata, ac propagata fuerit, non fluxis vitæ deliciis, non humanæ eloquentiæ lenociniis in Orbem invecta, sed ab Apostolis, nempe duodecim Piscatoribus, qui alios fallendi, ac fraudes concinnandi artem penitùs ignorabant, simplici, rudique sermone prædicata, ad extremos Mundi fines tàm felici exitu brevi tempore diffusa sit, ut iidem Piscatores omnibus exosi, omnique prorsùs humano destituti præsidio, Philosophorum supercilia, Oratorum eloquentiam, Principum sceptra subjugarint, & prò defensione doctrinæ, quam prædicabant, atque innumeris miraculis confirmabant, acerbissima tormenta, mortemque ipsam constantèr oppetentes, induxerint mortales vitiis, & Idolorum cultui deditos ad amplectendam Fidem Mysteriorum, quæ rationi impervia sunt, & perpetuum sensibus bellum indicunt. Hic fuit Ecclesiæ triumphus, qui magis ac magis resplenduit in variis persecutionibus, quibus Ethnici Imperatores, & nefarii Hæretici eam exagitarunt. Ethnicis si quidem Imperatoribus Christianorum sanguinem ubique

effundentibus miram dumtaxat patientiam, summamque in adversis æquanimitatem opposuit Ecclesia. Ad compescendos verò tumultuantium Hæreticorum impetus non arma sumpsit, sed Sanctiones Summorum Pontificum, & Conciliorum adhibuit, quibus antiquæ fidei, morumque doctrinæ optimè consultum est, extinctæ Hæreses, sancita disciplina, conditæ Regulæ prò pacifico ipsius Politico, seù externo Regimine, cui viri doctrinâ, & pietate conspicui maximum splendorem omni ævo contulerunt.

Harum rerum notitiam præcipuè complectitur Historia Ecclesiastica. Quapropter in hisce Colloquiis Ecclesiasticis primùm tibi ob oculos ponam statum, seù conditionem Ecclesiæ in singulis sæculis sub Imperatoribus, aut Principibus sivè Ethnicis, sivè Christianis. Dein, continuam, & nullâ temporum serie ab ipsis Apostolorum temporibus interruptam exhibebo Episcoporum in præcipuis Sedibus successionem. Posteà, omnia dissidia, quæ circa doctrinam, & disciplinam exorta sunt, necnon Concilia, quæ illis enatis litigiis ultimam diem imposuerunt, referam; omnium Hæresum initium, progressum, casum, atque interitum compendiosè narrabo; vitam Illustrium Virorum, qui doctrinâ, & vitæ sanctimoniâ variis Ecclesiæ temporibus floruerunt, delibabo; doctrinæ, & disciplinæ Ecclesiasticæ, juxtà sæculorum seriem, Synopsim exhibebo. Horum omnium notitia tibi ad studium Historiæ Ecclesiasticæ animum appellenti, multam, ut spero, lucem circa præcipua illius capita affundet, & non contemnendam suppeditabit eruditionem. Dabo autem operam, ut ea, quæ in medium adducam,

facta

facta historica, sint extrà omnem dubitationis aleam posita, testesque habeant locupletissimos, & omni exceptione majores. Si quæ tamen interdum proferam, quorum fides nutare possit, ea indicare haud pigebit, ne dubia, & incerta, prò certis & indubitatis obtrudere, & promiscue in eumdem fasciculum congerere videar. Quæstiones etiam, quæ ad Critices, & Chronologiæ disciplinam spectant, obiter, & quasi primoribus labiis, ne tibi fastidium ingeram, attingam. Tu interim fac, ut arrectas aures, & animum præbeas attentum, totusque in eam curam incumbas, ut me de singulis appositè interroges, nihilque, quod non fuerit plenè, planèque discussum, prætermittas.

D. Mirum! quantum mihi arrideat tàm expedita methodus, tamque accommodata captui Juvenum, qui Historiam Ecclesiasticam necdum à limine salutarunt. Me planè beasti, ac nunc gestit animus te secretiora Historiæ Ecclesiasticæ pandentem arcana abjectâ omni cunctatione auscultare.

M. Age ergò auspicemur à tribus prioribus Sæculis, & in isto colloquio sermonem instituamus de variis persecutionibus, quibus ab Ethnicis Imperatoribus fuit agitata Ecclesia.

D. Edissere, quæso, quo loco fuerint res Ecclesiæ in tribus primis Ecclesiæ Sæculis.

M. Jam à me audisti, quo pacto Apostoli præcepto Christi Domini morem gerentes, per varias Imperii Romani Provincias doctrinam ipsius infracto, alacrique animo promulgarint, Ecclesias ubique constituerint, & innumeros penè homines densissimis Idololatriæ tenebris immersos ad fidem Christi adduxerint. Porrò, vix credi potest, quot,

& quan-

& quantas tragædias ad impediendam doctrinæ Christianæ ab ipsis Apostolis, eorumque Discipulis disseminatæ propagationem excitarint Ethnici, qui à falsa Religione, quam à suis Majoribus acceptam cum lacte suxerant, nullo pacto abduci poterant. Politicis siquidem consiliis adducti Principes, & Populi vanis, impiisque superstitionibus à Diabolo delusi classicum canere cœperunt, & adversùs Sacri Evangelii Satores furiis invecti insurrexerunt, nihilque intentatum reliquerunt, ut nascentem Ecclesiam opprimerent, atque exterminarent.

Nero scelestissimus post hominum memoriam Imperator, omnium Christianæ Ecclesiæ Persecutorum agmen ducit. Ille quippè sibi malè conscius Tyrannus, omnibusque invisus, quod ardentem Trojam, uti à Poetis depingitur, adspectare cupiens, Romam incendisset; in Christianos culpam derivavit, iis crimen suum affinxit, atque crudelem in eos exercuit lanienam. Alios siquidem ferarum pellibus tectos à bestiis membratim discerpendos curavit; alios pice, sebo, & adipe illitos prò facibus ardere jussit, & feralem nocturnis spectaculis exhibere lucem. Hanc à sæculis inauditam Neronis immanitatem *Cornelius Tacitus* lib.15. Hist. Rom. exprimit his verbis: *Neque ulla re Nero efficiebat, quin ab eo jussum incendium putaretur. Igitùr vertit invidiam in Christianos, actæquè in innoxios crudelissimæ quæstiones. Quin & novæ mortes excogitatæ, ut ferarum tergis contecti laniatu canum interirent. Multi Crucibus affixi, aut flamma usti. Plerique in id reservati, ut, cum defecisset dies, in usum nocturni luminis urerentur.* Hæc Neronis persecutio in Christianos ardere cœpit anno Christi sexagesimo quarto, qui connectitur

cum anno undecimo Imperii Neronis, qui eodem anno Imperii ſui Decennalia celebravit, ſicut diſertè oſtendit *Antonius Pagius* in ſua Critica Baronii ad annum Chriſti 64. Imperii verò Neronis undecimum.

D. Quid ſibi volunt illa Decennalia, quæ Nero, ut mox dixiſti, dedit anno undecimo Imperii ſui?

M. Quinquennalia, Decennalia, Quindecennalia, & Vicennalia Imperatorum ſuam habuerunt originem ab Imperatore Auguſto, teſte Dione lib.53. Auguſtus quippè Imperium ſibi omnium ſuffragiis adjudicatum, non perpetuum eſſe voluit ad magis ſibi conciliandum amorem Populi Romani, ſed illud tantùm ad decennium aſſumpſit, quo exacto, accedente denuò Senatus, Populique Romani conſenſu, in quinquennium prorogavit, deniquè in plura decennia retinuit. Hoc Imperatoris Auguſti exemplum imitati alii Imperatores, Quinquennalia, Decennalia, Quindecennalia, & Vicennalia Imperii ſui ſolemni pompâ celebrarunt. At enim in his ſolemniis Imperatores Ethnici novum Conſulatum inibant, nova Templa conſecrabantur, vel dedicabantur, Edicta in favorem Religionis, vel boni publici promulgabantur, perſecutiones in Chriſtianos indicebantur, vel, ſi jam motæ eſſent, ingraveſcebant; tributa tollebantur, aut laxabantur, Donativa Militibus, ac Populis dabantur, rei è carceribus dimittebantur, à præclariſſimis Oratoribus Panegyrici de Imperatoribus publicè recitabantur, Convivia, Epulæ, Spectacula celebrabantur cum votis ſolemnibus, ludis Circenſibus, Gladiatoriis, Amphitheatralibus, Scenicis, Thimelia-

liacis, & Sacrificiis, quæ vulgò *Hecatombæ* appellabantur, in quibus centum Hostiæ ad Aram mactabantur. Hunc morem etiam celebrandi Quinquennalia, Decennalia, Quindecennalia, & Vicennalia Imperatorum, pace per Constantinum Imp. Ecclesiæ redditâ, retinuerunt Imperatores Christiani, cum hoc tamen discrimine, quod antiquato superstitioso Idolorum cultu, ad Aram Dei Opt. Max. prò Decenniis, & Vicenniis suis Sacrificia offerebant, vota nuncupabant, Edicta prò Christianæ Religionis propagatione promulgabant, & Gladiatorum ludis omissis, vero Deo Templa extrui jubebant, ac Deorum Delubra solo æquari. Nero igitur, cum Decennalia Imperii sui celebrare debuisset anno decimo Imperii sui, ea uno anno dilata dedit anno undecimo Imperii sui, eaque ut celebriora redderet, immanem in Christianos persecutionem excitavit.

D. Fuit ne universalis hæc Neroniana persecutio?

M. Hanc Neronianam persecutionem fuisse universalem, & non tantùm Romæ, sed in omnibus Imperii Romani Provinciis longè latèque grassatam fuisse, luculentèr colligitur ex *Lactantio*, qui lib. de mortibus Persecutorum cap. 2. hæc habet de Neroniana persecutione: *Cum animadvertet, (Nero) non modò Romæ, sed ubique quotidie magnam multitudinem deficere à cultu Idolorum, & ad Religionem novam, damnata vetustate, transire, ut erat execrabilis, ac nocens Tyrannus, prosilivit ad excindendum Cæleste Templum*. Idem testatur Paulus Orosius, qui lib. 7. cap. 5. hæc scribit: *Primus* (scilicèt Nero) *Romæ Christianos suppliciis, & mortibus affecit, ac per omnes Provincias pari persecutione excruciari imperavit:*

vit: ipſumque nomen extirpare conatus, Beatiſſimos Chriſti Apoſtolos Petrum Cruce, Paulum gladio occidit. Fuit igitur univerſalis Neroniana perſecutio.

D. Quo Imperii Neronis anno Petrus, & Paulus morti fuerunt traditi?

M. De anno Imperii Neronis, quo Petrus, & Paulus morti traditi ſunt, non una omnium eſt ſententia. Cenſet in primis *Euſebius*, Petrum, & Paulum martyrio Romæ fuiſſe coronatos anno decimo quarto exeunte Imperii Neronis, ſeù anno Æræ Chriſtianæ ſexageſimo octavo. Sed hæc ſententia omni probabilitate caret, quia annus decimus quartus Imperii Neronis, ſicut omnes ad unum fatentur periti Chronologi, cœpit die 13. Octob. anni ſexageſimi ſeptimi Æræ vulgaris, Conſulibus *L. Fonteio, & Cajo Julio Rufo*, finemque accepit die 9. menſis Junii Æræ vulgaris, ſeù Chriſtianæ, ſexageſimi octavi, Conſulibus *C. Silio Italico, & M. Galerio Turpiliano*. Hac ſiquidem die nonâ Junii ſibi necem conſcivit Nero. Cum igitur ex perpetua Eccleſiæ Romanæ traditione, & ex omnibus Kalendariis cùm antiquis, tùm recentioribus certiſſimè conſtet, Petrum, & Paulum martyrii palmam fuiſſe adeptos ſub Nerone die 29. menſis Junii, manifeſtò ſequitur, Petrum & Paulum morti non fuiſſe traditos anno decimo quarto exeunte Imperii Neronis, ſeù anno Chriſti ſexageſimo octavo. *Baronius* autumat, Petrum & Paulum martyrium Romæ ſubiiſſe anno decimo tertio exeunte Imperatoris Neronis, ſeù anno Æræ Chriſtianæ ſexageſimo ſeptimo. Sed hæc Baronii opinio nihilo præcedenti probabilior eſt, quia Nero toto hoc anno decimo tertio Imperii ſui in Græcia commoratus eſt, Romamque dumtaxat

re-

rediit anno Æræ Christianæ 68. Consulibus *C. Silio Italico, & Galerio Turpiliano*, quos ipsemet Nero Consulatu abdicavit, seque Consulem creavit, & omnem Senatum veneno tollere in animum induxit, sed desperans de successu, & ab omnibus planè desertum se videns fugam arripuit, seque proprio mucrone confodit die 9. mensis Junii ejusdem anni æræ Christianæ 68. sicut ex Dione, & ex Joanne Xiphilino luculentèr probant *Antonius Pagi* ad annum Christi 67. & *Bollandus* tom.1. Aprilis pag.16. Quapropter ipse probabilius censeo, Petrum, & Paulum martyrio fuisse coronatos anno duodecimo exeunte Imperii Neronis, seù anno æræ Christianæ 66. Consulibus *C.Luccio Telesino, & C. Svetonio Paulino*. Hoc siquidèm anno præsens aderat Romæ Nero, quando illius jussu Petrus, & Paulus die 29. mensis Junii ejusdem anni occisi sunt. Nec necesse est martyrium Petri, & Pauli retrahere ad annum undecimum Neronis, seù ad annum Christi 65. sicut visum est *Pagio, Bollando, & Schelstrato*, nec cum Clarissimo *du Pinio* Doctore Sorbonico ad annum decimum Neronis, seù ad annum Christi 64.

D. Fueruntne conservata nomina Christianorum, qui, Nerone sæviente, sanguinem prò Christo fuderunt?

M. Baronius ad annum xv. Imperii Domitiani optimè observat, Acta Martyrum, qui in persecutione Neroniana, & in aliis persecutionibus passi sunt, sollicitè quidem, & curiosè scripta fuisse, quæ tamen in Diocletianea persecutione combusta miserum naufragium fecerunt. Quocirca nemini nunc mirum videri debet, quod in antiquissimis Martyrologiis paucorum Martyrum nomina legantur, quam-

quamvis certo certius constet ingentem eorum fuisse multitudinem.

D. Fueruntne sub aliis Imperatoribus, qui post Neronem Imperii Romani clavum rexerunt, persecutionibus vexati Christiani?

M. Sub *Galba*, *Othone*, *&* *Vitellio*, qui intestinis bellis inter sese pugnantes, diuturnum non gesserunt Imperium, nec non sub *Vespasiano*, *&* *Tito*, qui optimos inter Imperatores jure censentur, pace potita est Ecclesia. At Domitianus anno æræ Christianæ 81. salutatus Imperator, quem Tertullianus in Apologetico cap. 5. ob immanem, quâ in omnes sæviebat, crudelitatem, *Portionem Neronis* appellat, postquàm primores è Senatu viros exilio, bonorum proscriptione, & morte mulctasset, furorem tandem suum admotis persecutionis facibus in Christianos exacuit, multaq; circa decimum quartum, vel decimum quintum Imperii sui annum feralia emisit edicta, quibus plurimi Christiani aut morte affecti, aut variis suppliciorum generibus excarnificati, aut in exilium fuerunt amandati. Imperator *Nerva* hæc Domitiani Decessoris sui lata in Christianos Edicta ex Senatus Consulto rescidit, eosque ab exilio revocavit. In hac Domitianea persecutione S. Joannes Evangelista, teste Tertulliano lib. de præscript. cap. 36. postquam in Oleum ignitum fuisset conjectus, indèque salvus & incolumis stupendo miraculo evasisset, fuit deindè in Insulam Pathmos relegatus, ubi suam Apocalypsim multis gravidam Mysteriis scripsit, à quo exilio sub Imperatore *Nerva* solutus, rediit Ephesum, ut suæ provideret Ecclesiæ, quam *Appollonius Thyanæus* insignis id temporis Magus infestabat. In eadem persecutione

Fla-

Flavius Clemens Imperatoris Domitiani Patruelis, Consul, ob fidem Christi cæsus est. *Flavia* quoquè *Domitilla* ejus uxor, & Imperatoris itidem consanguinea, eamdem ob causam militans, in Pandatariam insulam relegata est. Flavia etiam Domitilla Virgo, Flavii Clementis Consulis ex Sorore Neptis ab Aurelio Sponso accusata quod Christiana esset, in Pontiam Insulam deportata est, atquè in carcerem detrusa lentum Martyrium, quod diù constanti animo sustinuit, Terracinæ tandem fuso sanguine complevit. Cruentam fuisse hanc Domitianeam persecutionem testantur *Lactantius*, *& Eusebius*. In lib. de mortib. persecutorum cap. 3. Sic de Domitiano effatur Lactantius: *Cùm exerceret invisam dominationem, subjectorum tamen cervicibus incubavit, quàm diutissime tutusque regnavit, donec impias manus adversùs Dominum tenderet; postquàm verò ad persequendum justum Populum instinctu Dæmonum incitatus est, tunc traditus in manus inimicorum pœnas luit*. Eusebius verò lib. 3. Hist. Eccles. cap. 17. hæc habet: *Domitianus cùm jam multa in multos crudelitatis suæ specimina edidisset, nec paucos nobilium, & illustrium virorum Urbis Romæ injustè interemisset, alios prætereà innumerabiles summæ dignitatis viros, licèt insontes, exilio, & bonorum proscriptione mulctasset, ad extremum Neronianæ impietatis, bellique, & odii adversùs Deum, Successorem se ipsum professus est*.

Hegesippus apud Eusebium lib. 3. Hist. Eccles. cap. 20. refert, quod *Domitianus* Imperator, cum audisset jus Sceptri Judææ posteris Davidis Regis assertum esse, vano terrore, instar Herodis, perculsus, omnes Christi Domini agnatos ex prosapia Davidis oriundos summa cum sollicitudine conqui-

quiri jussit, quorum aliqui Romam adducti, & ab ipso interrogati, quale esset Regnum Christi? ingenuè responderunt, Regnum Christi non esse hujus Mundi, sed Cæleste planè, & Angelicum. Quo responso placatum esse Imperatoris furorem scribit idem laudatus Auctor. Sed quia hujus facti Historici ab Hegesippo relati fidem in dubium vocant periti hujus ætatis Critici, nolim ipse prò illius tuenda veritate me vadem, ac Sponsorem exhibere. Præstat igitur ut illud in medio relinquamus.

D. Fuitne diuturna hæc Imperatoris Domitiani persecutio?

M. Non fuit diuturna, quia, ut mox insinuavi, Imperator Domitianus huic persecutioni circa decimum quartum, vel decimum quintum Imperii sui annum dedit initium, & ipse è vivis sublatus est anno Imperii sui decimo sexto. *Nerva* ejus in Imperio successor nihil contra Christianos molitus est. *Trajanus*, qui post *Nervam* Imperium tenuit, nullis nefastis Edictis pacem Ecclesiæ turbavit, & tamen quæ à Nerone, & Domitiano in Christianos lata erant Edicta, vim obtinere voluit. Quin, & popularibus persecutionibus hinc indè in Christianos excitatis occasionem dedit *Trajanus* eo rescripto, quo Provinciarum Præfectis præcepit, ut omni adhibitâ sedulitate, & Imperiali interpositâ authoritate impedirent, ne Christiani privatos, & clandestinos conventus agerent. *C. Plinius* Bithyniæ Proconsul scripsit ad Trajanum Epistolam (quæ est 97. lib. x.) in qua appellat Christianos viros bonos, & ad subeundam prò Religione mortem paratissimos. Cui Epistolæ sic respondit Trajanus: *Conquirendi non sunt*, seù Christiani, *si deferantur, & arguan-*

guantur, puniendi ſunt, ità tamen ut qui negaverit ſe Chriſtianum eſſe, idque reipſa manifeſtum fecerit, ideſt, ſupplicando Diis, veniam ex pœnitentia impetret, ſinè authore verò propoſiti libelli nullo crimine locum habere debent. In hoc Trajani reſcriptum, ceù à recta ratione, & æquitate prorſus alienum, jure optimo invehitur Tertullianus cap. 20. lib. Apologetici his verbis: *O ſententiam neceſſitate confuſam! negat inquirendos ut innocentes, & mandat puniendos ut nocentes. Parcit, & ſævit, diſſimulat, & animadvertit. Quid teipſum cenſura circumvenis? Si damnas, cur non inquiris? Si non inquiris, cur non & abſolvis?* Sub Imperio Trajani S. Ignatius Antiochenæ Eccleſiæ Epiſcopus damnatus ad beſtias Romam miſſus eſt anno Chriſti 107. & in Amphiteatro publico Leonibus expoſitus, ità ab illis voratus eſt, ut nihil, pretèr firmiora oſſa supereſſet, ſicut videre eſt apud Euſebium lib. 3. Hiſt. Eccl. cap. 36. Simeon etiam Hieroſolymorum Epiſcopus annos natus 120. juſſu Attici Conſularis poſt atrociſſima verbera in Crucem actus eſt, & gloriosâ morte diuturnæ vitæ finem impoſuit, cujus Martyrium Euſebius ex Hegeſippo deſcribit lib. mox laudati cap. 32. Hîc autem prætermittere haud poſſum rem certè ſingularem, & obſervatione dignam, quæ furentibus illis popularibus perſecutionibus contigit. Cum enim *Arrius Antoninus* Aſiæ Proconſul Chriſtianos plusquam Scythicâ crudelitate perſequeretur, mortique traderet; turmatim omnes Chriſtiani illius Civitatis, in qua degebat hic Proconſul, ad ipſius Tribunal convolarunt, ut prò Chriſto, cujus fidem palam profitebantur, ſanguinem profunderent. Quo ſpectaculo adeò territus eſt hic Proconſul, ut, poſtquàm ali-

aliquot ex his Christianis variis suppliciis excruciari jussisset, alios remiserit dicens: Si vos tàm ardens mortem oppetendi incessit desiderium, funes,& parata habetis præcipitia. Ite ergò, vestra complete vota,ac,si vultis, optatam vobis consciscite necem.

Hæ populares in Christianos motæ persecutiones sub *Hadriano*, qui Trajano successit, suum cursum retinebant. Ast Imperator Hadrianus, postquàm perlegisset Quadrati Atheniensis Episcopi, & Aristidis Philosophi libros prò Christiana Religione Apologeticos, propensiorem in Christianos sese exhibuit, inflexus non solùm eorum rationibus, sed potissimùm permotus litteris *Sereni Granii*, vel *Graniani* Asiæ Proconsulis, qui antequam suâ Provinciâ discederet, eum admonuerat, indignum prorsus esse, quod Christiani non ex judiciis, ut fieri solemne est, sed ex tumultuantium Populorum clamoribus ad supplicia raperentur, atque passim per summam immanitatem necarentur. *Quadratus*, inquit Eusebius in Chronico, *Discipulus Apostolorum, & Aristides Atheniensis noster Philosophus libros prò Christiana Religione Hadriano dedere compositos. Et Serenus Grannius legatus, vir apprimè nobilis, literas ad Imperatorem misit, iniquum esse dicens, clamoribus vulgi innocentium hominum sanguinem concedi, & sinè ullo crimine, nominis tantùm, & Sectæ reos fieri. Quibus commotus Hadrianus Minutio Fundano Proconsuli Asiæ scripsit, non sinè objectu criminum Christianos condemnandos*. Hoc Imperatoris Hadriani Edicto,quod legitur apud Eusebium lib.4. Hist.Ecc. cap.9. defervescere cæperunt motæ variis in locis persecutiones, quibus demetebantur Christianorum capita,testatur quippè S.Hieronymus in

Epist.84.ad *Magnum* Oratorem, compluresChristianos, Hadriano imperante, Martyrium passos fuisse.

Imperator *Antoninus Pius*, qui Hadriano successit, nullum in Christianos infaustum tulit Edictum. Sed ex Apologia, quam *S. Justinus* Martyr pro Christianis huicce Imperatori obtulit, facili negotio colligitur, Præfectos, ac Præsides sub initia Imperii Antonini Pii in Christianos sæviisse, quod ne in posterum fieret, datis ad Larissæos, ad Thessalonicenses, & ad omnes Græcos litteris, vetuit Imperator. Nihilò seciùs, cùm istæ locales, ac populares persecutiones necdùm sub Marco Aurelio Antonini Pii successore essent sopitæ, sed potiùs in dies recrudescere viderentur, ad *Commune* Asiæ in gratiam Christianorum anno 161: vel, ut alii volunt 164. scripsit Epistolam *Marcus Aurelius*, in qua, ut videre est apud Eusebium lib.4. Hist. Eccles. cap. 13. hæc habet: *Porrò de his hominibus*, idest, Christianis, *plurimi Provinciarum Rectores Divo Patri nostro scripserunt, quibus ille rescripsit, ejusmodi homines nulla molestia afficiendos esse, nisi fortè contra Statum Imperii Romani aliquid moliri videantur*. Undè in eadem Epistola præcipit Imperator, Christianum eo nomine absolvi, delatorem puniri debere. At proh dolor! hujus Imperatoris Edicto acriùs in Christianos motæ persecutiones excanduerunt, nedùm fuerunt repressæ. Populi siquidèm cœco furore abrepti, omnes, quos noverant, Christianos, quà vi, quà clamoribus, quà concitis ubique tumultibus tanquàm gravissimos criminum reos ad necem postulabant, eosque ad *Leonem*, ut testatur Tertullianus, acclamabant; quorum insanis, & tumultuosis acclamatio-

tio-

tionibus, cùm Magiſtratus, Judices, & Provinciarum Præfecti obſiſtere, ſuâque authoritate intercedere debuiſſent, illos potiùs, quaſi oleum camino addentes, de induſtria fovebant, & Chriſtianos ad ſe delatos, aliis quæſitis non tàm cauſis, quàm coloribus morti adjudicabant. Quò factum eſt, ut totus Orbis, teſte Euſebio Cæſarienſi in proœmio lib. 5. Hiſt. Eccleſ. ſparſo Chriſtianorum ſanguine fuerit cruentatus. Acceſſit ad malorum cumulum ejusdem Imperatoris alterum, ſed præcedenti omninò oppoſitum Edictum, quo Galliarum Præfecto præcipiebat, ut hi, qui à Chriſtiana Religione deſciſcere nollent, gladio cæderentur, aliis verò, qui hanc Religionem ejerabant, ignoſceret, ſicut legitur in Epiſtola Chriſtianorum Lugdunenſium. Quin, & idem Imperator nova in Chriſtianos juſſit in Aſia promulgari Edicta, queis atrociſſimæ perſecutionis face accensâ complures fidei Chriſtianæ ſtrenui Athletæ Martyrii coronam conſecuti ſunt, quos inter eminuit S. Polycarpus, qui Smyrnæ anno Chriſti *166.* vel, ut alii volunt *169.* & alii benè multi Martyrium paſſi ſunt, de quorum glorioſa paſſione præclara extat Eccleſiæ Smirnenſis Epiſtola, cujus maximam partem Euſebius lib. 4. Hiſt. Eccleſ. cap. 15. inſeruit. Celebris etiam fuit Lugdunenſium Martyrum cædes, quâ *Pothinus* Lugdunenſis Epiſcopus, & alii penè innumeri Chriſtiani anno Chriſti 177. ſublati ſunt, Martyresque effecti in Amphiteatro, cujus etiamnùm Lugduni rudera viſuntur in Colle *Forviere*, quorum corpora ludibriis plebis expoſita ſunt per ſex dies, deindè combuſta in *Athanaco*, loco vulgò dicto *Aiſnay*, & eorum cineres dejecti in Rhodanum. Sanctorum illo-

rum Martyrum Lugdunensium certamina descripta leguntur in Epistola Ecclesiarum Viennensis & Lugdunensis ad Ecclesias Asiæ & Phrygiæ datâ, quæ extat apud Eusebium lib. 5. Histor. Eccles. cap. 1. 2. & 3.

Ecclesia sub Imperatore *Commodo* Marci Aurelii filio altâ pace potita est, nec ulla fuit persecutione agitata. *Appollonius* Romanus Senator, Vir doctissimus, & Magnus Philosophus, coram *Perenni* Prætorii Præfecto accusatus quod Christianus esset, ad Senatum remissus, ut coram eo oblatum sibi crimen dilueret, nobilem pro se, atque pro Christianis coram Patribus Conscriptis Apologiam à se concinnatam recitavit, à quibus tamen damnatus, & securi percussus mortem pro Christo obiit. Ejus tamen delator, juxta legem ab Imperatore Hadriano editam, mulctatus est Crurifragio.

Sub Imperii *Severi* initium adhùc in sinu pacis quiescebat Ecclesia, sed circa decimum Imperii sui annum *Severus* Edicto sub acerbissimis pœnis vetuit, ne quis ad Judæos, & Christianos transiret. Hinc persecutio in Christianos, quæ jam in Africa præcedenti anno Christi 200. sub *Saturnino*, & sub *Scapula* Saturnini successore anno 201. cœpta fuerat, tanto per omnes Provincias furore exarsit, ac debacchata est, ut numerari haud possint Christiani, qui ubique pro fide occubuerunt, sicut scribit Eusebius lib. 6. Hist. Eccles. cap. 1. Atrociùs tamen hæc persecutio Alexandriæ viguit, ubi totius Ægypti, & Thebaidis Christiani variis, & crudelissimis suppliciis, quæ horret calamus scribere, trucidati sunt. Quorum alii Crucibus suffixi, alii un-

unguibus ferreis dilaniati, alii capite plexi, alii vivi combusti, alii ad bestias projecti, alii, quorum mitissima censebatur pœna, ad metalla damnati, vel ad barbaras Insulas relegati. Verbo dicam, tàm atrox, tamque cruenta incubuit persecutio, ut Christiani, teste Eusebio lib. 6. Hist. Eccles. cap. 7. tum temporis existimarent imminere adventum Christi Domini ultimum, & Antichristum non procul abesse. Inter præcipuos, qui in hac persecutione sanguinem pro Christo fuderunt, censentur *S. Perpetua*, & *S. Felicitas*, quæ heroicæ fortitudinis in fragili sexu specimen dederunt, *Leonides* Pater Origenis, quem cum captum videret Filius annos tum natus 17. sicut asserit Eusebius lib. 6. Hist. Eccles. cap. 1. tanto martyrii ardore flagravit, ut non nisi ægrè, variisque artibus à matre impeditus sit, quominùs clàm se domo subduceret, & patris sequeretur exemplum. In Galliis S. Irenæus Lugdunensis Episcopus, suis stipatus Lugdunensibus Christianis, fidem, quam perdoctis suis lucubrationibus defendit, sanguine firmavit, & unà cum illis martyrii gloria donatus est. Hac Severiana flagrante persecutione *tanta*, inquit Gregorius Turonensis lib. 1. Hist. cap. 39. *multitudo Christianorum ob Confessionem Dominici nominis est jugulata, ut per plateas flumina currerent de sanguine Christiano, quorum nec numerum, nec nomina colligere potuimus. Dominus enim eos in libro vitæ conscripsit.*

Sub Imperio *Antonini Caracallæ* respirare cœpit Ecclesia, nec ullas sub Imperatoribus, *Macrino*, *Elagabalo*, seu *Heliogabalo*, & *Alexandro Severo* persecutiones passa est. Scribit *Lampridius*, Alexandrum Severum Imperatorem coluisse Christum

in larario suo, eique Templum, & Apotheosim parare voluisse. Sic enim scribit cap. 43. in vita Alexandri Severi: *Alexander Severus Christo Templum facere voluit, eumque inter Deos recipere, quod & Hadrianus cogitasse fertur, qui Templa in omnibus Civitatibus sine simulacris jusserat fieri, quæ idcircò, quia non habent Numina, dicuntur Hadriani, quæ ille ad hoc parasse dicitur, sed prohibitus est ab iis, qui consulentes sacra, repererunt omnes Christianos futuros, si id optatò evenisset, & Templa deserenda.* Verùm Lampridii fides hac in re non est indubitata apud omnes; nam eum allucinatum fuisse, dum scribit Hadrianum Imperatorem Christo Templa extruere voluisse, *Casaubonus* in notis ad hunc Lampridii locum, & *Cl. Pagius* in Critica Baronii ad annum Christi 134. evincunt ex silentio Justini Martyris, Athenagoræ, Tertulliani, Cypriani, aliorumque veterum Patrum cùm Græcorum, tùm Latinorum, qui ne ullum quidem verbum de tàm nobili historia Christianæ Religioni perhonorifica fecerunt. Jussit quidem Hadrianus Templa fieri in omnibus Civitatibus suo Numini sine dubio consecranda, quod & Spartianus in illius vita testatur, sed mortuo Hadriano priusquàm hæc Templa absolverentur, mansere pleraque ipsorum imperfecta, neque unquam dedicata sunt. Quò factum est ut id ætatis multi in animum inducerent, quibus assentitur Lampridius, non sibi Hadrianum Templa illa extruxisse, sed Christo. Ut ut sit de veritate illius facti historici, quod narrat Lampridius, certissimè constat, Alexandrum Severum Imperatorem à Mammæa matre, quam nonnulli Christianam fuisse affirmant, sanctissimè institutum, Christianis im-

pen-

pensè saviſſe. At, occiſo Alexandro Optimo Principe, *Julius Maximinus* Imperium invaſit, qui non Imperatorem, ſed Tyrannum agere cœpit. Epiſcopos, ſiquidem, & Sacerdotes dato Edicto morti crudeliter addixit, quod multis in locis ſumma cum ſævitia executioni mandatum eſt, ejusque occaſione paſſim edita Epiſcoporum, Sacerdotum, & Clericorum funeſta ſtrages. Hæc perſecutio toto Imperii Maximini tempore, hoc eſt, per tres annos integros à menſe Martio anni 235. uſque ad eundem menſem anni 238. ſæviit, tuncque ſolo æquata ſunt Chriſtianorum Templa, quæ, Imperante Alexandro Severo, in honorem Supremi Numinis fuerant extructa, atque conſecrata.

Interempto Maximino Imperatore, reſtituta fuit Eccleſiæ pax, & tranquillitas, quæ nullâ deinceps uſque ad Imperium Decii perſecutione fuit perturbata. At enim *Philippus*, qui poſt Gordianos à Senatu renunciatus eſt Imperator, in Chriſtianos fuit propenſiſſimus, & de illis optimè meritus. Quin, & Baronius Annalium Eccleſiaſticorum Parens ad annum Chriſti 245. ſecutus Euſebium lib. 6. Hiſt. Eccleſ. cap. 34. putat *Philippum* Imperatorem Chriſto nomen dediſſe, eumque ſacris aquis immerſum, & publica Exomologeſi coram *Fabiano* Pontifice, Romanoque Clero eluiſſe, ac deterſiſſe quidquid peccaverat contra Gordianum Prædeceſſorem ſuum, quem ſpoliatum Imperii ſui ornamentis cædendum juſſerat. Sed, ut ut ſit de hoc facto hiſtorico, quod multi Critici in dubium revocant, & præſertim *Antonius Pagius* in Critica Baronii ad annum Chriſti 244. certum eſt, *Philippum* Imperatorem benevolentiâ ſuâ Chriſtianos dignatum

tum fuisse. Sub finem tamen ipsius Imperii nescio quis Pseudo-Vates, seu Magus, sic Populum Alexandrinum in Christianos accendit & instigavit, ut multi ex illis capti, fuerint è vivis sublati. Tùm temporis *Apollonia* Virgo, postquam ipsi contusi, ac evulsi fuere dentes, extra Civitatem adducta ut combureretur, sua sponte in rogum accensum intrepida prosiliit. *Serapio* è fenestris præcipitatus, & collisus ad solum extinctus est. Ædes Christianorum à furente Populo passìm diripiebantur, omnes ad mortem quærebantur, nec ullus Christianorum palàm prodire audebat. Capti verò, & Christianum nomen abjicere nolentes per vicos trahebantur, vivique urebantur. Huic tandem Populari persecutioni finem dederunt enata dissidia inter illos scelestos & furibundos homines, qui sese, ita permittente Deo, civili bello, mutuisque cladibus attriverunt. Legi potest Epistola Paschalis S. Dionysii apud Eusebium lib. 7. Hist. Eccles. capit. 22.

Hæc localis in Christianos persecutio præcessit anno integro persecutionem illam, quę sub *Decio* Imperatore debacchari cœpit exeunte anno Christi 249. *Decius* quippè cognomento *Trajanus*, in odium Christianorum, qui plerisque in locis Idola, & Fana diruerant, atrocissimum Edictum sub initium Imperii sui promulgavit, minas intentans in Præsides, qui in Christianos omnia supplicia non congererent. Tàm severo, & iniquo Edicto obtemperarunt Præsides, datâque sibi ab Imperatore sæviendi potestate, adeò crudeliter usi sunt, ut quamplurimis Christianis, qui tempore pacis maximum in numerum excreverant, suppliciis, carceribus, summâ-

mâque rerum omnium egestate diram necem intulerint, eosque per gloriosum martyrium Cœlo inseruerint.

At, quod certè dolendum est, complures id ætatis reperti sunt Christiani, qui in sinu diuturnæ pacis molles, & languidi effecti, avitam fidem deseruerunt, thusque Idolis adoleverunt, de quibus conqueritur Cyprianus in libello de *lapsis*. Sub initium istius persecutionis *Moyses*, *Maximus*, *Celerinus* ob constantem fidei confessionem à Decio Imperatore vinculis constricti in angustissimos carceres conjecti sunt anno Christi 249. *Fabianus* itidem Pontifex Romanus ineunte anno 250. Sedem Petri suo sanguine illustravit. Nec Romæ solùm, sed in omnibus Romani Imperii Provinciis sævitum est in Christianos, nec Christianis, qui in Gallia Celtica, & in Hispania degebant, parcitum. Crudelior tamen fuit persecutio in Asia, in Oriente & in Ægypto, quæ tamen sub finem anni Christi 250. deferbuit, & ante obitum Decii Imperatoris sedata est, sed postea instaurata fuit ab Imperatoribus Gallo, & Volusiano, qui mense Junii dederunt Edictum, quo omnes Christiani ad sacrificandum Idolis obstringebantur. *Cornelius* Pontifex Romanus, & *Lucius* ejus successor cùm multis è Clero Romano ad Centum Cellas relegati fuerunt, ac martyrio coronati, ut liquet ex Chronico Damasi.

Valerianus principio Imperii sui Christianis favere visus est, teste Eusebio lib. 7. Hist. Eccles. cap. 10. sed consiliis, malisque artibus cujusdam Macriani Ægyptii Magi dementatus Imperator, eorum crudelissimus persecutor evasit anno Christi 257. In primis districtè inhibuit, ne Christiani

con-

conventus agerent: dein, edixit ut Episcopi, Presbyteri, & Diaconi morti addicerentur. Senatores, Equites, & Magistratus Christianæ Religionis cultores officiis, dignitatibus, ac bonis omnibus privavit, eosque pœnam capitis subire voluit, si Christianum nomen abjicere nollent. Mulieres autem nobiles Christianæ bonis expoliatæ ut in exilium mitterentur, jussit. Quæ omnia impii voluntatis Imperatoris Ministri executi sunt & ubique crudelem Christianorum carnificinam profuso eorum sanguine ediderunt. Sanctus Cyprianus in hac persecutione Valeriani martyrium passus est anno Christi 258. Sed à *Sapore* Persarum Rege capto Valeriano, ac vivo excoriato, refloruit pax Ecclesiæ sub *Gallieno* ejus filio, qui excitatam in Christianos persecutionem omninò compescuit, ipsisque ablata Templa, & Cœmeteria restitui jussit. Eusebius lib. 7. Hist. Eccles. cap. 13. recitat rescriptum, quod Gallienus Imperator ad Dionysium Alexandrinum, aliosque Ægypti Episcopos dedit, quo motam persecutionem sedavit, & pacem Ecclesiis per Ægyptum constitutis reddidit. His autem verbis conceptum erat Gallieni rescriptum: *Imperator Cæsar P. Licinius Gallienus. Pius Fœlix. Augustus Dionysio, Pinnæ, Demetrio. & reliquis Episcopis. Indulgentiam beneficii nostri, per universum Orbem diffundi præcepimus, ut cuncti à religiosis locis abscedant. Quocircà & vos rescripti nostri forma uti potestis, ut nullus vobis deinceps molestiam facessat, atque id quod vobis exequi licet jamdudùm à me concessum est*. Ex quo Imperatoris rescripto ad Episcopos Ægypti misso, & ab Eusebio relato, facilè dignoscitur, jàm aliud rescriptum ab

co-

eodem Gallieno per universum Imperium fuisse publicatum, quo in Christianos vetita fuit persecutio. Viguit hæc pax Ecclesiæ ab Imperatore Gallieno concessa usque ad persecutionem Diocletiani, quæ anno 303. initium habuit, adeòque crudeliter sæviit, ut omnes fermè Imperii Romani Provinciæ Christianorum sanguine maduerint, Ecclesiæ dirutæ, & Scripturæ Sacræ igne consumptæ fuerint. Hinc *Lactantius* cap. 15. lib. de mortibus Persecutorum Sermonem habens de hac Diocletianea persecutione, ait: *Non mihi si linguæ centum, oraque centum, ferrea vox, omnes scelerum comprehendere formas, omnia pœnarum percurrere nomina possem, quæ Judices per Provincias justis, atque innocentibus detulerunt.*

D. Tot inter gravissimas persecutiones quo in statu erant res Ecclesiæ?

M. Tantùm abest, ut istæ persecutiones ultimum exitium attulerint Ecclesiæ, ut potiùs splendorem, majusque ei contulerint incrementum, quia sicut appositè ait Tertullianus in Apolog. *Plures efficimur, quoties à vobis metimur, sanguis Martyrum est semen Christianorum*, qui eo latiùs propagabantur, quo magis ab Ethnicis opprimebantur. At enim jam in primo Sæculo suas Asia, & Gallia habuere Ecclesias, sicque in immensum crevit Christianorum numerus, ut in tertio Sæculo mediam Imperii Romani partem impleverint, atque numerosæ in singulis Civitatibus existerent Ecclesiæ, quæ ab Episcopis, Presbyteris, & Diaconis regebantur, inter quas nonnullæ cæteris dignitate eminebant, & Episcopi, qui illis præerant, majori pollebant authoritate. Ecclesia Romana à S. Petro Christi in

Ter-

Terris Vicario fundata Principem locum obtinebat. Alexandrina ſecundum. Antiochena tertium. Hieroſolymitana verò Eccleſia, quæ naſcenti Chriſtianæ Religioni obſtetricis, & creſcenti nutricis præſtitit officium, in ſingulari veneratione erat apud Fideles. Arctiſſimo tamen ejusdem communionis vinculo, pacisque fœdere junctæ omnes illæ Eccleſiæ unum & idem corpus conflabant.

D. Nunc memoriâ teneo omnes perſecutiones, quibus Eccleſia in tribus prioribus Sæculis fuit ab Ethnicis Imperatoribus exagitata. Velim modò mihi exhibeas continuam ſeriem Epiſcoporum, qui in celebrioribus Eccleſiis, quas mox laudaſti, videlicèt Romana, Alexandrina, Antiochena, & Hieroſolymitana ſuas Sedes à temporibus Apoſtolorum fixerunt, easque curâ paſtorali adminiſtrarunt, rexerunt, ac gubernarunt.

M. Cùm hæc de ſerie Epiſcoporum, qui præcipuas Eccleſias rexerunt, accurata diſcuſſio longius nos abduceret, conſultius eſt, ut ejus examen remittamus ad alterum colloquium, quod craſtinâ die poſt prandium eadem horâ in Muſæo inſtituemus.

D. Adeò me oblectat Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ notitia, ut noctu diuque ejus ſtudio totus incumbere vellem, teque audiendo libentèr pernoctarem. Quapropter antequam Colloquio noſtro finem imponamus, pergratum mihi faceres, ſi vitam, & ſeriem Imperatorum, qui tribus primis Eccleſiæ Sæculis ſummâ rerum potiti ſunt, velles compendiosè deſcribere.

M. Romanum Imperium ſumpſit exordium à *Cajo Julio Cæſare*, è Nobili gente Julia Romana, Lu-

cii

cii Julii Cæſaris, & Aureliæ filio, qui victo Pompejo, & actis quinque triumphis, acceptâ intèr alios honores Dictaturâ perpetuâ, atque Imperatoris nomine aſſumpto, Romani Imperii fundamenta jecit, anno antè natum Chriſtum 46. Princeps in rebus bellicis clarus, nec pacis artibus minor, facundiâ inſignis, factâ in eum Romæ conſpiratione confoſſus eſt in Senatu tribus & viginti vulneribus, M. Bruto, & C. Caſſio Conjuratorum principibus anno ætatis ſuæ 56. Imperii 4.

Julio Cæſari ſucceſſit *Octavianus* Octavii ex Equeſtri, ac Senatoria Familia, & Acciæ filius, à C. J. Cæſare adoptatus, & Cæſar nominatus. Imperii ſui decimo ſexto Auguſtus eſt appellatus. Urbem mirum in modum reſtauravit, & magnificis auxit ædificiis, intèr quæ celebriora *Pantheon*, & *Templum Quirini*. Denique, poſtquam res domi, foriſque optimè geſſiſſet, & ſapientiſſimas leges condidiſſet, obiit Nolæ ex profluvio ventris; dubium an ex ficubus veneno illitis, anno ætatis ſuæ 77. Præfuit annis quinquaginta ſeptem, ſex menſibus. Anno ejus Imperii 40. natus eſt Chriſtus Dominus, ut oſtendimus Diſſertatione quintâ Tractatus de Myſteriis, & annis Chriſti.

Tiberius è gente Claudia Romæ Nobili Tiberii Neronis, & Liviæ Druſillæ filius, ab Auguſto Vitrico adoptatus Imperium poſt eumdem conſecutus eſt anno Chriſti 14. virtutum, & vitiorum benè omnium exercitia miſcuit, & profeſſus eſt. Deceſſit *Miſeni*, crediturque à Cajo nepote ſuo ſuffocatus, anno ætatis ſuæ 78. Imperii à morte Auguſti 23. Vide quæ in Diſſertatione decima Tractatus *de Myſteriis, & annis Chriſti* diximus de exor-

dio

dio Imperii Proconsularis, & Augustæi Imperii Tiberii, ubi etiam commonstravimus, Christum baptizatum fuisse anno decimo sexto Imperii Proconsularis Tiberii, & in Crucem actum fuisse anno decimo nono ejusdem Imperii Proconsularis Tiberii.

Cajus cognomento *Caligula* quod in Exercitu Caligis militaribus uteretur, Germanici, & Agrippinæ filius, adoptatus fuit à Tiberio, & imperare cœpit anno Christi 37. Optimi Patris pessimus filius fuit, omnibusque vitiis contaminatus, proptèr quæ omnibus exosus, trucidatus est Romæ a Cassio Cherea, aliisque conjuratis, anno ætatis suæ 28. Imperii 4.

Tiberius Claudius Drusi Majoris, & Antoniæ Minoris filius, Germanici frater, in Palatii angulo à Prætorianis inventus post Caligulæ mortem, raptus est, & Imperator acclamatus anno Christi 41. Principio Imperii optimas sanctiones tulit, multaque opera publica extruxit. Sed multis postea vitiis deditus, periit sumpto in boletis veneno, conscia uxore Agrippina, anno ætatis suæ 64. Imperii 14.

Claudius Domitius Nero Cnei Domitii Ænobarbi, & Agrippinæ filius à Militibus ad Imperium evectus est anno Christi 54. Initio Imperii egregia dedit virtutis specimina. Sed deindè pessimus evasit, nullumque fuit vitium, quo se non fœdaverit. Bellum Britannicum infelicitèr gessit, felicitèr verò Parthicum per Domitium Corbulonem, & Judaicum per Vespasianum. Propter scelerum multitudinem à Senatu hostis judicatus est, & contra ipsum acclamatus Imperator in Hispania *Sergius Galba*. Quo accepto nuncio, sibi mortem pugione conscivit, anno ætatis suæ 32. Imperii 14.

Ser-

Sergius Sulpicius Galba Romanus è Nobilissima Sulpiciorum familia, patre Servio Sulpicio, matre Mummia Achaja genitus, à Militibus acclamatus est Imperator contra Neronem anno Christi 68. à Prætorianis Ottoni faventibus trucidatus est Romæ in Foro, caputque ipsius ad eumdem Ottonem in Castra missum. Obiit anno ætatis suæ 73. Imperii mense septimo.

Marcus Salvius Otto Lucii Ottonis, & Albiæ Terentiæ filius, Familia Nobili ex Etruriæ Oppido Ferentino, ægrè ferens prælatum sibi adoptione Pisonem à Galba, militum sibi conciliavit animos, & ab iis deductus in Castra Imperator est salutatus. Sed victus ab Exercitu Vitellii, qui fuerat Imperator acclamatus, ne sibi tanto Civium sanguine, ac periculo Imperium tueretur, pugione se transfixit, anno ætatis suæ 38. Imperii die nonagesimo quinto.

Aulus Vitellius Lucii Vitellii, & Sextiliæ filius, Romano genere nobilissimus à Germanico Exercitu propè Coloniam salutatus est Imperator, vivente adhuc Galba. Sed deficientibus ad Vespasianum Legionibus Mæsiarum & Pannoniæ, item Judææ, ac Syriæ, tractus est in forum religatis post terga manibus, & injecto cervicibus laqueo minutissimis ictibus excarnificatus est, & unco posteà raptus est, & projectus in Tyberim anno ætatis suæ 57. Imperii mense decimo.

Flavius Vespasianus, Titi Flavii Sabini, & Vespasiæ Polæ filius, ab Exercitu Syriaco, cujus erat Rector, dictus est Imperator, dum Otto, & Vitellius de Imperio contenderent, anno Christi 69. fuit optimus Imperator. Judæam omnem, prætèr Hierosolymam, & unum, aut alterum Oppidum subegit,

git, obiitque in Campania anno ætatis ſuæ 69. Imperii 10.

Titus Veſpaſianus Patri ſucceſſit in Imperio anno Chriſti 79. illudque præclaris virtutibus exornatus ità ſapientèr, & felicitèr adminiſtravit, ut vulgò *humani generis deliciæ* nuncuparetur. Bellum Judaicum jam à Patre ſuſceptum, captâ Urbe Hieroſolymâ, penitùs abſolvit. Obiit ſeù ex febri, ſeù veneno non ſine ſuſpicione à fratre Domitiano propinato, anno ætatis ſuæ 42. Imperii ſecundo.

Flavius Domitianus fratri ſuo Tito Veſpaſiano ſucceſſit anno Chriſti 81. fuit peſſimus Imperator, & in expeditionibus, quas non ſemel adverſus Dalmatas, Cattos, & Dacos ſuſcepit, adversâ uſus fortuna, trucidatus eſt in cubiculo ſuo, factâ libertorum, & amicorum conſpiratione, Principe Stephano, & conſciâ ipſius uxore Domitia, anno ætatis ſuæ 45. Imperii decimo ſexto ineunte.

Nerva Coccejus illuſtri genere ex Oppido Narnienſi natus, ab interfectoribus Domitiani Imperator ſalutatus eſt anno Chriſti 96. Princeps fuit multis virtutibus commendabilis, & pacis artibus inſignis. Sed cum proptèr ſenium fermè deſpiceretur, Trajanum adoptavit. Obiit ſtomachi dolore correptus anno ætatis ſuæ 66. Imperii primo cum dimidio circitèr.

Nerva Trajanus Ulpius poſt Nervam, à quo fuerat adoptatus, Imperium obtinuit anno Chriſti 98. & ob egregias, quibus præditus fuit, virtutes, Optimus dictus eſt. Germanos, Dacos, Armenios, Parthos, & Judæos non ſemel repreſſit, vicit, ac profligavit. In Italiam dum reverti parat, obiit apud Selinuntem Ciliciæ anno ætatis ſuæ 64. Imperii 19. cum dimidio.

Ælius Hadrianus Ælii Hadriani, & Domitiæ Paulinæ filius, gente Hispanus, Romæ tamen natus, Plotinæ operâ Trajani adoptionem mentitus Imperii habenas moderari cœpit anno Christi 117. Judæos tumultuantes repressit, Urbemque Jerosolymam Æliam Capitolinam nominavit. Obiit ex hydrope apud Bajas anno ætatis suæ 62. Imperii 21.

Antonius Pius Imperatori Hadriano, à quo fuerat adoptatus, successit anno Christi 138. Princeps fuit tùm moribus, tùm optimis artibus clarissimus. Bella in Britannos, Mauros, Germanos, Dacos, Judæos, Græcos felicitèr gessit, obiitque anno ætatis 72. Imperii 23. cum dimidio.

Marcus Aurelius Antoninus Annii Veri, & Domitiæ Calvillæ filius, ab Antonino jussu Hadriani adoptatus eidem suffectus est anno Christi 161. Collegam sibi statim ex jussu ejusdem adscivit *Lucium Verum*. Studiis suprà modum, & intèr cætera Philosophiæ addictus fuit. Parthos, Britannos, Cattos, Marcomanos vicit, obiitque apud Vendobonam, quæ nunc Vienna dicitur, anno ætatis suæ 59. Imperii 19.

Lucius Verus Ælii Cæsaris filius à M. Aurelio, ut mox dixi, adoptatus est, & cùm eodem imperavit. Princeps fuit luxuriæ deditus, & obiit apoplexiâ correptus in expeditione contra Germanos anno ætatis suæ 42. Imperii nono, teste Cl. P. Pagio in Critica Baronii ad annum Christi 169. quarè errarunt *Capitolinus* in vita Marci, *Victor* in Epitome, *Cassiodorus*, & *Eutropius*, qui annos Imperii undecim Lucio Vero assignant.

Lucius Aurelius Commodus M. Aurelii, & Faustinæ filius patri successit anno Christi 180. Prin-

ceps fuit multis vitiis inquinatissimus, & nihilo Nerone inferior. Quapropter, cum venenum sibi propinatum magna ex parte per vomitum rejecisset, suffocatus est à Narcisso validissimo Palæstrita, anno ætatis suæ 32. Imperii 13.

Publius Helvius, Pertinax cognominatus ab ingenii pertinacia in omnibus propositis, ab interfectoribus Commodi Imperator est renunciatus, quamvis invitus anno Christi 193. Princeps fuit verè antiquis moribus, & summâ gravitate præditus, qui Aulicorum licentiam severè cohibens, ipsorum in se concitavit odia, & ab iisdem trucidatus est maximo cum Populi, Senatusque dolore, anno ætatis suæ 61. Imperii mense tertio.

Marcus Didius Severus Julianus natione Mediolanensis Imperium à Prætorianis magna vi pecuniâ pollicitâ obtinuit. Sed acclamato interim *Pescennio Nigro* primùm, posteà Septimio Severo, à Senatu capitis damnatus est, Princeps crapulæ, deliciisque deditus anno ætatis suæ 57. Imperii mense secundo.

Septimius Severus, cum Didius Julianus malè probaretur in Imperio, acclamatus est à Germanicis Legionibus Imperator propè Carnutum anno Christi 193. Vicit Pescennium, & Albinum, qui Imperium affectabant; domuit etiam Parthos, Adiabenos, & Britannos, obiitque Eboraci in Anglia anno ætatis suæ 66. Imperii 18.

Antoninus Caracalla, & *Geta*, duo Severi, & Juliæ filii pari jure post mortem patris imperarunt anno Christi 211. Sed Caracalla, ità dictus à quodam vestis genere ad talos usque demissæ, quam Militibus dedit & populo; consortis impatiens, fratrem suum Getam in gremio matris interfecit.

Su-

Susceptâ autèm expeditione adversùs Parthos occisus est à Centurione Martiali propè Carras, dum levando ventri operam daret, anno ætatis suæ 29. Imperii 6.

Marcus Severus Opelius Macrinus, sublato Caracalla, Imperator factus est à Militibus in Asia, anno Christi 217. Cum Parthis ancipiti eventu pugnavit, ab eorumque Rege Artabane pacem tandem emit. Quam ob rem despectus à Militibus, quos etiam Eliogabali Avia Julia Mæsa corruperat, è vivis sublatus est in Bithynia anno ætatis suæ 54. Imperii secundo inchoato.

Heliogabalus, vel, ut legitur apud alios, *Elagabalus*, Imperator acclamatus est in Asia anno Christi 218. Imperium pessimè administravit, & occisus est in latrina à Prætorianis Alexandro faventibus, ipsiusque corpus in Tyberim projectum anno ætatis suæ 18. Imperii 4.

Aurelius Severus Alexander, obtruncato Heliogabalo, ad Imperium evectus est anno Christi 222. Rempublicam summâ sapientiâ rexit, obiitque anno ætatis suæ 26. Imperii 13.

Julius Maximinus è Thracia, Pastor olim, & Opilio, sublato Alexandro, à Militibus propè Moguntiam acclamatus est Imperator anno Christi 235. Sed auditâ Gordiani in Imperatorem electione, crudelitèr in suos sævire cœpit. Quocircà commoto exercitu trucidatus est, dum quiesceret in tentorio anno ætatis suæ 60. Imperii tertio.

Marcus Antonius Gordianus à Militibus Imperator acclamatus est anno Christi 237. Sed cum ipsi bellum illatum fuisset, rebus desperatis necem sibi in cubiculo conscivit anno ætatis suæ 80. Imperii I.

Marcus Antonius Gordianus junior ſenioris filius, qui non multò poſt electum patrem, Imperator dictus erat, cæſus paritèr eſt. In eorum locum ſubrogati ſunt *Pupienus*, & *Balbinus*, ſed cum duo iſti Imperatores intèr ſe concordes non eſſent, à Militibus contrucidati ſunt anno Chriſti 238. Imperii I.

Marcus Antonius Gordianus III. Gordiani ſenioris ex filia, vel, ſecundùm alios, ex filio nepos, Cæſar jam declaratus ex Militum voluntate, quando Pupienus, & Balbinus Imperatores facti ſunt, occiſis iisdem, Militum, Senatusque conſenſu Imperator inauguratus eſt anno Chriſti 238. & poſtquàm Reipublicæ præclaris ornatus virtutibus optimè præfuiſſet, occiſus eſt propè Cteſiphontem artibus Philippi anno ætatis ſuæ 22. Imperii 6.

Marcus Julius Philippus, occiſo Gordiano, Imperium obtinuit anno Chriſti 244. ludos Sæculares celebravit, & movens contra Decium Imperatorem à Militibus ſalutatum, occiſus eſt à ſuis Veronæ anno Imperii 5.

Marcus Quintus Trajanus Decius, cum à Philippo contra Marinum miſſus eſſet, Imperator ab Exercitu in Illyrico dictus eſt anno Chriſti 249. Scythas multis præliis vicit, ab ipſis verò tandem in inſidias tractus obiit, crediturque in Palude demerſus anno ætatis ſuæ 50. Imperii 2. necdùm expleto.

Cajus Valens Hoſtilianus, occiſo Decio, à Senatu Imperator eſt ſalutatus, ſed non multò poſt electionem ſuam obiit ex peſtilentia anno 251.

Cajus Vibius Trebonianus Gallus acclamatus eſt poſt Decium à Militibus Imperator, ſed à Militibus ejus ignaviam deſpicientibus occiſus eſt anno ætatis ſuæ 47. Imperii 3. *Voluſianus* ejus filius factus con-

ſors

ſors Imperii unâ cum patre à Militibus trucidatus eſt.

Cajus Julius Æmilianus, natione Maurus, Imperator à Militibus factus eſt anno Chriſti 254. At, *Valeriano* ad Imperium acclamato, à propriis Militibus metu civilis belli occiſus eſt propè Spoletium anno ætatis ſuæ 40. Imperii menſe tertio.

Publius Licinius Valerianus ab Exercitu Rhætico ſalutatus eſt Imperator anno Chriſti 254. Contra Saporem Perſarum Regem pugnaturus ab eodem captus eſt anno Imperii ſexto. Obiit tandem poſt miſerandam ſervitutem, à qua nullis precibus, nulloque pretio potuit exolvi, excoriatus à Perſis, & ſale conſperſus anno ætatis ſuæ 76.

Publius Licinius Gallienus Valeriani filius à patre Cæſar jam factus, rerum ſummâ ſolus potitus eſt eodem capto, Imperatorque dictus eſt anno Chriſti 260. occiſus eſt propè Mediolanum anno ætatis ſuæ 50. Imperii poſt patrem 8.

Marcus Aurelius Claudius Gallieno mortuo votis omnium dictus eſt Imperator anno Chriſti 268. Obiit Sirmii anno ætatis ſuæ 32. Imperii ſecundo.

Marcus Aurelius Quintillus Claudii frater, vir optimis moribus conſpicuus, fratre mortuo, à Senatu Imperator factus eſt anno Chriſti 270. Verùm ipſe huic tanto ſuſtinendo oneri ſe imparem cernens, venas ſibi ſolvit die decimo ſeptimo Imperii ſui.

Valerius Aurelianus à Militibus evectus eſt ad Imperium anno Chriſti 270. dùm contrà Perſas revertitur, interfectus eſt à Militibus anno Imperii ſui quinto cum dimidio.

Marcus Claudius Tacitus, poſt ſex menſium In-

terregnum, Imperator electus est à Senatu invitus, ac reluctans anno Christi 275. Princeps optimus, dum ex Asia in Europam pergeret, obiit Tarsi aut ex febri, aut ex Militum insidiis, Imperii mense sexto.

Marcus Annius Florianus, Taciti frater, mortuo fratre, arripuit Imperium anno Christi 276. interfectus est à Militibus Tarsi, acclamato Probo. Alii autem scribunt, ipsum sibimet necem solvendo venas intulisse.

Marcus Aurelius Probus à Militibus Imperator electus est in Oriente anno Christi 276. cum esset disciplinæ Militaris severissimus custos, à Militibus propè Sirmium interemptus est anno ætatis suæ 50. Imperii ineunte septimo.

Marcus Aurelius Carus, occiso Probo, Imperator à Militibus acclamatus est anno Christi 282. Obiit ictu fulminis propè Ctesiphontem ad Tigrim Fluvium anno Imperii sui secundo.

Marcus Aurelianus Carinus Cari filius natu major, à patre cum Numeriano fratre ad Imperii consortium adscitus, Imperii habenas moderari cœpit anno Christi 283. Contra Diocletianum Imperatorem factum sæpiùs conflixit, tandem à suis desertus interfectus est à Tribuno suo propè Mursiam in Mæsia anno Imperii secundo inchoato.

Valerius Diocletianus Imperator factus est à Militibus in Oriente anno Christi 284. Christianos sævissimè persecutus est, deposuitque Imperium postquàm illud per annos 21. tenuisset.

Marcus Aurelius Valerius Maximianus, cognomento *Herculius*, quod se de genere Herculis jactitaret, à Diocletiano Imperator sibique collega factus

ctus est anno Christi 286. Fuit Princeps sævissimus, & Reipublicæ pestis. Quo die Diocletianus Nicomediæ, Maximianus Mediolani deposuit Purpuram, & in Lucaniam secessit anno Imperii sui 19. seù anno Christi 305. ut videre est apud clarissimum Pagium in Critica Baronii, ubi ex antiquis Historiæ Romanæ scriptoribus, & ex optimorum Numismatum fide seriem Imperatorum, eorumque gesta juxtà accuratissimam Chronologiam latè prosequitur. Sed hæc summatim attigisse sufficiat, ne longius, quàm par sit, nostrum protrahatur colloquium.

COLLOQUIUM II.

De continua serie Episcoporum, qui præcipuas Ecclesiæ Sedes, Romanam videlicèt, Alexandrinam, Antiochenam, & Hierosolymitanam in tribus primis sæculis rexerunt.

M. CHronologia Pontificia, cum sit Historiæ Ecclesiasticæ pars maximè necessaria, accuratè, quantum fieri potest, præfigi debet. Alioquin, quid, amabo, certi in Historia Ecclesiastica esse poterit, si tenebrarum, & confusionis plena sint tempora, nec quot quisque Pontifex Romanus annis sederit, ac quando Pontificatum inierit & Ecclesiam regendam suo Successori reliquerit, compertum fit, atque exploratum? Idem esto judicium de serie Episcoporum, qui præcipuas Ecclesiæ Sedes, Alexandrinam, Antiochenam, & Hierosolymitanam tenuerunt. Nisi enim hæc Episcoporum series

ries accuratè, uti par est, texatur, incerta, & tenebris obsita remanebunt tempora, nec ullus planè invenietur, qui Historiæ Ecclesiasticæ studioso in tanta rerum caligine oberranti facem præferre valeat. Quocircà, ut major lux affundatur Historiæ Ecclesiasticæ, debemus sedulò investigare, præfigere, & in optimo lumine collocare seriem Episcoporum, qui præcipuas Ecclesiæ Sedes, Romanam videlicèt, Alexandrinam, Antiochenam, & Hierosolymitanam tribus primis sæculis occuparunt. Ordiemur autem ab Ecclesia Romana, quæ Caput est, & Mater omnium Ecclesiarum.

D. Primum Ecclesiæ Romanæ Summum Pontificem fuisse S. Petrum Apostolorum Principem, & Christi in Terris Vicarium, lippis ac tonsoribus notissimum esse certissimè scio. Ast non ità certa est, atque perspicua series Pontificum, qui, post Sanctum Petrum, Ecclesiæ Romanæ Clavum gubernarunt. Vellem igitùr, ut me impræsentiarum edoceres seriem, & nomina Summorum Pontificum, qui in tribus primis Ecclesiæ sæculis Sancto Petro successerunt, nec non annos, per quos quisque Pontifex Sedem Romanam tenuit.

M. In hac describenda serie Summorum Pontificum, qui in tribus primis Ecclesiæ Sæculis Sedem Romanam tenuerunt, Ducem sequar Clarissimum, & de Historia Ecclesiastica optimè meritum Patrem *Antonium Pagium*, qui in sua Critica Baronii, Eminentissimi Annalium Parentis, librum Pontificalem, qui *Anastasio* Bibliothecario, Noni Sæculi Scriptori vulgò tribuitur, & in quo veterum Pontificum Romanorum texitur Catalogus, à multis mendis, quibus antehàc scatebat, repur-

ga-

gavit ad normam decem veterum Pontificum Catalogorum, qui necdum fuerant editi, quique in Bibliothecis Regis Christianissimi, Colbertina, & Thuanea asservantur. Porrò annum, quo vel Summi Pontifices inierunt Pontificatum, vel è vivis excesserunt, notâ Consulum indicabo, quia ut optimè ait doctissimus Annalium Ecclesiast. Scriptor *Baronius* ad annum Christi 69. num. 36. *Tempora adnumerata per Consules libentioribus sunt accipienda auribus, cùm cæteris illa frequentior, liberalior, & noscatur Chronographia, atque in usum frequentiorem accepta, quæ à fastis deducta est Consularibus. Certè quidem cùm vetera monumenta in antiquis Scriptoribus interdum invenimus esse Consulibus consignata, magno afficimur gaudio, perindè ac si fax aliqua in tenebris oberranti ex optato præfulgeat.* Hoc pacto Historiæ Ecclesiæ veritati consulemus, cujus fides periclitatur, quando non sibi constat ratio temporum. *Ubi temporum ratio non cohæret, ibi ne Historia quidem vera esse potest*, ait *Tatianus* Oratione adversùs Græcos tom. 1. Bibliothecæ Patrum Græco-latinæ. Rem igitur aggrediamur.

Sanctus *Petrus*, qui primus in Ecclesia Romana Pontificatum gessit, sedit, juxta Authorem Chronici Damasi, annis vigintiquinque, mense uno, & sub Nerone martyrium fecit die XXIX. mensis Junii anni Christi, ut censet Cl. Pagius, sexagesimi quinti, vel ut ipse probabiliùs autumo, sexagesimi sexti, Consulibus C. Lucio Telesino, & C. Suetonio Paulino. S. Petro successit *Linus*, qui ad Cœlestem Patriam migravit, non quidem anno Christi 77. ut Baronius existimavit, sed anno Christi 67. ut liquidò colligitur ex Chronico Dama-

ma-

masi, in quo sic legitur: *Linus sedit annis duodecim, mensibus quatuor, diebus decem. Fuit temporibus Neronis à Consulatu Saturnini, & Scipionis, usque Capitone, & Rufo*. Ex quo liquet, Linum objisse anno Christi LXVII. qui notatur Consulatu *Fonteii Capitonis, & C. Julii Rufi*. Observat tamen Doctissimus *Pagius* in Chronicon Damasi, circa annos Pontificatus Lini irrepsisse mendum: nec enim legendum est: *Linus sedit annis duodecim &c.* sed meliùs cum auctiori Chronico veterum Pontificum sic legendum est: *Linus sedit annis XI.* nàm ab anno Christi LVI. quo Consules fuerunt *Saturninus*, & *Scipio*, usque ad annum Christi LXVII. quo Consules fuerunt *Fontejus Capito, & C. Julius Rufus*, non anni duodecim, & quatuor menses fluxerunt. Quapropter, ut Chronico Damasi sua constet veritas, dicendum est, Linum per decem annos, hoc est ab anno Christi 56. usque ad annum Christi 66. quo sub Nerone cæsus est S. Petrus, fuisse S. Petri in Sede Romana Vicarium, sicut tradiderunt benè multi Sancti Patres, eumque, mortuo S. Petro, ab anno Christi LXVI. usque ad annum LXVII. Pontificatum tenuisse.

Lino successit *Clemens*, ut testatur Tertullianus lib. de Præscript. Hæret. cap.32. & vetustus Author Constitutionum Apostolicarum. Sedit autem Clemens, Ecclesiamque Romanam rexit usque ad finem anni Christi LXXVI. sic enim legitur in Chronico Damasi: *Clemens annis novem, mensibus undecim, Fuit temporibus Galbæ Vespasiani, à Consulatu Trachali, & Italici, usque Vespasiano VII. & Tito Cæsare V.* Clemens itaque anno Christi LXVII. Lino successit, & Ecclesiam rexit ad finem anni Christi

sti LXXVI. quo Consules fuerunt Vespasianus Augustus VII. & Titus Cæsar V.

Clementi successit *Cletus* juxta Chronicon Damasi anno Christi LXXVII. Consulibus *Vespasiano Aug. VIII. & Tito Cæsare VI.* Sedit annis sex, mensibus duobus, diebus septem, & migravit ad Dominum anno Christi octogesimo tertio, qui Consulatu *Domitiani Augusti IX. & Petilii Rufi II. insignitur.*

Cleto substitutus est *Anacletus*, qui, ut legitur in Chronico Damasi, sedit annis XII. mensibus decem, diebus tribus. Fuit temporibus Domitiani, à Consulibus *Domitiano X. & Sabino, usque Domitiano XVII. & Clemente*. Anacletus igitur in locum Cleti suffectus est anno Christi octogesimo tertio, quo *Domitianus IX. & Rufus II.* Consules designantur. Nàm, ut optimè observat Pagius ad annum Christi 101. in Chronico Damasi Pontificatus Successoris inchoatur à Consulibus, qui post mortem Decessoris annum aperuere, undè in eo colligitur, Anacletum injisse Pontificatum *Domitiano X. & Sabino* Consulibus, qui annum Christi octogesimum quartum aperuere, quamvis reverà Anacletus successerit Cleto anno præcedenti Consulibus Domitiano IX. & Rufo II. obitus Anacleti incidit in annum Christi nonagesimum quintum, quo Consules fuerunt *Domitianus XVII. & T. Flavius Clemens.*

Anacleto successit *Evaristus*, qui Pontificatum iniit anno Christi nonagesimo quinto, & martyrio fuit coronatus anno Christi CVIII. Consulibus *Ap. Annio Treboniano Gallo, & M. Attilio Metilio Bradua.* Sic enim legitur in Chronico Damasi: *Evaristus*

riſtus annis tredecim, menſibus ſeptem, diebus duobus. Fuit temporibus noviſſimis Domitiani, & Nervæ à Conſulatu Valentis, & Veri. (legendum *Veteri*) *uſque Gallo, & Bradua.* Irrepſit tamen in Chronicon Damaſi error circa annos Pontificatus Evariſti. Loco ſiquidem *tredecim annis*, legendum eſt, *annis duodecim*, ut Conſulatus, ſub quò Evariſtus Pontificatum iniit, & Conſulatus, ſub quò vivere deſiit, apertè evincunt. Evariſtus quippè Pontificatum iniit anno Chriſti nonageſimo quinto, *Domitiani XVII. & Flavii Clementis* Conſulatu notato, obiitque anno Chriſti CVIII. menſibus, & diebus incertis, Conſulibus *Gallo, & Bradua*.

Mortuo Evariſto, *Alexander* anno Chriſti CVIII. ad Eccleſiæ Romanæ gubernacula admotus eſt, qui juxta Chronicon Damaſi *ſedit annis octo, menſibus duobus, die uno. Fuit temporibus Trajani, à Conſulatu Palmæ, & Tulli, uſque Æliano, & Vetere.* Ex quo apparet, Alexandrum, qui Pontificatum obtinuit anno Chriſti CVIII. *Coſs. Gallo, & Bradua*, Martyrium ſubjiſſe anno Chriſti CXVI *Coſs. Ælio Lamia, & Æliano Vetere.*

Alexandrum *Sixtus Primus* excepit, qui anno CXXVI. vitâ functus eſt. Sic enim legitur in Chronico Damaſi: *Sixtus annis decem, menſibus tribus, diebus viginti uno. Fuit temporibus Hadriani à Conſulatu Nigri, & Aproniani, uſque Vero III. & Ambibulo, qui Conſules fuerunt anno Chriſti CXXVI.* Sixtus itaque Primus eodem anno, quo Alexander è vivis exceſſit, ſeu anno CXVI. Pontificatum iniit & ad Deum migravit anno Chriſti CXXVI.

Sixto ſucceſſit *Teleſphorus*, qui ſedit annos undecim, menſibus tribus, diebus tribus, & marty-

riu-

rium passus est anno Christi CXXXVII. ut videre est in Chronico Damasi; in quo sic legitur: *Telesphorus annis undecim, mensibus tribus, diebus tribus. Fuit temporibus Macrini* (legendum *Hadriani*) *à Consulatu Titiani, & Gallicani, usque Cæsare, & Balbino,* qui Consules fuerunt anno Christi CXXXVII. Quapropter Telesphorus Pontificatum suscepit anno Christi CXXVI. & obiit anno CXXXVII. qui *Lucii Cæsaris II. & P. Cælii Balbini Vibullii* Consulatu notatur.

Eodem anno Christi CXXXVII. Romanus Pontifex inauguratus est *Hyginus*, qui annos dumtaxàt quatuor sedit, sicut legitur in auctiori Chronico veterum Pontificum, in Codice Palatino-Vaticano, in Chronico, & in Historia Ecclesiastica Eusebii. Cùm igitur Hyginus fuerit Pontifex ordinatus anno Christi CXXXVII. obiit anno CXLI. quo Consules fuerunt *Peducæus Syloga Priscinus, & T. Hænius Severus.* Manifestus igitur error irrepsit in Chronicon Damasi, in quo sic legitur: *Hyginus annis duodecim, mensibus tribus, diebus sex. Fuit temporibus Veri, à Consulatu Gallicani, & Veteris, usque Præsente, & Rufino.* Hìc, inquam, manifestus occurrit error. Nam, ut mox observavi, Telesphorus Decessor Hygini obiit anno Christi CXXXVII. at Consulatus *Gallicani, & Veteris* incidit dumtaxàt in annum CL. Consulatus verò *Præsentis, & Rufini* connectitur cum anno Christi CLIII. ex quo planè sequitur, Chronicon Damasi hac in parte mendosum esse, ac interpolatum.

Anno CXLI. *Pius* in Pontificatu successit Hygino, & sedit per decem annos, menses quatuor, dies tres, ac subindè mortuus est anno Christi CLI.

Quin-

Quintilii, *Condiani*, & *Quintilii Maximi* Consulatu insignito. Unde corruptum est per hæc tempora Chronicon Damasi. In eo quippè deest Anicetus, & de Pio Pontifice hæc leguntur: *Pius annis viginti, mensibus quatuor, diebus viginti uno. Fuit temporibus Antonini Pii, à Consulatu Clari, & Severi usque diebus Augustis*. At Pium non annis viginti, sed tantùm decem, & aliquot mensibus sedere potuisse, ex eo maximè liquet, quod anno IV. Antonini Pii Imperatoris fuit electus Pontifex. Anicetus verò Pii Successor eodem imperante Antonino, Pontificatum gessit. Si autem Pius sedisset annos viginti, non potuisset Anicetus, imperante Antonino, Pontificatum gerere, quia Antoninus Pius post Hadriani mortem imperavit dumtaxàt annos XXII. menses VII. dies XXVI.

Mortuo Pio Papa, in ejus locum assumptus est *Anicetus* anno Christi CLI. qui per decem annos Pontificatum tenuit,& obiit anno Christi CLXI. quo Consules fuerunt *M. Ælius Aurelius Verus Cæsar*, & *L. Ælius Commodus II.*

Eodem anno CLXI. Aniceto Papæ demortuo successit *Soter*, qui sedit annos novem, & aliquot menses, ac dies, & obiit anno Christi CLXX. *Cornelii Cethegi*, & *C. Erucii Clari* Consulatu insignito, ut legitur in auctiori Chronico Veterum Romanorum Pontificum. Chronicon siquidem Damasi depravatum esse observat Cl. Pagius ad annum Christi LXXVII.

Mortuo Aniceto anno Christi CLXX. successit *Eleutherus*, qui secunda die mensis Maii ejusdem anni fuit inauguratus Pontifex, & ad Deum migravit die XXV. mensis Maii anni CLXXXV. *Materni*

& *Bra*

& *Braduæ* Consulatu notato, postquàm sedisset annos quindecim, dies viginti quatuor.

Eodem anno Christi CLXXXV. in locum Eleutheri subrogatus est *Victor*, qui sedit annos duodecim, mensem unum, dies sedecim, & è vivis obiit anno Christi centesimo nonagesimo septimo, quo Consules fuerunt *Claudius Lateranus*, & *Titius Rufinus*.

Zephirinus eodem Christi anno CXCVII. successit Victori Papæ, & mortuus est die decima Julii anni Christi CCXVII. quo Consules fuerunt *C. Brutius Præsens*, & *T. Messius Extricatus II.* postquam sedit annos novemdecim, menses undecim, dies quinque.

Zephirino successit *Callixtus*, qui Pontificatum iniit die 18. mensis Julii anni Christi CCXVII. sedit annos quinque, menses duos, dies decem, & in vivis esse desiit anno Christi CCXXII. qui in Fastis notatur Consulatu *M. Aurelii Antonini Elagabali Aug. IV.* & *M. Aurelii Severi Alexandri Cæsaris*.

Urbanus successor Callisti mense Octobri anni Christi CCXXII. Pontificatum iniit. Sedit annos septem, & aliquot menses, ac dies, & tandem anno Christi CCXXX. *L. Virii Agricolæ*, & *Sex. Catii Clementini* Consulatu notato mortalitatem explevit.

Pontianus successor Urbani die vigesima secundâ mensis Junii anni Christi CCXXX. ordinatus fuit Pontifex, & die XXVIII. mensis Septembris anni CCXXXV. Coss. *Severo*, & *Quinctiano* obiit. Sedit igitur Pontianus annos quinque, menses tres, & dies septem, à die nempè XXII. mensis Junii anni CCXXX. usque ad diem vicesimam octavam mensis Septembris anni CCXXXV.

Anterus successit Pontiano die vigesima prima

mensis Novembris anni Christi CCXXXV. & excessit è vivis die tertia mensis Januarii anni CCXXXVI. Coss. *Julio Vero Maximino Aug. & Julio Africano*. Sedit Anterus mensem unum, & dies tredecim, die emortuali excluso.

Fabianus post mortem Anteri fuit ordinatus Romanus Pontifex die XI. mensis Januarii anni Christi CCXXXVI. & mortem pro Christo oppetiit die XX. mensis Januarii anni CCL. *sub Consulatu Decii II. & Grati*. Unde sedit annos XIV. & dies X.

Sublato è vivis Fabiano anno Christi CCL. vacavit Sedes uno anno, hoc est, usque ad annum CCLI. quo *Cornelius* ad Pontificatum fuit evectus, Consulibus *C. Trajano Decio Aug. III. & Q. Herennio Hetrusco Decio* Cæsare, & postquam sedisset unum annum, menses tres, dies decem, migravit ad Dominum Centumcellis, die quarto mensis Septembris anni Christi CCLII. *Consulibus C. Vibio Treboniano Gallo Augusto II. & C. Vibio Volusiano Cæsare*.

Post diem decimum quartum mensis Septembris ejusdem anni CCLII. *Lucius* fuit Romanus Pontifex consecratus. Dies ejus Ordinationis, duratio Sedis, ejusque post Cornelii obitum vacatio in obscuro sunt. Probabiliùs tamen cum *Pearsonio*, & *Pagio* censeo, Lucium Romæ Pontificem ordinatum fuisse die XXV. mensis Septembris anni CCLII. eumque menses quinque integros, dies decem sedisse, & mortuum fuisse die quarta mensis Martii anni insequentis, seu anni Christi CCLIII. *quo Coss. fuerunt C. Vibius Volusianus Aug. II. & M. Valerius Maximus*.

Post Lucii obitum vacavit Sedes menses duos, dies sex. Die autem decimo tertio mensis Maii an-

anni Christi CCLIII. *Stephanus* Pontificatum obtinuit. Sedit annis quatuor, mensibus duobus, diebus viginti uno. Martyrium passus est anno Christi CCLVII. *P. Licinio Valeriano Aug. IV. & P. Licinio Gallieno Aug. III.* Coss.

Sixtus Papa hujus nominis II. successit Stephano die vicesima quarta mensis Augusti ejusdem anni CCLVII. Sedit menses XI. dies sex, & gloriâ martyrii donatus est anno Christi CCLVIII. Coss. *M. Aulio Memmio Tusco, & Basso.*

Post martyrium Sixti, vacavit Sedes anno fermè uno, idest usque ad diem XI. Kal. Aug. anni Christi CCLIX. Die autem vigesima secunda mensis Julii anni Christi CCLIX. *Æmiliani, & Bassi* Consulatu insigniti *Dionysius* fuit ordinatus Pontifex, & obiit die vigesima sexta mensis Decembris anni Christi CCLXIX. Consulibus *M. Aurelio Claudio Aug. II. & Paterno.* Sicque Dionysius sedit annos decem, menses quinque, dies quatuor, emortuali nempè excluso.

Sedes Romana post obitum Dionysii vacavit duobus diebus. Unde die vigesima octava mensis Decembris ejusdem anni CCLXIX. *Felix* hujus nominis Primus fuit ad Pontificatum promotus. Sedit annis quatuor, mensibus undecim, diebus viginti quinque, & mortuus est die vigesima secunda mensis Decembris anni Christi CCLXXIV. Coss. *Aureliano Aug. III. & C. Julio Capitolino.*

Eutychianus successit Felici in Pontificatu. Sed die tantùm quinta Januarii anni Christi CCLXXV. quo Consules fuerunt *L. Domitius Aurelianus Augustus IV. & T. Avonius Marcellinus*, fuit Romanus Pontifex ordinatus. Quare post Felicis obitum

vacavit Sedes diebus tredecim. Sedit autem Eutychianus annis octo, mensibus undecim, diebus tribus,& mortuus est die VII. mensis Decembris anni Christi CCLXXXIII. Coss. *M. Aurelio Caro Aug. II. & M. Aurelio Carino*. Legitur quippè in Chronico Damasi: *Eutychianus annis octo, mensibus undecim, diebus tribus. Fuit temporibus Aureliani III. & Marcellini usque in diem Idus Decembris Caro II. & Carino Consulibus*. Constat autem, *Carum, & Carinum* Consulatum gessisse anno Christi CCLXXXIII.quo vitâ functus est Eutychianus Pontifex Romanus.

Post mortem Eutychiani vacavit Sedes dies octo. Unde decima quinta die mensis Decembris anni CCLXXXIII. *Cajus* fuit ordinatus Pontifex, seditque annos duodecim, menses quatuor, dies septem, ut legitur in Chronico Damasi, & obiit die 22. mensis Aprilis anni Christi ducentesimi nonagesimi sexti *Coss. Diocletiano Aug. VI. & Constantio Cæsare II.*

Post obitum Caii vacavit Sedes duobus mensibus, & octo diebus. *Marcellinus* siquidem post Cajum suscepit Pontificatum pridie dumtaxàt Kal. Julias, seu die trigesimâ mensis Junii anni Christi ducentesimi nonagesimi sexti. Sedit autem Marcellinus annis octo, mensibus tribus, diebus viginti quinque, ac subindè obiit die XXIV. Octobris anni Christi CCCIV. Consulibus *Diocletiano Aug. IX. & Maximiano Herculio Aug. VIII.* Habes nunc in Compendio accuratiorem seriem Chronologicam Summorum Pontificum, qui tribus primis Ecclesiæ Sæculis Sedem Romanam occuparunt, suâque pietate illustrarunt.

D. Nunquam igitur, ut video, tot inter

persecutiones, quibus Ecclesia in tribus primis Sæculis exagitata fuit, interrupta est series Pontificum, qui à tempore S. Petri Romanam Sedem obtinuerunt.

M. Nunquam hæc series interrupta est, singulari favente patrocinio, quo Deus Ecclesiam Sponsam suam dignatus est. Hinc optimo jure Tertullianus in lib. de præscript. cap.32. efficax depromit argumentum ad oppugnandos Hæreticos, qui hanc ab ætate Apostolorum continuam in suis Ecclesiis Episcoporum successionem exhibere haud possunt: *Edant*, inquit, *origines Ecclesiarum suarum, evolvant ordinem Episcoporum suorum, ita per successiones ab initio decurrentem, ut primus ille Episcopus aliquem ex Apostolis, vel Apostolicis viris, qui tamen cum Apostolis perseveraverint, habuerit authoritatem, & Antecessorem. Hoc enim modo Ecclesiæ Apostolicæ census suos deferunt: Sicut Smyrnæorum Ecclesia habens Polycarpum ab Joanne conlocatum refert: sicut Romanorum Clementem à Petro ordinatum edit. Proindè utique & cæteræ exhibent, quos ab Apostolis in Episcopatu constitutos Apostolici seminis traduces habent.* Eodem argumento, quod Hæreticorum jugulum petit, sæpiùs contra Donatistas à vera Ecclesia extorres usus est S. Augustinus in libris, quos adversùs illos lucubravit.

D. Vim istius argumenti probè capio. At optarem, ut mihi indicares Opera, si quæ sint, ab illis trium priorum Ecclesiæ Sæculorum Romanis Pontificibus edita. Ea quippe validissima suppeditarent argumenta ad convincendam perfidiam nostri temporis Hæreticorum, qui, ut frequenter ab ipsis audivi, tria priora Ecclesiæ Sæcula plenis,

ac crepitantibus buccis *Sæcula aurea* appellitare ſolent, in quibus etiam, ut dictitant, Apoſtolorum doctrina nullâ adhuc erroris labe aſperſa, ſed pura, & illibata vigebat.

M. Certum eſt, quasdam eſſe genuinas veterum illorum Pontificum Decretales Epiſtolas, cujuſmodi ſunt Epiſtolæ S. Cornelii Papæ, quæ extant inter Opera S.Cypriani;Epiſtolæ Decretales Julii I. quæ referuntur à S.Athanaſio Apolog.2.Epiſtolę Liberii, quæ à S. Hilario in fragmentis recenſentur; Epiſtola Damaſi ad Illyrici Epiſcopos, quam Theodoretus lib.2. Hiſt. Eccleſ. cap.22. excripſit, & aliæ ejusdem Pontificis Epiſtolæ, quæ Operibus S. Hieronymi inſertæ ſunt. Has, inquam, veterum Pontificum Romanorum Epiſtolas Decretales, quas vel laudant Sancti Patres, vel antiqui Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ Authores recenſent, genuinas eſſe, certiſſimè conſtat. Cæterùm, alias Decretales Epiſtolas, quæ veteribus Romanis Pontificibus uſque ad Siricium adſcribuntur, ſuppoſititias eſſe, easque ex officina cujusdam Iſidori Mercatoris prodiiſſe concors eſt omnium eruditorum hujus ætatis Criticorum ſententia. Quocircà ad Apocryphorum claſſem ablegari debent iſtæ veterum Romanorum Pontificum Decretales Epiſtolæ, ſcilicèt quinque Sancti Clementis, tres Anacleti, duæ Evariſti, tres Alexandri, duæ Sixti I. unica Eleutherii, quatuor Victoris, duæ Zephyrini, duæ Calliſti I. unica Urbani I. duæ Pontiani, unica Anteri, tres Fabiani, tres Cornelii, quarum una inſcribitur: *Chariſſimis, atque dilectiſſimis Fratribus Sanctæ Dei Eccleſiæ Filiis, & omnibus in Domino recta fide famulantibus.* Altera: *Rufo Coepiſcopo.* Tertia: *Lupicino Vienneſi*

Epi-

Episcopo. Unica Lucii, duæ Stephani I. duæ Sixti II. duæ Dionysii, tres Felicis I. duæ Eutychiani, unica Caii, duæ Marcellini, duæ Marcelli I. tres Eusebii, una Melchiadis, una Silvestri, una Marci, duæ Felicis II. plures denique Epistolæ, quæ adscribuntur Damaso. Ne igitur in Epistolis veterum Pontificum Romanorum hallucineris, & spurias cum genuinis eorum Epistolis promiscuè confundas, oportet ut huic acuratissimo Critices disciplinæ peritorum judicio constanter adhæreas.

D. Ægrè adducor ut in eam Criticorum descendam sententiam, quæ omnem detrahit authoritatem his veterum Pontificum Romanorum Epistolis, & haud parum favere videtur Hæreticis, qui omnem suam operam in id potissimum conferunt, ut antiquorum monumentorum, quæ Romanorum Pontificum authoritatem, & avitam Ecclesiæ disciplinam adstruere possunt, fidem elevent, & jejunis planè, frigidisque conjecturis veritatem labefactent.

M. Bona verba quæso. His certè spuriis veterum Pontificum Romanorum Epistolis non indiget Sancta Romana Ecclesia, quia ex legitimis, germanisque aliorum Pontificum Romanorum Epistolis Decretalibus satis superque corroborata subsistit, ut optimè observat Eminentissimus Annalium Parens Cardinalis Baronius tom.x. ad annum Christi 863. Baronio succinunt doctissimi Cardinales *Perronius*, *&* *Bona*, nec non *Petrus de Marca* Archiepiscopus Parisiensis, *Antonius Augustinus* Tarraconensis Episcopus, *Sirmondus*, *Petavius*, *Labbæus*, *Christianus Lupus*, *Emmanuel Schelstratius*, & innumeri Catholici Doctores, quos hac in re Hæreticis patrocinari voluisse, nemo, qui micam, vel minimam

rationis ſcintillam habeat, aſſerere audeat. Non inficior quidem *Blondellum*, Scriptorem apud Calviniſtas celebrem, lato calamo probaſſe in libro, cui titulus eſt: *Pſeudo-Iſidorus, & Turrianus vapulantes*, ejusmodi veterum Pontificum Epiſtolas Decretales priſcis illis Pontificibus eſſe abjudicandas, at non ideò Blondelli ſententia, quaſi ſolos Hæreticos nacta eſſet patronos, proſcribi debet, cum certo certius ſit, id antè Blondellum animadvertiſſe viros apprimè Catholicos, tamque ſolidis communiiſſe rationibus, ut mox ſeſe omnibus deridendum propinaret ille, qui detritas, & obſoletas illas merces venditare, & ſpurios fœtus prò genuinis obtrudere vellet.

D. Cedo mihi, ſi placet, momenta, quibus moventur periti hujus temporis Critici, ut prædictas Epiſtolas Decretales priſcis Romanis Pontificibus abjudicent: Audivi enim ſæpius, quosdam eſſe intemperantioris Critices viros, qui præpoſterè omnia in dubium revocant, & antiqua monumenta, quæ non ſunt ad ipſorum ſalivam temperata, adducto ſupercilio, & plusquam dictatoria authoritate ſuppoſitia eſſe quaſi è tripode pronunciant. Id genus hominum, qui novum in Eccleſiam vellent invehere Pyrrhoniſmum, odi, & execror. Quamobrem audire geſtio argumenta, quæ in medium proferunt periti hujus temporis Critici, quæ ſi rem, ut dicis, planè conficiant, à me nullo negotio aſſenſum impetrabunt.

M. Rem æquiſſimam poſtulas. Abſit enim ut hos imitari velim Pſeudo-Magiſtros, qui inflati typho ſuperbiæ omnia, etiamſi certiſſima antiquitatis monumenta, eo ſolo nomine falſi inſimulant,

quia

quia *Magister dixit*, vel rationes, si quas producunt, instar aranearum telæ adeò leves sunt, ut unico flatu confestim exsufflari possint. Audi igitur argumenta, quæ viros eruditos, & veritatis studiosos convincere possunt. In primis, ejusmodi Epistolæ Decretales priscis Romanis Pontificibus ideò affictæ dicuntur, quia sub finem septimi sæculi confictæ, & consarcinatæ fuerunt, quippè quæ sententiis Canonum, Legum etiam Civilium, & Sanctorum Patrum, qui in quarto Ecclesiæ Sæculo floruerunt, magna ex parte, turpi Anachronismo contextæ sunt, ut Sole clarius ante *Blondellum* in Prolegomenis Pseudo-Isidori cap. 13. evicit Bellarminus in Dissertatione inedita. Unde patet, harumce consarcinatorem Epistolarum reum esse turpissimi plagii, & longè posteriorem ætate Romanorum Pontificum, qui primis tribus Sæculis Sedem Romanam tenuerunt. Idque luculentiùs confirmari potest ex Scripturæ Sacræ textibus, qui passim in his Epistolis Decretalibus laudantur juxtà Versionem vulgatam à S. Hieronymo in quinto sæculo concinnatam. Quî autem fieri potest, ut Romani Pontifices, qui tribus primis Sæculis Ecclesiam rexerunt, Scripturam Sacram in suis Epistolis Decretalibus usurpaverint, atque citaverint juxtà Versionem, quam adornavit S.Hieronymus,& quæ, ut norunt omnes, progressu tantum temporis authoritatem in Ecclesia obtinuit. Ad hæc, accedit styli similitudo, idemque planè in omnibus illis Epistolis Decretalibus dicendi, & scribendi character, qui evidentèr probat, eas non à diversis Pontificibus, sed ab uno potius Authore fuisse exaratas, qui semper, intèr scribendum, usus est eodem stylo, eoque sordido, ac

barbaro, qui ſanè ab elegantia, & pura priorum Eccleſiæ Sæculorum latinitate omninò alienus eſt. Porrò, nullâ ratione veroſimile reddi poteſt, veteres Pontifices, quos conſtat, ſtudiis, doctrinâque haud vulgari fuiſſe excultos, datâ tamen operâ voluiſſe, inſtar hominum ex infimâ vulgi fæce, ſuas Epiſtolas culinarii ſermonis ſordibus conſpurcare. Nullus etiam, ſi tantiſper præjudiciis liber ſit, ſuum in animum inducere poterit, veteres illos Pontifices falſis Conſulatuum notis ſuas conſignaſſe Epiſtolas, ſicut apparet legenti illas Epiſtolas Decretales, quæ ſub veterum Pontificum nominibus circumferuntur, & multis Anachroniſmis in deſignandis Conſulum notis turpiſſimè fœdantur. Uno verbo, has Epiſtolas Decretales, quæ priſcis Pontificibus adſcribuntur, nullus antè nonum Sæculum ne nominavit quidem, non S. Hieronymus in Catalogo Scriptorum Eccleſ. non Siricius, non Innocentius, non S.Leo, aliique Sanctiſſimi Pontifices; non ullum octo priorum Conciliorum Æcumenicorum; non Photius antiquitatis indagator ſtudioſiſſimus, & immenſæ lectionis author. His, & aliis id genus argumentis, quæ in re tam liquida producere ſupervacaneum omninò eſſet, palam evincitur, Epiſtolas Decretales, quæ ſub veterum Romanorum Pontificum nominibus proſtant, non eſſe genuinas, ſed ſpurias, & ſuppoſititias, quæ tamen, cum benè multa veritati, & pietati apprimè conſentanea complectantur, non debent Hæreticorum ſpiritu, quo afflatus fuit Blondellus, conviciis proſcindi, ac lacerari.

D. Tam ſolidis, quas adduxiſti, rationibus, ſicut & Critices diſciplinæ peritorum judicio faſces

ſces ſubmitto, & omnia, quæ hactenus dixiſti de priſcis Pontificibus, qui Romanam Sedem in tribus primis ſæculis occuparunt, oppidò quàm libenter accipio. Nunc à te diſcere percupio originem, & ſeriem Epiſcoporum, qui Sedem Alexandrinam, cæteris, poſt Romanam, dignitate præeminentem in tribus primis ſæculis tenuerũt. Sed circa hanc Sedem Alexandrinam opportune venit in mentem Hiſtoria, quam nudiustertiùs audivi à quibusdam Monachis, qui Monachatus ut adſtruerent antiquitatem, ajebant S. Marcum Evangeliſtam, qui fuit primus Sedis Alexandrinæ Epiſcopus, inſtituiſſe propè Urbem Alexandriæ ſocietatem Chriſtianorum, quorum religioſum cultum, & auſterum, durumque vitæ genus graphicè deſcribit *Philo* Judæus in libro *de vita Contemplativa*, quosque, ſi bene memini, appellat *Therapeutas*, ſeù Cultores, eoquod relictis Civitatibus, in agro, & ſolitudine degentes orationibus, contemplationi, aliisque id genus piis exercitiis noctu diuque vacabant. Huic igitur Chriſtianorum ſocietati à S. Marco inſtitutæ originem Monachatus acceptam referri debere mordicùs pertendebant Monachi. Nunc quid tu hac de re ſentias, & an hæc Hiſtoria vera ſit, vel potius intèr aniles fabulas recenſenda? aperire haud graveris.

M. Hìc profecto non levem proponis difficultatem, in qua dirimenda necdum convenit inter viros eruditos. Euſebius lib. 2. Hiſt. Eccleſ. cap. 17. hos Therapeutas, quorum mentionem facit, & mores, vivendique normam deſcribit Philo Judæus, Chriſtianos fuiſſe affirmat. Scaligerus vero lib. 6. *de emendatione temporum*, & Valeſius in notis Euſebianis lib. 2. cap. 17. autumant, illos Therapeutas fuiſ-

fuiſſe Judæos. Sunt alii, qui cum Baronio ad annum Chriſti 64. exiſtimant, iſtos Therapeutas fuiſſe Monachos, & ab his manaſſe vitæ Monaſticæ originem. Verùm, ſi mihi tot inter eruditos viros meum liceat interponere judicium, crediderim ipſe cum Euſebio, illos Therapeutas fuiſſe quidem Chriſtianos, at illos Monaſticam vitam fuiſſe profeſſos, nullâ ratione mihi perſuadere poſſum. Inſtitutum quippè Monachorum, qui à Plebe prorſus ſecreti & ab ejus ſocietate penitùs avulſi erant, longè poſt tempora Philonis Judæi, qui S. Marci Evangeliſtæ ætate florebat, cæpiſſe, liquidò patet ex vita S. Pachomii, quam Bollandus in Actis Sanctorum die XIV. menſis Maii inſeruit, ac illuſtravit. Author ſiquidem illius vitæ diſertè aſſerit, S. Pachomium eſſe primum Inſtitutorem Monachorum, idque probat ex verbis S. Antonii, qui vitæ Monaſticæ originem ad S. Pachomium refert: *Quo ego tempore*, inquit S. Antonius, *Monachum cæpi agere, nullum uſpiam extabat Cænobium*: &, paucis interjectis, ſic proſequitur: *Poſtea Pater veſter* (Sacchæum alloquitur S. Pachomii diſcipulum) *tantum bonum Deo adjuvante effecit*: Cum igitur, teſte S. Antonio, antè S. Pachomium nullum adhuc extaret Cœnobium, non video qua ratione dici poſſit, Therapeutas, quorum vivendi normam deſcribit Philo, fuiſſe Monachos. Præterquam quod Monaſticum inſtitutum non ferebant graviſſimæ perſecutiones, quibus in tribus primis Eccleſiæ Sæculis Ethnici Imperatores in Chriſtianos omnes graſſabantur. Hinc meritò *Holſtenius* in præfatione ad Regulas veterum Monachorum arceſſit dumtaxat vitæ Monaſticæ originem ab ætate Conſtantini Magni, ſeù à quarto Eccleſiæ Sæculo.

Tunc

Tunc enim Sancti Patres Athanasius, & Hieronymus primorum Eremitarum vitam descripserunt, quorum nomen, sicut & Monachorum in tribus prioribus sæculis erat omninò ignotum, sicut constat ex silentio S. Ignatii Martyris, Tertulliani, & S. Cypriani, qui licèt Viduas, & Virgines Deo sacras in suis Operibus commemorent, de Monachis tamen ne verbulum quidem habent. Denique, illi Therapeutæ, quorum meminit Philo Judæus, cohabitabant cum Mulieribus ejusdem instituti, quas Philo appellat *Therapeutrias*, idest, *Cultrices*. Porrò, in tota retrò antiquitate temporum planè inauditum est, Monachos aut Mulieres habuisse, aut contubernales illas habere potuisse. Therapeutæ igitur non fuerunt Monachi, sed erant Christiani, qui ob singularem, quâ præfulgebant, pietatem, dicti sunt *Ascetæ*, ut scribit Eusebius loco mox à me laudato. Ascetæ siquidem priscis temporibus vocabantur illi, qui inter Christianos strictius quoddam, & durius amplectebantur, ac profitebantur vitæ genus, quique distant à Monachis, ut genus distat à specie. Ascetæ etiam semper fuerunt in Ecclesia, at Monachorum nomen, & institutum seriùs cœpit.

D. Proponam, cum bona tua venia, scrupulum, qui circa illam Therapeutarum Historiam hæret adhuc animo, quem mihi eximas velim. In primis, non mihi verosimile videtur, Philonem Judæum tot elogiis efferre voluisse Christianorum mores, adeòque per Therapeutas indigitasse Christianos. Deinde, illi Therapeutæ, ut ex Philone Judæo observasti, cum Mulieribus habitabant, quod sanè alienum est à moribus Christianorum, qui antiquitùs vitam asceticam profitebantur, & Mundo, ejusque

deli-

deliciis nuncium remittentes, consortia Mulierum, quibus nihil damnosiùs, nihil periculosiùs esse potest, sedulò vitabant. Therapeutas igitur Christianæ Religioni nomen dedisse, ex Philone Judæo colligi minimè potest.

M. Quamvis Philo fuerit Judæus, difficile tamen creditu non est, eum descripsisse, ut oculatum testem, Christianorum sui temporis mores, eosque, sicut scribit Eusebius, sententiâ, & opinione suâ vehementer approbasse. Numquid Josephus fuit Judæus? & tamen ipse cap. 4. lib. 18. Antiquitatum Judaicarum, vitam, miracula, & Resurrectionem Christi Servatoris nostri egregio testimonio commendat, tamquàm fidelis, & accuratus Historicus, qui, semoto omnium partium studio, veritati tantùm in his, quæ narrat, litare, non proprio affectui indulgere debet. Sed Therapeutæ, inquis, cum mulieribus ejusdem Instituti habitabant. Id certè non inficias eo, imò potiùs ea de causa dixi, illos non fuisse Monachos, quibus vetitum erat, ne uxores ducerent, & cùm illis contubernium haberent. At indè nullo pacto evinci potest, Therapeutas non fuisse Christianos, qui vitam Asceticam in solitudine procul mundanis negotiis profitebantur. Ratio in promptu est. Quia sicut temporibus Apostolorum omnes Christiani vitam Asceticam in societate peragebant, quamvis benè multi ex illis suas uxores haberent; ita in primo Ecclesiæ sæculo fuerunt Christiani, qui eamdem vitæ perfectionem in solitudine, ubi est major animi tranquillitas, & fuga Mundi, unâ cum suis uxoribus, quæ spontè idem institutum amplectebantur, peragebant. Nec enim, opinor, in ullius men-

nentem veniet, matrimonium à Christo Domino institutum vitæ Asceticæ esse oppositum, cum Historia Ecclesiastica suppeditet multa exempla virorum, & mulierum, quæ in Christiano matrimonio sanctissimè vixerunt. Vita autem Ascetica, quam Therapeutæ agebant in solitudine, perfectior erat eâ vitâ Asceticâ, quàm Christiani temporibus Apostolorum in societate, & in suis ædibus ducebant. Christiani siquidem, qui vitam Asceticam in societate profitebantur, in iisdem ædibus cum suis uxoribus permanebant, & ab usu matrimonii non abstinebant. Therapeutæ verò, quamvis in eadem solitudine cum suis uxoribus degerent, nihil tamen commercii cùm illis habebant, sed seorsim ab illis in sacris ædiculis habitabant, dumque, teste Philone, singulis diebus Dominicis mulieres ad eamdem Ecclesiam unà cum viris Therapeutis conveniebant, specialem occupabant locum sejunctum à loco virorum, interpositis videlicèt parietibus, qui à solo surgebant tribus, quatuorve cubitis, itaut tamen superiora usque ad tectum paterent. *Undè*, scribit idem Author, *gemina provenit commoditas, & quod pudori fœminei sexus consulitur, & quod verba Doctoris exaudiuntur facilè absque ullis obstaculis, quæ vocem ejus intercipiant*. Viden in his verbis clarè expressam Asceticam vitam, quàm Therapeutæ cum mulieribus ejusdem instituti in solitudine avulsi à societate plebis ducebant?

D. Video planè, nec ullam modò in Therapeutarum Historia difficultatem invenio, quam tua non facilè solvat opinio. Quapropter perge nunc Sedis Alexandrinæ texere Episcoporum seriem, à qua tantisper occasione hujus Theraupetarum Historiæ digressi sumus.

M. De anno, quo S. Marcus Euangelista Ecclesiam Alexandrinam fundavit, & rexit, non est omninò certum. Eusebius in suo Chronico scribit S. Marcum, S. Petri Interpretem, in Ægypto, & Alexandriæ Christum annunciasse anno Christi 43. eumque migrasse ad Deum anno Christi 62. cui Eusebianæ Epochæ, cum nulla alia exactior, accuratiorve occurrat in aliis Scriptoribus Ecclesiasticis, stare debemus. Episcopos Alexandrinos, qui Sancto Marco in primis tribus sæculis successerunt diligenter in suo Chronico annotavit Eusebius, quorum nomina, annum quo Pontificatum inierunt, & Pontificatus annos in hac Tabula in rem tuam à me delineata uno obtutu videre, tuæque memoriæ facilè mandare poteris.

TABULA.

Nomina Episcoporum Sedis Alexandrinæ.	*Initium illorum Pontificatus.*	*Anni eorum Pontificatus.*
Annianus, Primus post S. Marcum Euang. Sedis Alexand. Episc.	anno Christi 62.	22.
Abilius	anno Christi 84.	13.
Cerdo	anno Christi 97.	11.
Primus	anno Christi 109.	12.
Justus	anno Christi 119.	11.
Eumenius, vel Hymenæus	anno Christi 130.	13.
Marcus, vel Marcianus	anno Christi 143.	10.

C

Celadion	anno Christi 153.	14.
Agrippinus	anno Christi 167.	12.
Julianus	anno Christi 179.	10.
Demetrius	anno Christi 189.	43.
Heraclas	anno Christi 232.	16.
Dionysius	anno Christi 248.	17.
Maximus	anno Christi 265.	18.
Theonas	anno Christi 182.	19.

In hac Tabula descripsi, juxta Chronicon Eusebii, seriem Episcoporum, qui in tribus primis Ecclesiæ sæculis Sedem Alexandrinam tenuerunt, necnon initium illorum Pontificatus, & annos, per quos Pontificatum gesserunt. Ad hanc igitur Tabulam Chronologicam, si oculos conjicias, animumque advertas, continuò perspectam habebis Episcoporum Alexandrinorum in tribus primis Ecclesiæ sæculis non interruptam successionem.

D. Nihil profectò hac Tabulâ Chronologicâ ad meam juvandam memoriam commodiùs esse potest. Rem igitur mihi gratissimam faceres, si aliam velles delineare Tabulam, in qua Episcoporum, qui Ecclesiam Antiochenam in primis tribus sæculis rexerunt, series, nomina, initium, & anni Pontificatus accuratè describerentur.

M. Non tàm exactè prefigi potest series Chronologica Episcoporum, qui tribus primis Ecclesiæ sæculis Ecclesiam Antiochenam gubernarunt, quia Eusebius in ea Antiochenorum Episcoporum serie describenda non eamdem diligentiam observavit; quò fit ut Antiochenorum Episcoporum Chronologia densis tenebris obsita sit, quas discutere non ita pronum est. Attamen votis tuis ut faciam sa-

tis, Episcopos Ecclesiæ Antiochenæ ad initium usque quarti sæculi eo ordine recensebo, quo illos in suo Chronico recenset Eusebius.

Primum Ecclesiæ Antiochenæ post Apostolos ordinatum fuisse Evodium anno Christi 43. scribit Eusebius, sed annos ipsius Pontificatus omninò prætermisit. Deindè, initium Pontificatus S. Ignatii, quem nonnulli immediatum post Apostolos in Sede Antiochena Episcopum fuisse tradunt, illigat Eusebius anno 14. Imperii Neronis, seu anno Christi 68. Cujus in eadem Sede successores fuerunt Hero, Cornelius, Heros, Theophilus, & Maximinus. Sed de exordio, & annis eorum in Sede Antiochena Pontificatus nihil planè certi ex Eusebio elici potest. Nàm, exempli gratiâ, Eusebius finem Pontificatus Theophili refert in suo Chronico ad annum Christi 177.& tamen ex Operibus illius Episcopi Antiocheni liquet, ipsum adhuc anno Christi 181. superstitem fuisse, quo anno ei successit *Maximinus*. Maximino in Sede Antiochena successit *Serapio* anno decimo Imperii Commodi, seu anno Christi 189. vel 190. & juxta Eusebium rexit Ecclesiam Antiochenam ad annum usque primum Imperii Caracallæ, seu ad annum Christi 211. Serapio successorem habuit *Asclepiadem*, qui obiit anno Christi 217. Asclepiadi successit *Philetus*, & Phileto, *Zebennus*, qui vixit usque ad annum Christi 238. quo anno in ejus locum suffectus est *S. Babylas*, qui in persecutione Imp. Decii anno Christi 250. vel 251. martyrio fuit coronatus. S.Babylam in Sede Antiochena excepit *Fabius*, & post Fabium, *Demetrianus* fuit ordinatus Episcopus Antiochenus. Demetriano successit *Paulus Samosatenus*

an-

anno Christi 260. qui, ob Hæresim, quam disseminabat, fuit Episcopatu Antiocheno abdicatus anno Christi 272. & in ejus locum subrogatus est *Domnus*. Denique, Domno in Sede Antiochena ordine successerunt *Timæus*, & *Cyrillus*, qui Ecclesiam Antiochenam ad initium usque quarti sæculi gubernarunt.

D. Descripsitne Eusebius seriem Episcoporum, qui in tribus primis sæculis rexerunt Ecclesiam Hierosolymitanam, quæ, ut nuperrimè dicebas, in maxima erat apud antiquos Christianos veneratione? hanc quippè continuam Ecclesiæ Hierosolymitanæ Episcoporum ad initium usque quarti sæculi successionem scire quoque peroptarem.

M. Seriem Episcoporum Ecclesiæ Hierosolymitanæ usque ad exordium quarti sæculi hoc ordine descripsit Eusebius in Chronico. Primus Hierosolymitanæ Ecclesiæ Episcopus fuit *S. Jacobus* frater Domini ab Apostolis ordinatus. Cui mortuo, & à Judæis lapidibus oppresso successit anno Christi 60. *Simeon*, vel *Simon*, dictus, qui Ecclesiam Hierosolymitanam regebat, quando ad puniendam perfidam Nationem Judaicam, quæ cœco furore abrepta Jesum Christum verum Messiam agnoscere detrectavit atque in Crucem egit, ab Exercitu Romanorum, imperante Vespasiano, Civitas Hierusalem obsessa, & solo æquata, totaque Gens Judaica hàc illàc miserè dissipata est, sicut disertis verbis prædixerat Christus Servator noster. Porrò hic *Simeon*, vel *Simon* dictus, qui id ætatis præerat Ecclesiæ Hierosolymitanæ, tandem annos natus centum viginti, movente adversùs Christianos persecutionem Imperatore Trajano, post varia tormen-

ta Cruci ſuffixus eſt anno decimo Imperii Trajani, ideſt anno Chriſti 107. Simeoni ſucceſſit in Sede Hieroſolymitana *Juſtus*, qui obiit anno Chriſti CXI. Poſt Juſtum, Epiſcopatum Eccleſiæ Hieroſolymitanæ quartus ſuſcepit *Zachæus*. Poſt quem quintus, *Tobias*. Cui ſucceſſit ſextus, *Benjamin*. Deindè ſeptimus, *Joannes*. Octavus, *Matthias*. In cujus locum nonus conſtituitur *Philippus*. Poſt Philippum, decimus Eccleſiæ Hieroſolymitanæ præficitur Epiſcopus *Seneca*. Undecimus, *Juſtus*, cui ſuccedit duodecimus, *Levi*. Poſt quem, tertius decimus, *Ephras*. Quartus decimus, *Joſes*. Quintus decimus, *Judas*. Hi omnes Epiſcopi, qui, ut ſcribit Euſebius, ex Circumciſione fuerunt, Eccleſiam Hieroſolymitanam rexerunt uſque ad integram everſionem, quam ab Imperatore Hadriano perpeſſa eſt Civitas Hieruſalem, hoc eſt uſque ad annum 18. Imperii Hadriani, Chriſti verò 135. Quapropter, anno Chriſti 135. ceſſantibus in Eccleſia Hieroſolymitana Epiſcopis, qui fuerant ex Judæis primus ex Gentibus Hieroſolymitanæ Eccleſiæ conſtituitur Epiſcopus *Marcus*, qui uſque ad annum Chriſti 156. Pontificatum tenuit, fuitque ordine decimus ſextus Epiſcopus Hieroſolymitanus. Poſt Marcum, decimus ſeptimus Epiſcopatum Hieroſolymitanum ſuſcepit *Caſſianus*. Poſtquem, decimus octavus, *Publius*. Publio ſucceſſit decimus nonus, *Maximus*. Viceſimus, *Julianus*. Viceſimus primus, *Gajanus*, viceſimus ſecundus, *Symmachus*. Viceſimus tertius, *Gajus*. Viceſimus quartus, *Julianus*. Viceſimus quintus, *Capito*. Viceſimus ſextus, *Maximus*. Viceſimus ſeptimus, *Antonius*. Viceſimus octavus, *Valens*. Viceſimus nonus, *Dolichi*

lichianus. Tricesimus, *Narcissus*, qui insigni pietate, & miraculorum dono sub Imperatore *Commodo*, ut scribit Eusebius, præfulsit. Sede tamen suâ, ob sibi grave objectum, affictumque crimen, cum fuisset privatus, in ejus locum assumptus est *Dius*, qui fuit tricesimus primus Episcopus Hierosolymitanus. Dio successit *Germanius*, tricesimus secundus Episcopus. Tricesimus tertius, *Gordius*. Post mortem verò *Gordii*, Sedem suam iterùm obtinuit, & gubernavit *Narcissus* unà cum Alexandro, qui, vivente adhuc, & volente Narcisso, Hierosolymorum Episcopus est ordinatus, & hanc Ecclesiam simul cum Narcisso rexit. Mortuo autem Narcisso, *Alexander* Ecclesiam Hierosolymitanam solus gubernavit usque ad persecutionem Decii, qua grassante, in carcerem conjectus pro Christo mortem oppetiit anno Christi 250. vel 251. Cui successit *Mazabanus*, de quo mentionem facit Dionysius in Epistola ad Stephanum Papam. Mazabano successit *Himenæus*, qui interfuit Conciliis contra Paulum Samosatenum celebratis anno Christi 264. & 270. diùque rexit Ecclesiam Hierosolymitanam. Eusebius siquidem in Chronico scribit, anno dumtaxàt Christi 298. Hymenæo successisse *Zabdam*, qui præfuit Ecclesiæ Hierosolymitanæ usque ad initium quarti sæculi. Habes nunc, ut promiseram, continuam successionem Episcoporum, qui in tribus primis Ecclesiæ sæculis præcipuas Sedes occuparunt, Romanam, videlicèt, Alexandrinam, Antiochenam, & Hierosolymitanam.

D. Fidem tuam plenè liberasti, votisque meis abundè fecisti satis. Quia tamen texendo seriem Episcoporum, qui tribus primis sæculis Hie-

rosolymitanæ Ecclesiæ præfuerunt, mentionem fecisti de obsidione, & destructione Urbis Hierusalem factâ ab Exercitu Romanorum, imperante Vespasiano, incessit animum cupido addiscendi Historiam Judæorum à morte Herodis, quo regnante in Judæa, natus est Christus Dominus, usque ad ultimam Jerosolymæ cladem, seu usque ad integram ruinam, & totius gentis Judaicæ dispersionem.

M. Legisti, opinor, ea, quæ in Tractatu *de Mysteriis, & annis Christi* scripsi de statu, & conditione Judæorum, regnante Herode in Judæa, quomodò videlicèt, regnante in Judæa Herode, qui erat alienigena, & à Senatu Romano Judææ Regno donatus, Sceptrum, seu Regia, vel Ducalis dignitas fuit à gente Judaica omninò ablata, paulò antequàm nasceretur Christus verus Messias, in quo impletum est illud Jacobi propediem morituri Oraculum: *Non auferetur Sceptrum de Juda, & Dux de femore ejus, donec veniat qui mittendus est, & ipse erit expectatio gentium*. Genesis 49. cùm igitùr ea quæ spectant Historiam Judæorum, regnante Herode, jàm explorata, compertaque habere possis ex lectione prælaudati Tractatus à me lucubrati, his impresentiarum referendis, ne tibi fastidium ingeram, lubens supersedebo. In proximo autem Colloquio texam Historiam rerum, quæ perfidæ Nationi Judaicæ contigerunt ab obitu Herodis usque ad ultimam Urbis Hierosolymitanæ cladem, ex qua narratione facilè intelliges, totam Nationem Judaicam eo solo nomine fuisse à Deo reprobatam & quaquà versùm dissipatam, quòd Jesum Christum verum Messiam agnoscere, ejusque doctrinam auscultare detrectavit. Clarè etiam perspicies

cies, omnes Jesu Christi Servatoris nostri prædictiones de excidio & integra desolatione Populi Judaici, de Urbis & Templi, quo nihil antiquiùs habebant Judæi, funesta destructione, & ruina, fuisse omninò completas. Denique, tibi ob oculos ponam terribilem effectum illius imprecationis Judæorum, qui, injustam à Pilato ut extorquerent sententiam damnationis in Christum, exclamarunt cœco furore abrepti: *Sanguis ejus*, idest, Christi, *super nos, & super filios nostros*. Quorum omnium certissimum eventum nunc coruscante Sole meridiano clariorem probant Historiæ, ac præsens deploratissima Judæorum conditio. Hoc erit igitur proximi nostri Colloquii argumentum.

D. Ægrè à te divellor, sed, quia ita præcipis, ad meos familiares lares redeo, eâ tamen lege, ut crastinâ die hùc revertar, gentis Judaicæ Tragædiam pronis ac suspensis auribus auditurus.

COLLOQUIUM III.

In quo exhibetur Historia Judæorum ab obitu Herodis usque ad ultimam Urbis Hierosolymitanæ cladem, eorumque referuntur Sectæ, & funesta post excidium Hierosolymitanum conditio.

M. RUinam Hierusalem, & Judæorum Tragædiam accuratissime describit *Josephus* Hebræus in septem libris, quos edidit, *de bello Judaico*, totiusque gentis suæ Judaicæ universalem Histo-

riam à conditu Mundi ad ſua uſque tempora complexus eſt viginti libris, quibus, *Antiquitates Judaicæ*, titulum dedit. Ex hoc igitur probatiſſimæ fidei, magnique apud Judæos nominis Authore compendiosè hîc perſtringam Hiſtoriam Judæorum ab obitu Herodis uſque ad excidium Urbis Hieroſolymæ.

In primis, ut rem ab ovo, ſicut ajunt, narrare incipiam; poſtquam Herodes, qui quinto anno Imperii Auguſti Rex Judææ à Romano Senatu fuerat declaratus, regnaſſet triginta circitèr ſeptem annis, in graviſſimum morbum annos natus LXX. incidit. Quo morbo, pœnas impietatis Herodis exigente Numine, in dies ingraveſcente, & poſt varia, ſed fruſtra adhibita remedia, profectus eſt Herodes ultrà Jordanem, ubi ſeſe calidis fovebat aquis. Ibi cum fere exanimis viſus eſſet efflare animam, Hiericuntem repetiit, atque tunc valetudinem ſuam omninò deploratam eſſe intelligens, nobiliſſimos intèr Judæos ferali Edicto hùc accerſiri, & in circo concludi juſſit, datis mandatis *Salome* ſorori ſuæ, ut poſtquam ipſe fato ceſſiſſet, per milites ad unum omnes occiderentur, quò videlicèt gaudium de morte ſua quadantenùs temperaret Judæorum neceſſarius in morte propinquorum ſuorum luctus. Interim Româ accepit litteras Herodes, quibus ab Imperatore Auguſto poteſtas ipſi permittebatur animadvertendi in filium ſuum Antipatrum, quem contra ipſius vitam conſpiraſſe compererat. Hoc læto nuncio tantiſper recreatus eſt, & acutis doloribus liberatus Herodes, ſed iis paulò poſt vehementius quàm antehac excruciatus, ſibi necem conſciſcere tentavit, à quo ſcelere impeditus à ſuo conſobrino, indo

lui

luit ſceleſtiſſimus ille Rex ſibi præreptam fuiſſe occaſionem violentas ſibi inferendi manus. E veſtigio tamen per Palatium ſparſus eſt rumor,& ingens auditus de morte Herodis clamor, isque ad aures Antipatri carcere detenti pervenit, qui ſui criminis impunitatem ex morte patris ſperans, fugam è carcere meditatus eſt. Quod ubi reſcivit Herodes, vivum adhuc cadaver, ſibi temperare non potuit, ſed actus in rabiem filium ſuum Antipatrum crudelitate plusquàm Scythicâ actutùm jugulari juſſit. Ipſe verò quintâ die poſt occiſionem filii ſui Antipatri vermibus arroſus, domi vexatus à ſuis, exagitatus criminum furiis, oppreſſus undecumque catervâ malorum turpem animam expuit anno triceſimo ſeptimo Regni ſui,poſtquàm videlicèt à Senatu Romano fuiſſet Rex Judęæ declaratus,ſed à morte Antigoni ultimi ex Aſſamonæorum, ſeù Machabæorum ſtirpe Principis, poſt quem Herodes ſolus regnavit in Judæa, anno triceſimo quarto. Ità tot ſceleribus infamis Herodes, atquè Innocentum Bethleemitarum cæde potiſſimum execrandus, è vivis ſublatus eſt, dignus ſanè qui ultricem Dei manum pateretur, cujus iram nefandis ſuis flagitiis tamdiù provocaverat.

Mortuo Herode, impiæ illius juſſiones de occidendis his Judæis, quos in circo concluſerat, exitu caruerunt. *Salome* ſiquidem, ejusque vir *Alexas* ejusmodi Judæos in priſtinam libertatem aſſertos, quaſi Herodes ante obitum ſuum ità juſſiſſet,ſalvos, & incolumes ad ſuos proprios lares remiſerunt. Non defuit tamen Judæis poſt mortem Herodis triſtitiæ cauſa. Tunc enim parentes,& affines Matthiæ, aliorumque Judæorum, quos, ob deturbatam Aqui-
lam

lam auream, vivos comburi jusserat Herodes antequam moreretur, tumultuari cœperunt, in mortuum Herodem jacientes convicia, & ad supplicium nonnullos Regis amicos deposcentes; cumque illos *Archelaus* Regni successor in testamento Herodis patris sui designatus verbis placare, & emollire haud potuisset, immisso exercitu tria eorum millia in festo Paschæ concidit. *Archelaus* anno elapso ab obitu Herodis patris sui Romam profectus est, ut litem intèr se, & suos fratres *Antipam*, *&* *Philippum* de testamento Herodis obortam ad Imperatorem Augustum deferret, & ab eo Judææ Regnum, ad quod in testamento Patris sui fuerat designatus, confirmatum obtineret. Verùm, absente Archelao, gravis Hierosolymis, occasione avaritiæ *Sabini* ab Augusto Imp. post mortem Herodis in Judæam missi, concitata est seditio, quam bis mille crucibus, quibus seditiosi Judæi suffixi sunt, & quorumdam aliorum incendio opportunè restinxit *Quinctilius Varus* Syriæ Præses, qui *Sabino* Hierosolymis periclitanti, & tantum non à Judæis oppresso suppetias tulit.

Dum hæc Hierosolymis agerentur, totaque Judæa armis seditiosorum hominum, qui Principatum ambiebant, cruentaretur; Imperator *Augustus* litem intèr filios Herodis motam de Patris testamento ità diremit, ut Herodis ditio in tres partes distribueretur. *Archelaus* Judæam, Samariam, & Idumæam, non tamquàm Rex, sed ut Ethnarcha obtinuit. *Herodes Antipas* Archelai frater constitutus est Ethnarcha Galileæ, & Petreæ. Deniquè, *Philippus* tertius Herodis filius Itureæ, & Trachonitidis Tetrarchiâ donatus est. Archelaus igitur Judæam tamquàm Ethnarcha novem annis rexit, sed à Pro-

à Proceribus Judæorum, & Samaritanorum, qui ejus tyrannidem ferre non poterant, apud Imperatorem Augustum accusatus, omni ditione, & pecuniâ mulctatus Viennam in Galliis fuit in exilium amandatus, & post illius exilium missus est ab Augusto Imp. in Judæam *Quirinius*, ut percenseret facultates Judæorum, & Archelai pecuniam in potestatem suam redigeret. Tunc Judæa in Provinciam Imperii Romani redacta suos cœpit habere Præfectos à Romanis Imperatoribus missos, à Præsidibus Syriæ omninò distinctos. Sub idem tempus, cum Quirinius censum in Judæa perageret, ingentem seditionem *Judas* Galilæus ex Oppido Gamala excitavit; negabat quippè à Judæis, qui erant Filii Dei, Romanis Dei servis tributa esse persolvenda, sicque omni, quâ pollebat, eloquentiâ hortabatur Judæos suapte naturâ ad defectionem proclives, ut à suis cervicibus excuterent Romanorum jugum, & denegarent tributa, quæ ab ipsis nomine Imperatoris exigebantur. Verùm, ad nihilum reciderunt omnes illi tumultus; nam capto à Romanis, ac cæso illo Juda Galilæo, duobusque ejus filiis in crucem actis, domiti Judæi colla sua Romanorum jugo subdere, seque ut servos agnoscere coacti sunt.

Primus Præfectus à Romanis in Judæam missus fuit *Coponius*, cui successit *Ambivius*, Ambivium in Judææ Præfectura excepit *Annius Rufus*, Rufo successit *Valerius Gratus*, sub quo Româ expulsi sunt Judæi, quorum quatuor millia in Sardiniam, gravioris Cœli Insulam, distribuit *Tiberius* tùm temporis Imperator. Post Valerium Gratum in Judæam à Tiberio Imp. missus est novus Præses *Pontius Pilatus*, vile mancipium Imperatoris, cujus ut sibi benevo-

nevolentiam conciliaret, totam in ſuo ingreſſu Judæam funeſtavit, illatis videlicèt Hieroſolymam clypeis, quos in Tiberii gratiam, atque in odium populi Judaici dedicatos juſſit in ipſa Herodis Regia collocari. His clypeis imaginem Cæſaris inſculptam fuiſſe tradit *Joſephus* Judæus lib. 18. Antiq. Jud. cap.3. & lib.2. de bello Judaico cap.8. *Philo* verò alter Judæus in lib. *de legatione ad Cajum* nomen tantùm Cæſaris his clypeis inſcriptum fuiſſe affirmat. Utcumque res ſeſe habuerit, certiſſimè conſtat, Judæos exiſtimantes hac novitate patrios ſuos ritus violari, excanduiſſe, arma ſumpſiſſe, & ſtrenuè Pilato reſtitiſſe, ne quam contumeliam Judaicę leges paterentur. Quò factum eſt, ut Pilatus metuens conſtantiam Judæorum, qui ſe pro lege Dei mori promptiſſimos exhibebant, clypeos juſſerit Cæſaream aſportari. Hæc fuerunt exordia Magiſtratus Pontii Pilati Judææ Præſidis, qui non ſolùm injuſtè vexavit populum, ſed etiam, non multos poſt annos, ad execranda Judæorum poſtulata Jeſum Chriſtum verum Deum & hominem Crucis ſupplicio addixit.

Vitellius Syriæ Præſes miſit *Marcellum* Judææ Procuratorem in locum Pilati, quem à Judæis accuſatum Romam navigare juſſit, cauſam ſuam coràm Imperatore Tiberio peroraturum. Amovit etiam Vitellius Pontificatu Caipham, eique ſubrogavit Jonathan Anani filium. Tunc autem venalis eſſe cœpit ſacer ille Magiſtratus, ad quem capeſſendum non ſcientia, non pietas, ſed humanus favor, nummique flagitabantur.

Mortuo Imperatore Tiberio, ſumma rerum potitus eſt *Cajus Caligula*, ſub cujus Imperii exordium

ium, *Agrippa* Judæus, filius Ariſtobuli, nepos Heodis , qui primò verſatus in officiis *Druſi* & *Caii*, elatione deindè *Eutychi* ſui Liberti , quaſi Tiberio nortem , & Cajo , quem impensè diligebat , Imerium apprecatus eſſet,in vincula ſex menſibus anè obitum Imperatoris Tiberii datus fuerat, vincuis exſolutus eſt , eique *Cajus* Imperator catenam ; uream pro ferrea impoſuit , & Tetrarchidem Ituεæ, & Trachonitidis Philippi patrui ejus nuper fuere elati , necnon Tetrarchidem Abilinæ , quam oſſederat *Lyſanias* , ſimul cum regia dignitate ei onceſſit . Aſt , dum Agrippa titulo Regis auctus uum per Ægyptum in Judæam reditum meditatur, gyptiorum , & maximè Alexandrinorum , in Juæos excitavit invidiam . Hi ſiquidem ægrè admoùm ferentes infenſæ ſibi nationis Judaicæ in novo lege felicitatem , ſed præſertim magno ipſius Reis Agrippæ faſtu offenſi , Præſidem Ægypti *Flacum* in Judæos exaſperarunt , quo , ſi minus apertè gente , ſaltem connivente, Agrippam Regem mano Alexandrini exceperunt ludibrio , eique ludirum Regem , *Carabbam* nomine , fictis ornatum , nſignibus , & inter inſanientis plebeculæ incondios clamores per compita ductum oppoſuerunt . Neque hic fuit ultimus fabulæ actus; nàm de repentè , mutatâ ſcænâ , ludus verſus eſt in tragicum luctum . In Judæos Alexandriæ degentes immiſsâ lade promiſcuè ſævitum eſt . Plures ex illis palàm uſtulati , innumeri ferro , aut fame perempti , flagris cæſi , membratìm diſcerpti , vel in crucem acti , dirutæ domus , Synagogæ ſimulachro Caii mperatoris pollutæ , aliæque demùm acceſſere caamitates , quas *Philo* Judæus oculatus teſtis lato cala-

calamo descripsit tùm in Commentario adversùs Flaccum Ægypti Præfectum, tùm in sua legatione ad Cajum Imperatorem. Hæc omnia mala, quæ Alexandriæ passi sunt Judæi, fuerunt præludia longè majorum malorum, quibus divina ultio Iudæos ob effusum Christi Servatoris nostri sanguinem affligere debebat. Nam circa idem tempus in una sola Seleuciæ Urbe, conspirantibus in Judæos Græcis cum Syris, supra quinquaginta Judæorum millia fuerunt trucidata.

Verùm, ut revertamur ad id undè paululùm digressi sumus, postquàm Rex Agrippa in suum Judææ Regnum post varia discrimina, & multa regiæ suæ dignitati ab Alexandrinis Civibus illata opprobria, appulisset, Herodis Antipæ patrui sui incurrit invidiam. Antipas quippè Tetrarchiæ suæ in Regnum commutandæ percupidus, uxoris suæ Herodiadis suasu, Romam unà cùm ipsa, ut hoc beneficium ab Imperatore impetraret, navigavit. Sed Antipas litteris Agrippæ apud Cajum Imperatorem proditionis accusatus, in exilium ablegatus est Lugdunum cum uxore, quæ infaustam ipsius sortem ultrò secuta est.

Agrippam Regem Tetrarchiâ Antipæ in exilium pulsi donavit *Cajus* Imperator, ejusque Regnum, adjectis Judæâ & Samariâ, denuò amplificavit *Claudius* successor Caji. At in tàm ampla fortuna, Regnique prosperitate insolescens Agrippa morte fœdissimâ periit. Enim verò, sicut legitur in Actibus Apost. cap. 12. v. 21. statutâ quadam die, veste regiâ & splendidâ ornatus sedens pro Tribunali Agrippa, & orationem ad populum habens, sui penitùs oblitus sivit se tamquam Deum hono-

honorari à populo acclamante: *Dei voces, & non hominis, confestimque percussit eum Angelus Domini, eo quod non dedisset honorem Deo, & consumptus à vermibus expiravit*. Sic mortuus est Agrippa, Filiumque superstitem reliquit natum annos 17. dictumque Agrippam juniorem, quem patris sui Regno Judææ in tot factiones distracto gubernando imparem cùm judicaret *Claudius* Imperator, constituit post obitum Agrippæ *Cuspium Fadum* Præsidem Judææ, cui præcepit, ut graviter animadverteret in Cæsarienses, & Sebastanos, qui mortuo Agrippæ Regi insignem ignominiam intulerant. Concessit etiam idem Imperator Herodi Chalcidis Regi, qui senioris Agrippæ frater germanus erat, potestatem in Templum, & in sacrum Ærarium. Mortuo autem illo Herode Chalcidis Rege, Agrippa junior, ipsius nepos, Regnum Chalcidis ab Imperatore Claudio obtinuit, eoque per quatuor annos potitus est. Sed postea, loco illius Regni Chalcidis, Tetrarchias Philippi & Lysaniæ huic juniori Agrippæ assignavit idem Imperator, quibus insuper partem Galileæ, hoc est, Tyberiadem, multaque ultrà Jordanem Oppida addidit *Nero* post Claudium Imperator. Habuit hic junior Agrippa Palatium Hierosolymis, custodiam Templi, & jus eligendi, ac deponendi Pontifices. Tunc enim sacra hæc, & suprema apud Judæos dignitas non erat amplius, sicut antiquitùs, uni familiæ annexa, nec ab eodem Pontifice ad mortem usque retenta, sed Reges, & Judææ Præsides eligebant pro suo arbitrio Pontifices, aut eos Pontificatu abdicabant; adeò ut mirum non sit, quod in hanc Pontificalem dignitatem sese sæpiùs intruserint ambitio-

bitiosi viri omninò indigni, qui ad eam sublimarentur.

D. Tot inter rerum inclinationes, & status Judaici conversiones, tranquilla ne erat Judæorum conditio?

M. In variis istis Judaici status permutationibus deploratissima fuit Judæorum conditio ob intolerabile Romanorum jugum, ob avaritiam, & crudelitatem Præfectorum, atque petulantiam Militum, qui Judæis gravissima damna inferebant. Hinc publica erant latrocinia, neces, Civitatum dirutio, domorum conflagratio, intestina inter ipsos Judæos bella, quæ promovebant quidam Zelotæ Judæi (sic dicti, quod Patriæ libertatis zelosos se simularent) qui, sub specioso obtentu à Judæorum cervicibus excutiendi Romanorum jugum, promiscuè in omnes tàm viros, quàm mulieres atrocitèr sæviebant, multosque tumultus excitabant, quibus tandem Civitas Hierusalem vastata est, & Templum omnibus adorandum evasit sanguinis lacuna, Latronum spelunca, occisorum sepulchrum, sævitiæ Theatrum, & Tyrannorum domicilium.

D. Perge, quæso, narrare turbas, & calamitates, quibus Judæi agitati fuerunt usque ad ultimam Urbis Hierosolymitanæ cladem.

M. Imperante *Claudio* novam sub *Ventidio Cumano* Judææ Præside turbis occasionem dedit apud Judæos Romani cujusdam militis impudentia. Ille quippè Hierosolymis ad fores Templi jussu *Cumani* excubans, frequentissimo populo ad Paschæ solemnia affluenti obscænam corporis partem indecorè nudatam in Judæorum contemptum ostendit.

Exar-

Exarsit confestim eâ contumeliâ populus Judæorum in *Cumanum* Præsidem, qui, instructo ad Turrim Antoniam agmine, motam seditionem omni diligentiâ sedare adnititur. At Judæi suspicati, se ad necem peti, milites aggressi sunt, victi tamen Judæi, atque profligati ab exercitu Romanorum, viginti tria eorum millia interierunt. Sub idem tempus, exortum est Judæos inter, & Samaritanos dissidium, quod infestis armis utrimque dum gliscit, tempestivè sublatum est à *Quadrato* Syriæ Præside, qui seditionis authores addixit supplicio, & *Cumanum* Judææ Præfectum misit Romam unâ cum Legatis Samaritanorum & Judæorum, ut coràm Imperatore Claudio causam dicerent. Hos ubi audivit Imperator, favit Judæis, totiusque belli & seditionis originem in Samaritanos refudit, *Cumanum* Præfecturâ Judææ abdicatum exilio damnavit, & in ejus locum suffecit *Felicem* Judææ Procuratorem, qui postquàm Judæam à latronibus, sicariis, impostoribus, aliisque id genus nefariis hominibus liberasset, novis tumultibus occasionem ipse præbuit, dum Jonathanem, qui fuerat Summus Sacerdos, per sicarium interfici jussit. Ex ea siquidem sceleris impunitate multi sicarii audaciores facti occultos sub veste pugiones gestantes festivis diebus, quandò major erat Hierosolymis populi concursus, impunè eos, quos oderant, occidebant. Sic in pejus ruebant Judæorum mores, neque dilata sunt exordia ultimæ illorum cladis, quam visa Hierosolymis signa portenderunt. Horâ quippè nonâ lux ingens circà Altare per mediam horam effulsit. In festo Azimorum porta Orientalis ærea, quam multi homines ægrè poterant impellere,

ſpontè patefacta eſt circà horam noctis ſextam. In ipſo die Pentecoſtes, cùm Sacerdotes in Templo verſarentur Deum de more precaturi, auditus eſt ingens ſtrepitus cum his vocibus: *Migremus hinc*. Denique, homo quidam plebejus & ruſticus Hierosolymitanam cladem præcinuit, ſæpiùs flebilibus modis *væ væ* Hieroſolymis ingeminans, neque monitis, aut ſævis verberibus abſtinuit, donec Balliſta Romanorum vocem ei cum vita eripuit.

Hæc fuerunt funeſta imminentis ultimæ Judæorum cladis præſagia, cui initium dedit *Geſſius Florus* Judææ Procurator, & *Albini* ſucceſſor, cujus tyrannidem Judaica natio ad biennium tulit, ſed eò tandem deſperationis adacta eſt, ut, ſeditione excitatâ, obſtinatiſſimo animo defecerit à Romanis. Imperabat tunc temporis *Nero*, qui à Batyllo, olim ipſius Pædagogo, inſtigatus Judæis Cæſareæ degentibus jus Civitatis penitùs abrogavit, & ſolis Gentilibus conceſſit. Hinc bellum, quod Cæſareæ Judæos inter & Syros jam fuerat excitatum, acriùs recruduit, cùmque utrinque graſſationibus ageretur, & aliundè Judæi Geſſium Florum, cujus tyrannidem ferre ampliùs non poterant, diriori morte dignum occidiſſent; *Ceſtius* Syriæ Præſes, ut Judæos in ordinem redigeret, venit Hieroſolymam cum exercitu, ſed inde à Judæis fugatus, quinque millia Romanorum & Arabum peditum, ac trecentos cum Aquila Romana perdidit, equites verò nongentos octoginta. Judæi, fuſis Romanorum copiis, ſe ad bellum præparant: ſed eorum defectionem cùm primùm audiiſſet *Nero* Imperator, Flavium Veſpaſianum cum exercitu in

Ju-

Judæam misit, qui rem strenuè, ac feliciter gessit, duasque munitissimas Urbes *Jopem*, & *Jotapatam* expugnavit, in quarum ultima cepit Josephum Judæum, qui ei præcinuit Imperium. Tunc miserrimi Judæi spe sua delusi, agnoverunt non semper bellorum exitus initiis respondere, sed, ut vulgò dicitur, *serò sapiunt Phryges*. Venerat quippè illud tempus à Prophetis, & à Christo Domino prædictum, quo Urbs Hierusalem à Romanorum exercitu obsideri, ac penitùs excindi debebat. Ad illius igitur Civitatis obsidionem dum sese accingeret Vespasianus, acclamatione exercitus suscepit Imperium, & filio suo Tito Judæam debellandam reliquit. *Titus* itaque Civitatem Hierusalem obsessurus 18. Kal. Maji Castra in monte Oliveti collocat, suumque ex variis gentibus conflatum exercitum explicat. Tùm Judæi, qui Hierosolymis erant, omnesque extranei, qui, propter imminens Paschæ festum, de more Hierosolymam confluxerant, ad defensionem Urbis certatim conspirarunt, & Ducibus *Joanne*, *Eleazaro*, & *Simone* sese pro legibus patriis devoverunt. Interim, Romanus miles, post primi & alterius muri expugnationem, in tertium invasit, magnamque edidit Judæorum stragem. Urgebat insuper obsessos Judæos, præter intestinam seditionem, crudelissima fames, quæ tanta fuit, ut, teste Josepho, coria, calcei, fœnum, stabulorum stercora, magno pretio vænirent, & humanæ carnes sumerentur in cibum. Quin, quod crudelius est, horretque cogitare animus, matres filiis suis non pepercerunt. Reperta siquidem est nobilis, ac prædives fœmina, nomine *Maria*, quæ filiolum suum lactentem, &

 ad-

adhùc ad ubera appensum, assatum comedit. Præterea, ingens erat in Civitate pereuntium numerus, & illi, qui, ut suæ saluti consulerent, fuga sese ex illa proripuerunt, in Syros & Arabes inciderunt, à quibus resecto ventre, quoniam aurum suum vorasse credebantur, fuere crudelitèr interempti, quorum duo millia unâ tantùm nocte reperta esse scribit *Josephus*. Sic miseri Judæi incidebant in Scyllam, volentes vitare Charibdim. Tot Judæorum miserias, & proximam, atque inevitabilem cladem cùm intueretur *Titus*, eos ad deditionem invitavit; sed surdis cecinit, nec eos à funesto pereundi proposito, quod altius animis infixerant, ullo pacto abducere potuit. Quare captâ actutùm Antoniâ Turre, excitatoque per militem incendio, Augustissimum Templum, totoque Orbe celeberrimum conflagravit, Hierosolyma captâ, excisa, ab imis fundamentis diruta, flammisque penitùs abolita. Sic concidit sancta illa Civitas, quam olìm Deus in deliciis habebat, suoque Templo, & Oraculis dignatus est, in cujus obsidione undecies centum Judæorum millia cæsa, aut fame consumpta sunt, captivorum verò numerus nonaginta & septem millia. Sic Deus nationem Judaicam reprobavit, & Romanorum furori permisit, quod etiam agnovit ipsemet *Titus*, qui Urbis Hierosolymæ, ac Judæorum ruinam, non suis armis, & militum fortitudini, sed soli voluntati Dei, ejusque præpotenti virtuti acceptam referri debere palàm professus est.

D. Certè digitus Dei hìc est. Justum quippè erat, ut Judæi, qui jugum Christi veri Messiæ cœco furore abrepti subire detrectarunt, Romanorum

rum tandèm aliquandò paterentur tyrannidem, & qui sui Servatoris sanguinem fuderant, mersi perirent suo. Sed quænam, amabo, fuit post excidium Hierosolymitanum Judæorum conditio?

M. Post ruinam Hierusalem, Judæi per totum Orbem dispersi sunt, paucis exceptis, qui in Palæstina remanserunt. Sed cùm Cœlum ac solum, non tamen animum ad seditiones pronum mutarent, pluribus in locis jugi ferendi impatientes, & universarum in se nationum odia concitantes, contra Imperatores sæpius rebellarunt. In primis, sub *Trajano* Imperatore Judæi in Ægypto, in Insula Cypri, & in Mesopotamia perduelles arma sumpserunt, & aperto marte contra Romanos bellare cœperunt. Sed tandèm victi atque prostrati, hinc expulsi ac dispersi sunt. Novam sub *Hadriano* Imperatore defectionem moliti Judæi Palæstinæ ad arma cucurrerunt Duce *Barchocheba*, quem sibi Regem præfecerunt, sed *Julius Severus* à Romanis cum Exercitu missus, ut procacem eorum petulantiam compesceret, commmeatu prohibito, variisque stratagematis usus illos ita fregit, ut pauci admodùm Judæi ex illo tumultu salui evaserint. Hierusalem iterùm funditùs diruta est, novaque in residuis antiquę Urbis ruderibus extructa est Civitas, quam suo nomine *Æliam* appellari voluit Hadrianus Imperator. Obsederunt insupèr Romani Urbem dictam *Betherem*, eâque post diuturnam obsidionem potiti sunt. Arces Judæorum munitissimæ quinquaginta, vicique insignes nongenti octuaginta quinque penitùs eversi sunt. Cæsa in excursionibus, & præliis quingenta octuaginta quinque Judæorum millia, præter innumeros, qui fame, morbo, igne

perierunt. *Barchochebas* insignis impostor, & seditionis Author captus, & occisus est, tantaque fuit Judææ devastatio, atque depopulatio, ut ejus agri inculti jacerent, totaque Palæstina horribile desertum diceretur. Sic attriti Judæi cervicem ampliùs erigere non potuerunt, aut, si pro innata sibi levitate sub Imperatoribus *Severo*, *Constantino*, & *Constantio* tumultuari, bellaque movere tentarunt, confestim subacti, ac domiti sunt, eorumque nullo negotio repressa audacia. Voluit quidem Imperator *Julianus* Apostata Templum Hierosolymitanum solo æquatum, in odium Christianę Religionis, instaurare, sed flammis è fundamentis erumpentibus, aliisque id genus portentis, quæ refert id ætatis Scriptor Ethnicus *Marcellinus*, ab incepto opere desistere coactus est. Quapropter, Judæi sua spe delusi omnem de recuperanda libertate, & de reædificando Templo cogitationem abjecerunt, duræque servituti mancipati sub aliis Imperatoribus Christianis vixerunt, cum potestate tamen suam legem, suosque ritus observandi, dummodo Christianis non insultarent, eosque in suam sectam non inducerent, quod illis districtè, & sub gravissimis pœnis vetitum est. Verùm, destructo semel Hierosolymitano Templo, in quo solo juxta legem sacrificia Deo offerri debebant, non potuerunt deincèps Judæi, hàc illàc per Orbem dispersi, omnia legis suæ adimplere officia, maximè cùm interrupta tùnc esset series familiarum, quibus annexum erat Sacerdotium, tantaque apud Judæos esset confusio, ut nec tribus, nec familias ullo pacto discernere possent. Id ægrè ferentes Judæi, ut in aliquod corpus coalescerent, & aliquam regiminis formam

reti

retinerent, Ducem ſibi conſtituerunt, quem Judæi, qui degebant in Judæa, *Patriarcham* appellarunt; Judæi verò, qui in Oriente Sedes ſuas fixerant, *Principem captivitatis* nuncuparunt. Sed hos Judæorum Patriarchas omninò abolevit *Theodoſius* Imperator anno Chriſti 429. & incerta, ac tantùm non fabuloſa videtur ſeries illa Principum captivitatis, quam ad undecimum Eccleſiæ ſæculum protrahunt Judæi. Fabularum itidem loco accenſeri debet, quidquid Rabbi *Benjamin Tudelenſis* in ſui Itinerarii Hiſtoria ſcribit de illo *Æcmalotarcha*, ſeu Principe, qui in Aſia Judaicum Imperium tenet. Hæc ſiquidem de Aſiatico Judæorum Imperio, & de illo, Æcmalotarcha Principe Judæorum narratio, pura putaque fabula eſt, quæ facilè exploditur ex relationibus illorum, qui Orientem ſuis peregrinationibus luſtrarunt, & longinquarum, quas complectitur, Regionum accuratam notitiam tradiderunt. Hi ſiquidèm omnes ne minimum quidèm illius Imperii, vel Principatus Judæorum Aſiatici veſtigium offenderunt, & de eo nullam prorsùs mentionem fecerunt. Hoc unum certum eſt, & extra omnem dubitationis aleam poſitum, Judæos per omnes nationes undequaque diſperſos, nec Reges, nec Magiſtratus habuiſſe, ſed Rabbinos dumtaxàt, ſeu Doctores, quibus ex officio incumbebat palàm docere, & legem interpretari in Synagogis. Quod ſi identidèm apud Judæos nonnulli impoſtores, & Pſeudo-Meſſiæ inſurrexerint, Regiamque dignitatem affectarint, hi confeſtìm, detectâ fraude, fuerunt diſſipati, & artes ſubdolæ, quibus Judæis, hac in re plus æquo credulis, fucum facere, eorumque ora ſublinere tentarunt, omni exitu ca-

ruerunt. Sed satìs, opinor, hactenùs exposui infelicissimam sortem Judæorum, qui à tempore,quo crucifixerunt Christum Dominum ad hanc usque ætatem nostram, hoc est, per mille septingentos & ampliùs annos, Republicâ, & Civitate propriâ carent, Sacerdotio destituti, & Regno, vagi, & profugi toto terrarum Orbe calàmitatibus obruuntur &,ob antiqui sceleris memoriam,omnibus nationibus exosi durissimam sub Christianis, quos odio vatiniano prosequuntur, serviunt servitutem: Quæ omnia per suos Prophetas prædixerat Deus, dicens: Judæos per Mundum divagaturos, transituros de gente in gentem, & de Regno in populum alterum sine Duce, sine Rege, sine Templo, sine Sacerdote.

D. Ex pœnis, quibus, post necem Christo Domino illatam,miseri subjacent Judæi olìm à Deo prædilecti, & innumeris cumulati beneficiis, ex tot miseriis & calamitatibus, quibus etiamnùm opprimuntur, & quæ longè omnes alias, quas ante hàc in varias abducti captivitates pertulerant, excedunt; nullo negotio intelligo, Judæos non esse Deo gratos, sed potiùs ob nefandissimum post hominum memoriam scelus, quod, Jesum Christum verum Messiam crucifigendo, perpetrarunt, fuisse prorsùs à Deo derelictos, & in suis plusquàm cimmeriis tenebris involutos, traditos fuisse in reprobum sensum. Id, inquam, ex Historia & Tragœdia Judæorum, quam mihi exhibuisti, tàm clarè nùnc percipio, quàm radios Solis in meridie cerno. At nùnc, si placet, exponas mihi velim varias illas Sectas, in quas distracti erant Judæi,quarumve meminit Sacro-Sanctum Evangelium, *Pharisæorum* videlicet

de.

delicèt, *Sadducæorum*, & *Herodianorum*. Optarem quippè ſcire à quo tempore exordium habuerint ejusmodi Judæorum Sectæ,& quid peculiare earum Aſſeclæ docuerint.

M. Antè Regnum Aſſamonæorum, ſeù Machabæorum, nullum apud Judæos Sectarum Phariſæorum, Sadducæorum, & Herodianorum extat veſtigium. Trium harumce Sectarum meminit Evangelium; ſed Joſephus Hebræus Sectam Herodianorum prætermiſit, & Sectam Eſſenorum adjunxit Sectis Phariſæorum, & Sadducæorum. Memorat etiam idem Joſephus aliam, quæ apud Judæos invaluerat, Sectam Galilæorum, cujus auctor putatur *Judas Galilæus*, qui nullum in terris Dominum agnoſcendum eſſe dictitabat, præter Deum ſolum. Phariſæorum Secta jàm ſub Regno *Alexandri Jannæi* maxima apud Judæos auctoritate pollebat, eratque conflata ex quibusdam Judæis, qui Majorum ſuorum traditionibus,quaſi Polypi ad ſaxum, indivulsè adhærebant, & auſterum ſectabantur vitæ genus, ut vanam vulgi gloriam aucupari poſſent. Inſupèr legem Oralem à Deo in Monte Sinai datam fuiſſe Moyſi pertendebant; futuram Corporum Reſurrectionem, necnon prœmiorum, ac pœnarum in altera vita retributionem acerrimè propugnabant. Ex adverſo Sadducæi traditiones repudiabant, Angelorum, & Animarum ſpiritualitatem, atque Corporum Reſurrectionem inficiabantur. Eſſeni erant quidam Judæi Sadducæis è diametro oppoſiti, quippè qui Animarum immortalitatem adſtruebant, & à cœteris Judæis, puriori quodam vivendi genere, ſeu Aſceticæ vitæ ſtudio dumtaxàt diſcrepabant. Poſtremò, Herodiani, ſic dicti

dicti sunt à quodam Herode, quem nonnulli existi mant, fuisse Herodem magnum, qui regnabat in Judæa, quandò in lucem editus est Christus Servator noster. Alii verò autumant, fuisse Herodem Tetrarcham Galilææ, magni Herodis filium, qui vivebat eo tempore, quo Christus Dominus Mundum doctrinâ suâ imbuebat. Fertur, illos Herodianos docuisse, Herodem esse Messiam. Sed verosimiliùs est illos in alios prorupisse errores, cùm Christus in Evangelio Marci cap. 8. v. 15. suos præmoneat Discipulos, ut sibi caveant à fermento Herodis, dicens: *Videte, & cavete à fermento Pharisæorum, & fermento Herodis*. Hæc Herodianorum Secta, quæ paucos Asseclas nacta est, post obitum Herodis omninò extincta est. Tres verò aliæ Sectæ seù Pharisæorum, Sadducæorum, & Essenorum, quæ circa Machabæorum tempora emerserunt, diù apud Judæos post destructionem Hierusalem perstiterunt. Præter has Sectas à nobis memoratas, fuerunt etiam apud Judæos Sectæ Samaritanorum, Caraitarum, & Rabbanistarum. Samaritani infensissimo odio prosequebantur Judæos, nullosque alios libros in suo Scripturæ Sacræ Canone admittebant præter quinque libros Moysis, quos antiquis Hebraicis caracteribus exaratos jugitèr conservarunt. Caraitæ erant Judæi, qui legem oralem, seù traditiones respuebant, & unicum purum Scripturæ Sacræ textum recipiebant. In Oriente multi etiamnùm reperiuntur Judæi Caraitæ. Denique, Rabbanistæ erant hi Judæi, qui legem oralem, seù traditiones, omnesque Rabbinorum expositiones obviis ulnis excipiebant, atque in summo pretio habebant. Horumce Rabbanistarum Secta persever

n Judæis, qui per totam Europam sunt dispersi. ied has Judæorum Sectas levi brachio attigisse, sat iuperque sufficiat.

D. Judæorum Sectas modò compertas haeo. Quapropter hoc unum superest, quod à te doceri cupio; videlicèt, quid apud Judæos Proelytorum nomine intelligendum veniat?

M. Duo apud Judæos erant olim Proselytoum genera. Alii siquidem erant Proselyti *ex Juitia*, sicut loquuntur Rabbini; alii *ex Domicilio*. Proselyti *ex Justitia* erant hi, qui Ethnicis supertitionibus relictis, hoc pacto Judaicæ Religionis nysteriis initiabantur. In primis, circumcidebanur, deindè, quodam suo Baptismo abluebantur, k denique, vero Deo sacrificium offerebant. Muieres verò, quæ Idololatriam detestantes, Judaiam Religionem amplectebantur, omissâ circumrisione, per Baptismi susceptionem, & Sacrificii blationem Proselytarum fœminarum numero acensebantur. Hi Proselyti, uti docent Rabbini, mnia legis Mosaicæ præcepta, non secus ac Julæi, observare tenebantur. Idque non obscurè colligi posse videtur ex multis locis Scripturæ sacræ, Levitici cap. 16. v. 19. ubi dicitur: *Mense septimo, lecima die Mensis affligetis animas vestras, nullumque pus facietis, sive indigena, sive advena, qui peregrinatur inter vos*. Nomine autem *indigenæ*, seu *idvenæ*, de quo ibi loquitur Scriptura sacra, inligitantur hi, qui apud Judæos erant Proselyti *ex Justitia*, quibus, perindè ac Judæis legem Mosaicam observandi onus incumbebat. Idem circà illos Proselytos *ex Justitia* statutum legimus Levitici cap. 17. v. 9. & 10. & cap. 25. ejusdem libri v. 5. & 6.

& 6. Exodi cap.12. v.48. & 49. & lib. Numerorun cap.15. v. 13. & 14. At verò Proſelyti *ex Domicili* dicebantur illi, qui excuſſis Idololatriæ tenebris in ſocietatem Judæorum admittebantur, neque ta men circumcidebantur, aut Baptiſmo tingeban tur, ſed tantùm coràm tribus teſtibus Judæis ſel adſtringebant ad obſervationem ſeptem mandato rum juris naturalis Gentium, quæ Judæi appellita re ſolebant *ſeptem mandata Noachidarum*, ſeu filio rum Noemi. Quorum primum prohibet Idolola triam. Alterum præcipit, ut laudetur ſanctiſſimun Dei nomen. Tertium, Homicidium damnat. Qua tum, Adulterium & Inceſtum vetat. Quintum, cavet ne quis furtum faciat. Sextum, ſtatuit ju unicuique eſſe reddendum, & Magiſtratibus juſt tiæ arbitris obtemperandum. Ultimum, jubet carne ab animali adhuc vivo præcisâ omninò eſ abſtinendum. Ad hæc, inquam, tantum ſepten juris naturalis Gentium obſervanda præcepta ob ſtringebantur illi, qui apud Judæos Proſelyti *e Domicilio* dicebantur, & ab aliorum legis Moſaic præceptorum obſervatione liberi prorſus erant ſicut innuit Scriptura ſacra cap. 25. lib. Leviti v. 20. & 21. *Omne, quod eſt mundum, comedite, quidquid autem morticinium eſt, ne veſcamini ex ec Peregrino, qui intra portas tuas eſt, da ut comedat aut vende ei, quia tu Populus ſanctus Domini Dei t es*. Ubi Scriptura nomine *Peregrini* indicat Proſ lytum *ex Domicilio*, qui apud Judæos degens pot rat veſci morticinio, cujus tamen eſus Judæis er lege prohibitus. Cæterùm, quamvis hi Proſely *ex Domicilio* nec Judæi eſſent, nec legem Moſa cam obſervarent, eos tamen Judæi tamquàm vir

pr

probos in suam societatem admittebant, quin & llos æternam salutem consequuturos non dubitabant, si hæc septem Juris naturalis Gentium manlata, quæ mox recensui, sedulò observarent. Alios utem homines, qui nec ex justitia, nec ex Donicilio Proselyti erant, á sua societate Judæi peniùs arcebant, nec eos in Judæa habitare ullo pacto ermittebant; immò, si aliquos ejusmodi homies in Judæa domicilium habentes offendissent, los tutâ & inculpatâ conscientiâ à se interfici osse autumabant. Sed plura de his Judæorum rofelytis legesis, si per otium vacet, apud *Selnum* in libro, quem edidit *de Jure naturali & entium*.

D. Satis de calamitatibus Judæorum, eoumque Sectis, & Proselytis sermonem texuimus; unc transitum faciamus ad historiam Hæresum, uæ tribus primis sæculis Ecclesiam Christi infearunt, quarum exordium, progressum, atque nteritum, ut mihi dilucidè exponas, te etiam atue etiam rogo.

M. Annuo lubentissimè. Sed ne longiùs prorahatur hodiernum nostrum colloquium, finem uic imponamus, & Historiam Hæresum, quæ trius primis sæculis Ecclesiam Christi exagitarunt, pportuniùs ad proximum colloquium remittaius.

COL-

COLLOQUIUM IV.

In quo texitur Historia Hæresum, quæ tribu primis sæculis Ecclesiam infestarunt.

D. JUxta illam expeditam methodum, quam i tradenda mihi historiæ Ecclesiasticæ notiti te principiò secuturum spopondisti, nunc recto s quitur ordine, ut disseras de Hæresibus, quæ tr bus primis sæculis in Ecclesia pullularunt. Sed cù necdum satis compertum habeam, quid sibi vel illud Hæresis nomen, expone priùs, quæso, qu sit Hæresis?

M. Hæresis, juxtà tritum, qui nunc apı omnes obtinet, loquendi modum, dicitur soci tas hominum, qui mordicùs adhærent erroribı disseminatis ab aliquo Hæresiarcha, seu alicujı Sectæ Antesignano, quique pertinaciter aliquem Fidei articulum in Ecclesia Catholica receptum o pugnant, definitionibus Ecclesiæ parêre detrectar ejusque doctrinam falsis dogmatibus corrumpun Quapropter, inter Hæresim & Schisma, hoc interc discriminis, quod Hæresis annexum semper hab perversum aliquod dogma; Schisma verò propt Episcopalem dissensionem, vel ob aliqua discip næ capita ab Ecclesia Catholica separat. Hinc H retici dicuntur illi, qui ab Ecclesia separantur, po quàm in dogmatibus fidei jamjam dissenserur Schismatici autem appellantur ii, qui ab ipsa i choantes separatione, infesta deindè adjeceru dogmata. Uno verbo, Hæreticus est, qui no

seq

equitur Catholicam unitatem; Schiſmaticus eſt, qui non amplectitur Catholicam pacem, ait S. Auguſtinus lib. 1. contra Creſconium cap. 3. De Hæreſibus, quæ in Eccleſia exortæ ſunt, accuratè tractant *S. Irenæus* in libris adversùs Hæreſes, *Tertullianus* in libro de Præſcriptionibus Hæreticorum, *S. Epiphanius* in lib. de Hæreſibus, *S. Auguſtinus* in lib. de Hæreſibus *ad quod vult Deum*, *Theodoretus* in libris Hæret. fab. *S. Damaſcenus*, & *Philaſtrius* in lib. de Hæreſibus, ex quibus hauriam quidquid de Hæreſibus, quæ in tribus primis ſæculis in Eccleſia eruperunt, in hoc colloquio dicturus ſum.

D. Quandonam in Eccleſia Hæreſes ſuboriri cœperunt?

M. Epocha, à qua duci debeat origo Hæreſum, certò præfigi haud poteſt. *Hegeſippus* antiquiſſimus auctor citatus apud Euſebium affirmat, Hæreſes dumtaxat in Eccleſia enatas eſſe poſt martyrium S. Jacobi juſti Epiſcopi Hieroſolymitani, ſub pontificatu Simeonis filii Cleophæ, hoc eſt, poſt annum Chriſti ſexageſimum. Tunc enim, ut ait idem auctor, quidam *Thebutis* nomine, ægrè ferens, quod in Epiſcopatu, quem ambiebat, repulſam fuiſſet paſſus, peregrinis, falſiſque doctrinis Chriſtianos à vera fide diducere, & à cœtu fidelium diſſociare cœpit. Quis autem fuerit ille *Thebutis*? vel è qua Patria oriundus? quamve ſparſerit Hæreſim? in occulto eſt, & altum apud Hiſtoricos ſilentium. Vero quàm ſimillimum videtur, hunc Hæreſiarcham nullos nactum eſſe Aſſeclas, ac ſubinde nulli ſectæ ſuum indidiſſe nomen. *Clemens Alexandrinus* lib. 7. Stromatum, pag. 549. originem Hæreſum, quæ emerſerunt in Eccleſia, refert ad tem-

tempora Hadriani Imperatoris; nec ab ea ſenten-tia abhorret *Euſebius* in Chronico, ubi ſub eoden Imperatore multarum Hæreſum conſtituit exor-dium.

D. Eſt ne accurata hæc Clementis Alexan-drini & Euſebii de origine Hæreſum allata Epo-cha?

M. Altiùs repetendam eſſe originem Hære ſum, ex eo maximè liquet, quod *Simon Magus* qui vulgò primus in Hæreticorum grege numerari eorumque primipilus, ac Coriphæus audire ſolet ſuam ſectam, ex qua complures antiquiores Hære ſes, velut ex virulento fonte ſcaturierunt, long ante Hadriani Imperatoris tempora conflaverit Hinc eſt, quod periti hiſtoriæ Eccleſiaſticæ autho res numerent quinque Hæreſes, quæ in primo Ec cleſiæ ſæculo graſſatæ ſunt, quarum prima eſt *S monis Magi*; altera, *Menandri* ejuſdem Simonis M gi diſcipuli; tertia, *Nicolaitarum*; quarta, *C rinthi*; quinta, *Ebionitarum*. Has Hæreſes ut t bi ordine exponam, incipio ab Hæreſi Simonis M gi, qui Gitthis Samariæ vico oriundus, præſtigi ſuis, ac magicis artibus, quas apprimè callebat poſtquàm Samaritanorum animos ſibi devinxiſſe eò dementiæ prorupit, ut palàm diceret, ſe eſſe *magnam Dei virtutem*. Sed à Philippo, uno ex ſ ptem Diaconis, Samariæ prædicante & doctı nam ſuam ſtupendis prodigiis ac miraculis co firmante, ad fidem Chriſti converſus, & cum al Samaritanis ſalutari lavacro expiatus, Philip ſeſe adjunxit. Cùm vidiſſet autem Simon Magu quod ad manuum impoſitionem Apoſtolorum P tri, & Joannis, qui Samariam miſſi fuerant, S

ri

tus Sanctus in fideles baptizatos illaberetur, eam-
em potestatem, quâ Spiritum Sanctum per ma-
uum impositionem, Apostolorum instar, dare
osset, sacrilegâ nundinatione ab Apostolis eme-
:, & auri, argentique pretio licitari tentavit.
uâ de causa hic sacrilegus licitator à S. Petro fuit
icrepitus his verbis: *Pecunia tecum sit in perditio-
em, quoniam donum Dei existimasti pecunia possíde-
i . . . . . pœnitentiam itaque age ab hac nequitia
ia, & roga Deum, si fortè remittatur tibi hæc cogi-
itio cordis tui.* Actuum Apost. cap. 8. quibus ver-
is, quasi repentini fulminis ictu perculsus Simon
lagus, respondit: *Precamini vos pro me ad Domi-
um, ut nihil veniat super me horum, quæ dixistis.*
Ion resipuit tamen Simon Magus, nec ad melio-
em frugem se recepit, quia ementitam dumtaxat
xhibuit pœnitentiam. Quare discedens ab Aposto-
s, ejurato Christianismo, cœpit insitam Samari-
anorum animis Apostolicam doctrinam eradicare,
: Magicæ arti impensiùs operam dare, in qua
deò excelluit, ut omnes in stuporem raperet, & in
ii admirationem converteret. Relictâ dein Sama-
iâ, varias perlustravit Provincias, & cùm Tyrum
hœnices Civitatem pervenisset, *Helenam* Quæstua-
iam & publicam meretricem, sibi sociam adscivit;
uam ubique posteà secum circumduxit. Tandem,
ostquàm Orientis peragrasset Provincias, Romam
ppulit; in qua Urbe statuam ipsi positam fuisse
um hac inscriptione: *Simoni Deo Sancto*, Euse-
ius, Cyrillus, & alii secuti S. Justinum, prodi-
lerunt. Non desunt tamen naris emunctæ hujus
empestatis Critici, qui S. Justinum, hominem
Græcum, hac in re fuisse hallucinatum existimant,

eumque, cùm vulgarem, ac passim extantem Epi graphen legisset: *Semoni Deo Sango*, Simonem pr *Semone* accepisse. Optimè siquidem observat do ctissimus Valesius in animadversionibus Eusebiani lib.2. cap.13. statuam illam, quam in Insula Tibe rina viderat Justinus, hanc habuisse inscriptionem *Semoni Sango Deo Fidio*. *Sangus* quippè Deus era apud Sabinos, qui pactis, & fœderibus præerat à sanciendo dictus; unde etiam *Deus Fidius* appe labatur à fide, quæ in pactis, & fœderibus serva debet. Quin etiam per hunc Deum soliti erant ju rare Romani. Ut ut sit de hoc facto historico, co venit apud omnes, Simonem Magum venisse R mam, ibique suam sectam propagasse, donec Sa ctus Petrus Apostolorum Princeps Romam ingre sus, pestilentem ipsius doctrinam confutavit, la vam ei detraxit, ac famam, quam apud Populu plus æquo credulum magicis suis artibus erat ad ptus. Quidam auctores quarti & quinti sæc referunt, Simonem Magum Neroni, tum tempo Imperatori, Populoque Romano suis præstigi illudere volentem, à malis geniis in altum cur igneo vectum per aera, instar alterius Dædali, vol re visum esse, sed, orante Sancto Petro, ab St giis illis vectoribus destitutum protinus in terra corruisse, & fractis cruribus, totoque debilita corpore miserè periisse. Sic extinctus est Simo Magus, ex quo Simoniæ sordida pestis, quâ sp ritalia pro temporalibus væneunt, nomen sorti est. Occasione istius victoriæ, quam Romæ de mone Mago, ex aere, per quem sublimis fere tur, in terram prostrato, S. Petrus reportavi obiter observare debes, quàm perperàm Hæret

I

:gent, S. Petrum venisse Romam, cùm tamen l disertè testentur sancti Patres, præsertim *Irecus* lib. 3. contrà Hæreses cap. 3. *Hieronymus* in atalogo Scriptorum Eccles. *in Petro*, *Augustius* lib. de Hæresibus cap. 1. *Eusebius* lib. 2. hist. Eccles. cap. 13. *Epiphanius* Hæresi 27. *S. Leo* sermone : Sanctis Apostolis Petro, & Paulo, & multi alii, uorum illustrium testium suffragiis veritatem mu:tam in dubium revocare nefas est.

D. Quinam sunt errores, in quos Simon :agus, ejusque sectarii lapsi sunt?

M. Jactabat ille impostor, se Deum esse Cœ- delapsum, ad Judæos quidem, ut Filium Dei; l Samaritanos, ut Patrem; & ad Gentes, ut Spitum Sanctum. Præterea, *Helenam* vulgati corporis fœminam suæ mentis primum conceptum es- dictitabat, matremque omnium, per quam inio conceperat Angelos, qui posteà Mundum, & omines condiderunt. Tertiò, Dicebat, se esse hristum, seque figuram dumtaxat hominis assumisse, quamvis nec verus esset homo, nec verum aberet corpus, nec verè, sed fictè tantùm, & ecie tenus in Judæa passus fuisset. Quartò, Le:m non à Deo, sed à sinistra quadam intelligena latam esse effutiebat. Quintò, omnem Prophes fidem abrogabat. Sextò, Imaginem suam scorque sui *Helenæ* sub Jovis, ac Minervæ nomine Di:ipulis suis adorandam obtrudebat. Septimò, Caris resurrectionem, bonorumque operum necessiatem infrunito ore negabat. Quò factum est, ut jus Discipuli nullo frœno coerciti impunè obscæis voluptatibus laxarent habenas, & promiscuum aulierum usum licitum esse putarent. Denique,

S. Gregorius Nazianzenus oratione 44. ait Simonem Magum excogitasse triginta *Æones*, seu *Deos* ex quo sequitur, Simonem Magum fuisse Prodromum Hæresiarchæ Valentini, cujus errorem præformavit, ova scilicèt ponendo, quæ deindè Valentinus in secundo Ecclesiæ sæculo exclusit.

D. Hæc errorum monstra, & vana Simoni Magi Commenta probarunt ne multi? Perstititn etiam diu execrabilis illius Hæresiarchæ Secta?

M. Benè multos sectatores, potissimum Samariæ, habuit Simon Magus, dum viveret, & i variis Orbis nationibus complures alios, qui *Simoniani* dicebantur, in suos pertraxit errores, quorum non pauci ætate S. Irenæi adhuc supererant Sed Origenes, qui in tertio Ecclesiæ florebat sæculo, testatur, suo ævo paucos superstites fuisse Simonis Magi Discipulos.

Menander, unus è præcipuis Simonis Magi Discipulus, pariter Samaritanus, iisdemque præstigiis deditus, immutatis dumtaxat quibusdam Pseudo-magistri sui doctrinæ capitibus, sese peculiaris sectæ ducem constituit, & in primis docuit se esse Servatorem ad omnium salutem cœlitùs demissum. Deindè, pollicebatur suis Discipulis perpetuam in hac vita immunitatem à senio,& à morte, quam ipsis per sacrilegum Baptisma, quo los initiabat, conferri ogganiebat. Hæc Menandri Hæresis multos Antiochiæ habuit sectarios, ætate S. Justini adhuc vigebat.

D. Hæresis Simonis Magi est ne reverà antiquior omnibus aliis Hæresibus, quæ Christi Ecclesiam infestarunt?

M. Si *Nicolaus*, unus è septem nascentis E

C

lesiæ Diaconis, esset auctor Hæresis Nicolaitarum, on est dubium, quin illa Nicolaitarum Hæresis sset antiquior Hæresi Simonis Magi. Sed ab hac Iæresi Nicolaum Diaconum meritò purgant *Cle-*
ıens Alexandrinus lib.2. & 3. Stromatum, *Eusebius* b.3. hist. Eccles. cap.29. & *Theodoretus* lib. 3. Hæ-
:ticarum fabularum cap. 23. qui idcircò Hæreti-
ɔs Nicolaitas *falsò nomine nuncupatos* scribunt, ıamvis cœteroquin fateantur, ex quibusdam ge-
is, dictisve Nicolai Diaconi prætextum cudendæ ærefis Nicolaitas sumpsisse. At enim, cùm iste icolaus Diaconus venustam haberet uxorem, ei-
ıe ab Apostolis fuisset exprobrata zelotypia, in edium adductâ suâ muliere, permisit cui vellet .m nubere. Addit etiam S. Clemens Alexandri-
ıs hunc Nicolaum dixisse: quod *carne uti opor-*
at. Quod Nicolai dictum alii pessimum in exem-
um traxerunt, putantes hoc facto, dictoque Ni-
ɔlai, licitum esse promiscuum cum altero sexu con-
rtium. Quod tamen à Nicolai mente omninò at alienum: nam dum Nicolaus permisit uxori æ, ut alteri nuberet, id sincero animo non fe-
t, utpotè sciens hoc esse lege Dei districtè veti-
.m, sed id præstitit fictione & simulatione qua-
ım, ut videlicèt hoc facto sese palàm purgaret à spicione zelotypiæ, cujus insimulabatur. Simi-
:er, quando dixit Nicolaus: *oportere uti carne*, id ore Epicureorum minimè intellexit, quasi lici-
ım esset indulgere carni, & corporis voluptati-
ıs inservire, sed potius per hoc dictum significa-
: voluit Nicolaus, sicut ipsius mentem explicant prà laudati Patres, quod carnem coercere, frœ-
ıre, & assiduâ virtutum exercitatione domare,

G 3 & spi-

& spiritui subjicere debemus. A Nicolao igitur Diacono hæc Nicolaitarum Hæresis nec profecta, nec propagata est. Negari tamen haud potest, hanc Nicolaitarum Hæresim antiquam esse, & Apostolorum temporibus coævam.

D. Quinam erant errores, quibus infecti erant Nicolaitæ?

M. Errores primorum Nicolaitarum, qui videlicèt Apostolis suppares erant, non tàm fidem spectabant, quàm mores, sicut luculenter colligitur ex Apocalypsi S. Joannis cap. 2. v. 6. ubi Deus laudat Angelum Ecclesiæ Ephesi, eo quod odio habeat *facta Nicolaitarum*, & v. 14. loquens Deus Angelo Ecclesiæ Pergami, ait: *Sed habeo adversùs te pauca, quia habes illic tenentes doctrinam Balaam, qui docebat Balac mittere scandalum coràm filiis Israel edere, & fornicari: ita habes & tu, tenentes doctrinam Nicolaitarum*. Promiscuam igitur libidinem permittebant primi Nicolaitæ, sicut ipsis exprobrant Sancti Patres Irenæus, & Clemens Alexandrinus. Sed progressu temporis alii orti sunt Nicolaitæ, qui vanis Gnosticorum secundi Ecclesiæ sæculi Hæreticorum præstigiis adhæserunt. I autem novi Nicolaitæ post Hæresiarchas Saturninum, & Carpocratem prodire dumtaxat cœperunt.

D. Quisnam fuit auctor Cerinthianorum Hæresis? & quinam illorum errores?

M. Cerinthianorum Hæresis auctor fuit Cerinthus, qui, sicùt referunt S. Epiphanius in Panario, & Philastrius in lib. de Hæres. varios de Circumcisione, & de Cæremoniarum legalium observatione cum sacro Euangelio conjungenda in primordiis Ecclesiæ excivit tumultus, qui in actib

Ap

ıpostolorum leguntur, & ad quos sopiendos Con-
ilium Hierosolymitanum ab Apostolis habitum
st. Hunc Hæresiarcham coævum fuisse S. Joanni
uangelistę constat ex traditione S.Polycarpi Smyr-
ensis Episcopi apud S.Irenæum lib.3.adversùs Hæ-
ses cap.3. dicentis,quod cùm S.Joannes Euangeli-
a ad Balneum aliquandò venisset,viso,qui tùnc eò
cesserat, Cerintho, statim pedem retulit dicen-
): *Fugiamus hinc, ne Balneum, in quo Cerinthus*
ritatis inimicus moratur, subitò concidens nos op-
imat. Porrò,errores,quos profudit Cerinthus,ad
os revocantur. In primis ajebat, Deum non esse
onditorem Mundi. Secundò,blasphemabat, Jesum
ıbricatoris Orbis esse filium & merum hominem
carnali Josephi, & Mariæ consortio procreatum,
quem Christus, idèst, Spiritus Sanctus ab ea
incipalitate, quæ est supèr omnia, in Columbæ
ecie ad Jordanem descendit. Undè inferebat,
sum quidèm natum, baptizatum, passum, mor-
um, & ad vitam fuisse excitatum, sed Christum,
ii in Jesum, dùm baptizaretur, illapsus est, im-
ssibilem, mortisque penitùs expertem fuisse asse-
bat.Tertiò,Cerinthus Acta Apostolorum,& Euan-
lia rejiciebat, excepto tamen Euangelio S. Mat-
æi,quod eâ parte,quâ Jesus exVirgine natus dici-
ır,mutilavit. Quartò,legem Mosaicam non à Deo,
d à Fabricatore Orbis latam esse dicebat, eam
men cum Euangelio necessariò observandam esse,
salutem quis consequatur. Circumcisionem
iam suscipiendam esse sanciebat. Quâ de causa
plodebat Epistolas Pauli, quòd passìm in illis as-
rat, & inculcet Apostolus Paulus, Christum iis,
ii Circumcisionem ad salutem necessariam per-

tendunt, nihil profuturum. Postremò, Cerinthus falsas revelationes, quasi ab Angelo sibi factas, ostentans, commentus est millenarium quoddam Regnum Christi in terris post resurrectionem justorum, & mille annis antè Judicium Universale, in quo millenario Christi in terris Regno justi per mille annos illicitis carnis cupiditatibus, & obscœnis illecebris indulgere, Urbs Hierusalem,& Templum instaurari, præcepta legis Mosaicæ servari, sacrificia, & victimæ juxta ejusdem legis statuta immolari, & homines more Judaico circumcidi debebant. Proptèr illud millenarium Christi in terris Regnum à Cerintho somniatum, ejus Sectatores nuncupati fuerunt *Chiliastæ*, seù *Millenarii*. Non defuerunt quidem aliqui antiqui Patres, & trium priorum Ecclesiæ sæculorum Scriptores Ecclesiastici, qui post Papiam Hieropolitanum Episcopum docuerunt, Christum per mille annos antè Judicium Generale corporalitèr cum justis regnaturum in terris. Sed antiqui isti Patres, & Scriptores Ecclesiastici longè latèque discrepabant ab illo terreno Christi millenario Regno, quale admittebat Hæresiarcha Cerinthus. Primò, eo in Regno Christi, justorumque millenario, quod laudatus Papias & nonnulli antiqui Patres,ac Scriptores Ecclesiastici admiserunt, nulla omninò fit mentio de Templi instauratione, neque de præceptis legis Mosaicæ adimplendis, neque de sacrificiis, & victimis juxta ejusdem legis instituta immolandis, & mactandis, neque de hominibus more Judaico circumcidendis, quæ tamen omnia in terreno Christi, & justorum millenario Regno futura effutiebat Cerinthus. Secundò, impius ille Hæresiarcha in Regno

Ch.

hristi millenario effusissimam omnium libidinum temperiem posuit. At Papias, aliique Patres an- qui *Millenarii* dicti, nihil de eo mille annorum Re- no docuerunt, atque cogitarunt, nisi sanctum, & onestissimum, omnesque delicias corporeas, quas ic Regno tribuebant, justas, modestas, & ho- stas fore, sicut sanctum populum decet, ultrò ofitebantur. Undè antiqui illi Patres istius in- sti Cerinthi dogmatis insimulari non debent, cùm eo longissimè abfuerint. Cæterùm, illorum opi- o de millenario Christi, & justorum in terris Re- no semper fuit in Ecclesia cùm Orientali, tùm Oc- dentali à saniori SS. Patrum numero repudiata, tandèm in Conciliis Oecumenicis Florentino, & ridentino proscripta est, eique inusta Hæreseos ota, qui post solemne & decretorium illud judi- um propugnandam eam deincèps susciperet.

D. Fueruntne in primo Ecclesiæ sæculo alii læretici, præter sectatores Cerinthi, qui docerent, losaicæ legis ritus, & cæremonias, Circumcisio- emque in primis, cum Christianæ Religionis pro- essione conjungi debere?

M. Idem planè cum Cerintho in primo Ec- lesiæ sæculo docuerunt Hæretici Ebionitæ, ita di- ti ab *Ebione* illius sectæ Principe, cujus nomen he- raicâ linguâ *Mendicum* sonat. Asserebant siqui- lèm illi Hæretici, Circumcisionem, aliosque legis Mosaicæ ritus non esse in nova lege antiquatos, sed um Evangelio esse in Ecclesia retinendos & obser- andos. Secundò, alium etiam palmarem Cerin- hi errorem propugnabant Ebionitæ, affirmantes, Christum simplicem, vulgarem, & solùm hominem sse ex Josephi, & Mariæ congressu genitum, ipsum- que

que ante Mariam non extitisse. Hinc Evangeliu S. Matthæi, quod, rejectis aliis Euangeliis, admitt bant, de industria interpolarunt, demptis vide cèt iis, quibus Christi Proavorum series, & gen ratio ex Virgine enunciatur. Deniquè, Mysteria quot annis, in Paschate nimirùm, pane azimo, merâ aquâ peragebant, & Dominicam diem, pr ter Sabbatum, celebrabant. Supposititiis etiam l bris utebantur, mendaciis, figmentis, & error bus infartis.

Ab his Hæreticis Ebionitis haud parùm dista se alios Hæreticos, dictos Nazarenos, multi exist mant, quia Nazareni, non secùs ac Ebionitæ, M saicæ legis cæremonias tenebant, & observabant Sed S. Epiphanius dubitat, utrùm isti Hæretici N zareni putarent, Christum esse purum hominem an etiam ex Virgine natum? Sanctus verò Hiero nymus nullum alium nævum eis impingit, nisi quod cùm crederent in Christum, legis tamen cæremo nias servabant. Idem sentit S. Damascenus in lib de Hæresibus, ubi loquendo de Nazarenis hæc ha bet: *Nazareni Christum Jesum confitentur Filium Dei, at juxta legem in omnibus vivunt*. Prætereà Nazareni Euangelium Matthæi Hebraicum absolu tissimum & integerrimum habebant, sicùt testa tur S. Epiphanius Hæresi 29. & 30. Sed Ebionit Euangelium habebant mutilum & corruptum. Ex quo liquidò patet, Ebionitas, & Nazarenos no in unam coaluisse sectam. Hi autem Hæretici di cti sunt Nazareni, quia prisci è Judæa Christian appellati sunt *Nazareni* propter Christum Domi num, qui *Nazarenus* vulgò vocabatur. Isti porro prisci de Judæa Christiani, cùm antè excidium Hie

roso

osolymitanum, annuentibus Apostolis, cæremoiias legis secuti essent, Nepotes eorum, qui tràns ordanem habitabant, pristinos mores, & potissinùm Circumcisionem retinuerunt, undè cum nullo pacto à lege Mosaica divelli posteà possent, sed am cum Euangelio ad salutem necessariò observan.am esse pertenderent, tanquàm Hæretici ab Eclesia rejecti sunt. Sed hæc de Hæresibus, quæ in rimo Ecclesiæ sæculo grassatæ sunt dicta sufficiant.

D. Veniamus igitùr nùnc ad Hæreses, quæ cclesiam secundo Christiani nominis sæculo exaitarunt.

M. Ex inferis secundo Ecclesiæ sæculo eruerunt Hæreses Gnosticorum, Adamitarum, Caiitarum, Sethianorum, Cerdonianorum, Marcioiitarum, Appellitarum, Valentinianorum, Tatiaorum, seù Encratitarum, Montanistarum, Theooti Coriarii, Artemonis, & Hermogenis.

D. Exponas mihi, quæso, quid sibi velit istud inosticorum nomen?

M. Gnostici dicti sunt ἀπὸ τῆς γνώσεως, seu à ognitione, & scientia, quam ejusmodi Hæretici ræ cæteris sibi arrogabant. Hos Hæreticos Santus Paulus 1. ad Timotheum cap. 6. v. 20. luculenèr indigitat, dùm eum monet, ut devitet prophaas vocum *novitates, & oppositiones falsi nominis ientiæ* (græcè γνώσεως) *quam quidam promittentes, ircà fidem exciderunt*. In hac fabularum, & Geealogiarum scientia, quam hac in Epistola merið carpit Apostolus, toti versabantur Gnostici. Quippè qui *Æonum*, seù Deorum Syzigias, seù onjugationes, in deitate fingebant, quorum alii

alio-

aliorum soboles essent, quorumque postrem
Mundi istius aspectabilis opifex esset. Hinc di
bant, Conditorem hujus Mundi non esse Deum,
nomen Dei sibi arrogasse, eumque Judæis dedis
legem, & Prophetis adspirasse; Patrem verò,
ejus Imperium everteret, misisse Jesum Salvatore
Christum, qui Testamentum aliud cum electis fa
ciret. Negabant iidem Hæretici, Christum vera
carnem accepisse, & de Maria natum, sed per M
riam dumtaxàt ostensum garriebant. Carnis r
surrectionem inficiabantur. Libros penè innum
ros sub ementitis nominibus obtrudebant, vide
cèt Euangelia Euæ, Salomes, Petri, Jacobi, s
cundùm Hebræos, secundùm Ægyptios, conci
nes Petri, & Pauli; libros itèm de Infantia Salv
toris, Noreæ uxoris Noemi, Prophetias Pacho
seù Barcoph, Cham, Zoroastris, Hydaspis, Ost
nis, Orphæi, & aliorum, de quibus Porphyri
queritur in vita Plotini. Jàm verò infinitus essen
si Gnosticorum spurcitias, proptèr quas primi Ch
stiani apud Gentiles malè audiebant, uti referu
Irenæus lib. I. cap. 24. Eusebius lib. 4. Hist. Eccl
cap. 7. & S. Epiphanius Hæresi 27. hìc enarrare ve
lem. Brevitèr dicam, ejusmodi Hæreticos nomi
quidèm Christianos fuisse, sed re turpissimos d
monis fautores. Obscænis siquidèm voluptatib
dediti nulla libidinum monstra illicita esse put
bant. Promiscuum mulierum usum, & libidinu
furias in sexus, & in corpora permittebant: e
que impietatis devenit sacrilega eorum temerita
ut infantulum recens natum minutatìm in mort
rio contunderent, pipere, melle, & aromatibus co
dirent, eoque, proh scelus! in modum cibi Euchar
sti

tici vescerentur. Hinc, ut optimè observat S. Augustinus in lib. de Hæresibus ad *quod vult Deum*, varia intèr nomina, quibus Gnostici per diversas terrarum partes alitèr atque alitèr appellabantur, nonnulli eos *Borbonitas* vocabant, quasi *Cænosos*, ob nimiam turpitudinem, quam in suis mysteriis exercebant. Ex hac Gnosticorum Hæresi, velut ex mala radice, pullularunt quinque pessimi surculi, seù sectæ, *Adamitarum*, *Cajanitarum*, *Ophitarum*, *Sethianorum*, & *Carpocratianorum*, quæ Sectę latè diffusæ in quarto ahùc Ecclesiæ Sæculo serpebant.

D. Quorsùm isti Hæretici dicti sunt *Adamitæ*, *Cajanitæ*, *Ophitæ*, *Sethiani*, & *Carpocratiani*? & quinam fuerunt eorum errores?

M. In primis, *Adamitæ* dicti sunt illi Hæretici, qui in suis conventiculis, omni planè pudore deposito, sacrilegos suos ritus nudi obibant; promiscuo concubitu & uxorum communione, belluarum instàr, inverecundè utebantur; nuptias aversabantur; continentiam damnabant; & tamen, si superis placet, Ecclesiam suam tàm impuris mysteriis deformem *Paradisi* nomine exornabant, quia in ea nudi viri, ac fœminæ prostabant, sicque primam Adami in horto voluptatis conditionem turpitèr repræsentabant. Indè est, quod suæ Sectæ homines, quos punire volebant, à sua Ecclesia excluderent, tamquàm Adamum è *Paradiso*.

Cajanitæ, dicti sunt illi Hæretici, qui Caïnum primogenitum Adami filium, miserumque Abelis fratricidam singulari veneratione colebant. Distinguebant siquidèm illi Hæretici duplicem virtutem, superiorem unam, quam *Sophiam*, seù sapientiam appellabant, & inferiorem alteram, à qua mundum conditum esse affirmabant. Quâ positâ distin-

ſtinctione, dicebant, Abelem fratrem Caini ab i
feriori & imbecilliori virtute prodiiſſe; Cainu
verò, Eſau, Core, Dathan, Abyron, & Sod
mitas, ad ſuperiorem virtutem pertinere putaban
eoſque laudibus efferebant, quòd legem præfra
violando fabricatori Orbis adverſos ſeſe præbu
ſent. Unde opera Creatoris deſtruere, ejusque
gem violare maximo & perfectionis, & gloriæ
co ducebant. Inſuper Baptiſmi ad conſequenda
ſalutem neceſſitatem, & Carnis Reſurrectionen
negabant. Judam Chriſti proditorem adorabar
quod dictitarent, eum, prodendo Jeſum Chriſtu
in cauſa fuiſſe, ut virtutes Mundi, quæ ſaluti h
minum obſiſtebant, vincerentur; ſicque ſaluti n
ſtræ conſuluiſſe. Deniquè, iſti Hæretici in omn
libidinem effuſi propudioſam, & nefandis ſcele
bus conſpurcatam vitam ducebant.

Ophitæ, ita appellabantur Hæretici a voc
ὄφις, idem ſignificante, quod Latinè *Serpens*. Ad
rabant quippè Serpentem, qui, ut refert S. A
guſtinus, è ſpelunca, in qua alebatur, incant
te Sacerdote, egrediens, & Altare rependo adie
panes ibi oblatos lambebat, eumque gyrantem
Hæretici deoſculabantur. Quo peracto, & ſu
ſpeluncam Serpente reverſo, Cultores ejus pa
in Eucharistiam oblatos confringebant, quos
iſto Serpente ſanctificatos putabant. Quidam a
tiqui tradiderunt, iſtos Hæreticos exiſtimaſſe, Ch
ſtum Serpentem illum fuiſſe: Sed id certò non co
ſtat, immò in Appendice ad librum Tertulliani
præſcriptionibus legitur, illos Hæreticos Serpe
tem pluris, quàm Chriſtum feciſſe. Origenes lib
contrà Celſum ait, neminem in Sodalitium Hæ
ti

icorum Ophitarum fuisse admissum, *nisi Jesum an- e execraretur.* Auctorem illius Hæresis fuisse quem- am *Euphratem* observat idem Origenes.

Sethiani Hæretici ita cognominati sunt, quòd *ethum* Adami filium existimarent esse Christum. uo siquidem admittebant hominum genera, quo- im unum haberet parentem *Cainum*, alterum à *Se- o* duceret originem. Testatur S. Epiphanius, ejus- nodi Sectas Cajanitarum, Ophitarum, & Sethia- orum fuisse ipsius ætate fermè extinctas; aliquos amen Hæreticos Sethianos, se in Ægypto repe- isse ait.

Carpocratiani suum traxere nomen à quodam *rpocrate*, qui non Asiaticus, ut visum est S. Joan- Damasceno, sed Alexandrinus erat, uti perhi- ent Clemens Alexandrinus lib. 3. Stromatum, & heodoretus. Hæc Hæresis sub Aniceto Pontifice, Hadriano Imperatore, operâ *Marcellinæ* pestilen- s fœminæ, Romæ innotuit; unde *Marcelliani* quo- ue dicti sunt illi Hæretici, sicut narrat Origenes).5. contrà Celsum. *Carpocras* illius Sectæ auctor istos errores prorupit. Primò, ad omnia turpi- dinis & flagitiorum genera, quæ pudor comme- orare vetat, Discipulos suos informabat. Dein- , docebat, Mundum non à Deo, sed ab Angelis nditum fuisse. Tertiò, Carnis resurrectionem gabat. Quartò, Christum esse purum hominem, ex Josepho, ac Maria, cœterorum hominum ore, natum esse blasphemabat. Quintò, Nihil turâ malum esse pertendebat, sed tantùm juxtà bitrium & opinionem hominum, quædam bona, ædam mala vocari. Sextò, Transmigrationem imarum in corpora admittebat. Septimò, Ima- gines

gines Christi, Paulique, cùm Imaginibus Hom ri, Pythagoræ, Platonis & Aristotelis Discipu lis suis exhibebat, ut eas suffitibus, & adoratio ne prosequerentur. S.Clemens Alexandrinus lib.3 Stromatum scribit, Carpocratem habuisse ex uxor sua, *Alexandrea* dictâ, filium appellatum *Epiphanem* qui in Platonica institutus disciplina fabulas patr sui amplificavit, cùmque septemdecim annos na tus in Cephaleniâ patriâ suâ obiisset, divinos ib dem obtinuit honores.

D. Certè mirari vehementer subit, quo homines id ætatis sic insanirent, ut vana hæc p radoxa, & absurda Hæreticorum deliramenta, qu retulisse, abundè refutasse est, tàm lubenter a scultarent, eisque fidem, & assensum præberen

M. Omnes isti errores, aliique id genus, quibus deinceps sermonem instituemus, ortum habuerunt ex falsis Ethnicorum Philosophiæ pri cipiis, necnon ex quibusdam mysticis, allegori & detortis sensibus, ad quos nonnulli malè feri & emotæ mentis homines Scripturam Sacram cù veteris, tùm novi Testamenti præposterè prò s arbitrio deflectebant. Quin, quod satis festivum ac lepidum est, quò absurdiores, & à sensu, i telligentiâque hominum magis remotæ tùm te poris spargebantur opiniones, eò pronioribus v gi auribus, animisque promptioribus excipieba tur. Tantâ enim audaciâ, tàmque elato superc lio isti Hæretici sua deliria, tamquàm arcana tissima, & à sæculis inaudita mysteria quasi de t pode proferebant ac venditabant, ut simplice & incauti hamum confestim vorarent, sorbere que sibi propinatum virus.

D. P

D. Perge porrò alias secundi sæculi enarra-
e Hæreses.

M. Hæresis *Elcesaitarum*, cujus meminit Eu-
ebius lib.6. Hist.Eccles. cap.38. ita dicta est à quo-
am *Elcesa* Arabe, ut scribit Theodoretus, qui
ropheta audire voluit,& librum quemdam ad se è
cœlo delapsum finxit, sicut posteà impostor *Mahu-
etes* Alcoranum. Ad Elceseitarum gregem Ebio-
æi feruntur transisse. Placita autem illorum Hæ-
eticorum ad Gnosticam impietatem proximè ac-
edebant. Legis Mosaicæ cœremonias, Circum-
isionem, & Sabbatum, non secus ac Ebionæi ob-
rvabant, sed sacrificia damnabant. Christum ma-
num Regem esse confitebantur, sed eum creatu-
rum in ordinem cogebant. Spiritum Sanctum
xu fœminam, & Christi sororem esse commini-
ebantur. Omnes fermè libros tàm veteris, quàm
ovi Testamenti repudiabant. Denique, simula-
onem in professione Religionis, sæviente perse-
tione, licitam esse, nec prohibitum Idolorum
ltum, dummodò id ex animo non fieret, impiè
severabant.

Saturniani Hæretici ita dicti à *Saturnino* gene-
Antiocheno, Menandri discipulo, qui à pluri-
is antiquis *Saturnilus* nuncupatur, impuram Si-
onianorum doctrinam in Syria sunt amplexi, &
quentes errores evomuerunt. Primò, docebant,
undum non à Deo, sed à septem Angelis condi-
m fuisse, hominemque effictum esse ad Imaginem
mmæ virtutis, in quem à summa illa virtute scin-
lam, quæ ipsum erigeret, inditam fuisse somnia-
nt. Secundò, ajebant, hanc scintillam in solis
lelibus reperiri, atque, intereunte homine, ad

Deum recurrere. Tertiò, Christum umbratilite
& specie tenùs, non verè incarnatum, & passum
asserebant, ipsumque in terras venisse, ut destru
ret Judæorum Deum, quem unum è septem Ang
lis Orbis fabricatoribus esse putabant. Quart
Nuptias, & generationem tamquàm ex doctrina
Dæmonis profectas execrabantur. Quintò, d
distinguebant hominum genera, unum naturâ b
num, aliud naturâ malum. Denique, multi
Saturnini discipulis ab Animatorum esu absti
bant, ut ementitâ hujus abstinentiæ Religione si
plicibus fucum faciliùs facerent, eisque hoc speci
so pietatis obtentu suos instillarent errores.

Basilidianis Hæreticis nomen imposuit *Basi
des* genere Alexandrinus, Saturnini condiscipulu
& Menandri auditor. Hic suæ Hæreseos venena
Ægypto effudit, &, ut refert S. Clemens Alexa
drinus lib.7. Stromatum, gloriabatur, se habu
Magistros Glauciam interpretem S.Petri, & S.M
thiam Apostolum. Evangelium scripsit, quod
ginti quatuor libris, erroribus à capite ad calc
refertis, exposuit. Plures in Deo substantias
misit, quarum aliæ ex aliis manarent, & quar
postrema, quam *Sophiam* vocitabat, procrea
Angelos, quos dicebat supremi Cœli esse fabri
tores, qui rursum alios Angelos ediderunt, à q
bus secundum Cœlum factum sit. Iterùm ab i
Angelis secundi Cœli conditoribus, alios Ange
productos fuisse somniabat, donec trecentesim
sexagesimumquintum Cœlum conditum fuisset c
Angelis, qui hunc inferiorem Mundum fabricar
Undè isti Basilidiani Hæretici hoc barbaro voca
lo ἀβρασαξ utebantur, eo quod istud vocabulum

li

teris constet, quæ juxtà numeralem Græcorum no-
ım conficiunt numerum 365. supersunt etiamnum
nuleta Basilidianorum, in quibus hæc vox ἀβρασαξ,
: alia barbara Angelorum nomina, quæ procude-
ant, leguntur. Prætereà, Basilidiani docebant,
hristum veram carnem non suscepisse, & Simo-
em Cyrenæum ejus loco Cruci suffixum esse, mor-
emque prò Crucifixo non esse tolerandam. Illi,
ui in eorum Sectam admitti cupiebant, quinquen-
ii silentio, Pythagoræorum more, probabantur,
de sua doctrina interrogati, palàm negabant
uid essent, quidve sentirent. Animam uniuscu-
sque hominis ex variis concretam esse substantiis
edebant, ex quibus varii ciebantur affectus, ma-
sque hominibus adulterinam esse naturam, putà
el leonis, vel lupi, vel simiæ, &c. prout in
oc, vel illud vitium proclives essent. Novos Pro-
ıetas ad errores suos adstruendos excogitarunt,
sque nova, & barbara nomina indiderunt, vi-
elicèt *Barcaba*, & *Barcoph*. A quavis spurcitia
hil labis contrahi jactitabant; eos tamen pluri-
i faciebant, qui ad servandam continentiam se
sos abscindebant. Animarum transmigrationem
l expianda scelera Pythagorico sensu defende-
ınt. Non omnia peccata hac in vita commissa
mitti à Deo dicebant, sed dumtaxat involunta-
a. *Basilides* hujus Sectæ auctor superstitem filium
liquit *Isidorum* nomine, mali Corvi, malum
ʼum. S. Clemens Alexandrinus quædam refert
agmenta excerpta ex Operibus, quæ hic Isidorus
ıternæ impietatis hæres, & acerrimus propugna-
ɔr edidit. S. Justinus in Dialogo cum Triphone
ıdæo meminit Saturnianorum, & Basilidianorum,

qui eâ ætate adhuc vigebant, ſed temporibus ſar
cti Epiphanii, ut ipſemet teſtatur, pauciſſimi illo
rum erant reſidui.

Cerdonianorum Hæreſis ortum habuit à *Cerdo
ne* Saturnini diſcipulo, qui è Syria Romam ven
ſub *Hygino* Romano Pontifice, ubi ſuam Hæreſim
quam tamen ſæpius ejuraverat, Marcioni afflavit
Hic autem *Marcion*, à quo Marcionitarum Hære
ſis prodiit, patriâ fuit Ponticus, & filius Catho
lici juxtà ac pii Epiſcopi, à quo, ut ſcribit S.Ep
phanius, ob inceſtum Eccleſiâ pulſus, & Popu
lorum ſuorum opprobria ac ludibria non ſuſt
nens, clam ab oppido ſeceſſit, & Romam poſt Hy
gini Papæ obitum ſeſe contulit. *Eò ſtatim atque
pervenit Marcion*, inquit S. Epiphanius, *ad ſeni
res adiens, qui ab Apoſtolorum diſcipulis edocti ſ.
pererant, ut in communionem admitteretur, fruſtr
ab eis petiit. Quamobrem extimulatus invidia, qu
Principem illic locum, ac ne Eccleſiæ quidem aditu
impetraſſet, ad impoſtoris Cerdonis Hæreſim confuge
in animum induxit*. S. Polycarpus Smyrnenſis Ep
ſcopus, qui tunc Romæ aderat, obvium Marcio
nem habuit, cùmque iſte Hæreſiarcha perfrict
frontis audacia ab illo fuiſſet ſciſcitatus, utrùm i
lum cognoſceret? ei ex tempore reſpondit ſanctu
ille Epiſcopus: *Novi te ut Primogenitum Sathanæ*

D. Fuit ne Hæreſis Cerdonianorum diver
à Marcionitarum Hæreſi?

M. Duobus illis Hæreſiarchis Cerdoni,
Marcioni, hoc caput erroris fuit, duo eſſe Princ
pia, ideſt, duos eſſe Deos; unum bonum, inco
gnitum & Patrem Jeſu Chriſti; & alterum m
lum, qui aſpectabilem hunc condidit Mundum.

leger

:gemque Judæis ſanxit. Præterea, uterque aſſe-
ebat, Chriſtum veram carnem non aſſumpſiſſe,
ec ex Maria Virgine natum, ſed è Cœlo deſcen-
iſſe, atque ab ignoto Patre in terras miſſum, ut
nperium, ſeu Tyrannidem, & opera Mundi Con-
itoris everteret. Ad hæc, vetus Teſtamentum
ınquàm à malo Deo prolatum rejiciebant duo
li Hæreſiarchæ; Evangelium verò Lucæ, trede-
mque epiſtolas Pauli mutilabant, nec ullos præ-
reà libros ſacros agnoſcebant. Denique, à nu-
:iis abhorrebant, ciborum delectum præcipie-
ınt, & corporum Reſurrectionem negabant. Ad-
ittebat tamen Hæreticus Marcion quamdam ſpe-
em Reſurrectionis Animarum, quippè qui aſſe-
bat, Cainum, Dathanem, Abironem, Sodo-
itas, atque nationes omnes, quibus Judæorum
eus ignotus fuit, per illapſum Chriſti ad Inferos
iſſe ſalvatas: Abelem verò, Enochum, Abraha-
um, aliosque Patriarchas & Prophetas, quibus
notuit Judæorum Deus, ſalutem non fuiſſe con-
cutos. Hos & alios ejuſdem furfuris errores pro-
derunt duo iſti Hæreſiarchæ, quos ceu mera de-
:antium ſomnia, & inſanas lunaticorum exerra-
ones meritò flocci facere debemus.

D. Marcionitarum Hæreſis fuitne Diſcipu-
rum numero inſignis, & diuturna?

M. Hæc Hæreſis brevi temporis ſpatio lon-
è latèque inſtar Cancri per Orbem ſerpſit. Mar-
on ſiquidem ſuos non ſolùm Romæ, & in Italia
ıbuit diſcipulos, ſed etiam in Ægypto, in Pa-
:ſtina, in Syria, & in aliis Regionibus, tamque
tas radices egit peſtilens illa Secta, ut diù per-
iterit, & in alias Sectas ſub initium Imperii *Com-*

modi pullularit, ſicut teſtatur *Rhodon* vetuſtus au ctor, qui in Hæreticos Marcionitas calamum acuit Tres tamen, præ cœteris, Marcion habuit diſcipulos, quorum primus fuit *Appelles*, qui, ut ai Tertullianus, lib. de Præſcript. cap. 30. *Jam lapſu in fœmina deſertor continentiæ Marcionenſis, Alexandriam ſeceſſit, inde poſt annos regreſſus non melior, i alteram Virginem impegit, Philumenem* dictam, ma lo genio agitatam, cujus operâ futura prædiceba Appelles, ſicque Populo, & incautis quibusdar imponebat. Præcipuus Appellis error in hoc ſitu erat, quod diceret, Corpus Chriſti Domini ex Sy derum ſubſtantia, & quatuor Elementorum quali tatibus conſtitiſſe, quibus tandem in ea unde ac cepta erant reſolutis, Chriſtum in Cœlum, und venerat, revolaſſe, & ſine corpore aſcendiſſe dc cebat. Cultuum etiam, ſive Religionum indiffe rentiam admittebat. Alter celebris Marcionis d ſcipulus fuit quidam dictus *Syneros*, qui duobu principiis, quæ poſuit Marcion, quorum unum erat bonum & alterum malum, tertium ipſe ac junxit. Poſtremus Marcionis famoſus diſcipulı ille eſt, quem S. Epiphanius *Lucianum* appellat Tertull. verò in lib. de Reſurrect. cap. 2. Origene lib. 2. contra Celſum, & auctor Appendicis ad lil Tertull. de Præſcript. *Lucanum* nominant. Hic tri itidem agnovit rerum omnium principia, & nuptia prohibuit, quod carnem à malo principio exortai ulterius propagari non debere inſulsè aſſereret.

D. Nihil hactenus de Hæreticis Valentinia nis dixiſti, quorum tamen Secta, ut audivi, ma ximè viguit in ſecundo Eccleſiæ ſæculo, & cœteri aliis longè celebrior evaſit.

M. Nu

M. Nulla profectò Hæresis fuit figmentis fe-
ıcior, quàm Valentiniana, ita dicta à quodam
'alentino Ægyptio Hæresiarcha, viro quidem in-
eenioso & eloquente, sed vanæ gloriæ cupidissi-
ıo. Ait enim Tertullianus lib. contrà Valenti-
ianos cap. 4. eum à fide descivisse, quod alter ei
ı Episcopatu prælatus fuisset prærogativa marty-
ii. Romam venit hic Hæresiarcha sub Hygino
'apa, ut inquit S. Irenæus lib. 3. cap. 4. *Increvit*
ıb Pio, & prorogavit usque ad Anicetum. Porrò,
ùm Valentinus esset Philosophus Platonicus, mul-
ı in Hæresim suam ex impuris Gnosticorum lacu-
is, ex Platone, immò, ex Poetarum Græcorum,
Iesiodi præsertim fabulis convexit, unde mon-
rum conflavit, quod nec Christianum, nec ho-
ıinem sapit. Verùm enimverò, Valentinus men-
m habens pastam Chymæris, finxit in primis
iginta Æones, seu Deos, qui Divinitatis πλήρωμα,
u totam plenitudinem constituebant. Secundò,
rincipem, idest primum triginta illorum Æonum
ocabat Βυθὸν, seu *Abyssum*, vel *Profundum*, cui
ıam veluti conjugem adjungebat, quam *Sigen*,
lest, *Silentium*, vel alio nomine ἔννοιαν, seu perce-
tionem, appellitabat. Tertiò, ajebat, quod ex
uobus primis illis Æonibus, seu ex *Profundo* &
ı *Silentio* ejus conjuge, producti sunt duo alii Æo-
es, videlicèt *Nus*, seu *Intellectus*, & *Alethia*,
lest, *Veritas*, quam dicebat esse sororem *Nus*.
ıæc est prima Æonum quaternitas. Quartò, do-
ebat, quod ille *Nus* esset unigenitus filius primi
ıonis, isque solus, exclusis aliis Æonibus, pos-
t cognoscere primum Æonem, seu *Profundum*,
quo fuerat ipse productus. Quintò, ex *Nus*, &

Alethia, hoc est, ex *Intellectu* & ex *Veritate*, duo alios Æones profluxisse dicebat, videlicèt *Verbum* & *Vitam*, & ex *Verbo*, & *Vita* duos alios prodiisse Æones, nimirum *Hominem*, & *Ecclesiam*. Hæc est altera Æonum quaternitas, quæ alteri superiori quaternitati juncta efficit Ogdoadem Valentinianam, seu numerum octo Deorum, quibus alios viginti duos Æones, seu Deos adjungebat, ut tota Divinitatis plenitudo triginta Æonum, seu Deorum, numero completa, & integra subsisteret. Hinc Valentinus ex *Verbo*, & *Vita* Decadem Æonum ortam esse comminiscebatur: ex Homine autem & ex Ecclesia duodecim alios Æones progenitos fuisse ajebat, & ex his triginta Æonibus, Pleroma, seu plenitudinem divinitatis conflatam esse fabulabatur. Quocircà, meritò Tertullianus huic Hæresiarchæ exprobrat, quod *usque ad triginta Æonum fœtus examen divinitatis effudit*. Sextò Carnis Resurrectionem negabat Valentinus, triaque hominum genera constituebat, *Terrenum*, *Animale*, & *Spirituale*. Terrenum ad *Cainum*, Animale ad *Abelem*, Spirituale ad *Sethum* revocabat, velut ad tres generis humani fontes. *Terrenos* homines, sive benè, sive malè operarentur, corruptione omninò dissolvi censebat. *Animales*, si benè vixerint, in mediocri Regione conquiescere; si verò deteriora elegerint, penitùs perire, atque igne extingui putabat. *Spirituales* verò homines natura suâ bonos esse affirmabat, nec eos perire posse, sed Salvatoris Angelis matrimonio fore collocandos. Mundi, & Diaboli productionem tribuebat *Demiurgo*, quem ex *Enthymesi*, Hebraicè *Acamoth*, id ex substantia animata ortum esse stultè opinabatur

tur

ur. Octavò, duplicem Jesum cùm Nicolaitis, & Cerintho posuit, ejusque corpus per Mariam ve-at per canalem, vel fistulam transiisse pronuntia-at. Sed hæc, & alia id genus Valentini, ejusque ectariorum figmenta indicasse sufficiat, quia sa-ùs est ea delirantium Hæreticorum somnia igno-are, aut silentio prætermittere, quàm illa jam latalitiis suis tenebris damnata in apertam pro-ucere lucem.

D. Cùm tota Valentini Hæresis, sicut clarè xposuisti, in conjugatione, seu in varia illa com-inatione, & dispositione triginta Æonum, seu Deorum, præcipuè consisteret, proclive erat uni-uique hanc triginta Æonum combinationem pro uo arbitrio immutando, aliterque disponendo, ova, nec minus absurda procudere Systemata.

M. Rectè dicis, & hinc est, quod Valentini iscipuli, præsertim *Secundus*, à quo *Secundiani*, : *Ptolomæus*, à quo *Ptolomaitæ* prodierunt, in his rdinandis Æonum conjugationibus variarint sen-entiis, & in diversas abierint Sectas. Verùm, quam-is in hac Æonum dispositione concordes haud es-ent, nec sibi constarent Valentini discipuli, omnes amen ea admittebant principia, quæ ad extermi-ium Christianæ doctrinæ moralis rectâ collima-ant. Enim verò, cùm Hæretici Valentiniani do-erent, sicut mox observavi, homines, quos vo-abant *Spirituales*, esse naturâ suâ bonos, nec pe-ire posse; seque in hac spiritualium hominum clas-e locum habere jactitarent, fidenter asserebant, e neque fide, & bonis operibus indigere, neque lla disciplinæ munia observare, neque fidem co-am tyrannis profiteri debere, & insuper, obscœ-

num

num iſtud ſtatuebant corruptæ moralis principium: *degenerem eſſe, nec legitimum veritatis, qu diverſatus in Mundo non amaverit fœminam, nec ſ ei junxerit*. Hoc nefandum principium Valentinianorum doctrinæ proram, puppimque fuiſſe, teſtatur Tertullianus lib. contrà Valentinum cap.3

D. Habuitne Valentinus multos ſuæ Sectæ diſcipulos, qui virulentam ipſius doctrinam defenderint, ac propagarint?

M. Valentinus multos habuit diſcipulos, qui ejus fabulas vèl amplificarunt, vèl alio modo expoſuerunt. Ex ipſius ſiquidèm ſchola prodierunt ut modò dixi, *Secundus*, à quo *Secundiani*, quorum meminit S. Epiphanius Hæreſi 32. & *Ptolomæus*, quo *Ptolomaitæ*, de quibus idem S. Pater agit Hæreſi 33. Prodiit ex adem Valentini ſchola *Marcus* qui magicas artes edoctus, dum ſe ſacrificium offerre ſimulabat, poculorum liquorem certis carminibus in cæruleum, purpureumque colorem vertebat, & philtris utebatur, ut ſibi mulierum amorem conciliaret, quarum benè multas in Galliis ſ duxit. Hujus Marci diſcipuli dicti ſunt *Marcoſii* qui ſuæ SectęMyſteriis initiandos baptizabant *in nomine ignoti rerum univerſarum parentis, & veritat. omnium rerum Procreatricis, & illius, qui è Cœlo i Jeſum delapſus eſt*. Deniquè, ex cœnoſo Valentini gurgite promanarunt *Colobarſiana* Secta ſic appellata à *Colobarſo*, quem alii Marci mox laudati diſcipulum, alii Magiſtrum eſſe putant; Secta *Heracleonitarum*, ſeù *Barborianorum*, cujus meminit Theodoretus cap. 15. lib. 1. Hæreticarum fabularum Secta *Archonticorum* ab *Eutacto* quodam Conſtantii Imperatoris temporibus propagata; Secta *Ba*

deſ.

esanis, qui singulari eruditione, & eximiâ constan-
â in fide propagandâ, ac vindicanda insignis,
ostquàm innumera penè Opera adversùs Hæreti-
os, qui ipsius ætate eruperunt, lucubrasset, macu-
m tandèm præclaræ famæ adspersit, & fœdas, ac
idendas Valentini fabulas, quas antehàc ipse
udite redarguerat, investigabili Dei judicio ex-
pit, suoque calculo comprobavit. Filius ejus di-
us *Harmonius* sacris litteris apprimè excultus er-
ores patris sui tuitus est, eisque novos à se exco-
tatos adjecit. Sed *Bardesanis*, ejusque filii *Har-
onii* errores Sanctus Ephrem Syrus perdoctè con-
tavit.

D. Lugendus sanè est Bardesanis, viri, ut
s, de Ecclesia benè meriti, lapsus, infaustusque
itus. Sed nihil de *Tatiano* dicis, cui similem
rtem obtigisse narrabant mihi nuperrimè viri
uditi.

M. Eamdem, proh dolor! funestam sortem
pertus est *Tatianus*. Ille quippè, vivente S. Ju-
ino Martyre, cujus erat discipulus, in fide con-
ans perseveravit, & egregium edidit librum ad-
ersùs Gentiles, quem etiamnùm modò habemus.
st post Sancti Justini martyrium Tatianus suâ
ientiâ plus æquo elatus in Hæresim lapsus est, &
lictâ Româ errores in Pisidia, & Cilicia docuit.
ctus Auctor Sectæ *Encratitarum*, idest, *Continen-
um*, qui nuptias detestabantur, & carnium, vini-
ue usum prohibebant, indèque etiam dicti sunt
idroparastæ, seù *Aquarii*, quod in mysteriis solâ
quâ contenti, vino penitùs abstinerent. Præte-
à, Tatianus Æonum quorumdam invisibilium
bulam à Valentino mutuatus est. Adamum pri-
mum

mum generis humani parentem salvatum non ess
contendebat. Deniquè, ex quatuor Euangelii
unum contexuit, quod *Diatessaron* appellatur, hæ
resimque sapit, utpote in quo Tatianus seriem Avo
rum Christi Domini, & cætera, quibus eum veran
carnem gessisse, & ex semine Davidis oriundum
esse declaratur, de industria resecuit. Tatianu
sectatus est *Severus*, à quo Severiani originem h
buerunt. Ex hac etiam Encratitarum Secta pro
dierunt Hæretici dicti *Apostolici*, qui, præter Ta
tiani errores, asserebant, non licere aliquid quo
cumque modo possidere, ideòque etiam *Apoctati
ci*, idèst, Renunciatores, fuerunt appellati, vèl *Sa
cophori*, quòd sacco induti incederent, ut sub ill
specioso pietatis obtentu popularem auram fucat
& adscititiâ pœnitentiâ captarent.

D. Memini etiam me audiisse, *Tertullianum*
virum omnigenâ litteraturâ præditum, & egregiu
Ecclesiæ defensorem, à fide Catholica defecisse,
in Hæresim impegisse, quæ, & qualis fuerit? rog
te ut me edoceas.

M. Sìc est: Tertullianus post prostratos A
pellem, Praxeam, & Hermogenem, post proflig
tos Judæos, Gentiles, & Gnosticos; post Infideliu
blasphemias multis voluminibus eversas; tandè
insanis fanaticarum mulierum somniis delusus in
Montani Hæresim prolapsus est. Porrò, *Montan*
ortus ex vico Phrygiæ *Ardaban* dicto in hos prorı
pit errores. Primò, inconditis vocibus Proph
tam agendo, sibi, non Apostolis, eximium Spii
tus Sancti donum arrogabat. Secundò, duabus a
reptitiis fœminis, videlicèt *Priscæ*, & *Maximilla*
maritis abductis insaniæ suæ afflavit spiritum, ea

q

ue Prophetissas haberi voluit. Tertiò, nuptias solve-
at, easque prohibebat, ut infames. Quartò, nun-
uàm in persecutione fugiendum, sed loco sistendum
ocebat. Quintò, tres Quadragesimas observabat in
nno. Sextò, Novatianis prelusit, utpotè qui ad omne
enè delictum fores Ecclesiæ crudelitèr obserabat,
cùt ait S. Hieronymus Epist. 54. ubi etiam Mon-
nistarum Hierarchiam recitat, in qua primum lo-
m ii, quos appellabant *Patriarchas*, occuparent;
cundum, *Cenones*; tertium, idèst penè ultimum,
piscopi tenerent. Fertur, Montanum, atque Ma-
millam malo genio afflatos, sibi tandèm laqueo
egisse gulam. His Montani erroribus, & insulsis
ulierum nugamentis adhæsit Tertullianus, qui
teà omnes ingenii nervos in Christianismi defen-
onem intendens, immensas eruditionis & elo-
entiæ opes plenâ manu effuderat. Montani di-
puli vocati sunt *Cataphryges*, & *Pepuziani*, à lo-
s videlicèt, in quibus vèl emersit, vèl magis vi-
it hæc Hæresis, quâ benè multi in Asia, Phry-
a, Galatia, Cilicia, & Africa fuerunt infecti.
duas tamen classes divisi sunt, quorum alii
roclum Ducem sequebantur; alii *Æschinum*, ut ait
ctor Appendicis ad lib. Tertulliani de præscript.
usdem Montani Sectæ soboles fuerunt *Quintilliani*
cti etiam *Artotyritæ*, qui Eucharistico pani caseum
miscebant, & mulieres ad Episcopatum, & Pre-
yteratum evehebant. Ab eadem quoque Secta pro-
cti sunt *Passaloryncitæ*, seù *Ascadrogitæ*, sìc appella-
, quia intèr orandum nari digitum infigebant.

Jam senescente secundo Ecclesiæ sæculo, seden-
Victore Romano Pontifice, *Blastus* damnatus est
mquàm reus Schismatis Asianorum, & *Florinus*
Ro-

Romanus quondam Presbyter in Marcionitarun
Hæresim lapsus est. *Blastus* siquidem, ut ait Euse
bius lib.5. Hist. Eccles. cap.15. & 20. Asianorum
celebrandi Paschatis ritum die decima quarta men
sis primi, qua Judæi Pascha peragere solent, Rom
acriter propugnavit. *Florinus* verò, instar Marcio
nis, duo Numina, boni scilicet & mali, admisit
Quare S. Irenæus adversùs Florinum Epistolam
scripsit *de unitate Numinis*, & aliam ad Blastum
Schismate direxit Epistolam, sicut testatur mo
laudatus Eusebius.

D. Recensuistine omnes Hæreses, quæ exc
tæ sunt in secundo Ecclesiæ sæculo?

M. Supersunt adhuc Hæreses *Theodoti Cori
rii*, *Artemonis*, & *Hermogenis*, à quibus brevit
me expediam, ne tibi fastidium ingeram. *Theod
tus* Bizantinus, arte Coriarius, Christum esse m
rum, ac purum hominem impiè asserebat. Disc
pulos habuit *Asclepiadem*, *Hermopylum*, *Appoli
nium*, & *Theodotum Trapezitam*, qui ultimus Pse
do-Magistri sui errori addidit, *Melchisedecum* e
virtutem cœlestem meliorem Christo. Hinc pr
dierunt *Melchisedechiani* Hæretici. Discipuli The
doti Coriarii appellabantur *Theodotiani*, quibus s
lemne erat Canonem Scripturarum mutilare, u
Jesu Christi Deitas enunciabatur. S. Epiphani
eos etiam nominat *Alogos*, idest, *sine verbo*, qu
Euangelium S. Joannis, in quo describitur æter
Verbi Divini generatio, & Apocalypsin, ceu sc
pta essent ab Hæresiarcha Cerintho repudiaren
In hoc Theodoti Coriarii erroris luto hæsit quoq
Artemon, Christo divinitatem perindè abjudica
Postremò, *Hermogenes* eò desipuit, ut diceret n

:riam esse ingenitam, & Deo coæternam, sicut vi-
ere est apud Tertullianum in libro, quem contra
unc Hæreticum concinnavit. Habes nunc com-
endiosè descriptas omnes Hæreses, quæ secundo
ominis Christiani sæculo bellum Ecclesiæ indi-
erunt.

D. Profectò jam intelligo, Ecclesiam Chri-
i ab omnibus portarum inferi concussionibus esse
curam; quippè quæ tot inter Hæreses, & dome-
icorum scissuras non succubuit, sed potiùs Dei
rtute freta, & continuo Dei protegentis auxilio
unita, victrix semper extitit, semper triumphans,
t ornata palmis, quot Hæreticorum armis fuit
cessita.

M. Alios, quos de Hæreticis Ecclesia retu-
:, triumphos enarrare pergam, si te audire non
deat Historiam Hæresum, quæ in tertio sæculo in
inam, atque exterminium Ecclesiæ conspirarunt.

D. Eò libentiùs audiam, quod isti Hæreti-
rum conflictus in decus immortale Ecclesiæ ce-
unt, indèque fidei meæ firmetur credibilitas, &
eus erga Matrem Ecclesiam filialis amor magis,
: magis inardescat.

M. Ut rem totam paucis conficiam, exor-
ium duco ab illo Schismate, quod in tertio Eccle-
æ sæculo ortum est in Africa, quodque progressu
emporis in apertam degeneravit Hæresim. Illius
chismatis Auctor *Felicissimus* fuit, in causa lapso-
um, quos citra præmissam satisfactionem mox re-
pi, & contra antiquam, & receptam Ecclesiæ di-
iplinam præproperâ veniâ donari debere perten-
ebat. Erant porrò duæ lapsorum classes. Prima
:at illorum, qui, sæviente Imperatoris Decii per-
secu-

ſecutione, idolis cultum per ſeſe exhibuerant. Al
tera claſſis erat eorum, qui *Libellatici* dicebantur
quique per ſe, vel per amicos fidem negaverant, &
impunitatis libellos à Magiſtratibus obtinuerant
Deciana itaque deferveſcente, jamque ſopita per
ſecutione, non niſi poſt gravem, ac diuturnam pœ
nitentiam, quæ tamen Confeſſorum, ſeu eorum
qui pro fide Chriſti ſtrenuè decertaverant, præc
bus minuebatur, in Eccleſiam iſti lapſi recipiebai
tur. Quam diſciplinam cùm abolere vellent *Fel
ciſſimus*, & *Novatus* Presbyter Carthaginenſis v
niam abſque mora omnibus promiſcuè lapſis indu
gentes, à Sancto Cypriano Carthaginenſi Epiſcop
fuerunt graviter objurgati, & tantùm non ab Eccl
ſia reſciſſi. Quò factum eſt, ut Novatus haud p
rùm ſtomachatus, & imminentem capiti ſuo pr
cellam præſagiens, Romam venerit, ubi Novati
no Romano Eccleſiæ Diacono junctus diuturnas i
ter Chriſtianos turbas invexit. Novatianus quip
quietis impatiens, & impotenti ambitionis æſ
abreptus nihil intentatum reliquit, ut Corne
Summi Pontificis ordinationem tamquàm illegi
mam abrogaret, ſeque in ejus locum ſufficere
Quare magnam plebis partem mille nocendi ar
bus à Cornelio ſeparavit, & factione ſua corrob
ratus, in Romanum Pontificem, ſeu potiùs An
papam evectus eſt, novamque Schiſmati Hæreſi
adjunxit, negando videlicèt, Eccleſiam jus & a
ctoritatem habere lapſis in perſecutione, ideſt *ſ
crificatis*, & *libellaticis* veniam indulgendi. Qua
feralem deindè ſententiam Novatianus ad cæte
alia peccata poſt Baptiſmum commiſſa extendi
itaut omnibus in aliquod peccatum poſtBaptiſmu
pr

lapsis, & ad Ecclesiam lachrymis, gemitu, & lore pulsantibus, divinæ pietatis, & paternæ le-:atis solatia, atque subsidia crudelitate post ho-num memoriam maximâ denegaret. Sic istud hisma à Felicissimo & Novato excitatum, quod nimia facilitate veniæ lapsis concedendæ cęptum it, tandèm contra errantium vota desinit in tremum & è regione oppositum errorem; & i antea nullum lapsum à venia arcebant, postea lli post lapsum veniam dandam cum Novatiano ædicarunt. Novatiani discipuli dicti sunt ab il-s Sectæ Auctore *Novatiano*, vel *Cathari*, seu *Mun-*, quod se solos labis puros existimarent, & Pha-ræorum more, se à peccatoribus, quos veniâ om-nò indignos judicabant, discernerent. *Novatiani* itur nomen suum sortiti sunt non à Novato Car-aginensi Presbytero, sed à *Novatiano* Ecclesiæ omanæ Diacono. Quod sanè Græcis Scriptori-s non fuit satis compertum, hi siquidèm Nova-m cum Novatiano perperàm confundunt, licèt undè Historia Schismatis Novatiani accuratè rretur apud Eusebium lib.6. Hist. Eccles. cap.43. i inseritur Epistola Cornelii Papę ad Fabium An-ochenum.

Aliud in tertio sæculo sub Stephano Summo ontifice non minus periculosum fuit Schisma Re-ptizantium, qui Hæreticos ad gremium Eccle-e redeuntes denuò baptizandos esse magno ani-orum æstu contendebant, quibus Stephanus Papa tamquàm murum æneum opposuit. Sed de hoc ebaptizantium Schismate, quod Ecclesiæ grave cessivit negotium, commodiùs in proximo Col-quio agemus, in quo sermo nobis erit de Conci-

liis, quæ in tribus primis Ecclesiæ sæculis ad pr
fligandas Hæreses, & ad componenda Schisma
variis in locis fuerunt celebrata.

Præter illa duo Schismata, quæ Ecclesiam tertio sæculo haud parùm exagitarunt, nonnul etiam obortæ sunt Hæreses, quæ illius sinum vip rino dente prosciderunt. Prima est *Noetii* Ephesi qui consepultam *Praxeæ* Hæresim recoxit, ac p stiliminiò revocavit, tres Personas Sanctissimæ T nitatis in unam confundens, asserensque Patrem æternum esse passum pro nobis, undè illius Hæ seos fautores appellati sunt *Patrispassiani*. Eamde Praxeæ, & Noetii Hæresim suo nomine, ac patr cinio celebriorem fecit *Sabellius*, qui itidèm docu ac vehementiùs propugnavit, in divinis Patren Filium, & Spiritum Sanctum non esse tres disti ctas Personas, sed unam dumtaxàt trinominem e Personam, quæ, prout ingenita est, & creandi pri cipium, dicitur *Pater*; prout incarnata *Filius*, prout sanctificans creaturas, *Spiritus Samctus* voc tur. Alteram, nec minus execrabilem eodem sæc lo Hæresim invexit *Paulus Samosatenus*, nation Syrus, Episcopus Antiochenus, qui ausus est as rere, Christum non semper fuisse, nec ante Maria Virginem extitisse, ac subindè, non Deum, sed p rum putumque hominem esse. Hinc prodiit *Pa lianistarum* Secta, quos relictâ Hæresi ad Ecclesia revertentes iterùm baptizari debere sanxit Conc lium Nicœnum Primum, eoquod Baptismi forma interpolarent. Præter duas illas Hæreses, quæ tertio sæculo Ecclesiam infestarunt, S. Epiphani in lib. de Hæresibus mentionem facit Sectæ *Valesi rum*, cujus auctor fuit Arabs quidam nomine *V*

len-

s. Horumce Hæreticorum non alius refertur
'or, quàm quod sese Eunuchos facerent. Memi-
: etiam idem S. Pater cujusdam *Angelicorum* Hæ-
ĩs, auctore ignoto. Quinam etiam fuerit pal-
ıris illorum error? incertum omninò est. Nec
nus obscura est origo alterius, quam refert San-
ıs Epiphanius, Hæresis *Origenistarum*, qui ex in-
ni Gnosticorum cloaca egressi nuptias damna-
nt, obscænis voluptatibus se conspurcabant, &
ris spuriis, & apocryphis, quos proprio marte
ɔcuderant, ad suos stabiliendos errores uteban-
:. Quapropter, ejusmodi Origenistæ confundi
ıd debent cum Discipulis famosi Origenis Ada-
ıntii. Postremò, *Nepos* Ægyptiacus Episcopus im-
Cerinthi fabulam de millenario Christi in ter-
Regno deliciis corporeis, & illicitis voluptati-
s referto, quod post Resurrectionem justis pro-
ſſum esset, instauravit in tertio Ecclesiæ sæculo,
em Dionysius Alexandrinus, egregiè confuta-
, sicut referunt Eusebius, & Theodoretus. Sed
: nostro de Hæresibus, quæ tribus primis sæculis
ɔnstruosa capita erexerunt, colloquio finem im-
namus, crastinâ luce, benè fortunante Deo,
turi de Conciliis, quæ in tribus primis Ecclesiæ
culis ad jugulandas, & profligandas illas Hære-
; variis in locis coacta fuerunt.

D. Hoc argumentum mihi tàm gratum erit,
ıàm quod maximè. Nam sicut in primo, quod
persecutionibus contrà Ecclesiam hinc indè ex-
:atis habuimus, colloquio, à te perlubenti animo
dici, quo pacto Ecclesia in tribus primis sæculis
:èt in membris suis cæsa, vel in exilium relegata,
:l in carcere captiva, vel fame consumpta, vel

 flam-

flammis exusta, vel aliis id genus tortorum imma-
nissimorum suppliciis ubique exagitata, victri
tamen semper extitit, & tot inter imminentes ru
nas florentior evasit, atque vegetior; ita maxin
cum animi mei oblectatione in proximo Colloqu
addiscam, quomodò Ecclesia in Conciliis congr
gata de prostratis Hæresibus illustria trophæa
erexit.

COLLOQUIUM V.

*De Conciliis, quæ in tribus primis Eccles *saeculis fuerunt celebrata.*

D. UT pleniorem Conciliorum, quæ in trib
primis Ecclesiæ sæculis fuerunt celebra
notitiam assequi possim, haud parùm juvabit pa
cis explicare verbis, quid, & quotuplicis gene
sit Concilium? & undè Conciliorum origo pro
cta sit?

M. *Concilium* nihil aliud est, quàm convoc
tio, seu Episcoporum cœtus ad dirimendas contr
versias, quæ circà fidem, & bonos mores exoriu
tur, vel ad sarciendam disciplinam Ecclesiæ, cu
rigor, cùm temporum injuriâ quandòque remitt
tur, vi Canonum, qui conduntur in Conciliis,
staurari, atque resarciri debet. Quadruplicis a
tem generis est Concilium, videlicèt Æcumenicu
seu Generale, Nationale, Provinciale, & Diœ
sanum. Concilium Æcumenicum, est convoca
totius, quâ latè patet, Orbis Christiani Episcop
rum, quæ fit per Epistolam Encyclicam ad omn

Ep

iscopos directam à Romano Pontifice, cui soli jure, & ex officio incumbit indicere Concilia :neralia, eisque vel per se, vel per suos Legatos reesse. Concilium Nationale est illud, quod à Paarcha, vel à Primate cogitur, cuique omnes Pritiæ, seu alicujus Nationis, vel Regni Episcopi ersunt. Concilium Provinciale illud est, quod us Provinciæ finibus coercetur, & convocatur Archiepiscopo omnes suæ Provinciæ suffragaos invitante Præsules. Postremò, Concilium œcesanum vocatur illud, quod ab Episcopo unà n suæ Diœceseos Parochis in rem peculiaris Ecsiæ sibi à Deo creditæ celebratur. Porrò ejusodi Concilia, non pari gaudent in Ecclesia auoritate, sed Concilia dumtaxat Generalia à Sum) Pontifice legitimè convocata in fidei, morume controversiis dirimendis indeficienti pollent ctoritate, ut in confesso est apud omnes Catholis, qui constanter profitentur, sacra Concilia ım habere originem à Christo Domino, qui suam istentiam sacris Ecclesiæ Conciliis promisit, dins Matth. cap. 18. v. 10. *ubi sunt duo, vel tres ıgregati in nomine meo, ibi sum in medio eorum*. inc Apostoli in Concilio Hierosolymitano conegati, in eo, quod pro cessatione *legalium* edident, decreto, authoritatem sibi Spiritus Sancti ciscunt his verbis: *Visum est Spiritui Sancto, & nos*. Actuum Apost. cap. 15.

D. Quandò nam Concilia in Ecclesia celeari cœperunt?

M. In primo Ecclesiæ sæculo Concilia in Eccsia celebrari cœpisse, liquidò colligitur ex lib. ctuum Apostolorum, in quo legimus, tria ab ipsis

Apoſtolis habita fuiſſe Concilia, in quorum prim
diſcipuli, qui convenêre numero circitèr centum
viginti, ſuffecerunt Matthiam in locum perfidi Ju
dæ, qui impii ſui & ſacrilegi facti, ſed ſerò pœ
nitens, relatis argenteis triginta, contumelioſe
que exploſus à ſuis emptoribus, in deſperatione
actus ad reſtim confugerat, & ſuſpenſus ex arbo
viſcera ſua voranda corvis turpitèr egeſſerat. S
enim ait ſacer Hiſtoricus: *Et ſtatuerunt duos, Joſep
qui vocatur Barſabas, qui cognominatus eſt Juſtus
& Matthiam, & orantes dixerunt: Tu Domine, q
corda noſti omnium, oſtende, quem elegeris ex his du
bus unum, accipere locum Miniſterii hujus, & Ap
ſtolatus, de quo prævaricatus eſt Judas, ut abiret
locum ſuum; & dederunt ſortes eis, & cecidit ſo
ſuper Matthiam, & annumeratus eſt cum undecin
Apoſtolis*. Actuum Apoſt. cap. 1. Alterum Apoſt
lorum Concilium refertur cap. 6. laudati libri, u
dicitur, coacto per Apoſtolos diſcipulorum gre
communibus ſuffragiis electos primùm fuiſſe
ptem Diaconos, propter murmur Græcorum
ideſt Gentilium, qui Chriſtianæ Religioni nom
dederant, adversùs Hebræos Chriſtianâ itidem R
ligione initiatos, eò quod in miniſterio quotidia
deſpicerentur viduæ eorum, ſeu Græcorum.
duæ quippe Hebræorum, quæ menſarum mini
rio vacabant, non ſolùm locupletiora miniſteri
ſibi arrogabant, aliis vilioribus miniſteriis ad
duas Græcorum relatis, ſed etiam in ciborum,
veſtium diſtributione Hebræis magis faveban
pluraque illis ſuppeditabant quàm Græcis. Q
factum eſt, ut murmur excitatum ſit Græcos int
& Hebræos, ad quod ſedandum Apoſtoli Hiero
lym

nis in Concilio congregati ſeptem ſelegerunt
aconos plenos ſapientiâ, & Spiritu Sancto, qui
râ ordinatione muniti, menſæ non ſolùm pro-
anæ, ſicut antehac factitabant viduæ, inſervi-
it, ſed etiam ſacræ menſæ eſſent miniſtri, omni-
sque, abſque ullo partium ſtudio, cùm alimen-
, tùm veſtimenta æqualitèr diſtribuerent. Ter-
m denique Apoſtolorum Concilium fusè deſcri-
ur cap. 15. lib. Act. Apoſt. in quo decreverunt
oſtoli immunes eſſe Fideles à jugo Circumciſio-
& Moſaicæ legis obſervantiarum, illisque tan-
n id oneris impoſuerunt, ut abſtinerent ab im-
latis ſimulachrorum, à ſanguine, à ſuffocatis
malibus, & à fornicatione. Alia, præter hæc
a, quorum apertam mentionem facit Scriptura
ra, referuntur Concilia ab Apoſtolis habita,
æ hìc conſultò, ac jure merito prætermitto,
oniam de his omninò ſilet Scriptura ſacra, quæ
ique non omiſiſſet, ſi revera fuiſſent ab Apoſtolis
ebrata. Quare hìc obſervaſſe ſufficiat, Eccle-
m ab ipſis Apoſtolis formam convocandi Con-
ia accepiſſe, quam ipſorum poſt diſceſſum reti-
it, cogendo interdum Concilia, dum aliqua gra-
Eccleſiæ urgebat neceſſitas, ſive ad gliſcentes
oſcribendas Hæreſes, ſive ad morum, atque di-
plinæ Eccleſiaſticæ ſanctiores regulas præſcri-
ndas.

D. Fueruntne in tribus primis Eccleſiæ ſæcu-
frequentèr celebrata Concilia?

M. Non tàm frequentèr in tribus primis
cleſiæ ſæculis, quàm ſuccedentibus aliis tempo-
us, habita fuerunt Concilia; tùm quia ob ſævien-
s perſecutiones, & immania Ethnicorum Impe-

ratorum edicta, integrum, ac tutum non erat Epi
ſcopis prodire, conventusque habere; tùm etian
cùm id ætatis doctrinæ, Traditionisque Apoſtolo
rum recens adhùc eſſet, omniumque fidelium ani
mis altiùs impreſſa memoria, promptum unicu
que, ac proclive erat verum à falſo diſcernere.
Quocircâ veritas in iſtis aureis Eccleſiæ ſæculis p
ſeſe ſatis tuta, ac ſingulis pervia Conciliorum d
finitionibus ad configendos errores minimè eg
bat. Hinc eſt, quod apud nullum probatæ fid
Scriptorem Eccleſiaſticum legitur, fuiſſe olim h
bita Concilia, ſaltem Generalia, ad damnandas
las Hæreſes, quas in ſuperiori Colloquio ſingill
tim recenſui. At enim tùnc Chriſtiani, divi
quodam affulgente lumine, detectos Hæreticoru
errores è veſtigió execrari conſueverant, & avi
fidei, quam ab Apoſtolis hauſerant, retinendæ t
naciſſimi nihil commercii, aut ſocietatis cùm iſ
fidei corruptoribus habere volebant, ſed eos ta
quàm malè feriatos homines, tanquàm excomm
nicationis fulmine perculſos, & à vera Eccleſi
extorres diris devovebant, excitati præſertim c
râ, ac vigilantiâ Epiſcoporum, qui gregem ſ
creditum verâ fide imbuere ſatagebant, & ſpar
ab Hæreticis errores quâ Scripturæ ſacræ, quâ il
batæ Traditionis authoritate ſtrenuè retundebar

D. Quonam igitur tempore poſt diſceſſun
Apoſtolorum Concilia primùm fuere celebrata
Eccleſia? & quænam illa ſunt?

M. Hiſtoria Eccleſiaſtica primo loco p
Apoſtolorum diſceſſum ea reponit Concilia, q
ſecundo exeunte Eccleſiæ ſæculo occaſione contr
verſiæ circà diei Paſchalis obſervationem habit
ſur

nt. Ecclesia siquidem Romana, quæ mater est nnium Ecclesiarum, antiquam secuta consuetunem, Pascha inviolabili ritu in venerationem ominicæ Resurrectionis peragebat Dominicâ die, ıæ post æquinoctium vernum proximè sequitur em XIV. lunæ mensis Martii. Ex adversò, Ecclesiç sianæ Pascha more Judæorum celebrabant die XIV. næ mensis Martii in quamcumque hebdomadæ em incideret. Hæc porrò controversia de die aschalis celebrationis, cùm primùm cœpit, nuls animorum simultates, nisi leves, in quibus aniarum salutis cardo non vertebatur, produxit. am S. Polycarpus Smyrnæ Antistes, qui Asiatiım ritum consectabatur, Romam cùm venisset, c in sententiam Aniceti Papæ, qui Romanum, universalem circà diem celebrationis Paschæ riım sequebatur, descendere voluisset, ambo taen, sicut viros bonos decet, salvâ, & incolumi nicitiâ, seque pacis osculis mutuò amplexi discesrunt, rati diversum illum ritum, qui solam Ecesiæ spectabat disciplinam, nullâ Ecclesiarum issione, ac nullo animarum damno indè subnaente, tutò posse hinc indè observari. Ast sub ictore Papa, senescente jam secundo Ecclesiæ eculo, hæc lis vehementiùs exarsit. Tunc enim *olycrates* Episcopus Ephesinus cum sibi consenentibus Episcopis Concilium convocavit, & epiolam Synodicam, cujus fragmentum refert Eubius lib. 5. Hist. Eccles. cap. 24. ad Victorem Paam misit, in qua protestatur, sibi, & aliis Orienis Episcopis nefas esse, aliâ die, quàm decimâ uartâ lunæ Martii Pascha celebrare, ritumque ilım Asianarum Ecclesiarum vindicat tamquàm omni-

omninò conformem ei, quam prædictæ Ecclesiæ à Sancto Joanne Evangelista acceperant traditioni. Id ægrè tulit Victor Papa, & Concilium Roma coegit, in quo conspirantibus omnium votis sanci tum est, Asiaticos, qui alio, quàm Dominicæ Re surrectionis die, Pascha deinceps celebrarent, & Ecclesiæ Romanæ disciplinam sequi detrectarent à fidelium communione esse rejectos. Epistolam Synodicam hujus Concilii *Victor* ad Episcopos Asia nos misit, & sicut scribit Eusebius lib. 5. Hist.Ecc cap. 24. universos, qui illìc erant, fratres proscr psit, & ab unitate prorsùs alienos pronunciavit Nonnulla alia Concilia in isto dirimendo circà Pa schatis celebrationem disciplinæ Ecclesiasticæ ne gotio habita fuisse refert ibidem Eusebius, *Palæst num*, cui Theophilus Episcopus Cesareæ, & Na cissus Hierosolymorum præfuerunt; *Ponticum*, *Co rinthiacum*, *Lugdunense*, aliaque Gallicana, qu cum Romanæ Ecclesiæ disciplinæ observatione a primè conveniebant. S. Irenæus Lugdunensis Ep scopus nomine Ecclesiarum Galliæ ad Victorem Papam direxit epistolam, in qua eum adhortatu ut Ecclesias Asianas propter observationem illi de Paschatis celebratione ritus, quem à majorib suis acceptum retinebant, à sua communione no separaret, maximè cùm in Ecclesia pro locorum varietate & usu, diversi permittebantur ritus tà circà jejunii observationem, quàm circà alia qua dam disciplinæ Ecclesiasticæ capita. Verosimile est, Victorem Papam ad hanc S. Irenæi suggesti nem placatum pacem Ecclesiis Asianis reddidisse quia ut observat *Petrus de Marca* lib. 3. cap. 3. *de Concordia Sacerdotii, & Imperii*, constat ex Eus

bi

o, & ex Socrate de excommunicatione à Victore pa Ecclesiis Asianis inflictâ, & de epistola S.Irei; constat etiam ex Sozomeno de communione ctoris Papæ, & Polycratis Ephesiorum Episco- nunquàm interruptâ, quod certè contingere ud potuit, nisi suspenso à Victore Summo Ponice excommunicationis effectu post monita S.Irei. Non desunt tamen viri eruditi, qui asserunt, ctorem litteris quidem comminatoriis perstrinse Asianos veteris consuetudinis de celebrando schate die XIV.lunę mensis Martii retinentissimos; lunt tamen, eum dumtaxàt hæsisse intrà minas, c ipsos revera à communione præcidisse, pacem ocurante S.Irenæo. Verùm attentè legenti Euseum loco mox à me citato,luculentèr patebit, Viorem non solùm minatum fuisse Asianis excomunicationem, sed reipsâ in illos excommunicatios tulisse sententiam. Consule, si plura hac de re re aveas, doctissimum Schelstrat. par. 2. Antiq. ustr. dissert. 1. cap. 3. ubi hanc Polycratis cum ictore Papa pro observatione Paschatis contenonem egregiè dilucidat, & in optimo lumine colcat. Nobis verò hæc de Conciliis in secundo Ecesiæ sæculo celebratis pauca prælibasse sufficiat.

D. Quænam in tertio Ecclesiæ sæculo fuerunt lebrata Concilia?

M. Occasione gravissimæ istius concertatios de validitate collati ab Hæreticis Baptismi,quæ rtio sæculo agitata est, diùque Ecclesiam fermè iversam distinuit, multa diversis locis habitant Concilia. Hæc autem disceptatio ante S. Steani Pontificatum mota primùm fuit ab Episcos Africanis sub Agrippino Carthaginensi Episco-

po,

po, totiusque Africæ Primate, qui, coacto Africæ, Numidiæque Episcoporum Concilio, Canonem edidit de iterando Hæreticorum Baptismo sicut testatur S. Cyprianus epist. 71. ad Quintum & 73. ad Jubajanum. Iisdem ferè temporibus, hoc est, ante S. Stephani Pontificatum, duo in Oriente videlicèt *Iconii* in Phrygia, & *Synnadis* in Asia celebrata sunt Concilia, in quibus Hæreticos ad Ecclesiam revertentes, iterùm baptizandos esse sancitum est. At sub *Stephano* universam administrante Ecclesiam cùm hæc disputatio, haud parum exacerbatis hinc indè partium animis, graviores turbas excitaret, necesse habuit Ecclesia complure celebrare Synodos, ne pax diutiùs turbaretur. Quare circà annum Christi CCLV. Episcopi Numidi quid in hacce controversia facto opus esset, quid ve in ea statuerent, incerti, consuluerunt S. Cyprianum, & Africanæ Ecclesiæ Episcopos per literas, eosque obnixè rogarunt, ut suam hac de r sententiam aperire haud gravarentur. Prompt sese exhibuerunt Cyprianus, aliique Episcopi Africani, qui in Concilio congregati censuerunt: *N minem foris baptizari extrà Ecclesiam posse, ideòq de errore, & pravitate venientibus per omnia divinæ gratiæ Sacramenta unitatem, & fidei veritatem dari debere*. Hujus primæ Synodi Carthaginens magna pars fuit S. Cyprianus, qui doctrinam rebaptizandis Hæreticis non solùm didicerat à s prædecessore Agrippino, sed illam insuper haus rat à Tertulliano, qui ante suam ab Ecclesia def ctionem librum Græco sermone procuderat, q probandum suscipiebat, ratum non esse Baptismu à quoquam Hæretico collatum. Is quidem Tertu

lia

ni liber omninò intercidit, illius tamen memi-
Tertull. in lib. de Baptiſmo cap. 10. ubi eam-
m doctrinam proponit, ac defendit. Peractâ ita-
e illa Carthaginenſi Synodo, Cyprianus ſcripſit
Stephanum Summum Pontificem epiſtolam Sy-
dicam, quâ illum de hac definitione factâ à Pa-
bus Africanis certiorem faciebat. Quam ubi ac-
piſſet Stephanus, confeſtim reprobavit ſanctio-
m Africani Concilii, diſtrictèque vetuit ne quis
deret à contraria Traditione Apoſtolica deſciſce-
. Huic Stephani reſcripto morem non geſſit Cy-
ianus, ſed epiſtolam, quæ ordine eſt LXXIV. ſcri-
t ad Pompejum querimoniarum refertam, in
a moderationis limites tranſiliens inſimulat Ste-
anum. Miſit etiam reſcriptum Stephani ad Fir-
lianum, & ad alios Cappadociæ Epiſcopos, qui
ricanorum ſententiæ de rebaptizandis Hæreticis
ſtipulabantur. Firmilianus in omnibus Cypria-
conſentiens ad ipſum dedit epiſtolam, quæ eſt
er Cyprianicas LXXV. in qua ait, repudiandum
: Baptiſma, quod ſit extrà Eccleſiam conſtitu-
n, hancque eſſe ſuæ Eccleſiæ conſuetudinem,
æ à Chriſto, & ab Apoſtolis manavit, multis
nfirmat. Hoc epiſtolari Firmiliani reſponſo ani-
ıtus Cyprianus, alteram ſine mora convocat Afri-
ıorum Epiſcoporum Synodum, quæ eſt Cartha-
ıenſis ſecunda, cui interfuere octoginta ſeptem
iſcopi ex Provinciis Africæ, Numidiæ & Mau-
aniæ, qui omnes præcedens Synodi primæ Car-
ıginenſis Decretum firmarunt.

D. Necdum ſatis perſpectum habeo ſtatum
ius controverſiæ, quæ S. Stephanum Papam in-
· & S. Cyprianum Carthaginenſem Epiſcopum
fuit

fuit agitata. Quamobrem à te ſcire percupio, ai iſta controverſia ſpectaret validitatem, aut invali ditatem Baptiſmi indiſcriminatim ab omnibus Hæ reticis collati, vel an potiùs ſpectaret dumtaxa validitatem, aut invaliditatem Baptiſmi quorum dam Hæreticorum, qui conſuetam Baptiſmi foi mam interpolabant?

M. Contendebat S.Cyprianus, unà cum Ep ſcopis Africanis, Baptiſma à quocumque Hæretic vel Schiſmatico extra Eccleſiam collatum prorsi nullum, & invalidum eſſe, ac ſubindè omnes omn nò Hæreticos, vel Schiſmaticos, qui ad Eccleſian relicto errore, redibant, iterato Baptiſmo luſtrar & expiari debere. Quem errorem S. Stephanus i epiſtola ad S. Cyprianum, quæ non ampliùs exta reprobans, ſic ſuam protulit ſententiam: *Si qu ergò à quacumque Hæreſi venerit ad nos, nihil inn vetur, niſi quod traditum eſt, ut manus illi impon tur ad pœnitentiam, &c.* Occaſione illius Decre à S.Stephano editi exiſtimant nonnulli, Stephanur damnando morem Cypriani, & Africanorum A tiſtitum, necnon Firmiliani, & Orientalium de rebaptizandis Hæreticis, in extremum impegi errorem, ac ſuo ſtatuiſſe Decreto, quorumcur que Hæreticorum Baptiſma, etiamſi conſuetâ, ſolemni Eccleſiæ formâ & ritu non eſſet collatun ratum eſſe, ac legitimum, proindèque non itera dum. Verùm ejuſmodi homines hanc erroris n tam S. Stephano perperàm inurunt. Primò, qu ſanctus ille Pontifex per hæc verba: *à quacumq Hæreſi*, ſolas illas comprehendit Hæreſes, quæ B ptiſmi formam ſervaverant, ſeu quæ verbis Eva gelicis Baptiſma conferebant, ut innuit ipſem

C

'yprianus in epiſtola ad Pompejum, in qua teſta-
r, Stephanum Baptiſmum Hæreticorum ratum
buiſſe, ob vim & efficaciam verborum Evange-
orum, quibus confertur. Secundò, S. Auguſti-
s lib. 5. contrà Donatiſtas cap. 23. ait, *Conſue-
linem illam, quæ opponebatur Cypriano, ab Apo-
lorum traditione exordium ſumpſiſſe*. Vincentius
:inenſis cap. 9. lib. Common. agens de errore ab
rippino de rebaptizandis Hæreticis invecto, ait,
phanum Papam huic errori reſiſtendo antiqui-
em retinuiſſe, & novitatem exploſiſſe. Quod
ofectò nulla ratione dici poſſet, ſi Stephanus in
ıc errorem antiquæ Traditioni prorsùs oppoſi-
n lapſus fuiſſet. Poſtremò, ut aliis momentis,
: hanc in rem adduci poſſent, ſuperſedeam; ſi
phanus in hoc errore verſatus fuiſſet, ſequere-
, univerſam tùm temporis Eccleſiam in errore
piter jacuiſſe, eamque omni ex parte defeciſſe,
ſtat ſiquidem omnes id ætatis Epiſcopos, vel
ſtephani, vel in Cypriani abiiſſe ſententiam,
òque ſingulos ad unum Epiſcopos hinc indè er-
e, cùm utraque hypoteſis, ideſt, tàm Stepha-
quàm Cypriani, fuiſſet erronea, quod certè
lus Catholicus aſſerere audeat, cùm, juxtà Chri-
Domini promiſſa, univerſalis Eccleſia ſpeciali
ıta, & illuſtrata Spiritus Sancti aſſiſtentiâ defi-
: haud poſſit. Plura ſuper hac re legi poſſunt
d doctiſſimum Schelſtratium part. 2. antiq. Ec-
. illuſtr. diſſert. 1. art. 2. ubi lato calamo oſten-
, totam diſceptationem Stephanum inter &
prianum fuiſſe dumtaxat de Baptiſmo Hæreti-
um, ſuppoſito quod in conſueta forma, ſeu in
nine totius Trinitatis Baptiſmum conferrent.

D. In

D. In tanto disputationis æstu fueruntne Patres Orientales, & Africani, unà cùm S.Cypriano pacis, atque unitatis Ecclesiasticę conservandę solliciti, aut potius fueruntne reipsa tamquàm contumaces à communione, cœtuque Fidelium separati?

M. S. Stephanum cum Afris, & Orientalibus non rupisse pacem, sed tantùm minatum esse se pacem cum iisdem rupturum, si adversùs receptam totius Ecclesiæ consuetudinem Hæreticos rebaptizarent, disertè testatur Dionysius Alexandrinus ad Xystum Romanum Pontificem Stephani successorem, apud Eusebium lib.7. cap. 5. *sese ob eam causam ab illorum communione discessurum, quod Hæreticos rebaptizarent*. Undè S. Augustinus lib. 5. de Baptismo cap. 25. & aliis in locis ait, S. Stephanum & Cyprianum, aliosque Orientales & Africanos Episcopos fraternam dilectionem, & pacem in his concertationibus jugiter servasse: *Vicit*, inquit Aquilinus ille Doctor, *pax Christi in cordibus eorum, ut nullum inter eos Schismatis malum oriretur*. Verum quidem est, Firmilianum Cæsareæ in Cappadocia Episcopum, in ea, quam ad S. Cyprianum scripsit epistola, quæ est inter Cyprianicas LXI. graviter expostulare, quasi à Stephano Papa fuisset à communione Ecclesiæ rejectus. Sed hac in re Firmilianus haud parum irâ commotus, Stephani comminationis, perindè ac si reipsa executioni mandata fuisset, Oratorum more, severitatem plus æquo exaggeravit. Constat siquidem Firmilianum à S. Stephano nunquàm fuisse excommunicatum, tùm quia Ecclesia Græca in suo Menologio die 2[illegible] Octobris memoriam Firmiliani celebrat. Non est autem credibile Ecclesiam Græcam voluisse hon-

m à Sede Apoſtolica excommunicatum Sancto-
m inſerere faſtis; tùm quia etiam Firmilianus
fuit celebri Concilio contrà Paulum Samoſate-
m Antiochiæ celebrato, eumque Patres ſecundi
oncilii Antiocheni adversùs eumdem Paulum in-
cti in ſua epiſtola Synodica ad Dionyſium Ro-
anum Pontificem, & ad omnes Catholici Orbis
piſcopos datâ vocant *Beatæ recordationis virum*,
io honoris titulo Patres illius Concilii omni pro-
ldubiò Firmilianum non compellaſsent, ſi revera
iſſet à Stephano Papa excommunicatus. Denique,
c Firmilianum, nec Cyprianum, nec Epiſcopos
ros, & Orientales à Stephano Papa fuiſſe commu-
one privatos apertè innuit S. Hieronymus in Dia-
go adversùs Luciferianos ita de S. Cypriano lo-
ens: *Sciens illum hæc non cum Anathemate eorum,*
i ſe ſequi noluerunt, edidiſſe; ſiquidem in Communione
rum permanſit, qui ſententiæ ſuæ contraierant. Qua-
opter, etſi negari non poſſit, Legatos Africani
oncilii à Stephano Papa principiò duriùs habitos
iſse, eisque tectum & hoſpitium, ſicut ad S. Cy-
ianum ſcribit Firmilianus, fuiſse denegatum, illos
men posteà admiſit Stephanus, & ad literas S. Cy-
iani reſcripſit, uti colligitur ex epiſtola S. Cypria-
ad Pompejum, quod quidem Stephani reſcriptum
cèt non arriſerit Cypriano, ſed illi paulò acerbiùs
ſum ſit, pacem tamen cum Stephano ſemper reti-
uit Cyprianus, quippè qui etiam poſt acceptum
ud Stephani reſcriptum vocat illum fratrem in
piſtola ad Pompejum ſub initium.

D. Fuitne hæc de rebaptizandis Hæreticis
ontroverſia tempore Stephani Papæ ſopita, at-
ue compoſita?

 M. Non-

M. Nonnulli cum Eminentiſſimo Cardinali Baronio exiſtimant, hanc controverſiam de iterando hæreticorum Baptiſmate fuiſse tempore S. Stephani Papæ omninò compoſitam, ac proindè Sanctum Cyprianum, Firmilianum, aliosque cùm Orientales, tùm Afros Epiſcopos ab errore reſipuiſse, & tandem aliquandò palinodiam decantaſse. Verùm, ut cordatè fatear, nullum prætenſæ iſtius palinodiæ extat ſive in Cypriani ſcriptis ſive in aliis antiquitatis Eccleſiaſticæ monumentis vel minimum veſtigium. S. Auguſtinus in epiſt. 48 ad Vincentium Donatiſtam, & lib. 2. de Baptiſmo cap. 4. conceptis verbis aſserit, non inveniri Sanctum Cyprianum ſuam de rebaptizandis Hæreticis aliquandò correxiſse ſententiam. Prætereà, ſi huic controverſiæ de rebaptizandis Hæreticis finem reverà impoſuiſset S. Stephanus, quorſum amabo, poſt illius litis deciſionem, poſt tàm ſolemnem Cypriani, Firmiliani, aliorumque Epiſcoporum Orientalium, & Afrorum recantatam palinodiam, publicamque reſipiſcentiam, plures ex Sanctiſſimis Epiſcopis, & Primariis Sanctæ Eccleſiæ Doctoribus auſi deindè fuiſsent conſtanter aſserere, Hæreticos ad Eccleſiam revertentes denuò eſse baptizandos, ſi ab Hæreticis fuiſsent antehac baptizati? Certum enim eſt, S. Baſilium Magnum, qui eamdem Cæſareæ Cappadocum rexit Eccleſiam, quam jampridem rexerat Firmilianus in ſua prima epiſtola ad Amphilochium apertè docere, eos, qui à pravitate Hæretica abſcedunt pristinumque errorem abdicant, novo Baptiſmate eſse initiandos, dum ad Eccleſiam revertuntur. Vigebat igitur adhuc Baſilii Magni temporibus in

Cap

ıppadocia,aliisque finitimis Regionibus mos rei-
randi Hæreticorum Baptiſma. Dionyſius etiam
lexandrinus, qui Cypriani & Firmiliani ſenten-
æ, teſte S. Hieronymo, adhæſit, iis, qui Ba-
iſmum ab Hæreticis collatum irritum eſse cen-
bant, ſe ſuffragari innuit in epiſtola, quam ſcri-
it ad Xiſtum Romanum Pontificem: *At vide*, in-
uit, *quæſo, gravitatem negotii. Reverà enim in ma-
mis, ut audio, Epiſcoporum Conciliis decretum eſt,
qui ab Hæreticis ad Catholicam Eccleſiam accedunt,
imùm Cathecumeni fierent, ac deindè veteris, &
puri fermenti ſordibus per Baptiſmum purgarentur*.
ariùs ſeſe explicat idem Dionyſius in epiſtola,
ıam ſcripſit ad *Philemonem* Eccleſiæ Romanæ
esbyterum, apud Euſebium loco mox à me lau-
to. Undè, cùm poſt S. Cypriani mortem Dio-
ſius haſce duas ſcripſerit epiſtolas, in quibus
ıtentiæ de rebaptizandis Hæreticis patrocinari
non obſcurè teſtatur, apparet hunc morem Hæ-
icos rebaptizandi necdum in Eccleſia Orientali
ſſe antiquatum, alioqui huic mori jam in Eccle-
abrogato ipſe non fuiſſet obſecutus. Extat qui-
m apud Euſebium lib. 7. Hiſt. Eccleſ. cap. 4. & 5.
iſtola ejuſdem Dionyſii ad Stephanum Papam,
em de ſancita inter Eccleſias Orientales pace his
rbis certiorem facit: *Scias autem, frater, cun-
ıs per Orientem, & ulteriùs poſitas Eccleſias, quæ
ùs erant diſciſſæ, nunc autem ad unitatem reverſas
e, & omnes Eccleſiarum ubicùmque Antiſtites unum,
mque ſentire, & ob redditam inſperatò pacem in-
edibili gaudio exultare*. Ex quibus Dionyſii verbis
lligit Eminentiſſimus Annalium Parens, omnes
rientales, mutatâ ſententiâ, Stephani Papæ De-

cretum tandem amplexos esse, & in ejus sententian descendisse, postquàm videlicèt Stephanus tàm Fir milianum Cappadocem, quàm Helenum Tarsen sem cum finitimis Episcopis excommunicationi sententiâ innodaturum se minatus fuisset. Verùm hanc subleстam Baronii conjecturam non admittu periti hujus temporis Critici, quia pax illa, se Orientalium Ecclesiarum concordia, de qua Dio nysius in illa epistola ad Stephanum loquitur, fa cita non fuit ob repudiatum morem de rebaptizan dis Hæreticis, ut falsò sibi persuasit Baronius, se occasione Schismatis Novatianorum, quod sub Ste phano Papa in Ecclesia Orientali omninò extinctu est. Dionysius itaque hac in epistola gratulatur Ste phano, quod Orientales Episcopi, qui anteà inte se dissidebant, dum alii Novatiani partibus, e rorique faverent, alii è contra Novatianos diris d voverent, in mutuam tandem redierint conco diam, & Novatiani Hæresim damnantes statueri lapsos in Ecclesia esse recipiendos. Idque confirma potest locupletissimo Eusebii testimonio lib. 7. Hi Eccles. cap. 4. ubi hæc habet: *Ad hunc igitur*, ide Stephanum Papam, *multa de hoc argumento Dion sius per litteras scripsit, in quibus id tandem illi ind cat, omnes ubique Ecclesias, mollito jam persecuti nis furore, Novati turbulentam novitatem detesta tes inter se pacem iniisse*. Ex quibus liquet, Dion sium hac in epistola ad Stephanum Papam indica dumtaxat voluisse concordiam Ecclesiarum Orie tis, quæ Novatiani Hæresim proscripserunt, lapsos veniâ donari debere communi suffragio d creverunt.

D. Vix in animum meum inducere possun

;yprianum, & Firmilianum, quos doctrinâ, & ximiâ vitæ ſanctimoniâ præditos fuiſſe certiſſimè onſtat, errorem ſuum nunquàm depoſuiſſe, & Stehani Papæ decreto obfirmatis animis parêre deectaſſe. Hæc quippè macula eſt, quæ utriusque nctitati haud parum officere videtur.

M. Quamvis nulla ſuppetant antiquitatis Ecleſiaſticæ monumenta, queis certò evinci poſſit ;yprianum & Firmilianum hanc ſententiam de reaptizandis Hæreticis aliquandò depoſuiſſe, mihi amen probabilius videtur, eos ſaltem ab hac ſenentiâ ante mortem diſceſſiſſe, & omnem inde conactam maculam pœnitentiâ expunxiſſe. Præteruàm quod, excuſari etiam poſſunt Cyprianus, Firnilianus, aliique Orientales, & Africani Epiſcopi, ui morem rebaptizandi Hæreticos poſt Stephani apæ decretum ſectati ſunt, quia exiſtimarunt moem iſtum ad fidem minimè pertinere, ſed ad œcoomiam dumtaxat, & diſciplinam Eccleſiaſticam, ı qua, ut ipſemet loquitur S. Cyprianus, ſalvo pais, & concordiæ vinculo integrum erat Epiſcopis uædam propria, quæ apud ſe ſemel ſunt uſurpata, etinere. Hinc S. Auguſtinus excuſat S. Cyprianum, on ſolùm quia nunquàm receſſit à communione . Stephani Papæ, ſed etiam quia ipſius ætate necum celebratum fuerat Concilium plenarium ad liquandam iſtam de rebaptizandis Hæreticis controverſiam. Porrò hæc excuſatio locum in S. Cyriano habere non poſset, ſi ipſe putaſset, hanc e rebaptizandis Hæreticis controverſiam ad fidem pectaſse; cùm nullo pacto excuſari poſſint illi, qui liquem errorem contrà fidem à Sede Apoſtolica onfixum pervicaci animo propugnaverint etiam

 ante

ante Concilii Oecumenici celebrationem,uti vide-
re est in causa Pelagianorum, quibus spem Conci
lii Generalis ademit S. Augustinus. Hoc pacto ex
cusari possunt Africani, & Orientales Episcopi,se
præsertim S. Cyprianus, cujus doctrina (si tame
hanc de rebaptizatione Hæreticorum exceperis sen
tentiam, quam, ut mox dixi, non ad fidem, se
ad Ecclesiæ tantùm disciplinam pertinere autuma
vit) jure ac merito appellari potest fidei propugna
culum, traditionum Promptuarium, disciplinæ Ec
clesiasticæ Palladium, Moralis Evangelicæ firma
mentum, & invictum Christianæ doctrinæ mun
mentum, prò cujus defensione Sanctus ille Docto
exilia, tormenta, & carceres pati, ipsamque mo
tem constanter oppetere non dubitavit.

D. Dicebas, si benè memini, in præceden
colloquio, S. Cyprianum disciplinæ Ecclesiastic
vindicem acerrimum noluisse ad reconciliatione
illos admittere, qui grassante persecutione Imp
ratoris Decii lapsi erant, nisi priùs laboriosam, a
que diuturnam peregissent pœnitentiam. Nunc g
stit animus scire, an fuerint aliqua celebrata Co
cilia tùm ad sanciendam illam erga lapsos discipl
nam, tùm ad profligandum errorem Novatian
qui omnem spem veniæ lapsis adimebat, eisque a
reconciliationem aditum præcludebat.

M. Ad stabiliendam erga lapsos peragend
pœnitentiæ disciplinam, & ad proscribendum N
vatiani errorem, nonnulla in tertio Ecclesiæ sæcu
tàm à S. Cypriano, quàm à S. Cornelio Papa fu
re celebrata Concilia, quæ hìc ordine recensebo
ut continuam rei gestæ seriem compertam facili
habere possis. In primis, postquàm S. Cyprian

Fe

'elicissimum, *Novatum*, & alios quinque Ecclesiæ
;arthaginensis Presbyteros fraternè corripuisset,
ò quod nimiâ erga lapsos facilitate antiquam Ec-
lesiæ corrumperent disciplinam, omnesque lapsos
itra congruam satisfactionem mox recipiendos esse
ontenderent, Concilium anno Christi CCLI. cõe-
it, in quo de causa lapsorum synodicè conclusum
ſt primò, non esse in totum spem communicationis,
: pacis denegandam lapsis contra Novatiani erro-
:m. Secundò, ne antiquæ erga lapsos Ecclesiæ
isciplinæ rigor solveretur; ad reconciliationem
:merè & sine præmissâ satisfactione lapsos prosi-
re haud debere, contra *Felicissimi* factionem. Sed
uia diversæ erant lapsorum classes, ne iisdem pœ-
s omnes subjicerentur, sapientèr ab illius Synodi
atribus cautum est, ut communione donarentur
li lapsi, qui dicebantur *Libellatici*, idest, qui pa-
.m fidem non negaverant, sed solùm munus, aut
ecuniam dederant, ut eo pretio impunitatis libel-
os à Magistratibus obtinerent, & hoc pacto cùm
itæ, tùm Idololatriæ exterioris periculum redime-
:nt, seque à satellitum audacia, ac furore tueren-
ır, nominis Christiani professionem confusione
uadam abnegantes; hi verò lapsi, qui palàm ido-
s sacrificaverant, pœnitentiæ addicerentur, nec
d reconciliationem admitti possent, nisi ingruente
ıortis periculo, & eâ etiam lege, ut iis omninò
enegaretur communio, qui antè lethalem morbum
ulla ediderant pœnitentiæ signa, aut saltèm pœ-
itentiam, dum sani essent, non inchoaverant, vel
ostulaverant. Clericos autem, qui publicè Idola
oluerant, perpetuò in pœnam tanti delicti à Cle-
o arcendos statutum est. Hæc cùm definiissent pa-
 tres

tres Concilii Carthaginensis, miserunt epistolam Synodicam ad Cornelium Summum Pontificem qui Romæ habuit Concilium, in quo Synodi Carthaginensis decreta de lapsis suscipiendis confirmata sunt, & *Novatianus*, qui *Clinicus*, hoc est, in lecto baptizatus, & à dœmone ab exorcistis liberatus, à tribus rudibus Episcopis Italis in Romanum Pontificem fuerat evectus, Anathemate cum suis sectariis perculsus est. Interfuerunt huic Romanæ Synodo LX. Episcopi, & multò plures Presbyteri ac Diaconi. Hac terminatâ Synodo, Cornelius ad Fabium Antiochenum Episcopum, qui Novatiani partibus nimis favebat, scripsit litteras de Novatiani facinoribus, quas ubi primùm accepisset Fabius, Concilium Antiochenum indixit, ad quod *Helenus* cum suis è Cilicia, & *Firmilianus* è Cappadocia, & *Theoticstus* è Palæstina Sedi Antiochenæ Subditi Dionysium Alexandrinum invitarunt, qui sentirent, Antiochiæ nonnullos ad Novatiani Schisma confirmandum paratos esse. Sed priusquàm istud celebraretur Concilium, vitâ functus est *Fabius*, & ejus loco electus est *Demetrianus*, qui Synodum Antiochenam coegit, cujus meminit libellus Synodicus post Baronii mortem in lucem editus, sicut testatur doctissimus Pagius in sua Critica ad annum Christi 252.

D. Ejusmodi disciplina, quâ reconciliatio, & absolutio sacramentalis ad mortem usque lapsis procrastinabatur, aut saltèm ipsis non concedebatur, nisi post emensum integrum pœnitentiæ stadium, fuitne eo rigore ab illis omnibus, qui erant lapsi, observata, ut ab ea neminem Ecclesia exemerit?

M. Qua-

M. Quamvis lapsis, seu graviorum peccato-
um reis reconciliatio, seu absolutio sacramentalis
sque ad mortem quandoque differretur, vel sal-
m post peractam dumtaxàt pœnitentiam, & im-
etam satisfactionem ordinaria lege antiquitùs
oncederetur, hujus tamen pœnitentialis disciplinæ
severitatem erga aliquos quibusdam in casibus
laxabat Ecclesia. In primis, cùm urgeret mortis
ericulum, aut in discrimine versaretur pœnitentis
lus, vel persecutio immineret, absolutio sacra-
entalis concedebatur lapsis antè impletam satis-
ctionem, juxta decretum latum in Concilio se-
ndo Carthaginensi habito à S. Cypriano anno
hristi 252. in quo relaxatio quædam facta est de-
eti in primo Concilio Carthaginensi circa lapsos
onstituti, & ob Ecclesiæ persecutionem, quam
rebris, & assiduis argumentis admoniti illius Con-
ilii patres jamjàm imminere videbant, lapsos,
erè alioqui pœnitentes ad pacem, & reconcilia-
ionem sine ulla cunctatione admiserunt, ut prote-
tione Corporis, & Sanguinis Christi roborati Chri-
iani ad prœlium, quod tùm impendebat, effica-
iùs armari, & animari possent, ut videre est in
pistola Synodica illius Concilii Carthaginensis se-
undi, quæ missa est ad Cornelium Romanum Pon-
ificem, & quæ intèr epistolas S. Cypriani apud
Pamelium est LIV. Præterea, ejusdem pœnitentia-
is disciplinæ erga lapsos severitatem remittebat
pia Mater Ecclesia, vel quandò lapsi Martyrum li-
bellis erant commendati, vel quandò post scelus
commissum, facti pœnitentes, Christum urgente
persecutione censtantèr confitebantur, aut pro ip-
sius gloria patiebantur. Tunc enim pacis, & sa-
cra-

cramentalis absolutionis beneficium lapsis indulge
bat Ecclesia, etiamsi satisfactionem necdùm abso
vissent. Postremò, eamdem disciplinæ erga lapso
asperitatem haud parùm emolliebat Ecclesia, qua
dò citra Schismatis, vel alicujus tumultus pericu
lum differri diù non poterat sacramentalis absolu
tio, vel quandò ex reditu lapsorum ad Ecclesiam
ingens aliquod bonum in eam redundabat, sicu
Schismatis exstinctio, vel imminutio, aut multo
rum ad gremium Ecclesiæ reductio. Tunc enim la
psi actutùm reconciliabantur, eisque luctuosæ pœ
nitentiæ labores condonabantur. Uti constat e
benè multis exemplis ex Historia Ecclesiastica pe
titis, sed potissimùm exemplo Confessorum *Ma
ximi*, *Vrbani*, *Sidonii*, & *Macarii*, qui à Novatian
Schismate ad Ecclesiæ unitatem redeuntes, sum
misque precibus desiderantes, ut ea, quæ antea
Novatiani dolis circumuenti, ejusque Schisma
impliciti gesserant, in oblivionem cederent, pro
tinùs ad Communionem, & pacem Ecclesiæ, null
pœnitentiæ impositis laboribus admissi sunt à Sa
cto Cornelio Papa, qui horum omnium S. Cypri
num certiorem fecit ea in epistola, quæ intèr Cy
prianicas apud Pamelium est XLVI.

D. Difficilè adducor ut credam, severam ade
fuisse veterem erga lapsos Ecclesiæ disciplinam, m
ximè si illam ad hujus ævi praxim, seu ad discipl
nam, quæ mox in Ecclesia inolevit, conferre, a
que expendere liceat. Nunc quippè lapsis rarò d
negatur, aut differtur sacramentalis absolutio, nu
lâque laboriosâ præmissâ satisfactione peccator
gravissimorum licèt criminum rei, non pœnitenc
compendio statìm reconciliantur. Non est aute
cr

edibile, Ecclesiam à primæva sua disciplina sic devisse, ac degenerasse, ut nullum in præsentia ils fermè vestigium retineat.

M. Veterem erga lapsos Ecclesiæ disciplim, à fluxâ, solutiorique multùm discrepasse conns est omnium disciplinæ Ecclesiasticæ peritom judicium. Quapropter, ut verbis utar dossimi Cardinalis Bona lib. 1. *rerum liturgicarum* 2.18. *de sacris Ecclesiæ ritibus, eorumque veneranda tiquitate illi procul dubio malè merentur, qui pris mores præsentis temporis consuetudine metientes, nem veterem disciplinam ad hujus ævi praxim exdunt, ea persuasione decepti, quod nihil unquàm iis usibus diversum fuerit, quod à parentibus, & æceptoribus didicerunt, & quibus ab infantia asverunt. Quod si aliquandò priscorum patrum momenta evolvunt, quæ in illis obscura sunt, obscura reddunt, veterem Ecclesiam cum præsenti comrantes, & si fortè in aliquid incidunt, quod ab hoernis ritibus discrepet, subsistunt, & nutant, vel consultò respuentes, vel falsa interpretatione in aliem sensum detorquentes quidquid à suis præjudicatis inionibus abhorret. Ex quo fit, ut in maximos erres, inque rituum Ecclesiasticorum confusissimam rturbationem labantur, quia nimirùm causas, & ndamenta, ac ipsasmet definitiones ignorant, quas nè percipere nemo potest, nisi idæam, & imaginem ntiquæ disciplinæ in mente habeat.* Ex quibus doissimi Cardinalis verbis perspicuum est, eos veementèr decipi, qui antiquam Ecclesiæ erga lapsos isciplinam conferunt cum hodierna, quæ progressu temporis remissa est, & mollior, solutiorque vasit, quamvis Ecclesia nihil tàm in votis habeat,

suam-

ſuamque omnem, quantum fieri poteſt, det op
ram, ut collapſa diſciplina reſtauretur, & Chr
ſtianorum mores in melius emendentur.

D. Fueruntne in tertio Eccleſiæ ſæculo al
celebrata Concilia, præter ea, quæ hactenùs en
meraſti?

M. Contrà *Paulum Samoſatenum* Epiſcopu
Antiochenum, qui verbi divinitatem inficiabatu
duo Antiochiæ coacta ſunt Concilia, quorum p
mo, quod fuit indictum anno Chriſti 264. interfu
runt *Firmilianus* Cæſareæ in Cappadocia Epiſcop
Gregorius Thaumaturgus Neocæſareæ Epiſcopu
ejus frater *Athenodorus* Epiſcopus Ponti, *Himena*
Hieroſolymorum, *Nicomas* Iconii, *Helenus* T
ſenſis Epiſcopus, *Theotectus* Cæſareæ in Palæſtin
& alii magni nominis Præſules. Ad illud Con
lium *Dionyſius* Alexandrinus invitatus eſt, ſed ci
ob gravem ætatem venire haud potuiſſet, epiſ
lam miſit, quâ ſuam de Paulo Samoſateno, ej
que errore ſententiam aperiebat, &, ſicut ſcri
Euſebius lib.7. Hiſt.Eccleſ. cap.30. *Erroris Duce*
videlicèt Paulum Samoſatenum, *ne ſalutatione q*
dem dignatus, neque ad eum nominatim, verùm
univerſam Antiochenſem Eccleſiam ſuas litteras di
xit. Paulus Samoſatenus, poſtquàm in iſto Co
cilio palàm pollicitus fuiſſet, ſe mutaturum ſente
tiam, deceptis per ſimulationem Firmiliano,
præerat huic Concilio, aliiſque Epiſcopis, in
mnis abſceſſit. Sed datam fidem cùm violaſſet
ferrimus ille Hæreſiarcha, erroremque ſuum, qu
fuco patribus facto, datâ operâ occultaverat,
tantùm non ejurare viſus fuerat, obſtinato ani
tueretur, altera Antiochiæ celebrata eſt Synod
an

no Christi 265. vel, ut alii volunt, 270. ad quam x. Episcopi, teste S. Athanasio in lib. de Synodis, nvenere, quibus iterum illudere conatus Paulus mosatenus, à *Malchione* Antiochenæ Ecclesiæ Preytero fuit Hæreseos convictus, & Episcopatu dicatus, suffecto in ejus locum *Domno*, sicut vire est in epistola Synodica, quam patres istius sendi Antiocheni Concilii ad Dionysium Rom. nt. direxerunt, in qua, postquàm præmiserunt, ulum Samosatenum fuisse omnium calculis danatum, & ab ipsis Anathemate perculsum, eòod *Artemæ*, seu *Artemonis* Christum nudum hoinem esse, & antè Mariam Virginem non fuisse ntientis Hæresim recoxisset, illiusque superbiam, stum, atque dissolutos mores graphicè descrierunt: Subdunt deinde, *Domnum*, amoto Paulo mosateno, in Sedem Antiochenam fuisse subrogam, adeòque ad illum, tanquàm ad verum, & gitimum Sedis Antiochenæ Episcopum litteras as communicatorias deinceps Romanum Pontiem mittere debere. Verùm, quamvis Paulus mosatenus Sede sua Episcopali fuisset in hac senda Antiochena Synodo deturbatus, nihilosecius unitus patrocinio *Zenobiæ* Palmyrenorum Regi:, quæ maximâ in Civitate Antiochena auctorite pollebat, è Domo Episcopali egredi, *Domnoue* cedere loco noluit, donec tandem *Aurelianus* thnicus Imperator Antiochiâ potitus, & à Caolicis Episcopis interpellatus, Domum Episcopam huic adjudicandam edixit, cui Episcopus Roanus scriberet concedendam. Quocircà expulso aulo Samosateno admissus est *Domnus* legitimus ossessor. Sancti Patres Athanasius, Basilius, & Hila-

Hilarius tradunt, hanc vocem ὁμοούσιον, quod ide
sonat ac consubstantialis, fuisse proscriptam à pa
tribus secundæ Synodi Antiochenæ ob perversum
& planè Hæreticum sensum, quem huic voci pe
peram affingebat Paulus Samosatenus. Hanc tam
vocem ὁμοούσιον Patres Concilii primi Nicæni in su
genuino sensu acceptam consecrarunt, & symbo
inseruerunt, tanquàm tesseram Fidei Christia
ad profligandam perfidiam Arii negantis Verbu
divinum esse cum Patre Æterno consubstantiale.
Idem Concilium sanxit Canone 19. ut *Paulianist*
idest, discipuli Pauli Samosateni, qui ejuratâ H
resi ad Ecclesiam revertebantur, iterato Baptism
lustrarentur, eòquod consuetam Baptismi forma
datâ operâ interpolarent, & in eam suum invel
rent errorem, quo, cum Hæresiarcha Sabelli
Trinitatem Divinarum Personarum è medio tol
bant, unamque tantùm Divinam Personam asse
bant.

Præter duas illas Synodos Antiochenas, q
adversùs Paulum Samosatenum celebratæ fueru
aliam Baronius ad annum Christi 265. ait à Dio
sio Romano Pontifice convocatam esse ad damn
dos errores illius Hæresiarchæ, & ad asserendam
Verbi Divini consubstantialitatem. At clarissim
Pagius in sua Critica ad annum Christi 264. cen
Synodum illam Romanam in causa Pauli Samo
teni supposititiam esse, nec unquàm fuisse celeb
tam. Hæc sunt in summa omnia Concilia, quæ t
bus primis Ecclesiæ sæculis ad dirimendas cont
versias, quæ circà fidem, vel disciplinam emer
runt, diversis in locis fuerunt coacta. Quaprop
præsenti Colloquio finem imponamus, aliud p
xi

no die habituri, cujus argumentum erit de Viris ustribus, qui tàm eximiâ doctrinâ, quàm singui pietate in tribus primis Ecclesiæ sæculis floerunt.

D. Id genus argumenti perplacet mihi. Quid im, amabo, jucundiùs, quàm memoriâ tenere ta, facta, exempla & Opera SS. Patrum, virouque illustrium, qui omnem suam curam, induiam, laborem & ingenii perspicaciam ad Eccle-splendorem, gloriam & incrementum contulet, atque mirabili vitæ sanctimoniâ toti Orbi ristiano præfulserunt.

COLLOQUIUM VI.

Viris Illustribus, qui in tribus primis sæculis Ecclesiam doctrina, & pietate illustrarunt.

PRotulitne prima Christianorum ætas eruditos Scriptores, qui Ecclesiam suis lucubranibus illustrarunt, & extantne etiamnùm gerna ab illis edita Opera, in quibus appareat quodm fuerit illorum ingenium, quæ studia, quæ ocpationes?

M. Quamvis certum sit, plures in primo Ecsiæ sæculo clarissimos extitisse Scriptores, qui ria ediderunt Opuscula, Epistolas, Tractatus; endum tamen est, benè multa ex pretiosis illis iltrium hominum monumentis (si excipias omnes ovi Fœderis libros, quos hoc sæculo scriptos sinlari divinæ providentiæ beneficio adhuc integros,

gros, ac illibatos conservamus) penitùs interiisse
Quò fit, ut paucissima modò residua sint Patrum
primi sæculi Opera, quæ eò pluris æstimanda sunt
quò majorem iidem Patres & merito suo, & su
cum Christo, & Apostolis consuetudine, ac fam
liaritate sibi auctoritatem conciliarunt. Porrò in
ter illos primi sæculi Scriptores, alii libros edid
runt ad demonstrandam Christianæ Religionis v
ritatem, & ad probandum contrà Judæos Jesum
Christum esse verum Messiam, verum Deum, &
eo fuisse adamussim completa omnium Prophet
rum Oracula, ac proindè Moysis legem, cærem
nias & sacrificia ab eo rescissa, & abrogata fuisse
Alii, Infidelibus, & Idolorum cultoribus persuasi
ibant, plures Deos, quales à Diabolo delusa a
mittebat superstitiosa Gentilitas, omninò impo
biles esse, unumque tantummodò existere cœli
terræ, rerumque omnium conditorem. Alii, lib
concinnabant, ut eos, qui Christianæ Religio
mysteriis recens erant initiati, salutaribus nc
legis erudirent, atque informarent præceptis. S
pserunt alii virtute, & merito præstantiorum
ætatis Christianorum historiam, itinera, pericu
labores, certamina, passiones, supplicia & om
Martyrii eorum Acta. Alii, Statuta, Canones
Apostolis, eorumque successoribus ad doctrinæ
plicationem, morumque instructionem sancita
ptis tradiderunt. Alii, Epistolis suis Christianos
cenderunt ad imminentes tyrannorum persecu
nes æquis animis tolerandas. Alii, denique, in
scentes abusus, in nascentes Hæreses, falsasque
lulantes doctrinas stylum, calamumque acueru
In his potissimum tractandis argumentis temp

eramque suam in rem Ecclesiæ locabant Scripto-
; primi sæculi, quorum tamen, proh dolor! mul-
opera temporis rerum omnium edacis injuriâ,
rierunt, & ad nos usque non pervenerunt.

D. Certè vehementer doleo tàm gravem ja-
ıram pretiosorum monumentorum, queis, tam-
àm primis avitæ doctrinæ canalibus efficaciùs
/inci possent Christianæ Religionis hostes. Ast
oniam nonnulla, ut præmonuisti, supersunt adhuc
rei illius Ecclesiæ sæculi monumenta, quæ nobis
n inviderunt fata, rogo te ut juxtà severiores Cri-
:ii Regulas germana Opera Patrum primi sæculi,
orum sudore, & sanguine parta nobis, & quasi
r manus Religio tradita est, discernas à spuriis,
suppostitiis, quæ circumferuntur, illisque, ut
divi, falsò adjudicantur.

M. Ad secernenda genuina veterum Scripto-
m Opera ab his quæ adulterina sunt, plurimum
vant doctissimæ lucubrationes editæ à clarissimis
jus ætatis viris, qui Critices disciplinæ bono nati
edenda, & illustranda veterum Patrum scripta,
è tenebris educenda quæcumque antiquorum
onumenta diu, multumque maximo Reipubli-
: Christianæ emolumento insudarunt. Ex his ergò
uditis lucubrationibus, ut tuæ utilitati consulam,
ıuca delibabo, ac summatim perstringam, quæ
l pervestiganda genuina Opera Patrum, qui in
ibus primis Ecclesiæ sæculis floruerunt, tibi im-
:æsentiarum sat superque sufficere poterunt. De
bris tamen, Actis, Liturgiis, & Epistolis, quæ fal-
) Apostolis tribuuntur, non disseram, ne actum
gere videar, cùm in Tractatu, quem de Sacra Scri-
tura edidi, plura hoc de argumento dixerim, quæ

hic repetere supervacaneum omninò esset. Ordio autem ab examine Operum, quæ tribuuntur Patr bus primi sæculi, quales sunt, *Hermas*, *Clemens* Ro manus Pontifex, *S. Martialis*, *S. Polycarpus*, *Act passionis S. Andreæ* ab Achajæ Presbyteris conscr pta. *S. Dionysius Areopagita*, *S. Ignatius* Martyr & *Papias* Hierapolitanus Episcopus.

In primis *Hermas*, qui fuit Apostoli Pauli D scipulus, auctor est Operis *Pastoris*, quod tribus co stat libris. Primus, quatuor visiones complect tur. Secundus, duodecim mandata continet. Te tius, similitudines decem exhibet. Nonnulli a tiqui Patres, quos inter censentur *S. Irenæus* lib. adversùs Hæreses cap. 37. & *S. Clemens Alexandr nus* lib. 1. Stromatum, tanti fecerunt hoc *Pastor* Opus ab *Herma* editum, ut illud tamquàm sacru divinæ Scripturæ Codicem laudaverint; quibus t men hac in re assentiri minimè debemus, tùm qu nobilissimi Scriptores, videlicèt *Athanasius* in li de Decretis Synodi Nicenæ, *Eusebius* lib. 3. Hi Eccles. cap. 25. *Hieronymus* in Prologo Galeatc *Rufinus* in expositione Symboli, *Auctor Sticometr* in calce Chronographiæ Nicephori Constantin politani editæ, hunc librum Pastoris extra Can nem Scripturæ Sacræ jure ac merito ablegant tùm quia etiam Gelasius Papa in Concilio ptuaginta Episcoporum Romæ habito anno Chr sti 494. prædictum Pastoris librum post maturum ac diuturnum examen, Apocryphorum Operum numero accensuit, non quod eum noxiâ doctri infectum, aut suppostititium esse existimaret, s quod extrà Scripturæ Sacræ Canonem esset coll candus. Cœterùm, quamvis hic liber Pastoris S

cr

â, & Canonicâ non polleat auctoritate, negari men haud potest eum utilissimum esse, non solùm iia, teste Eusebio loco mox laudato, Patres anquitate, & doctrinâ celeberrimi maximis eum tulere laudibus, & Sanctissimi Præsules voluerunt iblicè in Ecclesiis legi, atque in omnium versari anibus; verum etiam, quia Auctor illius operis tus in id incumbit, ut homines ad agendam pectorum pœnitentiam, ad amorem, & exercitium rtutum, ad persecutiones tyrannorum jam jam primis Ecclesiæ temporibus imminentes patienssimè tolerandas vehementer adhortetur, atque cendat; mendacium & adulterium fugiendum oneat, ea, quæ virtutibus adversantur, prohiat, & quæ Fidei sunt fundamenta, atque capita nplectenda proponat. Quæ omnia quantæ utilitis Christianis esse possint, nemo est qui non viat. Quocircà, meritò castiganda est temeritas iorumdam recentiorum Scriptorum, qui ad carnda aliena opera prompti, hunc Pastoris librum ato supercilio aspernantur, fastidiunt, & tamiàm Novatianorum, Pelagianorum, & Montaistarum Hæresibus oppletum, necnon fabulis, & ieptis, anilibusque visionibus infartum omninò pudiant. Sed hanc intemperantioris Critices hoinum præposteram dubitationem tàm solidis arumentis confutarunt doctissimi Auctores *Natalis 1lexander* sæcul. 1. Hist. Eccl. & *Nicolaus le Nourry* issert. 4. Apparatus ad Biblioth. max. PP. ut ad illus Operis *Pastoris* vindicias nihil à viris doctis dederari possit. Hic liber *Pastoris* extat tom. 5. Bilioth. Patrum Editionis Parisiensis. Ipsum etiam didit, notisque doctissimis illustravit clarissimus

 vir

vir *Joannes Baptista Coteltrius* inter opera Patrum
qui Apostolorum temporibus floruerunt.

Expendamus nunc scripta, quæ circumferun-
tur sub nomine Clementis, qui, juxtà Seriem Chro-
nologicam Romanorum Pontificum, quam in se-
cundo Colloquio tibi exhibui, tertius post S. Pe-
trum rexit Ecclesiam. Huic autem Romano Pon-
tifici, cujus meminit Apostolus Paulus cap. 4. epis
ad Philippenses, præter epistolam primam ad Co-
rinthios ab ipso scriptam, quam una cum fragmen-
to secundæ ad eosdem epistolæ publici juris fec
Patricius Junius ex Bibliotheca Magnæ Britanni
Regis anno *1633*. tribuuntur aliæ epistolæ, & de-
cem libri recognitionum ad *Jacobum* fratrem Do-
mini. Quid verò de his scriptis, quæ Clement
nomine insigniuntur, statuendum sit, hìc juxtà p
ritiorum Critices disciplinæ judicium paucis ind
cabo. Primam Epistolam, quæ directa est ad Co
rinthios, Opus esse S. Clementis Romani Pontific
legitimum, concors est omnium Criticorum se
tentia, non solùm quia hac in epistola apparent v
nerandæ antiquitatis notæ, sed etiam quia veter
Scriptores multa ex illa epistola, quæ Clemen
nomen præfert, testimonia citarunt, quæ in e
quam nunc habemus, totidem verbis leguntu
Consuli possunt *S. Irenæus* lib. 3. adversùs Hære
cap. 3. *Origenes* lib. de Principiis cap. 3. *Cleme*
Alexandrinus lib. 1. Stromatum pag. 289. *Eusebi*
lib. 3. Hist. Eccles. cap. *16*. *S. Hieronymus* in Catal
go Scriptorum Eccles. in Clemente, *Photius* in B
blioth. Cod. 113. & alii multi antiqui Patres, q
hanc primam S. Clementis epistolam sæpiùs lau
runt, eamque ut germanam ipsius prolem agn

runt. Hæc prima S. Clementis ad Corinthios istola reperitur tom. 1. Conciliorum Editionis risiensis anno 1671.

Altera verò Epistola ad Corinthios, quæ sub isdem Clementis nomine prostat, & cujus tannmodò fragmenta habemus latina, interprete *ndelino*, & cum Græco rursùs excusa tom. 1. Conciorum, non ita fuit à primis Ecclesiæ Scriptoris approbata, ac celebrata, sicut prior ejusdem Clementis ad Corinthios epistola. Hinc est, quod i Critici post Baronium hanc secundam episton ab antiquis Patribus velut spuriam reprobanesse ac subindè Clementi Papæ adjudicari non pere contendant: alii è diverso Critici, quon judicio lubens subscribo, affirment hanc secunm ad Corinthios epistolam, perindè ac priorem e S. Clementis fœtum, maximè cùm *Photius* stuosissimus antiquitatis indagator utramque ad Cothios epistolam asserat S. Clementi Cod. CXXVI. hoc de ista secunda epistola proferat judicium, od videlicèt salutaria documenta, *institutionem*, *nonitionemque melioris vitæ contineat*. Præter duas s Clementis Papæ ad Corinthios epistolas, aliæ inque ei tribuuntur Epistolæ Decretales, quarum æ Priores datæ sunt ad *Jacobum* fratrem Domi-. Tertia, *ad omnes Episcopos, Presbyteros, & leles*. Quarta, *ad Julium, & Julianum*. Quin-, *ad Hierosolymitanos*. Sed duas priores epistoquæ *ad Jacobum* fratrem Domini sunt directæ, n fuisse à S. Clemente conscriptas facilè colligi- ex tempore, quo fuerunt exaratæ, hoc est, post itum S. Petri. Quis autem, nisi in Historia Ecsiastica peregrinus & hospes omninò sit, ne-

 sciat,

ſciat, S. Jacobum fuiſſe Hieroſolymis occiſum ann
ſeptimo Neronis Imperatoris, ac proindè ante ob
tum S. Petri, qui, ut in ſecundo colloquio obſe
vavimus, anno dumtaxàt duodecimo Neronis fu
Romæ martyrio coronatus. Nullo igitur pacto fie
potuit, ut duas priores iſtas epiſtolas poſt S. Pet
obitum conſcriptas S. Clemens direxerit ad Jac
bum fratrem Domini. Tres alias ſequentes epiſt
las ſuppoſititias eſſe, & falsò Clementi adſcript
probant eruditi Critici ex ſtylo, quo ejuſmodi ep
ſtolæ ſunt deſcriptæ, qui planè diſſimilis eſt ſty
geminæ epiſtolæ Clementis ad Corinthios. Qua
ob rem quinque illas Clementis epiſtolas Decret
les, non ſecus ac alias ejusdem farinæ, quæ à Cl
mente uſque ad Siricium Papam veteribus Ron
nis Pontificibus perperàm tribuuntur, ex *Iſid*
Mercatoris Officina prodiiſſe autumant viri erud
multis adducti rationibus, quas in ſecundo col
quio expendimus.

Ad eamdem S. Clementis Operum Apoc
phorum claſſem ablegant viri eruditi *Conſtitutio*
Apoſtolorum nomine inſcriptas, & octo libris co
prehenſas, quas *Carolus Bovius* Oſtunenſis Epiſ
pus anno 1563. in lucem emiſit, è Græco in la
num ſermonem à ſe tranſlatas, quas etiam poſ
Turrianus latinè interpretatus eſt, & notis illuſt
vit, easque *Labbeus* in noviſſima Conciliorum e
tione à ſe adornata, Franciſco Turriano Interp
te, ac libros 8. adjuncto textu Græco, exhibu
Harum, inquam, Conſtitutionum Apoſtolicar
auctor non eſt Clemens Romanus Pontifex, tù
quia Euſebius, & Hieronymus, cùm de ſcri
S. Clementis agunt, octo libros Conſtitutionu

ırum Apoſtolicarum ei minimè tribuunt; tùm ia etiam *Humbertus* Cardinalis Epiſcopus Sylvæ .ndidæ, Leonis IX. apud Conſtantinopolim Letus, *Nicetæ Pectorato* quædam loca Conſtitutiom Apoſtolicarum contrà Sabbati jejunium objinti his verbis reſpondit: *Hoc aſſerere conaris ex ɔocryphis libris, & Canonibus pari ſententia Sanrum Patrum repudiatis*; tùm quia denique, in his ɔnſtitutionibus Apoſtolicis multa veritati diſſo- offenduntur, & Hæreticorum Baptiſma invalim, ac proindè iterandum declaratur, ſicut vire eſt lib. *6*. cap. 15.

Recognitionum libri 10. ad *Jacobum* fratrem ɔmini non minus ſuppoſititii ſunt, & S. Clementi ɔò adſcripti, quàm Conſtitutionum Apoſtolican libri octo. Illos ſiquidem decem recognition libros velut Apocryphos explodunt, Clemenue ſuppoſitos aſſerunt *Euſebius* lib. 3. Hiſt. Eccl. p. 38. *Hieronymus* in Catalogo Scriptorum Ecſiaſticorum in Clemente, *Epiphanius* Hæreſi xxx. æ eſt *Ebionitarum*, *Photius* in Bibliotheca Codi- 113. & alii, qui Opera Clementis Romani Poncis Criticum ad examen vocarunt. Præterea, ılta in hiſce libris recognitionum, ſicut optimè vertit doctiſſimus noſter *Sixtus Senenſis*, repentur incerta, fabuloſa, nonnulla Catholicis gmatibus contraria, complura etiam ſub perſo- Petri Apoſtoli ex intima Platonis & Ariſtote- philoſophia referuntur, quæ à S. Petro prolata : nullâ ratione fit veroſimile. Poſtremò, illud ɔognitionum Opus idem planè eſt ac illud quod lgò *Itinerarium S. Petri* dicitur, quodque *Gela-* Summus Pontifex in Concilio LXX. Epiſcopo-

rum Romæ in ſuo Decreto Apocryphum eſſe de
claravit . Hoc igitur Recognitionum Opus S. Cle
mentem non habet parentem. Idemque judiciun
ferendum eſt *de Homiliis undeviginti* nomine Cle
mentis inſcriptis, *de Canonibus Apoſtolorum* Græ
cè compoſitis, & *de Liturgia* ei adſcripta, quar
Beſſario Cardinalis in libro de Sacramento Eucha
riſtiæ, *inter Apocrypha commemorari ſolere*, ſcri
bit.

D. Nunc genuina S.Clementis Opera à Spu
riis ſecernere probè ſcio. Velim modò indice
mihi Opera, quæ in primo Eccleſiæ ſæculo edide
runt S. Martialis, & S. Polycarpus, paucisque ex
ponas, an Acta de paſſione S. Andreæ ab Achajæ
ut dixiſti, Presbyteris conſcripta, genuina ſin
aut ſuppoſititia?

M. S. Martiali, qui fuit unus ex LXX. Chri
Diſcipulis, in Gallias miſſus in primo Eccleſiæ ſæc
lo, ubi Lemovicenſem fundavit Eccleſiam, di
tribuuntur epiſtolæ, quæ extant tom.3. Biblioth
cæ Patrum Editionis Pariſienſis. Prima epiſto
ad omnes Burdigalenſis Eccleſiæ Chriſtianos di
cta eſt. Altera, quæ priore longè prolixior e
ad Toloſanos data eſt. Hæ autem duæ epiſtol
ſicut teſtatur *Gaufredus Gauſius*, in ſcriniis, ſeu
bulario Eccleſiæ Lemovicenſis ſæculo XI. reper
ſunt, ſed in vulgus tantùm typis excuſæ prodieru
anno 1521. & deinceps repetitis editionibus pul
catæ ſunt Venetiis anno 1546. Baſileæ annis 15
& 1569. Coloniæ Agrippinæ 1570. Pariſiis 15
1576. 1589. 1610. Hamburgi cum notis *Elmenh
ſtii* ann. 1614. Itèm cum Operibus Abdiæ Baby
nii ann. 1571. & 1614. Deniquè in Ortodoxog
ph

ia, & in omnibus Patrum Bibliothecis insertæ
it. Porrò, auctorem illarum duarum epistola-
m non esse Sanctum Martialem docent omnes pe-
i Critici hisce adducti rationibus; primò, quia
ctor istarum epistolarum nomen *Martialis Cephæ*,
titulum Apostoli sibi arrogat, asseritque se mi-
culorum Christi, & proditionis Judæ oculatum
stem fuisse. Quæ omnia S. Martiali, qui fuit
us ex LXX. Christi Discipulis, nullo pacto conve-
re possunt. Constat siquidèm, S. Martialem in
merum XII. Apostolorom nunquàm fuisse coo-
atum, ac subindè credibile non est, S. Martia-
m in epistolis suis nomen Apostoli sibi adsciscere
luisse, quod XII. tantùm Apostolis à Christo Do-
ino inditum ignorare haud poterat. Fatentur
iam post S. Hieronymum in cap.2. epist. ad Ga-
tas viri eruditi, neminem, præter Apostolum
etrum, cognomine *Cephæ* fuisse nuncupatum.
uorsùm igitur hoc nomen *Cephæ* in his epistolis
bi tribuisset S. Martialis? Nunquàm autem ex
listoria Evangelica, nec ex ullo antiquitatis mo-
umento probari poterit, S. Martialem præsentem
uisse, quandò Judæ proditori Christus Dominus
sculum porrexit. Immò, omnes Evangelistæ me-
noriæ prodiderunt, litterisque consignarunt, Chri-
tum cum suis tantùm duodecim Apostolis in horto
xtitisse, ubi Judam osculo excepit. Non igitur
ibi constant eâ, quæ vanâ ostentatione de se jactat
geminæ epistolæ Scriptor. Prætereà, in epistola ad
Tolosanos narrat auctor, *Stephanum*, quem Gallo-
rum Regem fuisse dictitat, ad fidem à se esse addu-
ctum, quod tamen oppidò falsum est, & à propha-
næ historiæ veritate prorsùs alienum. Tempori-
bus

bus ſiquidèm S. Martialis nulli erant in Galliis Reges, ſed ibi imperabant Romani, qui ſummâ in toto Orbe rerum potiebantur. Deniquè, auctor illarum epiſtolarum, quisquis ille ſit, vulgatâ Scripturæ Sacræ verſione latinâ à Sancto Hieronymo in quinto dumtaxàt ſæculo elucubrata aliquàndo utitur, quod utique evidens argumentum eſt, prædictas epiſtolas à S. Martiali, qui in primo Eccleſiæ ſæculo florebat, editas non fuiſſe, ſed ab auctore longè poſteriori. Undè non mirum, ſi antiqui priorum Eccleſiæ ſæculorum Patres ejuſmodi epiſtolas alto ſilentio prætermiſerint, quas tamen omni procùl dubio non prætermiſiſſent, ſi revera S. Martialem Auctorem habuiſſent.

Joannes Baptiſta Cotelerius intèr Opera Patrum, qui temporibus Apoſtolicis floruerunt, inſeruit epiſtolam S. Polycarpi Smyrnenſis Epiſcopi ad Philippenſes datam, quam ab illo S. Epiſcopo & Martyre fuiſſe exaratam colligunt perdocti Critici non ſolùm ex ipſius ſtylo, ingenio, aliisque antiquitatis notis, & caracteribus, qui in ea reperiuntur, ſed etiam ex locupletiſſimis teſtimoniis veterum Scriptorum, qui ſunt probatiſſimæ fidei & omni exceptione majores, quales ſunt S. *Irenæus* lib.3. adversùs Hæreſes cap.3. *Euſebius* lib.3. Hiſt. Eccleſ. cap. 36. & lib.4. cap.15. & *S. Hieronymus* in lib. de Scriptoribus Eccleſiaſticis, quibus adjungi poſſunt *Photius*, *Maximus*, *Theodoretus*, cœterique qui de S. Polycarpi ſcriptis nobis deinceps aliquid tradiderunt. Hi ſiquidèm omnes hanc epiſtolam S. Polycarpo adjudicant. Fruſtrà igitur *Dallæus* Calviniſticæ Sectæ Pſeudo-Miniſter hanc epiſtolam quam ſuis erroribus non favere ſentiebat, futili-

bu

s conjecturis in dubium revocat, quas nullo ne-
tio exsufflarunt Catholici Doctores, quos intèr
gesis eruditum patrem *Nicolaum le Nourry* disser-
ione 8. *Apparatus ad Bibliothecam maximam ve-*
um Patrum. Exstat hæc S. Polycarpi epistola ad
ilippenses græcè, & latinè in editione *Petri Hal-*
x Duaci ann. 1633. cum versione *Jacobi Usserii*
on. ann. 1544.

Quod spectat *Acta passionis S. Andreæ* ab Acha-
Presbyteris conscripta, fatentur quidem periti
itici ea non tot habere certa veritatis, & anti-
itatis argumenta, quot habet S. Polycarpi Epi-
la; illa tamen genuina esse, auctoritate Patrum,
Scriptorum Ecclesiasticorum, qui septingentis
hinc annis ad hæc usque tempora floruerunt,
incunt contra Heterodoxos Criticos, qui hoc
onumentum Orthodoxis eripere moliuntur, quod
eo realis Corporis Christi in Augustissimo Alta-
s Sacramento præsentia luculentis hisce verbis
abiliatur: *Ego Omnipotenti Deo, qui unus, & ve-*
is est, immolo quotidiè non taurorum carnes, nec hir-
rum sanguinem, sed immaculatum Agnum in Alta-
, cujus carnem, postquàm omnis populus credentium
anducaverit, Agnus, qui sacrificatus est, integer per-
verat ac vivus.

D. Interfui nuperrimè numeroso Theologo-
um cœtui, quorum alii multa proferebant scripta,
uæ S. Dionysio Areopagitæ tribuenda esse magnis
nimis asserebant, alii verò mordicùs contende-
ant, hæc scripta alium quàm Dionysium Areopa-
gitam habere Auctorem. Vehementèr igitur opta-
em scire, nùm horum Auctor Scriptorum is verè
it Dionysius Areopagita à Paulo Apostolo ad Chri-
stia-

ſtianam fidem adductus, ejusque poſteà diſcipulu
an alius, qui ementito tanti viri nomine ſcript
ſuis auctotitatem conciliare voluerit?

M. Quamvis hæc controverſia, quam pr
ponis, fuerit tantâ diligentiâ, tamque acri ſtudi
hiſce præſertim temporibus, diſcuſſa, ac ventilat
ut vix alia ſit, in qua examinanda Critici majore
curam, ac ſedulitatem adhibuiſſe videantur; f
tendum tamen eſt, eam nondum plenè eſſe finitan
adeòque illam adhuc ſub Judice eſſe. Quapropt
ipſe virium mearum probè conſcius, etſi meum
tàm lubrica diſceptatione, quæ petitorum tor
animos, nolim interponere judicium, & utriuſq
partis rationes æquâ lance ponderare; breviter t
men votis tuis ut faciam ſatis, referam Opera, q
vulgò S. Dionyſio Areopagitæ adſcribuntur,
deindè adductis opinionibus, in quas Critici in ex
mine illorum Operum ſcinduntur, eam, quæ mi
magis probatur, indicabo; tuo tamen permitte
arbitrio illius, quam volueris, opinionis delectun
Primus itaque liber Dionyſii Areopagitæ nomine
inſcriptus præfert titulum *de Cæleſti Hierarchia*. A
ter, *de Eccleſiaſtica Hierarchia*. Tertius, *de Divin
Nominibus*. Quartus, *de Myſtica Theologia*. Dece
inſuper Epiſtolę Dionyſii nomine inſigniuntur, qu
rum quatuor priores ad *Cajum* datæ breviſſimæ ſun
Quinta, ad *Dorotheum* miſſa eſt. Sexta, ad *Soſipa
trum* Presbyterum ſcripta, quæ omnium breviſſi
ma eſt. Septima, ad *Polycarpum* directa eſt. Octava
ad *Demophilum* Monachum. Nona, ad *Titum* Epi
ſcopum data. Decima, ad *Joannem* Evangeliſtan
in Inſula Patmos exulantem ſcripta eſt. Hæc ſun
Opera, quæ S. Dionyſio Areopagitæ vulgò tribuun
tur

r, in quorum examine perdocti hujus tempesta-s Critici in tres partes distrahuntur. Alii siqui-em pro antiquiorum opinione stantes prolixis dis-tationibus non ita pridem in vulgus emissis acer-nè defendunt, ac tuentur, hæc scripta à S. Dio-sio Areopagita, cujus nomine inscribuntur, fuis-profecta. Alii è diverso, omnes illas lucubratio-s Dionysio Areopagitæ planè penitùsque abju-cant, ipsasque adulterinas, & tanto viro suppo-is esse arbitrantur. Alii denique, ulteriùs pro-essi, non solùm hæc scripta Dionysio Areopagitæ bui debere negant, sed etiam affirmant, ea non um parentem habere quàm Hæreticum Mono-ysitam, seu Euthychianum, qui suæ Hæreseos us in hisce Operibus effudit, sicut multis argu-entis, & testimoniis ex hisce libris petitis evin-e conatur doctissimus *P. le Quien* Ord.Præd. dis-tatione, quæ est ordine secunda inter alias dis-tationes Damascenicas, quas præfixit recenti itioni à se adornatæ Operum S.Damasceni. Non certè ego sum, qui tantas velim, aut possim mponere lites, candidè tamen dicam, non omni-certam mihi videri opinionem illorum, qui hæc era S.Dionysio Areopagitæ vindicant. At enim, æc scripta Auctorem haberent S. Dionysium, n est dubium quin propter Auctoris nomen, & sacras, ac planè divinas, quæ in eis pertractan-, fuissent semper celeberrima, & omnibus Chri-anis trium priorum Ecclesiæ sæculorum notissi-. Constat attamen ejusmodi scripta per tria iora Ecclesiæ sæcula nulli prorsùs cognita fuisse, l altissimo prætermissa silentio, ac densissimis te-bris consepulta. Constat etiam antiquos Patres, qui

qui accuratissimos Scriptorum Ecclesiasticorum
Catalogos ediderunt, videlicèt Dionysium Cori-
thium, Eusebium & Hieronymum, ne minimam
quidem ejusmodi Operum, & epistolarum feci
unquàm mentionem. Immò anno Christi 53
quandò jussu Justiniani Imperatoris collatione
Severiani, seu Acephali Hæretici, Constantinop
habuere cum Catholicis, & hæc Pseudo-Diony
scripta tum primùm ad suos tutandos errores pr
tulissent Hæretici, incunctanter responderunt C
tholici, ejusmodi scripta non esse S. Dionysii Are
pagitæ, quippè quæ nec S. Athanasio, nec S. C
rillo innotuerant. Præthereà, hæc scripta, q
S. Dionysii Areopagitæ nomen preferunt, nun
pantur Timotheo Pauli discipulo, & tamen Auc
citat cap. 4. libri *de divinis nominibus* epistolar
S. Ignatii Episcopi Antiocheni ad Romanos, ej
que ipsissima verba laudat in hunc modum: *Scr*
autem & Divus Ignatius: *Amor meus crucifixus e*
Porrò certum est, Timotheum Pauli discipulum
jam mortem obiisse, quandò S. Ignatius Mar
hanc ad Romanos dedit epistolam; nuncupasset i
tur S. Dionysius hos libros Timotheo jam dem
tuo. Denique, hic Auctor, quisquis ille sit, r
minit Monachorum, & usurpat voces *Ousias*,
substantiæ, & *Hypostasis*, seu Personæ. Quis aut
nesciat, Monachos longè tardiùs ætate S. Dion
Areopagitæ cœpisse florere in Ecclesia, maxi
cùm id apertè innuant Sancti Patres Athanasius
Hieronymus, qui Pauli & Antonii primorum M
nachorum vitas descripserunt. Similitèr, hæ vo
Ousias, & *Hypostasis* longè post ævum S. Dion
in Ecclesia fuere receptæ, hoc est, si Socrati fi

beatur lib. 3. Hist. Eccles. cap.7. post Alexandri-m Synodum coactam anno 362. His, & aliis id nus momentis productis à viris eruditis, quibus nc brevitatis ergò supersedeo, adducor, ut cre-m prædicta illa, quæ circumferuntur, scripta n posse certò vindicari Sancto Dionysio Areopa-æ.

D. Perpauca, ut video, supersunt sincera iptorum primi sæculi monumenta. Quâ de re diustertiùs audiebam gravitèr conquerentem emdam Theologum Scholasticum, qui furiis in-tus diris devovebat omnes hujus temporis Cri-os, eo potissimùm nomine, qùod isti Aristarchi c eos appellabat) in Theologia Scholastica pe-rini, grassentur, & arbitratu suo virgam censo-n exerceant in omnia indiscriminatim Opera. dè, proh dolor! contigit, ut inutiles planè red-tur omnes Doctorum Scholasticorum libri, in bus passim citantur antiquorum Patrum Opera, tamen juxtà rigidiores istos, si superis placet, itatis exactores, procul ad Apocryphorum clas-amandari debent. Quod malum latè jam ser-s ni quamprimùm comprimatur, de Religione, le tota Theologia Scholastica, quam unicum, ac um Operum SS. Patrum Criterium esse dictita-, actum omninò & conclamatum esse tragicâ e lamentabatur speculativus ille, & resolutivus ctor.

M. Somnia mihi narras fortè alicujus deli-tis senis, suâque dumtaxàt garrulitate famosi. as enim, sodes, gratumne haberes, si tibi ex s fontibus Antiquitatis notitiam Historiæ hau-cupienti, ipse dolo malo pro legitima merce

adul-

adulterinam venditarem? si pro veritate fabulas i
gererem, pro germanis veterum scriptis, supp
sititia, aut dubia obtruderem? Si deniquè pro si
ceris monumentis auribus tuis inculcarem Acta r
scio quæ spuria, vel commentitia & *quidquid Gr*
cia mendax audet in Historiis? Nullus dubito qui
hoc permolestè laturus esses. Deindè, Religio st
per sese altis defixa radicibus, nec figmentorun
eget adminiculis, sed potiùs eruditos oculos, &
trospicientium aciem amat, lucroque apponit.
illa benè meretur, non qui omnia promiscuè m
numenta sine ullo delectu amplectitur, eaque g
nuina esse pertendit, sed qui, abdicatis omnit
præjudiciis & maturo adhibito examine scit g
mana Patrum Opera ab adulterinis secernere,
quæ confusis temporibus obscuritatem pariu
suis temporibus, ac locis critices beneficio restit
re; ille, inquam, benè de Religione meretur,
opinionum commenta delet ex populorum anim
non secus ac qui inutiles falce ramos amputat,
vat arborem, nedum lædit. Caduca contrà ac p
niciosa res est omnis falsitas, quæcumque dem
illa sit. Hinc Apostolus Paulus Titum, Tim
theumque tàm impensè monet, ut fabulas respua
vultque ut nihil credamus, quod non antehàc l
tè, & accuratè probaverimus: *omnia probate, q*
bonum est, tenete. Facessat igitur Doctor ille *spe*
lativus, aut si mavis, *resolutivus*, in quem tri
ista Adagia optimè quadrare videntur: *Ne su*
ultrà crepidam: *Asinus inter simias*: *Sus Minerv.*

D. Revertamur, si placet, ad id undè p
lulùm digressi sumus, videlicèt ad examen Oper
primi sæculi Scriptorum, jamque expecto quid

ırus ſis de Operibus *S. Ignatii* Martyris Epiſcopi ıtiocheni, & *Papiæ* Hierapolitani Antiſtitis, quos :er primi ſæculi Scriptores cenſuiſti?

M. Septem Epiſtolas primævæ pietatis, do-ːinæ Eccleſiaſticæ, & Epiſcopalis Regiminis do-mentis pleniſſimas à S.Ignatio Martyre ad varias cleſias fuiſſe conſcriptas, & à S. Polycarpo col-ꝭtas conſtans eſt peritorum Criticorum ſententia. e autem ſunt: *Ad Epheſios, ad Magneſianos, ad allianos, ad Romanos, ad Philadelphienſes, ad ·yrnæos, ad Polycarpum*, quas puras, & ab omni-s aſſumentis liberas *Iſaacus Voſſius* ex manuſcri-ɔ Græco Bibliothecæ Florentinæ Græcè edidit, arumque antiquam verſionem latinam *Uſſerius* ·chiepiſcopus Armachanus ex duobus Codicibus anu exaratis, uno videlicèt Bibliothecæ *Richar- Montacutii*, altero *Cantabrigenſi* anteà publici Ju-; fecerat. Has tamen ſeptem genuinas S. Ignatii ›iſtolas, quas ſemper venerata eſt antiquitas, to-; viribus oppugnarunt Presbyterianæ, Calvinia-æque ſectæ homines *Blondellus, Dallæus, Salma-ıs*, contrà quos ad propugnandam harumce Epi-ɔlarum veritatem prolixiores diſſertationes pu-icâ luce donarunt non ſolùm Catholici Doctores, d etiam ſectæ Calvinianæ Hæretici, nimirùm *Ve-lius* Calviniſta ac Genevenſis Miniſter, *Voſſius, enricus Hammondus*, Presbyter in Schiſmate An-licano, qui prolixam adversùs Blondellum ador-ıvit diſputationem, quâ non ſolùm omnibus londelli argumentis fecit ſatis, ſed adductis no-s, firmisque rationum momentis ſeptem illas Epi-olas aſſeruit. Earumdem etiam Epiſtolarum do-as vulgarunt vindicias *Joannes Pearſonius* in eo-

dem Schismate Presbyter, & posteà Episcopus C
striensis, & *Usserius* suprà laudatus, quibus Ignat
nam causam validis, invictisque munierunt ar
mentis, & omnes adversariorum objectiones f
ditus difflarunt. Cùm igitur tota retrò antiquit
& peritiores Critici cùm Catholici, tùm Hære
has septem Epistolas S.Ignatio adjudicent, ne
quidem facere debemus sublestas, & frigidas co
cturas, quibus nonnulli Hæretici omnes ingenii
nervos in eo contendunt, ut his septem Epistol
quæ ipsorum errores jugulant, omnem detrah
auctoritatem.

Præter illas septem germanas S. Ignatii M
tyris Epistolas, octo aliæ illius nomine inscriptæ
runtur, quæ sanctissimo huic Episcopo affictæ sur
videlicèt una *ad Mariam Cassabolitam*, *una ad T*
senses, una *ad Antiochenos*, una *ad Heronem*, una
Philippenses, una *ad Beatam Virginem Mariam*, d
ad Joannem Apostolum. Has, inquam, octo Epist
las perperàm S. Ignatio adscriptas esse dico, q
nec ab Eusebio, neque à S. Hieronymo, neque
antiquis Patribus laudantur, nec redolent stylum
ingenium S. Ignatii, multaque complectuntu
quæ nascentis Ecclesiæ moribus non conveniur
Sed de Epistolis tàm genuinis, quàm supposititi
S. Ignatii legesis dissertationem XXIII. Sæc.1. Hi
Ecclesf. Patris *Natalis Alexandre*, & dissertatione
septimam *P. Nicolai le Nourry* in apparatu ad B
bliothecam maximam veterum Patrum.

Superest nunc, ut pauca dicam de scrip
S. Papiæ Hierapolitani Episcopi, quem alii auc
torem S. Joannis Apostoli, alii verò Joannis Seni
ris, seu Presbyteri, Discipulum fuisse dicunt.

Sa

ıctus Antiſtes, qui, juxta Euſebium & S. Hieıymum, quinque ſcripſit libros, qui inſcribun: *Explanatio Sermonum Domini*, quorum hodiè ınulla dumtaxàt ſuperſunt fragmenta, non exiɔ, ſed potiùs mediocri fuit præditus ingenio, ıt ex ipſius ſcriptis colligit Euſebius lib. 3. Hiſt. :leſ. cap. ultimo. Exſtat quidèm nunc apud eumn Euſebium lib.3. Hiſt. Eccleſ. cap. 36. ejusdem ɔiæ elogium his verbis conceptum: *Papias quo- Hierapolitanus Epiſcopus eadem ætate celebris , vir in primis diſertus, & eruditus, ac ſcriptuum peritus*. Sed hoc totum Papiæ elogium, ſicut :imè obſervat doctiſſimus *Valeſius* in notis Euſenis, deeſt in tribus codicibus manuſcriptis *Maino* nempè, *Medicæo*, & *Fuketiano*. Quarè non ɔitat *Valeſius*, quin hoc elogium fuerit ab impeɔ quodam Scholiaſte adjectum, & in textum Euii intruſum. Ut ut ſit, conſtat nunc Papiam prim auctorem fuiſſe opinionis, ſeu fabulæ de milırio poſt reſurrectionem in terris Chriſti cum .ctis futuro Regno, quem ſecuti ſunt Juſtinus, ıæus, & multi antiqui, quibus tamen hæreſeos a inuri non debet, cùm hæc controverſia necn hisce temporibus eſſet planè eliquata, nec dquam hac de re judicium decretorium pronunſſet Eccleſia, ſicut poſtea ſuper ſtatu animarum orporibus migrantium ſolemne ſuum promulit judicium in Conciliis Florentino, & Tridenɔ. Sed hactenus de Scriptoribus primi ſæculi :um ſit.

D. Fueruntne in ſecundo Eccleſiæ ſæculo pluScriptores, quàm in primo?

M. Multò plures floruerunt Scriptores in ſe-

cundo Ecclesiæ sæculo, sed quorumdam lucubrati
nes magno Reipublicæ Christianæ dispendio in i
tegrum perierunt, vel quædam dumtaxàt Operu
quæ ediderunt, fragmenta ad nostram usque æt
tem pervenerunt. Non desunt tamen etiamnùm
integra Opera à secundi sęculi Scriptoribus luc
brata, quæ optimo jure locupletissima dici possu
venerandæ antiquitatis monumenta.

D. Incipiamus, si placet, ab illis secun
sæculi Scriptoribus, quorum lucubrationes vel i
juriâ temporum omninò perierunt, vel quædam
dumtaxàt illarum fragmenta ad nostram usque æ
tem pervenerunt.

M. Benè multa virorum illustrium, seu Sc
ptorum Ecclesiasticorum secundi sæculi nunc d
derantur Opera, vel quædam tantùm illorum e
gua extant fragmenta, quæ Eusebius & S. Hie
nymus in suis libris referunt, & quæ hìc indic
abundè sufficiet. In primis, non ampliùs extat A
logia, quam *Quadratus* Senator Romanus pro l
ligione nostra adversùs Ethnicos à se adornatai
porrexit Adriano Imperatori, cujus Apologiæ m
tionem faciunt Eusebius lib. 4. Hist. Eccles. cap
& S. Hieronymus in Catalogo Scriptorum Eccle
sticorum. Secundò, periit itidèm Apologia
fide Christiana eidem Imperatori oblata ab *Ar*
de Atheniensi Philosopho eloquentissimo, ut le
tur apud Eusebium ibidèm, & apud S. Hiero
mum in libro de Scriptoribus Ecclesiasticis cap.
Tertiò, deperdita sunt Opera, quæ adversùs M
cionitarum Hæresim ediderunt *Philippus* Gortin
sis Episcopus, *&* *Modestus*, qui sub Imperatoril
M. Antonino Vero, & L. Aurelio Commodo f
ri

runt. Quartò, ad nos uſque non pervenerunt
ſtolæ Serapionis ad Pontium, & Carinum viros
:leſiaſticos adversùs Montani Hæreſim, nec Epi-
læ Dionyſii Corinthiorum Epiſcopi; nec Hiſto-
Eccleſiaſtica *Hegeſippi*, nec Opera *Rhodonis* ad-
sùs Marcionitas, & Montaniſtas, nec liber *Mu-*
i contra Encratitarum Hæreſim, nec Apologia
Chriſtiana Religione Imperatori M. Antonino
:o oblata ab Apollinario Hierapolitano in Aſia
ſcopo, nec deniquè alii libri, quos ſcripſit idem
pollinarius, videlicèt quinque contra Gentiles,
de veritate, duo itèm contra Judæos, & alii
tra Montani Hæreſim, quæ tùm primùm pro-
: cœpit. Horum, inquam, Operum, quæ lau-
i Scriptores, & nonnulli alii ſecundi Eccleſiæ
ıli viri illuſtres ediderunt, nihil impræſentiarum
:reſt, præter ſolam memoriam, vel pauca frag-
ıta, quæ leguntur apud Euſebium in Hiſtoria
leſiaſtica, & apud S. Hieronymum in lib. de
ptoribus Eccleſiaſticis.

D. Fueruntne iſti, quos nominaſti, clario-
ſecundi Eccleſiæ ſæculi Scriptores?

M. Quamvis Eccleſiam ab iſtis, quos laudavi,
ptoribus, plurimùm fuiſſe in ſecundo ſæculo illu-
tam negari minimè poſſit, palmam tamen eru-
onis illis præripuerunt, majoremque in eodem
ulo ſuis lucubrationibus Eccleſiæ ſplendorem
tulerunt *S. Juſtinus Martyr*, *S. Irenæus*, *S. Clemens*
:xandrinus, & *Tertullianus* quorum genuina Ope-
quæ adhuc extant, vel vetuſtate evanuerunt, nec-
ı ſuppoſititia, brevitèr recenſebo, ut in examine
:rum, quæ ediderunt ſecundi Eccleſiæ ſæculi
iptores, ſanum & accuratum eruditorum hu-

jus ætatis Criticorum judicium compertum, ac e
ploratum habere possis.

Ordior igitur à S. Justino, qui Neapoli Pal stinæ, patre *Prisco Bacchio* natus est, & ad Ch stianam Fidem conversus pro illius gloria Marty coronâ sub Marco Antonino Imperatore redimit obiit, nobisque plurima reliquit ingenii sui e mia monumenta, & omnis generis eruditionis,u litatisque plena. Inter genuina S. Justini Oper quæ etiamnum extant, ista censentur: *Parænesis Græcos. Apologia prò Christianis prima. Apolo prò Christianis secunda. Dialogus cum Tryphone dæo. Epistola ad Diognetum.* Advertendum tam est cum doctissimis Criticis, Apologiam S. Justi quæ prior inscribitur, & ad Senatum data, rev posteriorem esse, nec soli oblatam Senatui, Imperatoribus M. Aurelio, & L. Vero; eam tem Apologiam, quæ inscribitur *secunda*, & tonino Pio Imperatori porrecta est, reapsè prim esse, sicut testantur Eusebius lib. 4. Hist. Ecc cap. 18. S. Hieronymus in Catal. Script. Ecc cap. 34. & Photius in Bibliotheca Cod. 125. P ter ista genuina S. Justini Opera, quæ etiamnu extant, alia conscripsit S. Martyr, quæ tem nobis invidit, cujusmodi sunt ista. *Liber de ma. Liber de Monarchia Dei. Liber Psaltes dictus. Li contrà omnes Hæreses. Liber contrà Marcionem. C mentarius in Hexameron. Liber de Resurrectione nis*. Hæc, inquam, S. Justini Opera non com rent amplius. Postremò, alia Opera, quæ S. Ju no tribuuntur, sunt planè supposititia, videlic *liber de Monarchia. Quæstiones, & Responsiones Græcos. Quæstiones Græcanicæ de Incorporeo, &c.*

eosdem Christianæ responsiones. Quæstionum 146. ponsio ad Orthodoxos. Dubitationum adversùs Re- onem summariæ solutiones. Expositio fidei de San- Trinitate. Epistola de vita Christiana ad Zenam, Serenum. Aristotelicorum quorumdam dogmatum rsio.

Floruit in eodem secundo sæculo *S. Irenæus* na- ne Græcus, Lugdunensis Episcopus, Pothini clari Martyris successor, & S. Polycarpi disci- us, qui postquàm triginta circiter annis Epi- palis regiminis clavum tenuisset, tandem anno isti 202. martyrio coronatus est, multosque à onscriptos reliquit libros, qui ad nos usque perveneruntt, nisi quinque libri, quos edidit ersùs Hæresiarcham Valentinum. Convenit in- omnes S. Irenæum fuisse Græcum, ejusque asim græcismum redolere. Quapropter hallu- tus est *Erasmus*, vir licèt emunctæ naris, qui timavit S. Irenæum, non Græcè, sed Latinè psisse. Quo nomine jure merito vapulat à Jo- no Scaligero, aliisque viris eruditis. Alia Ope- quæ præter istos quinque jam numeratos li- s, edidit S. Irenæus, temporum vetustas de- t, & sunt ista: *Libellus de scientia adversùs Gen- Demonstratio Apostolicæ prædicationis ad Mar- um fratrem. Liber de Ogdoade contrà Valentinos*, us exiguum fragmentum refert Eusebius lib. 5. t. Eccles. cap. 8. *Epistola ad Blastum de Schismate. stola ad Florinum de Monarchia*, seu quod Deus n sit auctor mali, cujus fragmentum recenset ibi- n Eusebius, *Epistola ad Victorem Papam de Pa- ate. Epistola ad varios Episcopos* eadem de re, *de Paschate. Variorum Tractatuum liber unus.*

Hæc Sancti Irenæi Opera periisse dolent viri e diti.

S. Clemens Alexandrinus, qui secundum clesiæ sæculum eruditione & pietate illustrav fuit patriâ Atheniensis, Pantæni Stoici Philoso discipulus, Origenis Præceptor, dictusque est *xandrinus*, tùm quia Ecclesiæ Alexandrinæ Pres ter esset, tùm quia etiam diutissimè docuit in sc la Alexandrina, cui ante ipsum præfuit *Panta* illius Præceptor, teste Eusebio lib. 5. Hist. Ecc cap.10. ubi hæc habet. *Per idem tempus* (Comr do nimirùm imperante) *Fidelium scholæ præerat doctrinæ causa celeberrimus, nomine Pantænus, q pè jam indè à priscis temporibus sacrarum littera schola in eadem Civitate Alexandrina fuerat insti ta, quæ quidem nostra ætate adhuc perseverat*. Po *Commodus* ab anno Christi 180.usque ad annum 1 Imperii habenas moderatus est,per hoc igitur te poris intervallum Pantęnus scholę Alexandrinę p fuit, eique posteà successit Clemens Alexandrin qui tàm sacrâ, quàm exotica eruditione prædi insignia conscripsit volumina, quorum quædar adhuc extant, nimirùm: *Adhortatio ad Gentes. bri tres Pædagogi. Libri octo Stromatum. Oratio qu nam dives ille sit qui salvetur? Epitome doctrinæ Ori talis Theodototi*. Quædam verò S. Clementis A xandrini Opera ad nos usque non pervenerunt, delicèt *libri octo Hypotiposeon*, seu *Institutionum Canon Ecclesiasticus. Liber adversùs Judaizantes. ber de Paschate. Liber de Obtrectatione. Disputat nes de Jejunio. Exhortatio ad Patientiam. Liber Neophytos*, seu ad nuper baptizatos. Alia Oper quæ sub Clementis Alexandrini nomine circum

ri

ntur, sunt suppofititia, scilicèt *Commentariola* primam Epistolam Canonicam S. Petri, in Epiolam Judæ, & in tres Epistolas S. Joannis Apoli.

Inter celebriores secundi sæculi Scriptores on immeritò numerari debet *Tertullianus* natione fer, patriâ Carthaginensis, acris ac vehementis genii vir, & in omni genere literarum peritus, d in loquendo parum facilis, minus comptus, & ultum obscurus, sicut ait Lactantius lib. 5. Intut.Divin. cap.1. Multa scripsit Opera, sive dum huc Catholicam Fidem profiteretur, sive postàm in Montani Hæresim lapsus est,quorum nonlla adhuc extant, quædam verò omninò periant. Opera, quæ edidit Tertullianus, dum adhuc et in gremio Catholicæ Ecclesiæ, & quæ etiamm extant, sunt: *Liber Apologetici. Libri duo ad tiones. Liber de Testimonio Animæ. Liber ad Scalam Africæ Præfectum. Liber de Spectaculis. Liber Idololatria. Liber de Corona. Liber de Pallio. Liber Pœnitentia. Liber de Oratione. Liber ad Martyres. ber de Patientia. Libri duo de Cultu fœminarum.Lii duo ad Uxorem. Liber de Virginibus velandis. Lir adversùs Judæos. Liber de præscriptione Hæreticom.Liber de Baptismo. Liber adversùs Hermogenem. ber adversùs Valentinianos. Liber de Anima. Liber Carne Christi. Liber de Resurrectione Carnis. Libri inque adversùs Marcionem. Liber adversùs Praam. Liber Scorpiaci adversùs Gnosticos*. Postquàm tem Tertullianus universalis ac vetustæ fidei trum tenax ab ea descivit, & in Montani Hæren lapsus est, hæc Opera edidit, videlicèt: *Librum Exhortatione castitatis.Librum de Monogamia. Librum*

brum de fuga in persecutione. Librum de Jejuniis. Librum de Pudicitia. Opera Tertulliani, quæ non amplius extant, sunt: *Liber de Paradiso. Liber Spe Fidelium. Sex libri de Ecstasi. Liber advers Apollonium. Liber adversùs Apellicanos. Liber vestibus Aaron. Liber de Censu Animæ.* Alia Oper quæ Tertulliano tribuuntur, sunt supposititia, sc licèt *Poemata -- libri quinque contrà Marcionem ca mine scripti -- de Judicio Domini -- Genesis -- Sodom* Sed hæc dicta sufficiant de genuinis & spuriis Op ribus Patrum Justini, Irenæi, Clementis Alexa drini, & Tertulliani, quos celebriores secundi E clesiæ sæculi Scriptores extitisse diximus.

D. Hi sunt igitur omnes Scriptores Eccl siastici, qui secundo nominis Christiani sæculo fl ruerunt, & Ecclesiam scriptis illustrarunt?

M. Aliorum secundi sæculi Scriptorum, pr ter istos quos memoravi, meminit Historia Eccl siastica, quos inter recensentur *Tatianus, Melit Teophilus Antiochenus, Athenagoras, Miltiades Apollonius*, de quorum Operibus pauca hic att xam. *Tatianus* S. Justini Martyris discipulus in nita scripsit volumina, ex quibus unum egregiun quod adversùs Gentiles edidit, etiamnum hod habemus adjectum ad calcem Operum S. Justini, tom. 1. Biblioth. Patrum Græco-latinæ. Mortu S. Justino in multos errores prolapsus est Tatian factus auctor Sectæ *Encratitarum*, quasi continer tium, qui nuptias detestabantur. *Melito* Asian Sardensis Episcopus floruit sub *M. Antonino Ve* Imperatore, cui egregiam prò Christianis obtul Apologiam, ut liquet ex ejus fragmento apud Et sebium lib. 4. Hist. Eccles. cap. 26. Multa alia eju

Op

pera recensent ibidem Eusebius & S. Hieronymus Catal. Script. Eccles. quæ magno Ecclesiæ damno rierunt, librum tamen inscriptum *de Transitu Virgi*nis non esse genuinum Melitonis fœtum fatentur mnes periti Critici, non solùm quia hujus libri ter Opera Melitonis non meminere Eusebius, & Hieronymus, sed etiam quia stylus hujus libri ntùm à stylo Apologiæ dissidet, quantum ab home simia distat. Hinc *Gelasius* Papa hunc librum *Transitu Virginis* declaravit Apocryphum in oncilio Romæ habito anno Christi 494. *Theophilus* ntiochenæ Ecclesiæ Episcopus multa elegantissima ipsit Opera, ex quibus soli supersunt tres libri *Autolycum*, qui extant tom. 1. Biblioth. Patrum ræco-latinæ. *Athenagoras* edidit Apologiam prò hristianis, & librum *de Resurrectione Mortuorum*: tat utrumque opus ad finem Operum S. Justini, itionis Parisiensis anni 1615. & tom. 1. Biblioth. trum Græco-latinæ. *Miltiades* Apologiam prò hristiana Religione scripsit, aliaque Opera, quæ n amplius extant. *Apollonius* insigne volumen idit adversùs Montanum, Priscillam, & Maximillam, cujus aliquot fragmenta refert Eusebius . 5. Hist. Eccles. cap. 18. De his Ecclesiasticis secundi sæculi Scriptoribus plura dicere non vacat, aximè cùm adhuc mihi incumbat onus differendi Scriptoribus, qui in tertio Ecclesiæ sæculo floerunt.

D. Cedo, si placet, nomina Scriptorum, i in tertio Christiani nominis sæculo doctrina, pietate claruerunt?

M. Tertio sæculo Ecclesiam suis lucubrationibus illustrarunt *Minutius Felix*, *Hippolytus* Portuen-

tuensis Episcopus, *Cajus*, *Origenes*, *Ammonius*, *Ju-lius Africanus*, *S. Cornelius Papa*, *Dionysius* Roma-nus, *Pierius*, *Pontius* Diaconus, *S. Gregorius* Neo-cæsariensis, & *S. Dionysius* Alexandrinus, quorum genuina Opera juxtà doctissimorum virorum judi-cium hìc breviter recensebo, ut tuum deindè judi-cium acuere, & confirmare possis, uberioremque ex eorum lectione valeas percipere fructum.

In primis *Minutius Felix*, qui fuit natione Afer, & inter Romanos Causidicos celebris, elo-quentissimum edidit Dialogum inter *Cæcilium* Gen-tilem, & *Octavium* Christianum, in quo totum Gentilium cultum tàm eruditè, tàm venustè, & in-geniosè convellit Minutius Felix, & è contra Chri-stianos, eorumque sacra ab omnibus Cæcilii ca-lumniis, atque objectionibus adeò nervosè, & ele-gantèr vindicat, ut tandem Cæcilius manus det, herbam porrigat, atque ab Octavio Christiano-rum vindice, ac Patrono victum se, ac superatum glorietur. Hic Dialogus diù Arnobio, tamquàm octavus ipsius liber habitus est, eo potissimùm no-mine quod cum septem Arnobii libris in veteri quodam manuscripto Bibliothecæ Vaticanæ reper-tus fuerit, & quatèr sub nomine Arnobii typis mandatus. At eruditus Jurisconsultus *Balduinus* vulgarem hunc errorem primus animadvertit, at-que Heidelbergæ anno 1560. hunc Dialogum excu-dendum curavit cum doctissima præfatione, qua illum Minutio Felici vero suo Authori restituit.

S. Hippolyti Episcopi Portuensis Opera re-censent Eusebius lib. 6. Hist. Eccles. cap. 22. S. Hie-ronymus in Catalogo Scriptorum Eccles. cap. 72. & Photius in Bibliotheca Cod. 121. & 202. eorum-

que

e indiculus habetur in nobili, & pervetusto monmento, quod, teste Cl. Abbate *Joanne Vignolio* dissertatione, quam nuper edidit, *de anno primo perii Alexandri Severi*, effossum est in Agro Veno non procul ab Æde S. Laurentii anno Domini 51. *Marcello Cervino* Cardinali, posteà Summo ntifice, tunc S. R. Ecclesiæ Bibliothecario, cui visum fuit, ut in Bibliothecam Vaticanam inretur. Istud autem celebre Antiquitatis Ecclesticæ Monumentum nihil aliud est, quam marrea statua Cathedræ insidens, utrinque litteris æcis inscripta, in qua habetur Canon Paschalis, ad ejus marginem Catalogus multorum librom, quos edidit S. Hippolytus, & qui non amùs extant, præter Canonem Paschalem, quem nes periti Critici S. Hippolyto adjudicant, & ationem de Antichristo, quam Rivetus, Casaunus, aliique ex Hæreticorum grege frustrà S. Hiplyto eripere conati sunt. Canonis sui Paschalis tium auspicatus est S. Hippolytus ab anno Domni 222. in quem quidem annum Imperii Alexan. Severi primum incidisse multis argumentis incit jam laudatus Abbas *Joannes Vignolius*, em, si tibi per otium liceat, consulere poteris, ut & *Josephum Scaligerum* lib. 7. de emend. temrum pag. 723. *Petavium* lib. 11. de Doctrina mporum, *Lemoinium* in suis observationibus pag. o. *Bucherium* de Doctrina Temp. pag. 291. qui nes Indiculum Operum S. Hippolyti descriptum celebri jam citato Antiquitatis monumento dossimis suis Notis illustrarunt.

Sedente Zepherino Papa, floruit vir insignis manæ Ecclesiæ Presbyter *Cajus*, qui, imperante

Cara-

Caracalla, disputationem adversùs *Proclum*, s
Proculum Sectatorem Montani habuit, eumque
super novamProphetiam temeritatis arguit. Auct
est idem Cajus libri *de Universo*, qui olim Joseph
Historico erat falsò adscriptus, & libri, cui titul
est: *Labyrinthus*, in quo *de Natali*, qui Theodo
partes secutus fuerat, mentionem facit, quod
eo libro transcripsit Eusebius. Scripsit & alium
Tractatum *Cajus* contra Artemonis Hæresim, te
Photio in Biblioth. Cod. 48. ubi etiam ait, Caju
ordinatum fuisse Episcopum, ut ad Gentes præ
catum iret.

Verùm, inter Scriptores tertii Ecclesiæ sæc
præcipuè eminet *Origenes* Patriâ Alexandrinus
S. Leonidis Martyris filius, à puero sacris liter
imbutus, sublimis ingenio, eruditione nulli
cundus, & ita laboris patiens, ut, ob indefessam
in scribendo, legendoque constantiam, fuerit *Ad*
mantius cognomine dictus. Castitatis autem ad
rigidus cultor & amator fuit, ut, dum scho
Alexandrinæ post S. Clementem Alexandrinum
set præpositus, Fœminisque Fidei præcepta con
pluribus dare cogeretur, semetipsum eviraverit,
omnem calumniæ occasionem Ethnicis adimere
In Achajam posteà profectus Origenes, dumque
Palæstina versaretur, ab *Alexandro* Hierosolymit
no, & *Theoctisto* Cæsariensi Episcopo ad Presbyter
gradum evectus est anno ætatis suæ circitèr 4
Quam ordinationem ægrè tulit *Demetrius* Alexa
drinus Episcopus, qui magno animi æstu facin
ab Origene adhùc adolescente patratum crimin
tus, Episcopos, qui illum ordinaverant, suis a
cusationibus involuit, & ipsum Origenem, cuju
fam

mæ celebritati haud parum invidebat, Alexaniâ pulsum perculit Anathemate. Origenem taen Episcopi Palæstinæ nunquam à sua communioseparârunt, immò illum semper in maximo hore habuerunt, dignumque judicarunt, qui mu Ecclesiastica obiret, quibus Origenes, ob summ, quâ pollebat, eruditionem, maxima cùm de persunctus est. Anno Domini 238. Bostram, usâ *Berylli* hujus Civitatis Episcopi venit Orige. Negabat *Beryllus* Christum, ante Nativita suam ex Virgine, in propria persona substitisse. m illo igitur familiaritèr collocutus Origenes, antem ad rectam viam reduxit. Dein, jam segenario major, anno Domini 247. rogatus à Sylo Arabiam denuò petiit, ut adversus Auctores oris, qui animas cum corporibus interire, & us ad vitam redire statuebant, disputationem itueret, contrà quos tanto robore pugnavit, veri tramite deflectentibus errorem penitùs isserit. Anno 250. imperante Decio, & sæte dira persecutione ab immanissimo illo Imrore motâ, Origenes constanti, & infracto no multa, graviaque passus est supplicia, vin, cruciatus, & ærumnas, ex quibus tamen litus, tandem vir ille toto Orbe percelebris viæ cursum in labore corporis, atque in animi tentione absolvit anno Domini 253. Gallo, & usiano imperantibus, ætatis suæ LXIX. mortuus Tyri, ubi est sepultus. Defunctum præclaris ibus extulerunt Vincentius Lirinensis lib. 1. mmonitorii cap. 23. & S. Hieronymus Epist. ad Pammachium, & Occeanum.

D. Quæ mox de Origenis constantia in Deciana

ciana perſecutione narraſti, nova mihi planè ap
parent, & communi Eccleſiaſticæ Hiſtoriæ perito
rum opinioni omninò contraria. Audivi quippè
multis viris eruditis, Origenem tanto caſtitat
amore flagraſſe, ut eam in Deciana perſecutione
fidei prætulerit, elegeritque potiùs fidem negare
& thus Idolis offerre, quàm læsâ caſtitate impur
miſceri Æthyopi, & nefando contaminari crimin

M. Non me fugit, multos etiamnùm eſſe v
ros eruditos, qui poſt S. Epiphanium hæreſi 6
exiſtimant, Origenem in Deciana perſecutione
ne ab Æthyope ſtuprum pateretur, avitæ fidei nu
cium remiſiſſe, & Gentium Idolis ſacrificaſſe.
Verùm, hunc Origenis lapſum commentitium e
plurimis, ac ſolidis momentis evincunt periti a
Critici, quibus utroque pollice ſubſcribo. Prim
quia illi Patres, & Scriptores Eccleſiaſtici, qui Sa
cto Epiphanio ſunt antiquiores, vel ſaltem ſupp
res, tanti Origenis lapſus, qui tamen per ora
omnium volitaſſet, nullatenùs meminere. Cer
evirationem Origenis diſertè memorant Euſebiu
& Hieronymus; de thure autem focis impoſito
Origene ne minimum quidem verbulum habent. S
cundò, Demetrius Alexandriæ Epiſcopus iniquo a
mo ferens quòd Origenes fuiſſet Presbyter ordi
tus, in ipſius quidem evirationem invectus eſt, q
illum Sacerdotio abdicaret, ſed nunquàm ei Idolo
triæ crimen exprobravit: *Demetrius*, inquit Eu
bius lib. 6. Hiſt. Eccleſ. cap. 8. *Quandò nihil al
habebat, quod ei*, ſeu Origeni, *obiiceret, facinus
lud, quod olim adoleſcens patraverat, graviſſimè c
minatus eſt.* Credibile ne eſt, Demetrium laudi, g
riæque Origenis infenſiſſimum illius in Idololatri

psum de industria reticere voluisse, si revera congisset? Denique, ut cœtera mittam gravissima omenta, queis liquidò evincitur, hunc Origenis psum esse planè confictum, testatur idem Eusebius cap. 27. mox laudati libri, quod, ubi relictâ lexandriâ, Cæsaream migravit Origenes, *ipsi soli terpretationem Scripturæ sacræ permiserunt Theoctis* Cæsareæ Episcopus, & *Alexander* Hierosolymę piscopus. Porrò, si Idolis sacrificasset Origenes, blicâ pœnitentiâ fungi debuisset juxtà immotam cclesiæ regulam, quam tamen nunquàm peret, sive Alexandriæ, sive Cæsareæ, sed potiùs ubi imùm Cæsaream adventasset, Presbyteri munia ivit. Falsus itaque videtur Origenis in Deciana rsecutione lapsus.

D. Utinam scripta Origenis tàm facilè ab roribus posses vindicare, quàm lapsum illius in eciana persecutione excusasti. Ast, sicut audivi viris eruditis, tàm fœdis erroribus scatent scripta igenis, ut ex his, tanquàm ex virulento fonte nnes penè, quæ deindè exortæ sunt Hæreses, masse videantur.

M. De scriptis Origenis prolixè juxtà ac elenter differit *Daniel Huetius* Episcopus Abrincensis guarum, & Antiquitatis Ecclesiasticæ peritiâ rissimus, qui tribus libris quæcumque ad Origevitam, scripta, erroresque spectant, solidè enucavit, & quod diù à viris doctis optatum fuerat, nnia Origenis Opera Græco-latina Notis illustra, duobus tomis comprehensa publicâ luce donat. Quapropter, cùm aliundè Origenis genuina pera sint penè infinita (scripsit enim, teste S. Epiianio, sena millia volumina, quæ, ut ait Vincen-

tius Lirinensis, non solùm perlegi, sed ne inveni quidem possibile est) hìc dumtaxàt adnotabo br vitèr Opera, quæ ipsi sunt falsò adscripta, cujusm di sunt: libri tres *Commentariorum in librum Jol Commentarius in Evangelium S. Marci. Homiliæ i diversos. Liber de Sectis Philosophorum, & Dogma bus. Lamentum Origenis. Scholia in Orationem Don nicam, & in Cantica B. Virginis, Zachariæ & S meonis. Dialogus contrà Marcionitas. Liber de rec in Deum fide*. Hæc, inquam, Opera, ut fatent periti Critici, Origenem non habent Autorem. Quod attinet ad genuina Origenis Opera, quæ nos usque pervenerunt, certum est, ea multis e fœdata erroribus. Hinc S.Basilius in libro de Spi tu Sancto cap.20. dicit, Origenem non habuisse nas de Spiritu Sancto opiniones. S. Epiphanius libris de Hæresibus ponit Origenem in Classe H reticorum. S. Hieronymus vertit in latinum Id ma libros Origenis dictos *Periarchon*, idest, *d Principiis*, ut ostenderet errores plurimos, qui istis libris passim offenduntur. Synodus Quint Generalis Anathema quoque dixit Origeni & sc ptis ejus. Denique, Gelasius Papa in Concilio L Episcoporum Romę habito anno Christi 494.om Origenis Opera, quæ à S.Hieronymo fuere repr bata, proscripsit. Fuêre quidem olim variæ p Origene editæ Apologiæ, quas inter duæ extit celebres, Eusebii videlicèt Cæsariensis una, & R fini Presbyteri Aquilejensis altera. Sed his no obstantibus Apologiis, ultrò fátendum est, Orig nem deceptum ex Platonis Philosophia, quam p peram cum Christiana Religione conciliare studu in multos impegisse errores, quibus Ario, Pelag

pr

ælusit, ovaque posuit, quæ posteà nefarii Hærearchæ in perniciem Ecclesiæ excluserunt. Hæc it fortuna Origenis, qui, ut optimè ait Cassiorus, *ubi benè, nemo melius : ubi male, nemo pejus.* plura de Origenis doctrina scire aveas, legesis xtum Senensem, librum ab Halloixio editum, i inscribitur *Origenes defensus*, Illustrissimi Daelis Huetii Abrincensis Episcopi *Origeniana*, & atalis Alexandre dissertationem 18. tertii sæculi, i tàm fusè, cumulatèque hocce argumentum rtractarunt, ut actum profectò agerem, si in eo utiùs immorari vellem.

D. Perge, quæso, aliorum, quos memora-, tertii sæculi Scriptorum Ecclesiasticorum rensere Opera.

M. Floruit Alexandriæ in tertio Ecclesiæ sælo *Ammonius* Philosophus omnium ore celebras, Plotini, Longini & Amelii Præceptor, tantæe eruditionis vir, ut cùm ejus scholam ingressus centem audisset Plotinus, dixerit Amico: *hunc um quærebam*, teste in vita Plotini Porphyrio. nmonium fidem Christi ejurasse mentitur Poryrius, quem falsi coarguit Eusebius lib. 6. Hist. cles. cap. 19. his verbis: *Ammonius divinæ Phiphiæ præcepta ad extremum usque terminum vitæ egra, atque immota retinuit. Testantur id etiamm lucubrationes illius viri ob ea quæ reliquit ingemonumenta celeberrimi, exempli gratia: liber ille titulus est:* De consensu Moysis, & Jesu, & *quinque alii apud studiosos reperiuntur*. Harmoniam atuor Evangelistarum olim dictam *Diatessaron*, æ in Biblioth. Patrum sæpiùs excusa est, quame Ammonio vindicat *Victor Capuanus*, & post

Victorem eruditi complures; reverà tamen ab Ammonio editam non fuisse doctissimus *Valesius* in suis Notis Eusebianis pag. 75. hac luculentâ ratione demonstrat: Opus Ammonii, inquit Valesius, nihil aliud erat, quàm Evangelium Matthæi, cujus singulis capitibus adjuncta erant ad latus capitula aliorum trium Evangelistarum, quæ cum Matthæ consentiebant Evangelio; atqui in Harmonia illa quæ à Victore Capuano prolata est, nihil ejusmod cernitur, hæc igitur Harmonia non est Ammonii sed alius Authoris, quem *Tatianum* esse pervulgat est virorum eruditorum opinio.

Claruit eodem tertio Ecclesiæ sæculo *Juliu Africanus*, vir undecumque doctissimus, Philoso phus, Historiographus, accuratissimus temporun observator, & Theologus insignis. Vixit Nicopo in Palæstina, & sub *Marco Aurelio Antonino Elaga balo* Imperatore legationem obiit pro instauratic ne Urbis *Emmaus*, quæ posteà *Nicopolis* nuncu pata est. Scripta ejus sunt hæc: *Commentarii in scripti* de Cestis, *sic appellati propter argumentorum varietatem. Epistola ad Origenem de Historia Susanna quam ipse ceu Apocrypham explodebat. Volumina quinque Annalium, seu Chronicorum libri quinque Epistola ad Aristidem de discrepantia Genealogiæ Chr sti à Matthæo, & Luca Evangelistis descriptæ.*

S. Cornelium Papam numero Ecclesiasticoru tertii sæculi Scriptorum jure merito S. Hieron mus in Catalogo Scriptorum Eccles. cap. 77. a censet. Scripsit enim Summus ille Pontifex qu tuor Epistolas ad Fabium Antiochenum Episc pum, quem S. Hieronymus, fallente memoria Flavianum appellat. Scripsit quoque S. Corneli

qu

ıatuor Epiſtolas ad S. Cyprianum, quarum duæ mporum injuriæ exemptæ ſunt, & in Pameliana perum S. Cypriani editione extant numero 46. & :. Hæc ſunt genuina S. Cornelii Opera. Sed ſunt alia, quæ ipſi tribuuntur, & tamen ſunt ſuppoitia. Cujuſmodi ſunt: *Epiſtola de Tranſlatione rporum Apoſtolorum Petri & Pauli è Catacumbis*, ıæ data eſt *ſeptimo idus Septembris Decio, & Mamo Viris Clariſſimis Coſs.* Altera Epiſtola ad *Rum*, vel *Ruſticum* Coepiſcopum Orientalem miſſa . Kal. Junii Maximo & Decio Viris Clariſſimis onſulibus data. Has duas Epiſtolas non eſſe San- Cornelii ex eo maximè evincitur, quod nullus, lente Cornelio, Decii & Maximi fuerit Conſulas, quo tamen notantur ambæ illę Epiſtolæ. Præ: duas illas Epiſtolas, quæ falsò tribuuntur S. Corlio, alia eſt ſub ipſius nomine ſcripta Epiſtola, ad *Lupicinum* Viennenſem Epiſcopum directa, æ itidem ſuppoſititia eſt, & à notho Parente :ata, cùm nullus veterum, & probatæ fidei Scriorum meminerit prædictæ Epiſtolæ tamquàm rmanæ S. Cornelii prolis.

S. Cornelio coævus fuit S. Cyprianus natione er, Patriâ Carthaginenſis, ita ingenio facili, jundo & ſuavi, teſte Lactantio cap. 1. lib. 5. In:ut. ut vix diſcerni poſſit, an ornatior in loquen-, vel in explicando facilior, aut in perſuadendo tentior quisquam fuerit. Ethnicus primò quin fuit Cyprianus, ſed ſuadente *Cæcilio*, à quo lè *Cæcilius* cognominatus eſt, Chriſtianæ Relioni nomen dedit, mortuoque Donato, Carthaıenſis Epiſcopus & totius Africæ Primas orditus eſt anno Chriſti 248. ac pro Chriſto marty-

ium passus est sub Valeriano Imperatore, ejusque
ilio Gallieno anno Christi 258. Multa piissima
Opera elegantissimæ phraseos & Ciceroniano can
dori proximæ, in rem, & ædificationem Ecclesi
edidit S. Cyprianus. Complures tamen sub nomi
ne S. Cypriani circumferuntur libri, qui omniu
eruditorum calculo vel dubii sunt, vel omninò sup
posititii. Libri S. Cypriani dubii sunt: *Libri de
spectaculis. De Disciplina, & bono pudicitiæ. L
laude Martyrii ad Moysem, & Maximum Confessores
& ad Novatianum. Duæ Orationes, una pro Mart
ribus, altera, quam dixisse fertur S. Cyprianus in d
Passionis suæ.* Hæc, inquam, Opera S. Cypria
dubia esse colligunt viri eruditi post Erasmum
nonnulla styli dissimilitudine. Libri verò, qui fa
sò adscribuntur S. Cypriano, sunt isti: *Liber de
Cardinalibus operibus Christi. Liber de Aleatoribu
Liber de Montibus Sina, & Sion. Carmen inscriptu
Sodoma. Carmen aliud ad Senatorem Apostatam
Hymnus de Pascha Domini. Liber de singularitate Cl
ricorum. Expositio in Symbolum Apostolorum. Lib
adversùs Judæos, qui insecuti sunt Christum. Lib
de Revelatione Capitis B. Joannis Baptistæ. Liber
duodecim Abusionibus sæculi. Liber de Cœna.* H
libros viri eruditi, qui in secernendis genuin
SS. Patrum Operibus à spuriis & adulterinis di
multumque insudarunt, S. Cypriano abjudican
Pontius Diaconus, qui fuit tertii Ecclesiæ sæc
Scriptor, S. Cypriani, cujus fuit individuus C
mes usque ad illius Martyrii diem, vitam consc
psit, quæ præfixa est S. Cypriani Operibus in Ec
tione Pameliana.

D. Habuitne Ecclesia Orientalis in tert

Ch

ristiani nominis sæculo Episcopos doctrinâ, & :tate conspicuos, qui cum S. Cypriano conferri ssint?

M. Habuit Ecclesia Orientalis multos in ter- sæculo Episcopos, qui doctrinâ, & vitæ sancti- oniâ floruerunt. Quos inter eminet S. Gregorius iscopus Neocæsariensis, & à magnitudine patra- :um miraculorum *Thaumaturgus* appellatus, cu- genuina scripta hæc sunt: *Panegyricus in Orige- n*, cujus, dum esset Adolescens, auditor fuit, ejus tamen erroribus omninò immunis. *Meta- rasis in Ecclesiastem*. *Brevis expositio Fidei*. *Episto- Canonica*, & aliæ plures Epistolæ, quæ amplius n extant. Cœtera Opera, quæ S.Gregorio Neo- sariensi tribuuntur, sunt supposititia. Ecclesiæ ientali maximum itidem splendorem in tertio :ulo contulit S. Dionysius Episcopus Alexandri- s, qui plures Epistolas ad sanciendam discipli- n, & ad profligandas id temporis emergentes :reses scripsit, *Nepotem* assertorem erroris de reno Christi cum Sanctis millenario Regno stre- è impugnavit,& Sabellium Hęresiarcham damna- . His duobus splendidissimis Ecclesiæ Orientalis ninibus addi potest *Firmilianus* Cæsareæ in Cap- docia Episcopus doctrinâ, & pietate insignis, i ad S.Cyprianum dedit Epistolam de Hæretico- m Baptismate,in qua paulò acrius ex zelo, quam- non secundùm scientiam, invehitur in S. Ste- anum Romanum Pontificem. Sed hæc vitæ alio- i sanctissimæ macula fuit, quam pœnitentiâ ex- nxit. Unde Firmilianum Sanctorum cultu cele- at Ecclesia Græca, ut videre est in Menologio diem 17. Octobris.

D. Hi ſunt igitur omnes Scriptores, qui i
tertio ſæculo Eccleſiam ſuis ſcriptis illuſtrarunt.

M. Tres adhuc proferam tertii ſæculi Scri
ptores Eccleſiaſticos, quorum primus eſt *S. Diony
ſius* Romanus Pontifex, qui contrà Sabelliano
ſcripſit Epiſtolam, cujus inſigne ſupereſt fragmen
tum apud S. Athanaſium in lib. de Synodi Nicæn
Decretis: aliæ autem Epiſtolæ, quæ S. Dionyſi
adſcribuntur, ſuppoſititiæ ſunt. Alter Scriptor e
Pierius Alexandrinæ Eccleſiæ Presbyter, & propte
ſummam eruditionem, atque ſermonum elegan
tiam *Origenes junior* nuncupatus. Multos in Scri
pturam Sacram edidit Commentarios, & Hom
lias. Tertius denique Scriptor eſt *Anatolius* Ep
ſcopus Laodicenus, qui librum *de Paſchate* conſcr
pſit, qui adhuc extat. Hìc igitur, ſi placet, Co
loquio noſtro de Scriptoribus, qui in tribus prim
ſæculis Eccleſiam ſuis lucubrationibus illuſtrarun
finem imponamus, ſitque iſtud proximi noſtri Co
loquii, quod agitabimus, argumentum: quan
nam videlicèt doctrinam, diſciplinam, & mor
lem tenuerint, & obſervaverint tria priora Eccl
ſiæ ſæcula?

D. Neceſſarium profectò, & perutile pr
ponis argumentum, mihique tàm gratum eri
quàm quod maximè, ſcire quam doctrinam, c
ſciplinam, & moralem habuerint Chriſtiani triu
priorum Eccleſiæ ſæculorum? Te igitur hoc de a
gumento ediſſerentem craſtinâ luce lubenti anin
auſcultabo, mihique in proponendis quæſtionibu
quæ ad perdiſcendam antiquitatem Eccleſiæ juva
poterunt, injuncto officio non defuturum me ce
tiſſimè promitto.

CO

COLLOQUIUM VII.

De Doctrina, Disciplina, & Morali trium priorum Ecclesiæ sæculorum.

D. HActenus in describenda historiâ trium priorum Ecclesiæ sæculorum selecta argumenta, quæ juxtà præscriptum ordinem tractanda suscepisti, luculentâ satis methodò, meumque ad captum accomodatâ digessisti. Superest tamen, ad perfectam trium priorum sæculorum assequendam Historiæ Ecclesiasticæ notitiam, ut modò summatim perstringas Doctrinam, Disciplinam, & Moralem Christianorum, qui in tribus primis Ecclesiæ sæculis vixerunt. His siquidem semel discussis, ac dilucidatis, quæ ad antiquitatem Ecclesiæ illustrandam maximi momenti esse nullus inficias ire potest, nihil amplius erit, quod ad plenam, & absolutam trium priorum Ecclesiæ sæculorum historiam desiderari possit.

M. Antequàm rem adgrediar, velim sedulò advertas, doctrinam Ecclesiæ nulli vel minimæ mutationi posse esse obnoxiam, sed inviolabili sæculorum serie eamdem omninò integram, & illibatam à Christi, Apostolorumque temporibus ad nos usque jugiter fuisse conservatam, nec ullo pacto unquàm defecturam. Tàm quippè impossibile est, ut vera desinat Ecclesia, quàm ut vera Ecclesia à doctrina, quam à Christo Domino accepit, ne latum quidem unguem desciscat. Ratio in promptu est. Quia si Ecclesia Fideles imbueret aliâ do-

ctri-

ctrinâ ab ea, quam Christus Dominus tradidit, tunc non amplius vera esset Ecclesia. Doctrina igitur Ecclesiæ mediis, & postremis sæculis æquè sincera, & incorrupta est ac in primis; nec timet sortem, & conditionem rerum humanarum, videlicèt rerum publicarum, legum & disciplinarum, quæ quò magis à sua recedunt origine, eò etiam in dies pejus ruunt: sed potius, sicut eleganter ait *Vincentius Lirinensis*, doctrina Ecclesiæ annis consolidatur, dilatatur tempore, sublimatur ætate, nihilque permutationis admittit, nulla proprietatis dispendia, nullam definitionis sustinet varietatem. Christus itaque unicus omnium Gentium Doctor cœlestem, quam è sinu Patris æterni hauserat, doctrinam suis Apostolis instillavit. Dein, Apostol hanc Christi doctrinam per totum, quà latè patet Orbem disseminarunt, & fidei depositum custodiendum omnibus, quas fundarunt, Ecclesiis concrediderunt. Postremò, eadem fidei doctrina ab Apostolis sata, atque propagata omni ævo tùm Scripturæ Sacræ, tùm perpetuæ, sibique sempe constantis traditionis beneficio, inviolabilis & ir reformabilis, sicut loquitur Tertullianus, perman sit in Ecclesia, quæ est Columna & Firmamentun veritatis, & *cui*, ut ait idem Tertullianus, *nem præscribere potest, non spatia locorum, non interva la temporum, non patrocinia personarum*. Verum quidem est, Ecclesiam, postquàm prodierunt Hæ reses, majorem in mysteriorum explicatione adhi buisse sollicitudinem, novasque cœpisse usurpare & consecrare voces, quæ ad proscribendas exorta illas Hæreses, & ad stabilienda fidei dogmata pe quàm appositæ, & necessariæ visæ sunt, sed nihil

seciu

ecius eadem fides, ſive ante, ſive poſt ortum Hæreſum ſtetit inconcuſſa, cui nihil planè additum, nihil detractum voluit Eccleſia depoſiti fidei pervigil cuſtos. Licèt ergò doctrina Eccleſiæ acceperit progreſſu temporis evidentiam, lucem, ac diſtinctionem, ſemper tamen retinuit plenitudinem, integritatem, proprietatem. Hanc autem doctrinæ Eccleſiæ puritatem ne tantillum quidem labefactarunt, aut obſcurarunt hi errores, in quos quidam Scriptores, & antiqui trium priorum Eccleſiæ ſæculorum Patres proruperunt, quia nunquàm Eccleſia ejusmodi errores ſuo fovit aſſenſu, vel pravo illis favit ſilentio, ſed eos potius ſuo indeficienti judicio reprobavit, ſuosque omni ætate habuit Doctores, qui in iſtos errores inſurrexerunt, & ſanam doctrinam, quà nihil antiquiùs habebant, acerrimè tuiti ſunt. Id totum, quod hactenus dixi, facilè perſpectum habere poteris ex doctrina primorum Chriſtianorum, quam hìc compendiosè ſubnectam, quamque ſi cùm hodierna Chriſtianorum doctrina conferre haud graveris, nullo negotio intelliges, Ovum non eſſe ovo ſimilius, quàm doctrina primorum Chriſtianorum ſimilis ſit præſenti Chriſtianorum doctrinæ.

At enim conſtanter docuerunt omnes primi Chriſtiani, Scripturam Sacram, & Traditionem certas eſſe doctrinæ noſtræ regulas, omniaque fidei noſtræ myſteria, quamvis rationi omninò impervia ſint, ſtabili tamen, firmaque fide eſſe credenda. Deum inviſibilem, æternum, immortalem, omniumque bonorum, & perfectionum fontem eſſe dixerunt. De illius providentia, quæ latiſſimè ad omnia protenditur, de potentia, bonitate, juſtitia,

tia,

tia, & misericordia frequenter juxtà ac copiosè in
suis scriptis disseruerunt. Falsa Ethnicorum Numina,
necnon crassos Hæreticorum plures Deos admit-
tentium errores exploserunt. Deum esse supremum
rerum omnium Conditorem, ac subindè materiam
non esse æternam invictè propugnarunt. Sacram Di-
vinarum Personarum in unitate essentiæ Triadem
divinitatem, & æternitatem Verbi, & Spiritus San-
cti pronis animis adorarunt. Verbum divinum ab
æterno fuisse in Deo, & istum adspectabilem Mun-
dum per illud in tempore à Patre conditum esse, &
gubernari crediderunt. Ejusdem Verbi Divini In-
carnationem professi sunt, & in Jesu Christo, quem
verum Deum, & hominem agnoverunt, duas pror-
sus distinctas naturas, divinam scilicèt, & huma-
nam, nexu tamen indivisibili in unitate divinæ Per-
sonæ conjunctas admiserunt. Christum verâ animâ
veroque corpore in utero mundissimo Mariæ Vir-
ginis solâ Spiritus Sancti operatione compacto præ-
ditum fuisse asseruerunt, ac subindè illum verè pas-
sum, ac mortuum fuisse, ut Genus humanum pri-
migeniâ Protoparentis labe perditum repararet,
homines veritatis, & virtutis viam suo exemplo
edoceret, illos è dira Diaboli captivitate ereptos
in pristinam Filiorum Dei libertatem morte sua
vindicaret, atque ad Inferos descendisse, & ad vi-
tam propriâ virtute rediisse, denuò in extremo Ju-
dicio venturum post generalem corporum Resurre-
ctionem ut supremâ, quâ pollebit, Judicis aucto-
ritate palpitantes coràm suo Tribunali reos æternis
pœnis addicat, Justos verò interminabili gloriâ, ac
perpetuâ felicitate donet. Hæc fuit constans pri-
morum Christianorum fides, quam omnes Orbis
Eccle-

Ecclesiæ ab exordio acceperunt ab Apostolis, sicut
lisertè testantur Sancti Patres trium priorum Ec-
:lesiæ sæculorum, quorum Opera in ultimo Collo-
quio ad Crisim revocavimus. Nec minus pura, ac
ecta fuit circà alia dogmata primorum Christiano-
um fides. Docuerunt siquidem, hominem è feli-
issimo innocentiæ statu suâ culpâ excidisse, & in
œnam peccati, quo se, totamque sui posterita-
em turpiter fœdavit, donis gratuitis spoliatum
uisse, & in statu naturæ lapsæ ita elevatum, &
auciatum liberum arbitrium retinuisse, ut, nisi
ivinæ gratiæ ope adjuvetur, nullum opus bonum
itæ æternæ exerere valeat. Necessitatem Baptismi,
jusque effectus comprobarunt. Virtutem, quâ
piritus Sanctus in Baptizatos per Sacramentum
onfirmationis, quod statim post Baptismum confe-
ebatur, invisibiliter illabitur, tribuerunt imposi-
oni manuum Episcoporum. Asseruerunt Ecclesiæ
otestatem reconciliandi peccatores, eisque, post-
uàm sinceram pœnitentiam peregissent, absolu-
onis beneficium impertiendi. Corpus & Sangui-
em Domini nostri Jesu Christi verè, & realiter esse
i Augustissimo Eucharistiæ Sacramento nunquàm
i dubium revocarunt. Virginitatem ita laudarunt,
t tamen nuptias non improbarint. Martyribus de-
itum honorem detulerunt, & Beatissimam Virgi-
em Mariam singulari veneratione sunt prosecuti.
eptem Sacramentorum numerum admiserunt, si-
ut colligitur ex unanimi Orientalis Schismaticæ,
Occidentalis Orthodoxæ Ecclesiæ consensione.
Neque enim Orientales Schismatici cùm Orthodo-
is latinis in unam, eamdemque sententiam circà
ptem Sacramentorum numerum conspirare po-
tuis-

tuissent, nisi illam ab antiquis, seu à primis Christianis accepissent. Hæc est in summa primorum Christianorum Fides, quam antiqui Patres, & trium priorum Ecclesiæ sæculorum Scriptores Ecclesiastici in suis scriptis stabilierunt, inculcarunt & adversùs Christianæ Religionis hostes totis ingenii, & eloquentiæ viribus vindicarunt.

Hìc tamen sedulò advertas velim, antiquos Patres, & Scriptores Ecclesiasticos consultò quædam Mysteria, & Fidei nostræ dogmata, præsertim de Sanctissima Trinitate, de Sacro-sancta Eucharistia & de aliis Sacramentis, oculis & auribus Gentilium, Judæorum, & Cathecumenorum religiose occultasse, quorum profanationem metuentes ab iis abstinebant in sermonibus, & sibi cavebant, neque in scriptis suis de his agebant. Hinc Origenes lib. 1. contrà Celsum, cùm dixisset *Celsus* homo Ethnicus, & Christiani nominis hostis, *Christianos clàm quidquid ipsis libet, vel facere, vel docere,* ipsi respondet: *deindè, quoniam sæpius nominat doctrinam clancularium, coarguendum est hoc quoque, quando per totum Orbem notior est Christianorum prædicatio, quàm Philosophorum placita. Quis Jesum Virgine natum, Crucifixum ignorat? quis Resurrectionem ejus multis creditam, & denunciationem Judicii reddituri prò dignitate pœnas Peccatoribus, & Justis præmia? Quin, & Resurrectionis futuræ Mysterium vulgatum est, tametsi rideatur ab Infidelibus. Quæ cùm ita se habeant, perabsurdum est doctrinam hanc vocare clanculariam. Quod verò quædam insunt, quæ non annuntiantur quibusvis, id non solius doctrinæ Christianæ proprium est, verùm etiam Philosophicæ. Nam & illi exteriorem, & peritiorem doctri-*

na-

iam habebant , & alii Pythagoram audiebant con-enti ipsius auctoritate . Alii secretè discebant ratio-es non evulgandas in prophanos , nondumque purga-os . Enumerat Origenes dogmata, quæ palàm præ-icabantur , nimirùm Incarnationis , Passionis , & Resurrectionis Christi Domini , extremi Judicii , t Resurrectionis nostræ . At non loquitur de San-tissimæ Triadis Mysterio , de Sacramento Eucha-istiæ , & de aliis Sacramentis , quòd illa ex iis es-ent , quæ non quibusvis communicabantur . Hinc st , quod in primis Ecclesiæ sæculis Catholici Scri-tores rarius , & obscurius de Sacramentis scripse-int , neque de eorum numero recensendo solliciti uerint , quamvis tamen , ut mox dixi , septena-ium Sacramentorum numerum admitterent . Qua e re legesis egregiam Dissertationem *de Disciplina Arcani* , quam edidit doctissimus *Schelstratius* .

D. Miram quidem in Mysteriis , & fidei Dogmatibus consensionem video veterem inter præsentem Ecclesiam . Sed , si placet , crassiori Minervâ expone mihi id quod modò obiter insinua-i , videlicèt antiquos Patres , & Scriptores trium riorum Ecclesiæ sæculorum in aliquot impegisse rrores , quos posteà confixit Ecclesia . Id quippe nihi haud mediocrem ingerit difficultatem . Nam errarunt antiqui Patres , licebit unicuique ipsis rroris, & hæresis dicam scribere , ac subindè nuta-it eorum in tradenda verâ Ecclesiæ doctrinâ testi-ionium , quod tamen omnibus tàm certum esse eberet , quàm quod maximè .

M. Nihil planè derogatur authoritati anti-uorum Patrum , dum dicitur , illos in aliquot la-sos fuisse errores , quos eâ ætate necdum proscri-pse-

pſerat Eccleſia, & quos ipſi citrà pertinaciam propugnarunt; quamvis tamen ſiquis iſtos errores poſt ſolemne Eccleſiæ judicium poſtliminio revocare, & obſtinato animo vellet in præſentia defendere; omni procul dubio in apertam incurreret hæreſim. Hinc Vincentius Lirinenſis Comonitorio 1. cap. 11 de Rebaptizantium errore, ejusque auctoribus & ſectatoribus ita ſcribit: *O rerum mira Converſio Auctores ejuſdem opinionis Catholici, Conſectatore verò Hæretici judicantur. Abſolvuntur Magiſtri condemnantur Diſcipuli*. Nulla igitur Hæreſeos not inuri debet Patribus, & Scriptoribus trium pric rum Eccleſiæ ſæculorum, qui ante definitionem Eccleſiæ in aliquos errores prolapſi ſunt. Errar quippè humanum eſt, & exceptis ſolis Scriptoribu ſacris, qui inter ſcribendum Spiritu Sancto fueru afflati, atque ſpeciali ejus aſſiſtentiâ directi; nu lum invenies, qui ſit ab omni nævo immunis. *N mo*, inquit Melchior Canus lib. 7. de locis cap. *quantumvis eruditus, & ſanctus, non interdum hall cinatur, non alicubi cæcutit, non quandòque labitu Sanctus verò is fuit, qui credidit ab Hæreticis bapt zatos eſſe rebaptizandos. Sanctus fuit, qui in Chri corpore & ſenſum pœnæ, & dolorem fuiſſe negavi Sanctus fuit, qui in Chiliaſtarum dogma deſcendi Sanctus fuit, qui viro ob adulterii culpam uxor repudianti alterum matrimonium conceſſit. Sanct fuit, qui animas piorum uſque ad Judicii diem ver felicitatem ademit. Sanctus fuit, qui animam A ante corpus editam opinatus eſt. Sancti fuere, q Angelos multis ante Mundum corporeum æternita bus creatos eſſe exiſtimarunt*. Quid mirum igitu ſi antiquis Patribus quantâvis doctrinâ, & ſanc

t

ate præditis nonnulli inter ſcribendum errores obrepſerint, cùm nihil ſit ex omni parte beatum, nec aliquid tàm felix, cui non ſint ſuæ additæ labes. Sol ipſe, quo nihil ſplendidius occurrit aſpectui, ſuas plerumque umbras, ſua patitur deliquia. Undè merito Baronius ad annum Chriſti 83. num. 223. ait: *Haud facile eſt invenire aliquem rerum Eccleſiaſticarum tractatorem, qui, quantumlibet titulo ſanctitatis, atque doctrinæ effulſerit, non ſit erroris alicujus arguendus*.

D. Si ita ſit, nihil profectò gratiùs, ac utiliùs mihi accidere poteſt, quam ſi velis hìc obiter iſtos indicare errores, in quos lapſi ſunt antiqui Patres & Scriptores Eccleſiaſtici trium priorum Eccleſiæ ſæculorum, ne videlicèt legendo illorum Opera à veri tramite deflectam, & lolium cum tritico promiſcuè, ac temerè confundam.

M. Hæretici, ut videre eſt apud Pſeudo-Miniſtrum Dallæum in duobus libris quos edidit *de vero uſu Patrum*, ſolent Sanctis Patribus, quorum authoritatem parvi faciunt, multos affingere errores, à quibus tamen vehementèr alieni fuerunt. Aſt Catholici Doctores, licèt vindicent Sanctos Patres à pluribus erroribus, quos ipſis Hæretici perperam impingere audent, ultrò tamen fatentur, aliquot nævos & errores reperiri in ſcriptis Sanctorum Patrum, & Scriptorum Eccleſiaſticorum, ita ut, ſi quis aliter ſapit, inquit Melchior Canus loco mox à me laudato, nec ſanis conſiliis acquieſcit, hic non ſanctorum religione, ſed ſui ipſius amore capiatur, & ſub veterum nomine novas opiniones invehere conetur. Tuæ igitur utilitati ut proſpiciam, brevitèr hìc nævos ſubiiciam & errores, quos in

Operibus Patrum, & Scriptorum trium priorum Ecclesiæ sæculorum Catholici Theologi observarunt.

In primis *Papias*, qui fuit Scriptor primi sæculi, originem dedit errori de Millenario post Resurrectionem in terris Christi cum Sanctis futuro Regno. *S. Justinus* præter illum errorem, qui ipsi cum Papia, & nonnullis aliis Patribus communis est, videlicèt de Sanctorum beatitudine usque ad ultimum Judicii diem procrastinanda, & de Millenario in terris Christi Regno, sensit insuper Apologia 1. cap. 44. Angelos prævaricatores consuetudinem stupri cum mulieribus habuisse, & in hoc situm esse illorum peccatum. *S. Irenæus* suos itidem habuit nævos; nam præter fabulam de Millenario in terris Christi Regno, quam lib. 5. adversùs Hæreses stabilivit, docet præterea lib.2. cap.39. Christum Dominum suum prædicandi ministerium exorsum fuisse, & Cruci esse affixum post quadragesimum, aut quinquagesimum ætatis suæ annum, quod certè cum Evangelio minimè quadrat. *Clemens Alexandrinus* non solùm in hoc lapsus est, quod lib. 1 Stromatum ait Christum uno tantùm anno prædicasse, quæ sententia minùs Historiæ Evangelicæ consona est, sed etiam in hoc erravit, quod lib. 6 Stromatum asserit, Christum ad Inferos descendisse, & sua prædicatione eos ad fidem convertisse, qui apud Gentes, Philosophiâ duce, rectè vixerunt: Quæ opinio ab errore excusari non potest. Cl. tamen *Antonius Arnaldus* Doctor Sorbonicus in libro, quem gallicè edidit: *de la necessitè de la foy en Jesus Christ pour etre savvè*, S. Clementem Alexandrinum, sicut & S. Justinum egregiè vind-

ca

cat ab illo errore, quem ipsis Causabonus, & Montacutius affingunt. *Tertullianus* præter Montani Hæresim, quam amplexus est, multis sese implicuit erroribus. Primò, in hoc turpiter erravit, quod Animam corpoream esse dixerit, eamque ex traduce fieri senserit in libro, quem edidit, *de Anima*. Secundò, in hoc erravit, quod Justorum animas ante diem Judicii in Cœlo recipi negaverit, & Regnum Christi per mille annos in terris post Resurrectionem futurum asseruerit. Tertiò, Hæreticos omnes rebaptizandos esse docuit Tertullianus, secundas nuptias, tanquàm stupra damnavit, & fugam in persecutione licitam esse negavit, aliosque profudit errores tàm in libris, quos in Hæresi, & contrà Ecclesiam lucubravit, quàm in libris, quos in gremio Ecclesiæ adhuc constitutus, & pro ejus defensione conscripsit. Quapropter, mirum non est, quod Gelasius Papa in Concilio LXX. Episcoporum Romæ habito Opuscula Tertulliani Apocrypha declaraverit, & quod S. Hieronymus hæretico Helvidio locum Tertulliani citanti, non aliter responderit, quàm his verbis: *De Tertulliano non aliud dico, quàm hominem Ecclesiæ non fuisse*. Idem judicium proferendum esse censeo de Origene, cui ab antiquis Scriptoribus multi tribuuntur errores. Primò quippè asseruit lib. I. *Periarchon*, seu *de Principiis*, Filium Dei Patre, & Spiritum Sanctum Filio esse minorem. Secundò, circumscriptam, ac finitam esse Dei potentiam effutiit cap. 2. lib. 2. Periarchon. Tertiò, docuit hominum animas ante corpora esse creatas & tunc fuisse cœlestes virtutes, quæ deindè ob peccatum, quo se contaminarunt, animæ evaserunt, quæ in corpora, velut in carce-

res quosdam supplicii causâ immissæ sunt. Quartò, Animam Christi præextitisse itidem dixit, unitamque fuisse Verbo Divino ante Incarnationem, & Generationem ex Beata Virgine. Quintò, Christi Passionem Dæmonibus ipsis profuturam, quin, & Christum Dominum in futuro sæculo pro Dæmonibus, sicut pro hominibus, Crucifixum iri somniavit. Sextò, futuram aliquandò Diaboli salutem, & Dæmonum, impiorumque hominum suppliciis finem tandem impositum iri affirmavit. Septimò, existimavit, Animas Sanctorum à virtute ad vitium rursùs dilabi posse, quod cùm fecerint, in crassioris corporis carcerem esse detrudendas. Denique, de resurrectione corporum pessimè sensit Origenes. Ignem Inferni, sicut & narrationem Mosaicam de Paradisi Terrestris consitione ad sensum purè allegoricum detorsit. Astra esse animata putavit, & humani liberi arbitrii vires plus æquo extollendo, divinorum auxiliorum vim, & necessitatem sustulit. Quò fit ut erroribus Pelagianorum, & Semipelagianorum præluserit. Hæc tibi sufficere debent ad detegendos nævos, & præcavendos errores, qui reperiuntur in Operibus Patrum, & Scriptorum Ecclesiasticorum, qui in tribus primis sæculis floruerunt. Nec enim necesse arbitror, te iterùm monere, ut inter legendum S. Cypriani Opera abstineas ab errore de rebaptizandis Hæreticis, quem S. ille Doctor cum Firmiliano, aliisque Orientalibus Episcopis communem habuit, quemque damnavit Ecclesia, pro qua martyrium passus S. Cyprianus labem hujus erroris suo sanguine lavit.

D. Præclarè quidem hactenùs doctrinam

pri-

primorum Chriſtianorum expoſuiſti, & ex nævis, ſeu erroribus, in quos antiqui Patres, & Scriptores Eccleſiaſtici lapſi ſunt, probè intelligo, illos maximâ cum reverentiâ, ſed cum delectu tamen, & judicio à nobis eſſe legendos. Perge nunc, quęſo, eadem brevitate cum claritate conjunctâ diſſerere de diſciplina, quæ tribus primis Eccleſiæ ſæculis obtinuit.

M. Non eadem eſt diſciplinæ, & Eccleſiæ doctrinæ conditio. Doctrina quippè Eccleſiæ, ut nox diximus, nec temporum viciſſitudine, nec locorum diſtantiâ mutari poteſt, aut interpolari, ſed planè invariabilis jugiter perſeverat. At, versâ vice, non eadem ſemper viguit exterior in omnibus Eccleſiis Diſciplina, quia mutationi obnoxia eſt, & pro varietate temporum variare poteſt, quamvis ſpiritus Eccleſiæ in antiquæ obſervatione diſciplinæ idem perpetuò ſit, fixus planè & immobilis conſiſtat. Diſciplina, quæ in tribus primis Eccleſiæ ſæculis viguit, ſimplex erat, eique ſola Chriſtianorum pietas aliquem conciliabat ſplendorem. S. Juſtinus in Apologia, quam ipſe Ethnicis Imperatoribus circà medium ſæculum ſecundum obtulit, diſciplinam, quam Chriſtiani, ſuo, deſt, crudeliſſimo ſævientium perſecutionum tempore, ſuis in conventibus obſervabant, ſic deſcribit. Primò, Chriſtiani, inquit ille, *Sinaxim agunt die qui Solis dicitur*, ſeu *Dominica*. Secundò, *omnes qui in Oppidis, vel Agris morantur, conveniunt in eumdem locum*. Qui locus, cum necdum extructa eſſent Chriſtianorum Templa aut Eccleſiæ, domus quędam privata eſſe debebat. Tertiò, coactis omnibus, *Commentaria Apoſtolorum, vel Propheta-*

rum scripta leguntur. Quartò, post lectionem Præses de iis, quæ lecta fuerunt, sermonem ad Populum habet: *Is, qui præest, admonet, & hortatur, ut ea, quæ lecta sunt, bona imitemur*. Quintò, *sermone facto, tùm surgimus omnes, atque comprecamur*. Sextò, *sub finem precum nos inter nos osculo salutamus*. Septimò, *ei qui præpositus est fratribus, panis offertur, & poculum aqua, & vino temperatum*. Octavò, *ex iis, quæ cùm gratiarum actione consecrata sunt, unusquisque participat, eademque ad eos, qui absunt, Diacono dantur perferenda*. Defervescente persecutione, primi Christiani frequentissimè, & fermè quotidiè sacrâ Eucharistiâ pascebantur, sed vitam, moresque suos ad omnem pietatem, & Evangelii normam summo studio exigere satagebant, ut cœlestem illum panem, qui est cibus grandium, mererentur cum fructu accipere. Post participatam Eucharistiam, Christiani, qui convenerant, Pauperes simu & Divites, Agapas, seu convivia in Ecclesia agitabant. Infantibus etiam lactentibus administrabatur Eucharistia, eorumque infundebatur ori Christi sanguis de sacro Calice. Dum grassabantur persecutiones, in manus Laicorum dari solebat sacro sancta Eucharistia; quibus liberum erat eamdem ad proprios lares deferre, & privatim asservare. Festos dies Paschæ, Pentecostes & Natalis Domini magna cum solemnitate celebrabant primi Christiani; diebus autem Dominicis à Paschate usque ad Pentecosten Deum stantes orabant. Signum Crucis sæpissimè in fronte pingebant, dumque suas fundebant preces, faciem ad Orientem ut plurimum obvertebant, & hac de causa Ecclesiarum situs tunc temporis ita disponebantur, ut ad Orientem spe-

cta-

:arent. Rarus erat in primis tribus Ecclesiæ sæcu-s Imaginum usus, tum quia in Christianam Reli-ionem exardescebat Gentilium furor, tum quia :iam plenis adhuc velis Gentilium erga Idola fere-atur superstitio, à qua Fidelium animos avocare ecesse erat. Simplex, & absque ullo ornatu erat ic locus, in quo primi Christiani suos conventus gebant. Pro mortuis preces, & sacrificia offere-ant: Sanctis Martyribus, quorum precibus ho-nines in terris apud Deum juvari non dubitabant, ota nuncupabant, eorumque martyrii, seu pas-onis diem cum singulari lætitiæ significatione sin-ulis annis recolebant, ut videre est in Actis pri-orum Martyrum editis à doctissimo *P. Ruinart* ong. S. Mauri Benedectino.

Circà administrationem Baptismi hanc disci-linam observabant primi Christiani. In primis, aptismi Candidati, seu aspirantes ad Baptismum, ui *Catechumeni* dicebantur, in duplici erant diffe-entia, *Audientium*, scilicèt & *Competentium*. *Au-ientes* appellabantur hi, quibus differebatur Bapti-nus, donec melius essent dispositi, & pleniùs My-eria Fidei edocti. *Competentes* erant illi, qui Pre-byterorum curâ jam sufficientèr mysteriorum no-itiâ imbuti, scriptis eorum nominibus præpara-antur pietatis & bonorum operum exercitio ad acramentum suscipiendum. Ad hos diriguntur . Augustini sermones. Secundo, Baptizandi sacris ndis ter immergebantur, cum invocatione San-tissimæ Trinitatis, illisque eædem penè adhibe-antur cæremoniæ, quæ modò in Ecclesia sunt usi-atæ, nimirùm Cathechismi, Exorcismi, Insuffla-iones, Unctiones Verticis, Scapularum, & Pecto-

ris, impositio manuum Sacerdotis advocantis, & invitantis Spiritum Sanctum, quarum Cæremoniarum Mysteria exponunt antiqui Patres, præsertim Tertullianus in libro de Baptismo, & S. Cyrillus Hierosolymitanus in Cathechesibus. Tertiò, lac & mel gustandum Baptizatis præbebatur. Quartò tempora Baptismo, citrà necessitatis casus, præfinita erant Sabbatis, seu pervigiliis Paschæ, & Pentecostes. Hos ritus circà administrationem Baptismi Ecclesia in tribus primis sæculis observabat sed in eos, qui post susceptum Batisma in aliquod grave, & publicum delictum erant prolapsi, sever disciplinâ animadvertebat; illos siquidem in ordinem pœnitentium redigebat, diutinis in pane, & aqua jejuniis, orationum frequentiâ, crebris vigiliis, omnium deliciarum abdicatione, aliisque id genus asperitatibus exercebat. Nuptias, convivia, balnea & hominum congressus ipsis vetaba neque ipsis arma deferre, aut militare permittebat, nec eis pacem, aut reconciliationem indulgebat, donec quatuor celebres classes, seu stationes fuissent emensi.

D. Quid, amabo, sibi volunt quatuor ist classes, seu stationes, quibus, juxtà antiquam Ecclesiæ disciplinam, addicebantur illi, qui po susceptum Baptisma grave aliquod crimen commiserant.

M. Veteres Patres, sed præcipuè Gregori Neocæsariensis, & Basilius Magnus in suis Pœnitent. Canonibus, quatuor publicè Pœnitentium distinguunt ordines. In primo degebant hi, q *flentes* appellabantur, quique à foribus Ecclesiæ a cebantur, ut ad humum abjecti, sub dio, aut s

te

em in vestibulo, preces & lachrymas funderent, ullis induti vestibus, cinere conspersi, saccis, & iliciis cooperti. In secundo ordine erant *Audientes*. In tertio *prostrati*. Et hi tàm secundi, uàm tertii ordinis Pœnitentes intrà fores Ecclesæ admittebantur, atque in ea parte navis versaantur, quæ *Narthex* dicebatur; sed cum Catechuenis ante Missæ Offertorium foras expellebantur. n ultimo Pœnitentium ordine erant *Consistentes*, ui unà cum fideli Populo ad finem usque Sacrificii n Ecclesia perstabant, Eucharisticâ tamen Communione privabantur. Juxtà igitur gravitatem riminis, quod quis post susceptum Baptisma paraverat, in his quatuor publicè Pœnitentium ordinibus, seu classibus, aut stationibus pœnitentiam sibi ab Ecclesia impositam peragere debebat. xempli gratiâ, S.Basilius in suis ad Amphilochium Canonibus præscribit *Mœchis* annos Pœnitentiæ publicæ quindecim, quatuor nimirùm in ordine *Flentium*; quinque in ordine *Audientium*; quatuor, in rdine *Prostratorum*; reliquos duos, in ordine *Consistentium*. Quo expleto publicæ pœnitentiæ annoum cursu, ad reconciliationem & Eucharistiæ participationem admittebantur.

D. Terret me profectò tàm severa antiquæ Ecclesiæ erga peccatores disciplina, sed an fuerit ubique observata, vel utrùm tàm dura ista, ac laboriosa pœnitentia Clericis in aliquod grave delictum lapsis fuerit, perindè ac Laicis, imposita? mox à te perdiscere vehementèr cupio.

M. Fuerunt quædam particulares Ecclesiæ, quæ rigidiorem erga lapsos disciplinam sectantes, nis, qui, post Baptisma susceptum, in idololatriam,

vel-

vel homicidium, aut adulterium inciderant, pacem, & communionem Ecclesiasticam etiam in morte omninò denegabant; sed remissâ paulatim hac severiore disciplinâ, primò adulteris, & homicidis, deindè idololatriæ crimine reis pacem, & reconciliationem sive in morte, sive post decursum præfixum publicæ pœnitentiæ stadium indulserunt. Quod spectat pœnitentiam Clericorum, distinguendum est inter Clericos majores, ac minores. Majorum Clericorum nomine, Episcopi, Presbyter. & Diaconi intelliguntur, & hi majores Clerici tribus prioribus Ecclesiæ sæculis publicæ pœnitentia legibus ex Ecclesiæ disciplina subditi erant, sicut evincit doctissimus Joannes Morinus lib. 4. de Pœnitentia cap. 12. variis antiquorum Patrum, Tertulliani, Cypriani, aliorumque locis. Post tertium verò Ecclesiæ sæculum pœnitentia publica Clericis majoribus ex Ecclesiæ disciplina non amplius imponebatur; si eam tamen pietatis & humilitatis ergò postularent, Ecclesia illos pœnitentiæ publicæ addicebat, vel eos in Monasterio recludebat, ut toto vitæ suæ tempore pœnitentiam agerent, & laicalem dumtaxàt Communionem susciperent. Alios Clericos minores non secus ac Laicos pœnitentiæ publicæ fuisse addictos, constat e benè multis Hist. Ecclesiasticæ monumentis, qua hìc adducere necesse non est. Hi, qui aliquand pœnitentiâ publicâ perfuncti erant, Clericali Ordini nunquàm adscribi poterant. Pœnitentia publica semel dumtaxàt in vita concedebatur, und illi, qui actâ publicè pœnitentiâ, in eadem, ve nova crimina relabebantur, ad quæ expianda publicâ pœnitenti opus esset, secundùm Ecclesiæ le

ge

:s publicæ pœnitentiæ non ampliùs ſubdebantur. æreticos, vel diſciplinæ Eccleſiaſticæ oſores; t perturbatores, aliosque projectæ conſcientiæ mines excommunicationis fulmine percellebat cleſia, & illis, qui per ſuos Epiſcopos à ſocietate delium erant ſegregati, communionem ubique negabat.

D. Quoniam de Clericis majoribus, ac mi-oribus ſermonem obiter injeciſti, vellem, ut ube-ùs hìc explicares, quinam eſſet in primis Eccleſiæ mporibus Eccleſiaſticorum Ordinum numerus? iam diſciplinam antiqua obſervaret Eccleſia circà ectionem Miniſtrorum? quænam eſſent eorum ficia, jura, privilegia, & prærogativæ? quan-o nam cœperit Monachorum, & ſacrarum Virgi-um inſtitutum? Poſtremò, quænam jejunia obſer-arent primi Chriſtiani?

M. De his omnibus fusè juxtà ac diſertè diſ-rit Cl. Pater *Thomaſſinus* Congr. Oratorii Presby-r in libris, quos edidit *de Eccleſiaſtica diſciplina*. erùm, quia fortè ejusmodi libros vel ad manum on habes, vel eos legendi tibi non ſuppetit tem-us, rem totam breviter ipſe conficiam. In pri-is, convenit inter omnes Theologos, Epiſcopa-um, ſeu Presbyteratum & Diaconatum eſſe Sa-ramenta divinitùs inſtituta, ac ſubindè ſacros il-os Ordines jam inde à primis Eccleſiæ ſæculis in-aluiſſe. Præter Ordinem Diaconorum, queis ſa-rum miniſterium baptizandi, Evangelium legen-i, & ſanguinem Chriſti, Sacerdote abſente, aut bente, populo diſpenſandi conceſſum erat, in-itutæ fuerunt in primis Eccleſiæ ſæculis *Diaconiſ-e*, quæ, antequàm annum ætatis ſuæ ſexageſimum

atti-

attigissent, ad id muneris eligi non poterant, & quibus provincia instruendi fœminas sacro Baptismi fonte abluendas erat præcipuè demandata. De Súbdiaconatus autem, & aliorum quatuor inferiorum Ordinum, scilicèt Acolythatus, Exorcistatus, Lectoratus, & Ostiaratus institutione, & antiquitate lis adhùc apud Theologos sub Judice est quam hìc dirimere non est mei præsentis propositi. Tonsuram verò non esse Ordinem, sed meram præparationem, seu prælusoriam cæremoniam ad Ordines suscipiendos ab Ecclesia institutam concors est omnium Theologorum sententia. In electione suorum Ministrorum Ecclesia in tribus prioribus sæculis maximè satagebat, ut hi, qui moribus, & doctrinâ cœteris eminebant, præficerentur Ecclesiis, & in sacris eorum Ordinationibus & Electionibus necessarium esse judicabat plebis Christianæ circà vitam, & mores cujuslibet ordinandi, vel eligendi Ministri testimonium, & consensum vel prævium, vel concomitantem, vel subsequentem. *Prævium* quidem, cùm desiderium suum de alicujus Clerici ordinatione, vel electione plebs Christiana significabat: *Concomitantem*, cùm electioni præsens erat plebs Christiana, & suffragabatur: *Subsequentem*, cùm Episcopum ad directum maximâ veneratione, gratoque animo excipiebat. Episcopi, qui Presbyteris Superiores erant, ab aliis Episcopis per manuum impositionem inaugurabantur. Presbyteri verò per impositionem manuum Episcopi & Cleri consecrabantur. Episcopi & Metropolitæ instituti sunt ad normam, & partitionem veteris Imperii Romani. enim, ut appositè observat doctissimus *Petrus d*

M

arca Archiepisc. Parisiensis lib. 4. *de Concord. Sa-rd. & Imperii* cap.1. §.31. *Cùm in Imperio Provin-e contributæ essent cuidam Civitati primariæ, quæ etropolis dicebatur, apud quam Magistratus subje-orum causas judicabant, & quò propterea Populi equentius conveniebant, quod singulari quodam ju-Civitates à Matrice penderent. Apostoli itidem Epi-pos in Civitatibus constituerunt, eo videlicèt ordi-, ut penderent ab Episcopo in Metropoli, sive Urbe maria*. In tribus autem majoribus Imperii Ro-ani Civitatibus, videlicèt Romæ, Alexandriæ, Antiochiæ institutæ sunt tres potissimæ dignita-Ecclesiæ, & præcipuæ Sedes Patriarchicæ, quæ ut amplissimâ jurisdictione, ita & maximis pri-egiis erant condecoratæ. Ecclesia tamen Roma-omnium aliarum mater, à S. Petro fundata, ncipem locum, seu Primatum ex jure divino nper obtinuit, illiusque Episcopus tamquàm Vi-ius Christi, caput visibile Universalis Ecclesiæ, ctor, & Pastor omnium fidelium suam in tota lesia jurisdictionem exercuit; ab aliis Orbis ristiani Episcopis sæpiùs consulebatur, ejusque ponsa tùm in doctrina, tùm in disciplina maxi-cùm veneratione excipiebantur. Conciliorum neralium definitionibus, velut certissimis fidei ulis primi Christiani obtemperabant, & illis, latâ excommunicationis sententiâ è gremio Ec-iæ erant expulsi, nullum ad salutem æternam tum patere posse constanter affirmabant. Presby-i non habitu, ac veste, sed vitæ meritis, ac ctimoniâ à Laicis discernebantur. Gratis admi-rabant Sacramenta, nec Decimas exigebant, sed perindè ac Episcopis ad vitam honestè susten-

tan-

tandam populus bona ſuppeditabat, quorum adm
niſtratio erat penes Epiſcopum. Oblationes, qu
fiebant, in uſum pauperum cedebant. Paſtores i
ſuis obeundis muniis vigilantiſſimi erant, & à gr
ge ſibi commiſſo, nonniſi ægrè, ac ſumma urgen
te neceſſitate divelli ſe patiebantur. Tranſlationu
Epiſcoporum ab una ad aliam Eccleſiam pinguior
captandi beneficii, vel ambitionis fovendæ cauſa
ne minimum quidem in tribus primis Eccleſiæ ſ
culis apparet veſtigium. Presbyteris in Eccleſia
Græca licitum erat uxores, cum quibus ante ord
nationem inierant matrimonium, retinere; ſ
poſt ordinationem nuptiæ erant ipſis prohibita
Matrimonia coràm Presbyteris celebrabantu
Quamvis Monachorum inſtitutum in tribus prio
bus Eccleſiæ ſæculis necdum cœpiſſet, non deera
tamen inter Chriſtianos cùm mulieres, tùm vi
qui ſive in Civitatibus, ſive in ſolitudine ab om
hominum ſocietate ſecreti vitam cœlibem de
rent, auſteram, à terrenis curis expeditam, & ſ
Deo mancipatam. Fuerunt etiam in tertio Eccle
ſæculo multæ puellæ, quæ Mundo nuncium pl
remittentes perpetuæ virginitatis votum Deo n
cuparunt. Legem abſtinentiæ à ſuffocato, à ſ
guine, & ab Idolothytis, necnon ante Paſcha
jejunium, quod, juxtà antiquam Eccleſiæ diſci
nam, erat quadraginta dierum ac veſperè t
tummodò ſolvebatur, primi Chriſtiani ſummâ
ligione obſervabant. Quartâ, & ſextâ feria,
diebus Mercurii, & Veneris, fieri ſolebant Stat
nes, quibus annexum erat antiquitùs jejunium,
publicâ quidem lege Eccleſiis omnibus indictu,
ſed communi Fidelium uſu, ac pietate frequen
tu

ım. *Stationis* autem nomine intelligitur Religioım Christianorum officium, quo certis diebus ad lartyrum sepulchra convenientes, atque ibi stam ab exortu Solis orationibus, hortamentis, saarum lectionum interpretationibus vacantes, & juni ad horam usque nonam perstabant. Horâ ıtem nonâ post Eucharistiam & pacis oscula, conntus, & jejunia solvebant. Diebus Dominicis, à Paschate usque ad Pentecosten à jejunio primi hristiani omninò abstinebant. Corpora defunorum non comburebant, sed humo injecta congebant. Hæc sunt præcipua veteris disciplinæ cata, quæ tribus primis Ecclesiæ sæculis fuerunt à hristianis accuratè observata.

D. Multa paucis complexus es, totamque sciplinam Ecclesiæ, quæ tribus primis sæculis guit, delibasti, ac dilucidè explanasti. Nunc perest, antequàm Colloquio nostro finem impomus, ut Doctrinæ moralis, quam primitiva teit Ecclesia, ac primorum Christianorum vitæ evem hic descriptionem exhibeas.

M. Christiana Religio, sicut in doctrina sibi Christo Domino tradita, ita & in disciplina moli, quam sacrum præscribit Evangelium, omniinvariabilis est, nec vicissitudine temporum, aut rietate locorum mutari unquàm potest. Hinc, amvis omni ævo nonnulli fuerint Christiani, qui tiis indulgentes, mores suos ad normam Evanlii exigere non multùm curaverint, nullus tamen ter illos in tota retrò antiquitate temporum rertus est (si paucos excipias hæreticos, qui falso ıristianorum nomine censentur) qui eò temeritis proruperit, ut sanctissimas Evangelicæ Moralis

lis regulas convellere, aut labefactare præsumpse-
rit. Nulla igitur unquàm in Ecclesia circà Ethices
Christianæ doctrinam orta est contentio, sed ea
potius præcipua primorum Christianorum cura
fuit, ac sollicitudo, ut vitam Christi, in quo uno
insunt benè ac beatè vivendi rationes, præ ocu-
lis semper haberent, & ad virtutis regulam pro
prios affectus componentes, divinam quamdam in
se ipsis exprimerent vivendi formam, omnibus sui
numeris absolutæ probitatis, cœterarumque id ge
nus Christianarum virtutum præbentes exempla.

Dies profectò me deficeret, si hìc congerere
atque singillatim explicare vellem omnia puriori
Moralis Christianæ principia, quæ Sancti Patre
trium priorum Ecclesiæ sæculorum passim in su
Operibus docent, & ad illorum praxim singulo
fideles vehementer adhortantur. Pauca ex mult
in præsentia seligam, quæ tamen ad Moralis Chr
stianæ commendationem abundè sufficere pot
runt. In primis, antiqui Patres non solùm anim
bant Fideles ad observationem præceptorum D
calogi, sed eorum etiam animos ad perfectiora
adimplenda Christianæ Moralis documenta ince
debant, videlicèt ad peragendum Deo gratis
mum cordis Sacrificium, ad dilectionem Dei sup
omnia, sine qua nemo, quantocumque timore
servili agatur, potest evadere justus: ad consta
tem omnium suppliciorum, quin & ipsius mort
tolerantiam, potius quàm vel levissimam occasi
nem darent, quâ Religionem coràm tyrannis e
rare, vel tantillùm contemnere viderentur. Ill
insuper monebant, hoc præcipuum esse Christia
officium, ut non putet se sibi natum esse, sibiq

vi

:vere velit, sed quidquid habet, aut est, Deo onorum omnium auctori ferat acceptum, omniaue sua bona omnibus existimet esse communia; ngulis ex animo benè velit, benè precetur, beè faciat, neque noceat commeritis, sed prosit imierentibus; omnium commodis perindè ac suis dgratuletur, omnium incommodis, non secus uàm suis, indoleat. Persuadebant divitibus, ut bhorrerent à spectaculis, à comœdiis, ab insanis, : illicitis voluptatibus, quæ æternis cruciatibus iendæ sunt, & ut solâ conscientiâ recti contenti, eque honores, neque opes, neque reliqua voluilis fortunæ commoda desiderarent, sed suas poiùs in pauperes opes profunderent, quæ aliòqui ırcinæ sunt, quibus onusti divites nec possunt per rctam viam Christum nudum sequi, nec per ostium umile intrare in Regnum Cœlorum. Hortabanır singulos Fideles, ut subvenirent oppressis, sucırrerent pupillis, infirmos solarentur, egenos ıblevarent, viduas protegerent, captivos propter :hristum in carceribus detentos frequenter visitaent, Magistratibus, & Principibus subditi essent, : cum omnibus amore, mansuetudine, & benefiio certarent. Præcipiebant mulieribus, ut suos iros diligerent; viris, ut suis itidem uxoribus nutuum rependerent amorem; filiis, ut parentius obedirent; parentibus verò, ut suorum filioum vitiis non indulgerent, sed eorum animis jam ıdè ab incunabulis optimas opiniones, & sanctissiıas leges insererent, insculperentque, propterea uod nihil vel altiùs insidet animo, vel hæret teaciùs, quàm quod rudibus inditur annis. Comıendabant impensè omnibus Pastoribus zelum, &

charitatem ergà Fideles, qui eorum curæ erant concrediti; ac vicissim singulis Fidelibus obedientiam, ac debitam ergà suos Pastores reverentiam imperabant. Uno verbo, antiqui Patres perfectiores legis Evangelicæ regulas cunctis Christianis præscribebant, & ut ad illarum normam, vitam, moresque suos dirigerent, maximoperè adnitebantur. Hinc est, quod hæc sanctissima Christiana moralis Præcepta non in ore dumtaxat, vel in scriptis primorum Christianorum relucerent, sed in eorum vita, & actionibus expressa amorem, ac venerationem omnium ipsis conciliarent.

D. Siste, precor, & ausculta tantisper difficultatem, quæ meum subiit animum. Dicebas modò, si benè memini, Doctrinam moralem nullâ vicissitudine temporum, aut varietate locorum mutari unquàm posse; & tamen dum confero Doctrinam moralem hujus ætatis Theologorum cum scriptis antiquorum Patrum, & mores horumce temporum cum vita, & moribus primorum Christianorum, quos mox graphicè descripsisti, longum latumque discrimen invenio, facilèque adducor, ut credam Doctrinam moralem, quæ apud primos Christianos obtinebat, jampridem evanuisse. Proh dolor! pullulant quotidiè, fungorum instar, moderni Casuistæ, qui bonum dicunt malum & malum bonum; dulce faciunt amarum & amarum dulce; lumen faciunt tenebras & tenebras lucem; milleque distinctiones excogitant ad pulvillos consuendos sub cubitis hominum, & ad excusandas excusationes in peccatis. Quî potest tot inter corruptelas Ethica Christiana avitam puritatem conservare? Jam verò corruptissimos esse Christianorum mores

he-

u nimium! experimur. Quandò enim vera protas despectior? quandò sic in pretio habitæ divitæ undecùmque partæ? quo unquàm sæculo luxus utior? quandò usuræ, simoniæ, stupra, adulria, cœteraque id genus crimina vel latiùs paerunt, vel impunitiora fuerunt, vel minus inobro? non video igitur quâ ratione dici possit, oralem Christianam invariabilem esse, quæ tan postremis hisce temporibus gravissimam clam, & tantùm non integrum exterminium passa letur.

M. Tentarunt, sat scio, nihilque non moliti it moderni quidam Casuistæ, ut integritatem oralis Christianæ, fluxis, & ad quam volueris tem flexilibus regulis, corrumperent; sed eom conatus, artes, & machinæ ad nihilum recirunt, & natalitiis tenebris damnatis eorum lis, qui erroribus scatebant, Christianæ Moralis ritatem sartam tectam conservarunt Summi Ponces, & Episcopi, præsertim Ecclesiæ Gallica-, quorum splendentem in illis, quas adversùs pentes istas laxitates vulgaverunt, censuris, doinam, vigorem, & eloquentiam tota posteri mirabitur. Quod spectat mores Christianorum, eor, multò majorem esse nunc turbam malorum, àm bonorum Christianorum, ac subindè paucos e Christianos, qui vivant juxtà præcepta Mora- Evangelicæ, quæ tamen sancta, & integra, asi lilium inter spinas æternum permanebit, non us ac sanctitati, quæ veræ Ecclesiæ nota est, ofere nunquàm poterit flagitiosa multorum Chrianorum vita. Tu igitur, charissime Discipule, li unquàm in malis conformari huic sæculo, sed

reformare in novitate ſenſus tui, ut probes non quæ vulgò ſequuntur homines, ſed quæ ſit voluntas Dei bona, & beneplacens, & perfecta. Periculo proximus es, planèque labaſcis, ſi circumſpectare cœperis quid agant plerique, ſi captare quid ſentiant. Tu, cùm ſis vitæ, ac lucis filius, ſine ut mortui ſepeliant mortuos ſuos, & cœci cœcorum duces ſimul in foveam abeant. Chriſtus non dixit: *Ego ſum conſuetudo*, ſed: *Ego ſum veritas*. Cave ne unquàm ab exemplari tuo Chriſto cordis oculos dimoveas. Non errabis, veritatis ductum ſequens: non impinges in tenebris, poſt lumen ambulans: hoc prælucente, ſi fucata bona à veris, ſanam, & genuinam doctrinam à falſa, & ſpuria ſecreveris, horrebis profectò, non imitaberis, nunquàm ſequêris cœcitatem multitudinis, ſed ſecurus ac totus purioris moralis Chriſtianæ præcepta jugiter obſervabis. Ad hanc regulam ſi ſtudia & actus omnes tuos, ut par eſt, excuſſeris, nec à via recta aberrabis, neque rem ullam in vita aut facies, aut patieris, quæ non tibi vertatur in materiam pietatis. Hoc ſalutare conſilium fac ut animo tuo penitiùs infigas, dum interim ipſe Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ trium priorum ſæculorum coronidem imponam.

HISTORIA ECCLESIASTICA

IV. Ecclesiæ Sæculi.

Variis Colloquiis digesta.

HIstoriam quarti Ecclesiæ sæculi sex Colloquiis absolvam. In primo, Statum Ecclesiæ exhibebo. In altero Schismata, & Hæreses, quæ in quarto sæculo in Ecclesia emerserunt, recensebo. In tertio, agam de Conciliis, quæ ad tollenda Schismata, configendasque Hæreses eodem in sæculo variis locis celebrata sunt. Quartum erit de Viris illustribus, qui quarto Ecclesiæ sæculo doctrinâ, vitæque sanctimoniâ floruerunt; ibidemque eorum genuina Opera à dubiis, & adulterinis accurato Criterio secernam. In quinto, describam seriem Episcoporum, qui hoc in sæculo præcipuas Ecclesiæ Sedes occuparunt. In postremo, perstringam Doctrinam, Disciplinam, & Moralem Christianorum quarti Ecclesiæ sæculi. His sex Colloquiis absolvam Historiam quarti sæculi, in quo Ecclesia, dirâ, si qua unquam fuit, persecutione, *Diocletianea* videlicet, & infestis Donatistarum, & Arianorum Hæresibus exagitata, novam sub Imperatoribus *Constantino*, & *Theodosio* faciem induit, ac maximum suscepit Disciplinæ suæ incrementum.

COLLOQUIUM PRIMUM.

De ſtatu Eccleſiæ in quarto ſæculo.

D. QUo loco erant res Eccleſiæ in exordi quarti ſæculi.

M. A tempore *Gallieni* Imperatoris altâ pac fruebatur Eccleſia. Chriſtianis quidem infenſu fuit *Aurelianus* Imperator, nullum tamen adversù illos promulgavit Edictum, aut ſi quod publicavi effectu omninò caruit, nec executioni mandatum eſt. Sub aliis Imperatoribus *Aureliani* ſucceſſor bus, *Tacito* videlicèt, *Floriano*, *Probo*, *Caro*, *Car no*, *Numeriano*, pacis in ſinu quievit Eccleſia, qu etiam nulla fuit perſecutione turbata prioribus a nis Imperii Diocletiani, qui anno Chriſti 284. ad Ir perium evectus collegam ſibi adſcivit *Maximianur* dictum *Herculium* anno Chriſti 286. Diocletianu ſiquidem prioribus Imperii ſui annis faviſſe Chriſt nis teſtatur Euſebius lib. 8. Hiſt. Eccleſ. cap. 1. u quantam gloriam ante perſecutionem, quam mo Diocletianus anno vigeſimo Imperii ſui, hoc e anno Chriſti CCCIII. Religio Chriſtiana conſecut eſſet, indicans, ait: *Argumento eſſe poſſit Imper torum benignitas erga noſtros, quibus regendas eti Provincias committebant, omni ſacrificandi metu liberantes ob ſingularem, qua in Religionem noſtr affecti erant, benevolentiam. Quid opus eſt dicere iis, qui in Imperatorum palatiis verſabantur? Qu de Imperatoribus ipſis? qui domeſticis ſuis, eorumq uxoribus, liberis, ac ſervis, ea, quæ Religionis era*

rant, tàm verbis, quàm factis liberè exequendi co-am ſemetipſis poteſtatem dederunt, ipſis ob hanc fidei iæ libertatem gloriari, ac ſe oſtentare quodammodò ermittentes. Quibus verbis apertè innuit Euſe-ius, Chriſtianos ſub initia Imperii Diocletiani in antum excreviſſe numerum, ut etiam uxores, li-eri, ſervi, & domeſtici Imperatorum relictis ido-s, Fidem Chriſti palam, ac liberè profiterentur, ımque tum temporis majorem Imperii Romani artem, profligatâ Idololatriâ, ſubegiſſet Chri-iana Religio.

Diocletianus, & Maximianus per aliquot an-os Imperium Romanum ſoli gubernarunt, ſed ùm à barbaris, & tyrannis, multisque civium re-ellionibus fœdè laceraretur Imperium, neque tot ırbis ſedandis duo Imperatores pares eſſent, crea-ſunt duo Cæſares, ut tumultibus per diverſa loca xcitatis, faciliùs à pluribus provideri poſſet. Hi uo electi Cæſares, fuerunt *Conſtantius Chlorus* pa-er Conſtantini Magni, & *Galerius Maximianus* co-nomento *Armentarius*, eo quod olim Paſtor uiſſet.

D. Ægrè adducor ut credam, univerſam cclеſiam in prioribus annis Imperii Diocletiani ace in toto Imperio Romano potitam fuiſſe, ma-imè cùm in quibusdam Martyrologiis nuperrimè gerim, benè multos Chriſtianos ſub initium Im-erii Diocletiani martyrium in Galliis fuiſſe aſſos.

M. Crediderim ipſe, hanc pacem, quâ Chri-iani, juxta Euſebium, octodecim prioribus annis nperii Diocletiani potiti ſunt, ſpectaſſe dumtaxàt hriſtianos, qui habitabant in Oriente, ſed non

illos, qui in Occidente degebant. Legimus quip pè, ut optimè mox obſervaſti, in Martyrologii nomina Chriſtianorum, qui in Galliis ſub Diocle tiano mortem pro Chriſto oppetierunt, quorun certè martyrium referri non poteſt ad tempora il lius perſecutionis, quam Diocletianus in Chriſtia nos excitavit anno Chriſti 303. Tunc enim in Gal liis imperabat *Conſtantius Chlorus*, qui erga Chri ſtianos cùm eſſet benè affectus, non permiſit hanc Diocletiano motam perſecutionem locum habere in Galliis, ſicut diſertè teſtantur Lactantius cap.1 lib. de mortibus perſecutorum, & Euſebius cap.1 lib.8. Hiſt. Eccleſ. Præterea, *Maximianus*, à Diocl tiano dictus Cæſar, venit in Gallias ante perſecu tionem ab eodem Diocletiano motam anno 30 ibique Thebęorum legionem Diis ſacrificare detr ctantem, adhortatore S. Mauritio, decimavit pr mò, mox totam concidit in Agauni loco, undè i Sancti Martyres *Agaunenſes* ſunt dicti, quorum ſemper celeberrima fuit memoria in Eccleſia, ostendit doctiſſimus *Ruinartus* in Actis ſinceris pr morum Martyrum ex veteribus auctoribus, q eos ſub Agaunenſium, à loco martyrii, vel legi nis Thebeæ nomine appellarunt. Cùm igitur in Galliis Maximianus ſæviret in Chriſtianos, ant quàm Diocletianus ſuam anno Chriſti 303. perſ cutionem incepiſſet, neceſſariò dicendum eſt, Chi ſtianos in Galliis pace non fuiſſe potitos octodeci prioribus annis Imperii Diocletiani, ac proin Martyres, qui in Galliis, Diocletiano, & Max miano ſævientibus, paſſi dicuntur, martyrio af ctos fuiſſe initio Imperii Diocletiani, quandò vid licèt Maximianus dictus *Herculius*, jam Cæſar mi

sus est à Diocletiano in Gallias adversùs *Bagaudas*. Neque enim ulla antiqua Martyrum Acta reperire est, in quibus legatur viguisse in Galliis persecutionem, quando Constantius Chlorus in his imperabat, tempore scilicèt persecutionis, quam movit Diocletianus anno Christi 303. Persecutionem igitur, quam Diocletianus, & Maximianus Herculius anno Christi 303. excitarunt, quædam præcesserunt peculiares persecutiones in Galliis, & in aliis Provinciis, Urbibusque, præsertim Romæ; ubi *Sanctus Sebastianus* unà cum multis Christianis morti traditus est, & istæ peculiares persecutiones, quæ primis Diocletiani, & Maximiani Herculei annis excitatæ sunt, confundi minimè debent cum illa persecutione, quam iidem Imperatores anno Christi 303. concitaverunt. Quò fit, ut illa pax, quæ, juxta Eusebium, octodecim prioribus Imperii Diocletiani annis viguit in Ecclesia, spectet dumtaxàt Christianos, qui erant in Oriente, sed non illos, qui in Occidentis partibus, velut in Galliis, habitabant.

D. Quo pacto, quâve occasione moveri cœpit hæc in Christianos Diocletiani & Maximiani persecutio?

M. Hanc persecutionem adversùs Christianos *Galerius Maximianus* à Militibus incepit anno Christi 298. ut non tantùm Eusebius in Chronico de *Veturio* militiæ Magistro loquens, & in lib. 8. Hist. Eccles. cap. 1. & 4. sed etiam Lactantius cap. 9. & 10. lib. *de mortibus Persecutorum* disertè testantur. Galerius siquidem Maximianus à Diocletiano missus contrà *Narseum* Persarum Regem, qui ad occupandum Orientem magnis cum copiis inhia-

hiabat, victor cum præda, & manubiis ingentibus reversus, tàmque insigni victoria elatus Christianos persequi cœpit, ad id potissimùm instigatus pravis consiliis matris suæ, mulieris admodum superstitiosæ, & Deorum Montium cultricis, quæ ob conceptum adversùs Christianos plusquam Vatinianum odium, muliebribus querelis filium ad illos penitùs delendos instigabat. Galerius itaque Maximianus votis suæ matris obsecundans Christianos è palatio suo, & è militia expulsos privavit officiis, & *Veturio* militiæ Magistro mandavit, ut in Christianos acritèr sæviret, quod mandatum *Veturius* executus est anno Christi 298. Eodem itidem anno Diocletianus irâ in Christianos furens jussit, ut Diis sacrificarent non solùm hi Christiani qui sacris ministrabant, sed omnes, qui erant in palatio, & in eos, qui obedire nollent, verberibus animadverteretur, datisque ad Præpositos litteris districtè præcepit, ut etiam milites Christiani ad nefanda Deorum sacrificia cogerentur, & qui non paruissent, militiâ solverentur: *Hactenus*, inquit Lactantius loco mox laudato, *furor Diocletiani, & ira processit, nec ampliùs quidquam contrà legem, aut Dei Religionem fecit. At postea, Diocletianus*, ut ibidem refert Lactantius, *interiecto aliquo tempore* nempè quatuor annorum intervallo, *in Bithyniam venit hiematum*, in Urbem videlicèt Nicomediensem, quæ Sedes Regia erat, ad quam sub finem anni 302. se contulit, ibique universalem in Christianos persecutionem unà cum Galerio Maximiano, post habitum inter se per totam hyemem consilium, decrevit. Cœpit autem illa universalis Diocletiani persecutio die XXIII. Februarii anni Christi 303

sti 303. sicut invictè demonstrat doctissimus Valesius in Notis ad lib. 8. Hist. Eccles. Eusebii. De illo Christianæ Religioni funesto die loquens Lactantius cap. 13. libri de mortibus Persecutorum, quem modo præ manibus habeo, hæc scribit: *Ille dies primus lethi, primusque malorum causa fuit. Repentè adhuc dubia luce ad Ecclesiam* (Nicomediensem) *profectus cum ducibus, & rationalibus venit, & revulsis foribus simulachrum Dei quæritur, scripturæ repertæ incenduntur, datur omnibus præda, rapitur, trepidatur, discurritur. Veniebant Prætoriani acie structa cum securibus, & aliis ferramentis, & immissi undique, tamen illud editissimum paucis horis solo adæquarunt. Postero die* (videlicèt 24. Februarii) *propositum est Edictum, quo cavebatur, ut Religionis Christianæ homines carerent omni honore, ac dignitate, tormentis subjecti essent, quocumque ordine, aut gradu venirent, adversùs omnes actio caleret, ipsi non de injuria, non de adulterio, non de rebus ablatis agere possent, libertatem denique ac vocem non haberent. Quod Edictum quidam Christianus, etsi non rectè, magno tamen animo diripuit, & conscidit, cùm irridens, diceret victorias Gothorum, & Sarmatarum præpositas, statimque productus, non modo extortus, sed etiam legitimè coctus cum admirabili patientia, postremò exustus est.* Pergit Lactantius cap. 14. *Sed Cæsar* (Galerius Maximianus) *non contentus Edicti legibus, aliter Diocletianum aggredi parat. Nam, ut illum ad propositum crudelissimæ persecutionis impelleret, occultis Ministris Palatio subjecit incendium, & cùm pars quædam conflagrasset, Christiani arguebantur velut hostes publici, illos consilio cum Eunuchis habito de extinguendis Principibus cogitasse, duos Imperatores domi*

suæ

suæ penè vivos esse combustos. Diocletianus verò iræ inflammatus excarnificari omnes suos protinùs præcepit. Sedebat ipse, atque innocentes igne torrebat. Item Judices universi, omnes denique, qui erant in Palatio Magistri, data potestate, torquebant. Sed quindecim diebus interjectis aliud rursus incendium molitus est, sed celeriùs animadversum, nec tamen auctor apparuit. Tunc Cæsar (Galerius Maximianus) *media hyeme profectione parata prorupit, eodem die contestans fugere se ne vivus arderet.* Post discessum Galerii Maximiani quanto furore in Christianos debacchari cœperit Diocletianus, elegantèr Lactantius cap. 15. ejusdem libri describit his verbis: *Furebat ergo Imperator* (Diocletianus) *jam non in domesticos tantùm, sed in omnes, & primam omnium filiam Valeriam, conjugemque Priscam sacrificio pollui coegit. Potentissimi quondam Eunuchi necati, per quos Palatium & ipse ante constabat. Comprehensi Presbyteri, ac Ministri, & sine ulla probatione ad confessionem damnati cum omnibus suis deducebantur. Omnis sexus, & ætatis homines ad exustionem rapti. Nec singuli, quoniam tanta erat multitudo, & gregatim circumdato igne ambiebantur domestici, alligatis ad collum molaribus mari mergebantur. Nec minus in cæterum Populum violentèr incubuit. Nam Judices per omnia Templa dispersi universos ad sacrificia cogebant. Pleni carceres erant. Tormentorum genera inaudita excogitabant, & ne cui temerè jus diceretur, Aræ in Secretariis ac pro Tribunali positæ, ut litigatores priùs sacrificarent, atque ita causas suas dicerent. Jam litteræ ad Maximianum, atque Constantium commeaverant, ut eadem facerent. Et quidem senex Maximianus libens paruit per Italiam, homo*

mo non adeò clemens. Nam Constantius, ne dissentire à majoribus præceptis videretur, conventicula, idest, parietes, qui restitui poterant, dirui passus est; verum autem Dei Templum, quod est in hominibus, incolume servavit. Ex his Lactantii verbis liquidò patet, persecutionem, quam in Christianos anno 303. movit Diocletianus, locum quidem non habuisse in Galliis, in quibus tùm temporis imperabat Constantius Chlorus erga Christianos optimè affectus, sæviisse tamen in totum penè Orbem, qui sacro Martyrum cruore infectus est. Undè Sulpicius Severus lib. 2. Hist. sacræ de hac Diocletiani persecutione sermonem habens sic loquitur: *Certatim gloriosa in certamina ruebatur, multoque avidius tùm Martyria gloriosis mortibus quærebantur, quàm nunc Episcopatus pravis ambitionibus appetuntur.*

Anno Christi 305. Diocletianus, & Maximianus Herculius novo exemplo sese Imperio abdicarunt, & vitam privatam amplexi sunt. Quò factum est, ut Constantius Chlorus, & Galerius Maximianus creati sint Augusti, iisque adjuncti sint duo Cæsares, scilicèt *Valerius Severus, & Galerius Maximinus*. Hæc inexpectata Imperii mutatio afflictas res Ecclesiæ paululùm erexit. Deferbuit quippè persecutio in Italia, & in Africa, sed in Oriente, & in aliis locis, in quibus Valerius Severus, & Galerius Maximinus imperabant, acriùs recruduit, ob Edicta quæ promulgarunt adversùs Christianos, qui Idola colere, vel carnibus, quæ Idolis oblatæ erant, vesci recusarent. Hęc Maximini persecutio, quæ ad annum usque 312. quo Constantinus Magnus vicit in Ponte Milvio Maxentium, perduravit; latissimè in Oriente grassata est,

est, sed Palæstinam inter alias Provincias miserum in modum funestavit.

Constantio Chloro Imperatore VIII. Kal. Augusti, seu 25. mensis Julii mortuo Eboraci, Constantinus ejus filius consensu omnium militum Cæsar dictus est. Maxentius quoque Maximiani Herculei filius post tres menses elapsos, idest VI. Kal. Decembris, seu die 27. Octobris ejusdem anni à Prætorianis acclamatus Imperator Italiam, & Romam invasit, seque Constantini, dejectis illius statuis, inimicum palam professus est. Maxentius sub initium Imperii sui Christianis favere visus est, ut sibi Populum Romanum demereretur, sed tantùm duravit fucatus ille amor, quantum utilis amanti judicatus est. Maximianus Herculius, qui unà cùm Diocletiano Imperium abjecerat anno 305. abjectum Imperii clavum resumere tentavit, sed detectis insidiis, quas genero suo Constantino paraverat, quasque Lactantius cap. 30. libri de Mortibus persecutorum describit, Massiliam fugere compulsus est, ibique interceptus, strangulatus periit anno 310. Valerius Severus occisus est anno 307. eodemque anno Maximinus sese Augustum dixit, & Galerius Maximianus *Licinium* Imperatorem creavit. Tot inter rerum vicissitudines nulla fuit in Occidente persecutio. Solus Maximinus in sua ditione Christianos vexavit, denique, *Galerius Maximianus* anno 311. persecutionem Christianorum edicto compressit, eisque potestatem fecit sacra & conventus suos liberè peragendi. Hoc edictum à Galerio Maximiano in gratiam Christianorum emissum, & in omnibus Asiæ Provinciis publicatum suppressit quidem Maximinus, sed tamen pe

Sabi

ab'rrm Præfectum Prætorii sui Provinciarum Syriæ, & Ægypti Præsidibus jussit, ut à Christianorum oppugnatione abstinerent, & persecutionem adversùs eosdem inhiberent, sicut narrat Eusebius lib. 9. Hist. Eccl. cap. 1. ubi & epistolam ab eodem Sabino ad singularum Provinciarum Præsides scriptam refert. Mortuo Galerio Maximiano anno 311. Licinius, & Maximinus Provincias à Galerio Maximiano possessas partiti sunt. Licinius principiò infensum se Christianis præbuit, sed anno 312. *victo Maxentio, Imperator Constantinus, & Licinius collega ejus uno consensu legem prò Christianis absolutissimam, & copiosissimam promulgarunt, partæque tyranno victoriæ nuncium, ipsamque adeò legem ad Maximinum, qui in Orientis partibus etiam tùm imperabat, seque ipsis amicum esse simulabat transmisere,* inquit Eusebius lib. 9. Hist. Eccles. cap. 9. Quare Maximinus necessitate adactus ad Præsides Imperii si in gratiam Episcoporum epistolam scripsit, cujusque mors, quæ accidit anno 313. finem persecutioni imposuit. Non convenit inter viros Historiæ Ecclesiasticæ peritos, an Imperator Licinius fuerit aliquandò Christianus? Cardinalis Norisius Dissertatione de Numismate Licinii cap. 5. existimat, Licinium nunquàm Christianæ Religioni nomen dedisse, sed Ethnicorum erroribus semper hæsisse. Clarissimus verò Pagius ad annum Christi 318. probat ex Sozomeno, & ex Eusebio, Licinium ante ultimum bellum, quod movit contrà Constantinum, Christianam Religionem fuisse professum, quam, post acceptam cladem in priori bello contrà eumdem Constantinum gesto, deseruit, & ad cultum Deorum more majorum suorum rediit.

diit. Sed ut ut ſit de hac quæſtione, de qua nihil certi, meâ quidem ſententiâ, pronunciari poteſt constat Licinium, poſtquàm pacem cum Conſtantino Chriſtianorum Protectore abrupiſſet, Eccleſiam fuiſſe perſecutum, Chriſtianos è ſuo Palatio repuliſſe, Templa ſolo æquaſſe, Epiſcopos & Sacerdotes, aliosque Eccleſiæ miniſtros graviter aflixiſſe. At Licinio anno 324. debellato, & anno ſequenti apud Theſſalonicam juſſu Conſtantini occiſo, totius Orbis Romani Imperium adeptus est Conſtantinus Magnus, & per eum ubique floruit Chriſtiana Religio.

D. Deſcribe nunc, quæſo te, ſtatum Eccleſiæ ſub Imperatore Conſtantino, per quem, ut dicis, ubique floruit, & incrementum ſuſcepit Chriſtiana Religio.

M. Flavius Valerius Conſtantinus Conſtantii Chlori, ex Helena filius patriam habuit *Naiſum* Oppidum Daciæ Mediterraneæ, nunc *Servia* dictæ. Quocircà, oppidò falluntur hi, qui Conſtantinum ex Anglia, ſeu ex Britannia oriundum eſſe dictitant. Obſes apud Diocletianum & Galerium Maximianum in Bithynia detentus, ſub iiſdem ſtrenuè in Aſia militavit Conſtantinus, ſ[...] mortuo patre Conſtantio Chloro Imperator acclamatus, Maxentio, qui Italiam invaſerat, bellum indixit, quod Lactantius cap.44. lib. de Mortibus perſecutorum deſcribit his verbis: *Jam mota inter ipſos fuerant arma civilia, & quamvis ſe Maxent[ius] Romæ contineret, quòd reſponſum acceperat peri[tu]rum ſe, ſi extrà portas Vrbis exiiſſet, tamen bell[um] per idoneos Duces gerebatur .... Commotus eſt [in] quiete Conſtantinus ut Cæleſte ſignum Dei, ſeu C[...]*

ce,

m, notaret in scutis, atque ita prœlium committe-
t. Fecit, ut jussus est, & transversa X *litterà*
mmo capite circumflexo Christo in scutis notat.
uo signo armatus Exercitus capit ferrum. Procedit
stis obviam sine Imperatore, Pontemque transgre-
tur .... Maxentius in spem victoriæ inductus
ocedit, in aciem venit. Pons à tergo ejus scinditur.
o viso pugna crudescit, & manus Dei supererat aciei.
'axentianus (Exercitus) proterretur, ipse in fugam
ersus properat ad Pontem, qui interruptus erat, ac
ultitudine fugientium pressus in Tyberim deturba-
r. Sic Constantinus animatus Crucis trophæo,
uod, teste Eusebio, viderat horis meridianis So-
in Occasum vergente cum his verbis: *In hoc vin-*
, Maxentium in Ponte Milvio devicit, ac profli-
vit. Hanc partam insignem victoriam Constan-
nus Magnus soli Christo Domino acceptam refe-
ns, nihil antiquiùs habuit, quàm ut mysterio-
m Christianæ Religionis notitiâ imbueretur, eam-
ue totis viribus defenderet, ac latissimè propaga-
t. Multa tulit in gratiam Christianorum Edicta,
uibus ablatas Ecclesias eis restitui jussit, plurima
ivilegia munificentissimè concessit, & Christia-
am Religionem palàm in toto Imperio liberèque
ercendi amplissimam potestatem fecit. Omnes
os subditos è densissimis, quibus erant immersi,
lololatriæ tenebris ad splendidissimam Fidei Chri-
ianæ lucem reducere maximoperè studuit. Deo-
m delubra vel obserari, vel omninò destrui præ-
epit. Diei Dominicæ celebrationem in toto Im-
erio Romano edixit. Magnificentissimas extruxit
cclesias, quas sacrâ suppellectili ornavit, atque
cupletavit. Multis privilegiis & immunitatibus

Clerum donavit. Debitam Episcopis auctoritate asseruit, ac vindicavit. Ad componenda inter Chri- stianos enata dissidia sæpiùs arbiter fuit, & ne la- tiùs gliscerent, quamprimùm in Conciliis dirimen- da curavit. Sepulchrum Christi Domini Hieroso- lymis detegere meruit, ibidemque in ejus honore & in oppido Bethleem Templum splendidissimum erexit. Helena religiosissima ejus mater Hierosoly- ma pergens monumentum Domini lustratura, Cru- cem, cui fuit affixus Christus Servator noster, in fossam humi adinvenit, & miraculo detexit. Chri- stianos ad lustrorum sacrificia, quæ ab Ethnicis fie- solemne erat, compelli gravi pœna inhibuit Con- stantinus Magnus. Leges contrà Hæreticos tuli- quibus eorum repressit audaciam. Verbo dicam de Religione Christiana adeò benemeritus est Con- stantinus, ut in externis Ecclesiæ negotiis titulu- Antistitis sibi optimo jure arrogaret. In hoc tame ne quid dissimulem, culpandus venit Constantinu quod sub finem vitæ suæ plus æquò faverit Episc- pis Arianis, quamvis ab errore Arii semper abho- ruerit, quodque propèdiem moriturus Nicomed ab Eusebio illius Urbis Episcopo Ariano fuerit b- ptizatus, ut *Lambecius* in fine tomi 5. Bibliothe Cæsareæ, & *Papebrochius* in tom. 5. Actorum Sa- ctorum mensis Maji in vita Constantini Magni p- ribus probarunt. Certè, præter Eusebium auctor coævum, Socratem, Sozomenum, Hieronym in Chronico, Patres Synodi Ariminensis, aliosq antiquos Scriptores, Constantinum in ultimis co- stitutum baptizatum esse conceptis verbis asse S. *Ambrosius* in funere Theodosii Magni. Non cl me est, Baronium Eminentissimum Annalium

r

rentem, aliosque plures contendere, Constantinum Magnum à Sylvestro Papa anno 324. fuisse baptizatum, sed quæcumque inter Constantinum Imperatorem & Sylvestrum Papam intercessisse ab illis Scriptoribus referuntur (ut baptizatio prædicta, donatio Romanæ Urbis eidem Pontifici, curatio Imperatoris à lepra per eumdem Pontificem, balneum ex infantium sanguine, & alia id genus) adeò dubia peritis hujus temporis Criticis videntur, ut affirmare ipse historicè non audeam, sed feliciori consultationi veritatem eruendam relinquere satius esse ducam, mortuus est Constantinus Magnus die XXII. Maji anni 337. ætatis suæ 63. cum à patris morte per annos 31. Romanis rebus præfuisset.

D. Fuitne post obitum Constantini Magni perturbata Ecclesiæ pax?

M. Constantini Magni tres filii, videlicèt Constantinus, Constantius, & Constans, post mortem patris Imperium ita inter se partiti sunt, ut *Constantinus* Gallias, & quidquid est extrà Alpes, obtineret; *Constans* Romam, Italiam, Africam, Siciliam, ac reliquas Insulas cum Illyrico, Macedonia, & Græcia regeret; *Constantius* denique Thraciam, Asiam, Orientem cum Ægypto administraret. Hi tres Augusti, cùm essent Religione Christiani, suo patrocinio Christianam, quam profitebantur, Religionem foverunt. Sed Constantinus junior ditionem fratris sui Constantis invadere volens occisus est anno 340. *Zosimus* tamen id ætatis Scriptor lib. 2. Constantini mortis causam refundit in Constantem illius fratrem quem ait, triennio toto iracundiam in fratrem ob controversiam de Italia, & Africa dissimulasse; dumque fingit

git milites ad Constantium pro Bello Persico mittere, Constantinum occidisse. *Constans*, occiso fratre suo Constantino solus in Occidente imperavit, & Constantius illius frater in Oriente. Constans Imperator Occidentis fuit occisus in Galliis à tyranno *Magnentio* anno 350. qui toto Occidente potitus est. Sed anno sequenti Magnentius ad Urbem Mursam victus à Constantio, ex Italia cum paucis profugus evasit in Galliam, ac tandem Lugduni sibi necem intulit anno 353. tùm Constantius totum Imperium Romanum solus moderari cœpit & cùm esset Arii errore infectus favit impensè Arianis, Orthodoxos Episcopos persequutus est, multaque coegit Concilia, quæ avitam de Verbi Divini consubstantialitate doctrinam in Concilio Nicæno sancitam reprobarunt, & hanc vocem ὁμοούσιον quam velut Fidei Catholicæ tesseram adversù Arianos consecrarant Patres Nicæni, repudiarunt Sub hoc Imperatore Ariana Hæresis altas radice egit, & per totum penè Orbem instar cancri ser psit. Tandem, Constantius, postquam multa eaque gravissima Ecclesiæ damna intulisset, vitar cum morte commutavit anno 361.& sub finem vit suæ ab Euzojo Antiochiæ Episcopo Ariano bapti zatus est, ut testatur auctor Chronici Alexandrini

D. Imperator,qui successit Constantio,fuitn Arianus, aut Catholicus?

M. Nec Arianus, nec Catholicus fuit. Se Imperator, qui successit Constantio fuit *Julianu* Julii Constantii, & Basilinæ filius vulgò *Apostata* cognominatus, quod Christianâ Religione public ejuratâ, hostem se Christi, ac mysteriorum ejus ir fensum exhibuit inimicum. Eo imperante Ethni

cismu

ismus, qui sub Constantino Magno, & Constan-
io penè fuerat extinctus, vires resumpsit, Deorum
ntehàc clausa Templa fuerunt reserata, nova ex-
ructa, & per totum Imperium renovatæ supersti-
iosæ Ethnicorum cœremoniæ, ad quas perfidus ille
mperator populum & eos, qui Magistratum ge-
ebant, qua exemplo, qua suis adhortationibus
ehementer concitabat. Nullum quidem adversùs
Christianos publicum Edictum tulit Julianus Apo-
tata, sed ad illos exterminandos mille adhibuit
ocendi artes. In primis, Catholicos Episcopos,
ui sub Constantio Imperatore Ariano in exilium
mandati fuerant, revocavit, ut eos Arianis Epi-
copis opponeret, sicque mutuis altercationibus
se lacerarent, aut defatigarent. Dein, Christia-
orum Antistites ad se in Palatium accersivit, &
ui quisque vellet Sectæ jussit adhærescere. Chri-
ianos è suo Palatio expulit, honoribus, officiis,
: dignitatibus privavit. Crucem in vexillis mili-
aribus deinceps depingi vetuit. Urbes, quas Chri-
ianis adversari norat, favore suo, & patrocinio
ignatus est; illis autem Civitatibus, quæ Christia-
is favebant, infensum se præbuit. Quâ de causâ
nalè semper fuit affectus Julianus in populum An-
ochenum, eo solo nomine, quod sicut ipsemet
itetur in suo *Misopogone*, quem contra Antioche-
os scripsit, Populus Antiochenus sectaretur im-
ietatis Sectam (sic impius ille Christianam Reli-
ionem vocat) & Christum, velut Civitatis Antio-
henæ Numen tutelare coleret. Ad hæc, ut Chri-
ianam Religionem, quam cane pejus, & angue
derat, faciliùs aboleret Julianus, Christianis stu-
ia litterarum omninò interdixit, privilegia Cle-

ro à Constantino Magno concessa abrogavit, Judæos reædificatione Templi Hierosolymitani, quam frustrà tentavit, sibi promereri studuit, sed ne id faceret, Deus miraculo prohibuit, erumpentibus è fundamentis ignibus, & apparentibus in Judæorum amictu Crucibus, quas nulla lotio potuit abluere. Persecutiones, quas tàm in Oriente, quàm in Occidente Præfecti, vel populi in Christianos excitabant, impunè grassari permisit, nec eas compescere curavit. Denique, scelestissimus ille Imperator animadvertens omnes suos ad opprimendam Religionem Christianam conatus ad nihilum recidere, decrevit, dum ad Bellum Persicum, quod susceperat, sese accingebat, omnes ad unum Christianos internecione delere, si incolumis, & victor è prælio reverteretur. Sed spe sua frustratus est pœnas ipsius impietatis exigente Numine. Nam in prælio, quod cum Persis conseruit, telo lethaliter vulneratus est, dumque moreretur, sanguinem manu haustum è vulnere in Cœlum jactans rabie & furore percitus prorupit in hæc verba: *Vicisti Galilæe.* Christum siquidem *Galilæum* per ludibrium appellitare solebat. Sunt tamen, qui post auctorem Chronici Alexandrini narrant, Julianum lanceâ divinitùs fuisse transfixum à Sancto Mercurio Martyre, eoquod sacrilegus ille Imperator Sanctum Basilium Seleucenum Episcopum veneno extinxisset. Ut ut sit, Julianus Apostata fœtidam animam expuit VI. Kal. Julias, nempè die vigesima sexta Junii anni 363.

Juliano demortuo, Flavius *Jovianus* à militibus electus est Imperator. Fuit Princeps optimus, pius, Christianorum amator, & dignus, qui di-

ti

ùs ob præclaras virtutes, quibus præditus erat, dministraret Imperium. Sed præmaturâ morte biit in Oppido, cui nomen *Dadastinanæ* inter Gatiam, & Bithyniam, seu ex cruditate stomachi, u ex noxio halitu cubiculi, in quod recens calce litum prunæ fuerant advectæ, anno 364. ætatis æ 33. Imperii mense octavo.

Flavius Valentinianus ex oppido Pannoniæ Ciala, Gratiani filius successit Joviano die XXVI. Feruarii ejusdem anni, ac Valentem fratrem suum onsortem fecit Imperii. *Valens*, cui frater *Valennianus* totum Orientem reliquit, Arianorum pars plurimùm promovit, Orthodoxos Episcopos, ui sub Constantio Imperatore exilio multati fuent, iterùm solum mutare coegit, & omnibus Caolicis funestum in Oriente bellum indixit. At ersâ vice Catholici, qui erant in Occidente, sumâ pace sub Imperio Valentiniani, ejusque filiorum ratiani, & Valentiniani junioris potiti sunt. Deique, mortuo Valente Imperatore Ariano, pax in niversa Ecclesia refloruit sub Imperio *Theodosii Mani*, ejusque filiorum *Arcadii*, & *Honorii*, ac tàm tè in toto Imperio Romano propagata est Chriiana Religio, ut vix ullum id ætatis in eo relictum t antiqui Ethnicismi vestigium.

D. Fuitne Christiana Religio apud barbaras Nationes, quæ sitæ erant extra fines Imperii Roani, tàm latè in quarto Ecclesiæ sæculo diffusa, uàm in toto Imperio Romano?

M. Quamvis nullus dubitem, quin Religio hristiana citiùs in Imperium Romanum fuerit inecta, quàm ad barbaras Nationes, quæ extra dionem Imperii Romani sitę erant; facilè tamen cre-

diderim, viros Apoſtolicos longè ante quartum Eccleſiæ ſæculum Evangelii lumen ad barbaras illas Nationes intuliſſe. At enim S. Joannes primam ſuam epiſtolam direxit ad Parthos, undè colligitur jam tùm temporis in Perſide fuiſſe Chriſtianos. *Bardeſanes*, qui in Meſopotamia ſub finem ſecundi ſæculi florebat, teſtatur, Chriſtianos ea ætate Parthorum, Medorum, & Perſarum regiones penetraſſe. Tertullianus tertii ſæculi Scriptor lib. adversùs Judæos cap.7. ait, multas Inſulas planè ignotas, & loca Romanis inacceſſa Chriſto ſubdita fuiſſe. Sic enim loquitur: *Getulorum varietates, & Maurorum multi fines, Hiſpaniarum omnes termini, & Galliarum diverſæ Nationes, & Britannorum inacceſſ[a] Romanis loca Chriſto vero ſubdita, & Sarmatarum, & Dacorum, & Germanorum, & Scytharum, & abditarum multarum gentium, & Provinciarum, & Inſularum multarum nobis ignotarum, & quæ enumerare non poſſumus*. Jacobus Niſibenſis ineunte quart[o] ſæculo è Meſopotamia perrexit in Perſidem, ut Chriſtianos inviſeret, & Infideles Evangelii luce illuſtraret. Tempore Concilii Nicœni anno 325. celebrati, Chriſtiana Religio in Perſarum Imperio & in Adiabenorum regione erat plurimùm amplificata. Sed anno Chriſti 343. dira perſecutio adverſùs Chriſtianos à *Sapore* Perſarum Rege excitata eſt, quâ dirutæ ſunt Eccleſiæ, & ad mortem damnati quotquot Chriſtum colerent ſine ullo ætatis, v[el] ſexus diſcrimine. Sæviente hac atrociſſima perſecutione *Simeon* Seleuciæ & Cteſiphontis Epiſcopu[s] martyrium paſſus eſt, & unà cum ipſo innumerabilis Chriſtianorum multitudo cœſa. Sed cùm i[n] hac tumultuaria, & promiſcua Chriſtianorum c[æ]-

de morti traditus esset *Azades*, qui erat Saporis Persarum Regis Eunuchus charissimus, tantum ex ejus nece doloris hausit ille Rex, ut deinceps neminem Christianum plecti voluerit, præter legis Magistros, in quos tàm crudeliter sævitum est, ut benè multi Episcopi, Presbyteri, Diaconi, Monachi, sacræ Deo Virgines, aliique officiis Ecclesiæ addicti perierint. Duravit hæc persecutio usque ad Saporis Persarum Regis mortem, quæ contigit anno Christi 380. *Post Saporem Artaxerxes germanus frater, ut regni tùm particeps, quatuor ubi regnans egisset annos, emoritur. Hujus filius Sapores & ipse dictus, annos quinque regnavit. Totidem verò & geminatos, alteroque adjecto Saporis filius Varanes. Post hunc Isdigertes filius suscepit Principatum, qui & Magnus apud Romanos habetur, & celeberrimus*, ait Agathias Scriptor sexti sæculi lib. 4. de Imperio & gestis Justiniani num. 12. Hunc Isdigertem, vel Isdigerdem, qui anno 399. in Perside regnare cœpit, & quem Arcadius Romanorum Imperator anno 408. moriens filii sui Theodosii junioris tutorem instituit, Christianis adsavisse & nullam adversùs ipsos persecutionem movisse, affirmant quidem Scriptores. Sed falluntur. Nam licèt, teste Agathia lib. mox laudato, Isdigerdes Persarum Rex, cùm unum & viginti annos regnasset, nullum unquam adversùs Romanos bellum susceperit, nec ulla eos affecerit molestiâ, sed potiùs Theodosio juniori, cujus erat tutor, Imperium conservaverit: certum tamen est, hunc Isdigerdem adversùs regni sui Christianos persecutionem movisse anno Christi 314. usque ad annum 420. quo è vivis excessit. *Vararanes* Isdigerdi patri succedens

dens non ſolùm perſecutionem adversùs Chriſtianos in Perſide commorantes jam excitatam continuavit, ſed etiam bellum in Romanos movit, à quo pater ipſius Iſdigerdes omninò abſtinuerat. Tandem Iſdigerdes II. qui Vararani patri anno 440. Succeſſit, perſecutionem adhuc per quatuor annos continuavit, ac ſubindè hæc perſecutio, quam in Perſide contra Chriſtianos anno 414. Iſdigerdes I. movere cœpit, duravit per triginta annos, & ſub Iſdigerde II. circa annum 444. finem accepit. De hac Perſica perſecutione plura legi poſſunt in Critica Pagii ad annum Chriſti 408. 414. 420. & 440.

In Æthyopia, ſeu in India citeriori circa annum Chriſti 327. Evangelium prædicarunt *Frumentius*, & *Ædeſius*, filii cujuſdam *Meropii* Philoſophi Tyrii, qui inſpiciendorum locorum, & Orbis perluſtrandi gratiâ Indiam adire voluit, habens ſecùm duos puerulos, quorum junior erat *Ædeſius*, alter ætate major *Frumentius* vocabatur. Sed in reditu, cùm ad portum quemdam Navis, quâ vehebatur Meropius applicuiſſet, à barbaris occiſus eſt, & duo ejus filii ad Regem ducti ſunt. Rex Ædeſium Pincernam ſuum fecit, & Frumentio rationes ſuas, ſcriniaque commiſit, moriensque uxorem ſuam cum puerulo filio regni hæredem reliquit: Rogavit utrumque Regina, ut ſecum, donec puer Regius adoleſceret, adminiſtrandi regni ſollicitudinem partirentur. Qua occaſione Frumentius benè uſus, negotiatores Romanos, qui Chriſtiani erant, monuit, ut conventicula per loca ſingula facerent, ipſeque aliquas conſtruxit Eccleſias, quò Chriſtiana Religio his in locis latiùs propagari poſſet. Frumentius & Ædeſius, poſtquam Regius puer adolevit,

vit, reversi sunt, & Frumentius Sanctum Athasium Episcopum Alexandrinum monuit, ut jam urimis Ecclesiis in his Regionibus extructis alitem Episcopum illùc mitteret. Quare S. Athasius ad firmiùs stabiliendam, & conservandam in dia Fidem Christianam, Frumentium Episcopum dinatum illùc redire jussit, & sic per Frumentium hristiana Religio in Indiæ partibus disseminata, que propagata fuit.

Gothi, qui ex Insula dicta *Scanuia*, seu *Scannavia* oriundi in Germaniam irrumpentes ultrà anubium sedes suas fixerant, Christianæ Religios jugo sub finem tertii sæculi colla subdiderunt. nus ex Episcopis Gothorum gentis interfuit Conlio Nicæno primo. Verùm cùm apud Gothos plues essent Infideles, quàm Christiani, contigit, ut iothi infideles è terris suis expellerent Christiaos, quibus Constantinus Magnus aliqua Imperii oca ad habitandum attribuit. *Valente* posteà Imeratore, ortum est bellum Gothos, qui ad Orienem habitabant, & ob id *Ostrogothi*, idest Orienales Gothi dicebantur, inter & Gothos, qui erant n Occidente, & qui *Vvisigothi*, seu Occidentales Gothi appellabantur. Wisigothis præerat *Fridigerius*, seu *Fritigernes*, Ostrogothos regebat *Athaaricus*, qui circà annum Christi 370. complures uorum ob Christi nomen crudeliter insectatus est, multos relegavit, multos neci dedit, qui prò Martyribus in Ecclesia celebrantur. Non potuit tamen Athanaricus omnes suæ gentis Christianos exterminare, plurimi siquidem in Fidei Christianæ professione perseverarunt, sed *Vlphilas* illius gentis Episcopus Arianâ hæresi infectus pestiferum Arii erro-

errorem Christianis afflavit, quò factum est, ut Gothi in Arianæ hæresis luto hæserint, & avitâ fide relictâ in errore deinceps fuerint obfirmati. De incremento, & propagatione Christianæ Religionis apud alias barbaras Nationes in quarto Ecclesiæ sæculo, cùm nihil certi, ac comperti tradant Historici, nihil impræsentiarum mihi occurrit dicendum.

D. Dum de propagatione Christianæ Religionis in quarto Ecclesiæ sæculo sermonem haberes, subiit animum difficultas, de qua viros eruditos inter se acriter disputantes nuperrimè vidi quo tempore videlicèt nostratibus Gallis annunciari cœptum sit Evangelium? asserebant quippe nonnulli, Ecclesias in Galliis dumtaxàt fundata esse tertio sæculo, circà annum videlicèt ducentesimum quinquagesimum, paulò ante Decii & Grat Consulatum. Exadversò alii pertendebant, Religionem Christianam ante tertium sæculum, immò & ante secundum in Galliis satam ac stabilitam fuisse. Quid tu hac de re sentias paucis aperire ne graveris.

M. Utroque pollice subscribo sententiæ illorum, qui Religionem Christianam ante tertium sæculum in Galliis stabilitam esse affirmant: A enim, præter Tertullianum, à me jam citatum, qu testatur, suo tempore, hoc est, tertio sæculo Evangelium per varias Galliarum Provincias promulgatum, fidemque à variis in eo Regno populi susceptam fuisse; Sanctus etiam Irenæus Lugdunensis Episcopus, qui anno circiter centesimo nonagesimo florebat, id non obscurè tradit lib. 1. adversùs Hæreses cap. 31. ubi varias recensens Ecclesias

ii

n quibus eadem traditio fidei viget, hæc habet: *Nam etsi in Mundo loquelæ dissimiles, sed tamen virus traditionis una, & eadem est. Et neque hæ, quæ n Germania fundatæ sunt Ecclesiæ aliter credunt, aut liter tradunt: neque hæ, quæ in Iberis sunt, neque æ, quæ in Celtis, neque hæ, quæ in Oriente, neque æ, quæ in Ægypto, neque hæ, quæ in Lybia, neue hæ, quæ in medio Mundi sunt constitutæ.* Fides gitur Christiana jam tempore S. Irenæi per Galias, quas *Celtarum* nomine designare voluit S. ille Pater, erat propagata. His duobus antiquis Scritoribus adjungo S.Cyprianum,qui in Epistola 67. d S. Stephanum Pontificem datâ anno 258. ipsum rget, ut scribat ad Galliarum Episcopos, ut Marianum Arelatensem Episcopum, qui ad Novatiaum defecerat, suâ communione minimè dignenur, sed potiùs alium, ipso exauctorato, Episcoum constituant: *Dirigantur in Provinciam, & ad lebem Arelate consistentem litteræ, quibus abstento Marciano, alius in locum ejus substituatur, ut Grex Christi in hodiernum ab illo dissipatus, & vulneratus olligatur.* Quibus verbis liquet, tempore S. Cyriani non recens in Galliis fundatas esse Ecclesias, ed jam diù floruisse suis Episcopis,& Romano Pontifici adunatas. Cæterùm, an veræ sint istæ Traditiones, quibus multi adducuntur, ut credant, venisse in Gallias in primo Ecclesiæ sæculo viros Apostolicos, & in variis illius Regni Provinciis Evangelium prædicasse, *Gratianum* videlicèt Turoensibus, *Trophimum* Arelatensibus, *Paulum* Naronensibus, *Martialem* Lemovicensibus, *Dionyium Areopagitam* Parisiensibus, *Saturninum* Toloanis, *Lazarum*, & *Magdalenam* Massiliensibus,

Mar-

Martham Tarasconensibus; has, inquam, tradi-tiones, quæ circumferuntur, sicut historicè, o multas, quæ occurrunt difficultates, veras esse a firmare non audeo, sic ob gentis nostræ gloriam eas tamquàm omninò falsas explodere, aut impr bare non debeo. Sed potiùs libratis momentis quæ in utramque partem hactenùs adduxerunt vi eruditi, existimo longè consultius esse, nihil p lam dicere, aut scribere, quod piam majorum n strorum opinionem convellere possit. Quapropt huic Colloquio de statu Ecclesiæ in quarto sæcu finem impono.

COLLOQUIUM II.

De Schismatibus, & Hæresibus, quæ i quarto Ecclesiæ sæculo emerserunt.

M. DUm spes affulgebat, foreut Christiana F ligio, profligatis universo Romano I perio Tyrannis, sub Christiano, & piissimo Pr cipe Constantino summâ, & diuturnâ pace poti tur, ecce subitò, instigante Diabolo, discord intestinis & enatis hinc indè Hæresibus disci cœpit Ecclesia ab his, qui nomine Christiano p peram gloriabantur. Duorum quippè turbinun procellis, videlicèt Schismatibus Donatistarur & Meletianorum sub Constantino Magno concu est, ejusque doctrina à variis Hæreticis oppug ta, adeò ut optimo jure cum Propheta lament posset Ecclesia: *Ecce in pace amaritudo mea a rissima.*

D.

D. Incipe, quæso, à Donatistarum Schismate, ejusque exordium, ac progressum breviter expone.

M. Schismatis Donatistarum Historiam scripsit *Optatus* Milevitanus Episcopus in libris adversùs Parmenianum Donatistam. Complures de eodem argumento libros, & epistolas edidit S. Augustinus. Extat etiam collatio Carthaginensis cum Actis purgationis Cæciliani, atque *Felicis* Aptungitani Episcopi, ex quibus plenissima hauriri potest hujus Schismatis historiæ notitia. Nihilo seciùs tuæ utilitati ut consulam, omnia summatim perstringam, quæ ad exordium, atque progressum Donatistarum Schismatis spectant. Florebat in Africa sub finem tertii sæculi Christiana Religio, quam motæ hac illac persecutiones splendidiorem & augustiorem reddiderant, nedum abolere potuerant. At funesta Imperatorum Diocletiani & Maximiani Herculei adversùs Christianos Edicta anno 303. in Africa publicata,& eo furore executioni fuere mandata, ut Magistratus omni cruciatuum genere cogerent Christianos ad tradendos sacros Codices igne exurendos. Contigit autem, ut Christiani, non solùm inter Laicos, sed etiam inter Clericos & Episcopos suppliciis fracti, vel quæstionum, pœnarumque metu deterriti, libros & vasa sacra tradiderint,& ideò *Traditores* in Africa appellati. Quod semen Donatistarum Schismatis posteà fuit. Fuerunt è diverso alii Christiani, qui zelo ducti, sed non secundùm scientiam, palàm & audaciùs, quàm par esset, professi sunt, penes se habere libros sacros, & Ecclesiæ suppellectilia, ea tamen Ethnicis nullo pacto tradere velle; & isti vitam in tormen-

tis

tis reliquerunt. Denique, alii Christiani longè prudentiùs se gerentes, libros, & vasa sacra occultarunt, & ne in manus Gentilium venirent, omnem operam dederunt. Defervescente anno 305 tàm immani persecutione, habita est *Cyrtæ* in Numidia Synodus Antistitum, ut in ea agitaretur causa *Traditorum*, seu eorum, qui obtemperantes Diocletiani & Maximiani Herculei edicto, divinos Codices, aliasque res sacras Magistratibus tradiderant, aut Idolis thura adoleverant. *Secundus Tigisitanus* Episcopus Numidiæ Primas huic Concilio præfuit, qui, postquàm omnes fermè, qui aderant, Episcopos hujus criminis convicisset, ejusdem sceleris vicissim accusatus est a *Purpurio* Limatensi Episcopo, qui reus erat necis filiorum sororis suæ. Quapropter, cùm omnes penè isti Episcopi in eadem navi essent, & in eodem clivo insudarent, ne in Ecclesia excitaretur Schisma, *Secundo Tigisitano* consultiùs visum est, ut hi, qui istius criminis erant accusati, in communionem Ecclesiæ reciperentur, causâ & judicio soli Deo cordium inspectori relictis. Hujus Synodi Cyrtæ celebratæ, & eorum omnium, quæ in ea gesta sunt, meminit Sanctus Augustinus lib. 3. contrà *Cresconium* capitibus 26. 27. & 28. Hæc, quæ hactenùs retuli, præcesserunt Donatistarum Schisma, cui tandem initium dedit ordinatio *Majorini* in locum *Cæciliani* Carthaginensis Episcopi, sicut testantur S. Augustinus & Optatus Milevitanus. Sed quo anno contigerit ordinatio Majorini? non est levis difficultas. Baronius ordinationem Majorini, ac subindè Donatistarum Schismatis originem confert in annum Christi 306. Sed hanc Majorini ordinationem meli[...]

ius alii, meâ quidem ſententiâ, referunt ad annum Chriſti 311. quo anno *Alexander*, qui in Africa tyrannidem anno 307. arripuerat & per quinquennium Chriſtianos vexavit, ideſt, uſque ad annum 311. fuit debellatus à Maxentio, qui Chriſtianos in Africa pace donavit, ſicut diſertè aſſerit Optatus lib. 1. his verbis: *Iiſdem temporibus Felix quidam Diaconus, qui propter famoſam, neſcio quam, de tyranno Imperatore*, ideſt, de Alexandro, qui in Africa tyrannicè imperabat, *tunc factam epiſtolam, appellatus eſt, periculum timens apud Menſurium Epiſcopum delituiſſe dicitur, quem cùm poſtulatum Menſurius publicè denegaret, relatio miſſa eſt, reſcriptum venit, ut ſi Menſurius Felicem Diaconum non reddidiſſet, ad Palatium dirigeretur. Conventus non leves patiebantur anguſtias. Erant enim Eccleſiæ ex auro & argento quàm plurima ornamenta, quæ nec defodere terræ, nec ſecum portare poterat. Quaſi fidelibus ſenioribus commendavit, commentario facto, quod cuidam aniculæ dediſſe legitur; itaut ſi ipſe non rediret, reddita pace Chriſtianis, anicula illi daret, quem in Epiſcopali Cathedra ſedentem inveniret. Profectus cauſam dixit. Juſſus eſt reverti Carthaginem: pervenire non potuit* (quia in via diſceſſit) *tempeſtas perſecutionis peracta, & definita eſt. Jubente Deo, indulgentiam mittente Maxentio, Chriſtianis libertas eſt reſtituta.* Quibus verbis liquidò patet rem illam geſtam eſſe ſub Alexandro Africæ tyranno, & pacem, de qua ibidem loquitur Optatus, eſſe illam pacem, quam Chriſtianis in Africa indulſit Maxentius, poſtquàm anno Chriſti 311. Alexandrum Africæ tyrannum profligaſſet.

Perlatâ igitur anno 311. in Africam Maxentii

indulgentiâ, quâ libertas Christianis reddebatur de substituendo Episcopo in locum Mensurii Carthaginensis Antistitis, qui, ut mox dixi, decessi in via, agi cœptum est, cùmque Carthaginem con venissent vicinarum Urbium Episcopi septuaginta totius populi suffragio Cæcilianus electus est Carthaginensis Episcopus & à Felice Aptungitano Episcopo ordinatus. At *Bostrus*, & *Celeusius* qui Episcopatum Carthaginensem ambierant, cùm se sp sua delusos viderent, ac repulsam passos, adversù Cæcilianum conjurare cœperunt, quorum factio nem non solùm promovit *Lucilla* potentissima fo mina (Cæciliano irata, quòd ab eo, dum Mensu rii Carthaginensis Episcopi Archidiaconus esset, in crepita eo nomine fuisset, quòd ante communic nem os nescio cujus Martyris Sanctorum fastis a Ecclesia necdum adscripti deoscularetur) sed etian huic factioni vires haud parum addiderunt senio res plebis Catholicæ, quibus Mensurius ad Com. tatum proficiscens vasa sacra & ornamenta Eccle siæ commendaverat, & quæ ipsi reddere nolebant Scripserunt itaque hi omnes ad Secundum Tigis tanum Episcopum Numidiæ Primatem, obnixè p tentes, ut cum reliquis Numidiæ Episcopis Ca thaginem veniret. Votis eorum annuit Secundus eòque se contulit cum reliquis Episcopis, qui Ci tensi Concilio interfuerant, quos inter Donatus casis nigris, Dux & antesignanus illius Donatist rum Factionis. Facto conciliabulo, Cæcilianum a causam dicendam acciverunt; at Cæcilianus à pl be Catholicâ retentus ad istud malignantium Co cilium non accessit. Quò factum est, ut illi Cæc lianum absentem damnaverint, duo ei objicient

rimina; Primum, quod à *Traditoribus* fuisset or-inatus; Alterum, quod, cùm esset Diaconus, ictum afferri Martyribus in custodia positis prohi-uisset. Post hæc, in locum Cæciliani *Majorinum* ucillæ suprà laudatæ mulieris factiosissimæ dome-icum ordinarunt Carthaginensem Episcopum. Quibus ad hunc modum confectis, litteras qua-ua versùm per Africam miserunt, quibus reliquos piscopos adversùs Cæcilianum, ejusque collegas se damnatos incitarent, eosque monerent, ut à Cæciliani ac sociorum ejus, quos *Traditores* esse fferebant, communione se omninò separarent. Hoc fuit exordium nefarii Donatistarum Schisma-is, quod ab ordinatione Majorini in locum Cæci-iani incepti universam posteà Africam sic occupa-it, ut nec auctoritate Constantini Magni, nec jugi piscoporum vigilantiâ, nec adhibitâ severitate le-um comprimi potuerit.

Non multò post ordinationem Majorini, à uo, ut mox dictum est, Donatistarum Schisma impsit exordium, Constantinus Magnus, supera-o Maxentio, Italiam & Africam suo adjunxit Im-erio, & confestim ad Cæcilianum, cujus integri-atem planè norat, dedit epistolam humanitatis & enevolentiæ plenam, quam refert Eusebius lib. 10. Hist. Eccles. cap. 6. Scripsit etiam Constantinus ad *Anulinum* Africæ Proconsulem, cui Cæcilianum njustè à Donatistis vexatum commendavit. Ve-ùm, nonnulli in Cæcilianum malè affecti adjunctâ bi populi multitudine, *Anulinum* adierunt, eique uos libellos porrexerunt, unum sigillo munitum, ui superscriptus erat hoc modo: *Libellus Ecclesiæ atholicæ criminum Cæciliani traditus à parte Majo-rini;*

rini; alterum, absque sigillo, in quo ab Impera tore judices in Galliis postulabant. Ut autem hæ Imperatori innotescerent, Anulinum rogarunt, u hosce libellos ad Principis comitatum mitteret Quocircà Anulinus Imperatorem de his omnibus missâ ad eum relatione, quæ extat apud S. Augu stinum epist.68. juxtà antiquum ordinem, certic rem fecit. Hanc Anulini relationem ubi recepisse Constantinus Imperator, judicem ad dirimendam hanc litem elegit Romanum Pontificem cum ali Episcopis Italiæ, quibus addidit *Maternum* Agri pinæ, *Rheticium* Augustoduni & *Marinum* Arelat Episcopos, qui omnes Romæ anno 313. in dom Faustæ in Laterano congregati, post maturum diuturnum causæ examen, Cæcilianum absolveru & Donatistas, unâ cum eorum Principe Donat damnavere. Sed ut faciliùs inter utramque parte iniri posset concordia, concesserunt Episcopis D natistis, ut, si ad Cæciliani partes sese adjunge vellent, in suo honore permanerent, & in loci in quibus erant duo Episcopi, quorum unus à C ciliano, alter à Majorino staret, antiquitatis c dinationis ratio haberetur, isque illius loci Ep scopus constitueretur, qui in ordinatione antiqu esset; alteri autem Episcopo alia regenda provi retur Ecclesia. Huic judicio non obtemperar Donatistæ, sed quietis impatientes repugnaveru omnesq; conditiones pacis pertinacissimè respu tes, tumultuari in Africa, novasque cœperunt ex tare turbas. Appellarunt quippè à Synodo Roma sub Melchiade Papa habitâ, in qua fuerant dam ti, proclamantes judicium in ea latum injustu esse, se paucorum illorum Episcoporum senten

ni

nullo pacto acquiescere velle, & à Constantino Magno majus Episcoporum Concilium intrà Gallias expostulare. Ægrè quidem tulit Constantinus temeritatem Donatistarum, sed ne illorum magis exasperaret animos, Concilium tandem intrà Gallias ipsis concessit. In Civitate itaque Arelatensi anno 314. celebratum est Concilium, cui, ut ait S. Augustinus lib. I. contrà Parmenianum cap. 5. ducenti interfuerunt Episcopi. Baronius affirmat Constantinum interfuisse huic Concilio; negat verò Valesius in Dissertatione de Donatistarum Schismate cap. 9. Ipse cum Cl. Pagio existimo incertum esse, an Constantinus huic Concilio interfuerit. Donatistarum causa diù, multùmque disceptata est, & tandem secundum Cæcilianum, damnatis iterum Donatistis, dicta sententia.

Circa hanc Synodum Arelatensem contra Donatistas celebratam hæc vulgò solet moveri difficultas: Utrùm videlicet nomine *Plenarii Concilii*, in quo quæstio de Baptismo Hæreticorum finita est, Sanctus Augustinus prædictam Synodum Arelatensem, vel Nicœnam generalem intellexerit. *Joannes Launojus* existimavit, Sanctum Augustinum *Plenarii Concilii* nomine voluisse indigitare Concilium Arelatense. Ex adverso doctissimus Pater noster *Joannes Nicolai* pro Concilio Generali Nicœno stat, ut videre est in eruditis opusculis ab utroque hac de re editis. Sed nullus dubito, quin præferenda sit sententia Patris Nicolai, maximè cùm S. Augustinus nomine *Plenarii Concilii* intelligat Concilium Oecumenicum totius Orbis, & universæ Ecclesiæ. Certum autem est Concilium Arelatense non fuisse Generale, totius Orbis, & universæ Ecclesiæ. Alioqui

qui non sibi constaret Sanctus Augustinus, dum lib.4. contra Cresconium, & pluribus aliis in loc ait, causam Cæciliani Orbi terrarum, aut saltei plurimis & nobilissimis Catholici Orbis Ecclesii fuisse incognitam, quod sanè oppidò falsum est, Concilium Arelatense, in quo causa Cæciliani j dicata est, fuisset Concilium totius Orbis, & un versæ Ecclesiæ. Quod enim à totius Orbis, & ur versæ Ecclesiæ Episcopis in Concilio Plenario, s Oecumenico considentibus solemniter judicatu est, toti Orbi terrarum incognitum nemo rectè c xerit. Nomine itaque Plenarii Concilii, in qu quæstionem de Baptismo Hæreticorum finitam es sæpiùs scribit S. Augustinus, Concilium Generale N cœnum celebratum anno 325. intelligendum est.

Discussâ breviter hac difficultate, redeam ad id undè paululùm digressi sumus. Finito Are tensi Concilio, cùm Donatistæ in eo damnati ni præter moras & tergiversationes, sicut Hæreti solemne est, quærentes, ad Imperatorem Constan num denuò provocassent, Mediolanum anno 316. nire jussi sunt, ubi tamquam improbi calumniato ab Imperatore rejecti sunt, & innocens Cæcil nus declaratus, statimque die 10. Novembris ej dem anni *Sabini* & *Rufini* Consulatu insigniti C stantinus litteras ad *Eumalium* Africæ Vicarium dit, quibus purgationem Cæciliani, ejusque c sæ à se judicatæ exitum significat, ut videre apud Sanctum Augustinum lib. 3. contra Cres nium cap. 7. Mortuo Majorino, qui Sedem C thaginensem invaserat, in ejus locum à Donati s suffectus est quidam *Donatus* diversus planè ab tero Donato de Casis nigris Episcopo in Numid.

]c

Hic autem Donatus successor Majorini suis scriptis Schisma Donatistarum plurimùm promovit. Sed cùm Donatistæ omnibus modis Catholicos vexare, & lacessere non desisterent, adeò ut Catholici de Donatistarum injuriis apud Magistratus frequentissimè conquererentur, coactus est Constantinus legem contra Donatistas severissimam ferre, quâ cuncta loca, in quibus congregari solebant, fisco vindicavit, sicut ait S. Augustinus epistolis 68. & 65. juxta veterem ordinem, & in lib. I. adversùs Petilianum cap. 92. Illius tamen legis rigorem Constantinus, qui lenitate, & patientiâ præcipuè delectabatur, postea emollivit. Quod in causa fuit, cur plerique Constantinum reprehendendum putarint, quod adversùs perduelles Donatistas nimis clementer ageret, sicut optimè observat doctissimus Valesius cap. 10. Dissertâtionis *de Donatistarum Schismate*. Post mortem Constantini Imperatoris, *Constans* ejus filius Africâ potitus est, nihilque non egit, ut omni adhibitâ mansuetudine Donatistæ tandem aliquandò resipiscerent, & relicto Schismate ad Ecclesiæ gremium reverterentur. Sed frustra. Nam seditiosi in pervicacia Schismatis perseverarunt, tantumque abfuit, ut lenitate *Constantis* Imperatoris correcti ad unitatem,& concordiam Catholicæ communionis redirent, ut potiùs efferati novos tumultus contra Ecclesiam concitare cœperint. Quare ad refrænandam illorum petulantiam *Constans* paternæ pietatis hæres duos Legatos *Paulum* & *Macarium* viros clarissimos in Africam misit, quibus *Circumcelliones*, viri è Secta Donatistarum furiosi, & avidi sui sanguinis & alieni profundendi, factâ manu, atque conglomerato

agmine, dum totis viribus obsistere moliuntur, à militibus Proconsulis cœsi sunt. Episcopi Schisma tici timore perculsi fugerunt, alii in exilium fue runt ablegati. Cœteri Donatistæ reconciliati sunt sicque sancita pax toto *Constantis* & *Constantii* Im peratorum tempore non fuit perturbata. Donatu obiit in exilio ante Imperium *Juliani* Apostatæ, ei que circa annum 350. successit *Parmenianus*. Cæ cilianus verò è vivis excessit anno 348. eique suc cessit *Gratus*, & Grato *Restitutus*.

D. Sic igitur finem habuit Donatistarũ Schism:

M. Mortuo Imperatore Constantio, libellum supplicem Juliano Imperatori obtulerunt Donat stæ, quo pristinam in libertatem restitui, abl tasque Ecclesias sibi reddi postularunt, idque nu lo negotio ab eo Apostata, qui inter Christianc discordias serere, ac fovere studebat, obtinuerun Quare audaciores facti Africam novis tumultib perturbarunt, plures Ecclesias occuparunt, & ma ximam erga Catholicos sævitiam exercuerunt, sicu referunt *Optatus* lib. 2. pag. 52. & Sanctus Augusti nus epist. 68. Contra Donatistas *Valentinianus*, & *Gratianus* Imperatores leges ad eos in ordinem re digendos publicarunt, sed *Gildo* Comes, & utriu que militiæ magister, qui teste Claudiano *de bello Gildonico* tyrannidem in Africa arripuit an no 396. Donatistis impensè favit, eisque impun permisit, ut in Catholicos grassarentur. Mortu autem Gildone anno 398. Imperator *Honorius* l gem promulgavit, quâ districtè prohibuit, ne D natistæ sævirent in Catholicos, & ad componen dissidia Catholicos inter & Hæreticos misit in Afi cam *Marcellinum* Tribunum, qui anno 411. cel

bre

rem Carthagine collationem indixit, in qua poſt riduanam diſputationem Marcellinus pro Tribunali ſedens ſententiam protulit in gratiam Catholicorum, qui in ea inſignem de Donatiſtis reportarunt victoriam, eiſque Donatiſtarum addixit Eccleſias; Donatiſtis verò inhibuit, ne conventus deinceps agerent, & illorum Epiſcopis poteſtatem fecit proprios repetendi lares, eâ tamen lege, ut abjecto Schiſmate, factique pœnitentes Catholicam Communionem amplecterentur. Hujus celebris Collationis Carthaginenſis Acta, quæ prolixiſſima ſunt, in compendium redegit Sanctus Auguſtinus, & *Breviculum Collationis* ipſemet appellavit. Verùm quia Donatiſtæ hujus Collationis Acta variis mendaciis corrumpere conati ſunt, alium librum ſcripſit Sanctus Auguſtinus ad ipſos Donatiſtas Laicos, ne iis incautis ſui Epiſcopi ulteriùs fucum facerent. Hic S. Auguſtini liber hunc præfert titulum: *Poſt Collationem ad Donatiſtas*. Sententiæ à Marcellino in Collatione Carthaginenſi latæ cùm obſtinati Donatiſtæ parere nollent, Imperator Honorius legem emiſit die 30. Januarii anni 412. quo metu bonorum proſcriptionis erga Laicos, & exilii erga Clericos & Epiſcopos ad Fidem Catholicam Donatiſtas traducere, eorumque pertinax inſtitutum frangere ſtuduit. Hac Imperatoris lege deterriti Donatiſtæ benè multi è Schiſmate reſilierunt, ſed alii in ſua pervicacia obſtinatiores in Catholicos in rabiem acti crudeliùs debacchati ſunt, ſed præcipuè in Marcellinum, quem odio pluſquam Vatiniano proſequebantur. Hunc ſiquidem coram *Marino*, qui Rempublicam ab *Herculiano* Africæ Tyranno liberaverat, accuſarunt, quaſi à partibus illius Tyran-

ranni ſtetiſſet. Hinc juſſu Marini anno 413. Marcellinus de Catholicis optimè meritus capite plexus occubuit, cujus Elogium pangit Sanctus Augustinus in Epiſtola CLI. aliàs CCLIX. quam direxit ad Cæcilianum Africæ Præſidem. Nihil tamen Donatiſtis profuit Marcellini mors. Nam Honorius Imperator, ut famam Marcellini vindicaret, legem dedit anno 414. in qua Marcellinum *ſpectabilis memoriæ virum* appellat, geſta etiam ejus contra Donatiſtas confirmat, & decem pœnis in Africa Proconſulari, cui tùm *Julianus* Proconſul, ad quem lex directa eſt, præerat, Donatiſtas ſubjici jubet. Miſit etiam Honorius in Africam *Dulcitium* Tribunum, qui Laicis Donatiſtis pecuniæ mulctam imponendo, Clericis verò, & Epiſcopis exilii pœnam indicendo, hanc Sectam fermè penitùs evertit. Legibus contra Donatiſtas ab Imperatoribus latis novum robur addidit Theodoſius junior Imperator anno 428. Sed non multò poſt Wandali in Africam irrumpentes, eâque potiti, in Catholicos, & in Donatiſtas promiſcuè furorem ſuum exacuerunt. Necdum tamen extinctum eſt Donatiſtarum Schiſma. Nam ſub finem ſexti ſæculi, quo Clavum Eccleſiæ regebat Gregorius M. ideſt, annis ferè trecentis ab ordinatione Majorini, Schiſma Donatiſtarum adhuc per Africam vigebat, ſicut docet Sanctiſſimus ille Pontifex lib. 1. epiſt. 75. ad Epiſcopos Numidiæ. lib. 2. epiſt. 33. lib. 3. epiſt. 32. & 3[illegible] & lib. 5. epiſt. 36. & 61. Eodem ſexto ſæculo *Mauritius* Imperator Edicta contra Donatiſtas publicavit, quæ tamen executioni non fuiſſe tradita conqueſti ſunt Orthodoxi Africanę Eccleſię Epiſcopi.

D. Cedo, ſi placet, Donatiſtarum errores.

Ha

Hactenùs ſiquidem illorum Schiſmatis originem, ac progreſſum dilucidè expoſuiſti, nullam tamen errorum, quos diſſeminarunt, mentionem feciſti.

M. Donatiſtæ nullum dogma, quod fidei in Symbolo expreſſæ eſſet directè oppoſitum docuerunt. Sed temerè aſſerebant, diffuſam toto Orbe Eccleſiam, eò quod cum Cæciliano communicaret, corruptam defeciſſe, ac penitùs periiſſe, veramque Eccleſiam in ſola Africæ Donati parte remanſiſſe. Hinc effutiebant, in ſola ſua Eccleſia verum eſſe Baptiſma, alibi nullum. Unde Catholicos, qui ad eorum Sectam veniebant, novo Baptiſmate tingebant, Euchariſtiam, ſeu rem omninò prophanam pedibus conculcabant, canibus proijciebant, & Sacrum Chriſma effundebant, uti refert Optatus Milevitanus lib.2. pag.55. Conſecrationes, & unctiones, & ordinationes factas à Catholicis, quos impuros, & ſpurios meretricis Eccleſiæ Miniſtros appellabant, nullas, & invalidas eſſe pertendebant. Catholicorum Altaria evertebant, comburebant, conſpurcabant, aut ſacrilego ritu rodebant, quòd ſacrificia ab illis oblata autumarent eſſe impura. Eorum calices confringebant, codices, pallas, & vaſa ſacra per vim extorquebant, & illorum Communionem averſabantur. Sacras Virgines, quæ in Catholica Eccleſia vota emiſerant, ad ſecundam profeſſionem cogebant, poſtquam illas pœnitentiæ ſubjeciſſent, ſicut ſcribit idem Optatus lib. 6. pag. 94. 95. & ſeq. Monachorum Inſtituti hoſtes erant infenſiſſimi Donatiſtæ, quos ideò Sanctus Auguſtinus in Pſal. 132. carpit his verbis: *Meritò illis diſplicet nomen Monachorum, quia illi nolunt habitare in unum cum Fratribus, ſed ſequentes Donatum,*

tum, *Christum dimiserunt*. Postremò, Donatistæ affirmabant, solos bonos in Ecclesia esse, malos verò ab illius sinu omninò arcebant. Hos Donatistarum errores multis libris solidè confutavit S. Augustinus.

D. Fueruntne Donatistæ in aliquas peculiares sectas divisi?

M. Ortâ suprà iteratione baptismatis *Tichonium*, inter, & *Parmenianum*, ambos insignes Donatistas, dissensione, Donatistæ tàm in Mauritania, quàm in Numidia distracti sunt in plures sectas, quarum aliæ, cujusmodi sunt *Urbanistarum* & *Claudianistarum* obscuræ fuerunt, vixque impræsentiarum notæ. Duæ verò præ cœteris famosæ & celebres extiterunt, videlicèt *Rogatistarum* & *Maximianistarum*. Secta Rogatistarum ortum habuit à *Rogato* Mauritaniæ Episcopo. Secta Maximianistarum principem habuit *Maximianum* Ecclesiæ Carthaginensis Donatistam, qui à *Primiano* Donatista in Episcopatu Carthaginensi Parmeniani itidem Donatistæ successore damnatus provocavit ad judicium Episcoporum Donatistarum Africæ, quorum quadraginta tres Carthaginem venerunt, ibique Concilium adversùs Primianum celebrarunt, in quo tamen nullam in eum tulerunt sententiam. Sed in alio Concilio, quod *Cabarsussi* anno 393. indixerunt, *Primianum* multorum criminum accusatum damnarunt, deposuerunt, & in ejus locum subrogarunt *Maximianum*, qui à duodecim Episcopis ordinatus est Episcopus Carthaginensis. Utriusque Donatistarum Concilii, *Carthaginensis* nimirum & *Cabarsussitani* disertam mentionem facit S. Augustinus lib. 4. contrà Cresconium cap. 6. ubi agens de Donati-

natistarum Conciliis adversùs Primianum habitis, ait: *Primum, quod apud Carthaginem à quadraginta ribus factum est, quo prædamnatus est Primianus. Alterum, quod Cabarsussi centum vel amplius vestri tunc Episcopi condiderunt, quo perfectè, pleniùsque damnatus est.* Verùm, centum & decem Episcopi Donatistæ, qui Primiano adhærebant, anno sequenti, seu VIII. Kal. Maji anni 394. Bagajæ in Numidia Concilium celebrarunt, in quo Primianum absolverunt, & Maximianum damnarunt, unà cum duodecim Episcopis, à quibus fuerat ordinatus Episcopus. Hoc pacto Donatistæ, qui Primianum Ducem sequebantur, Donatistis Maximianistis superiores evaserunt, usique auctoritate Magistratuum & Præfectorum eos ab Ecclesiis quas occupabant, expulerunt.

D. Fuitne Schisma Donatistarum extrà fines Africæ propagatum?

M. Tentarunt quidem Donatistæ hac illac cursitando multos in suam pertrahere sectam. Habuerunt etiam Romæ quosdam asseclas, qui *Montenses* dicebantur, eò quod Romæ primùm Ecclesiam suam habuerint in Monte. Vel, ut alii censent, Romæ Donatistæ fuerunt *Montenses* appellati, quòd in montibus & cavernis, cum nullam in Civitate possent habere Ecclesiam, sua Conventicula peragere cogerentur. Hac de causa S. Hieronymus in Dialogo adversùs Luciferianos nuncupat Donatistas, *Campitas*, quod in campis suos cœtus colligerent. Pauci tamen extrà fines Africæ fuerunt Donatistæ, eorumque secta in Africa dumtaxat radices agere, ac latè propagari potuit.

D. De Schismate Donatistarum abundè dixisti,

xiſti, perge nunc, quæſo, explicare quid eſſet Schiſma Meletianorum, quod ſub Conſtantino Magno Eccleſiam divexaſſe in exordio noſtri Colloqui obſervaſti.

M. Schiſma Meletianorum, quod, teſte clariſſimo Pagio, cœpit anno Chriſti 301. non verò ut putat Baronius anno 306. auctorem habuit *Meletium* Lycopolitanum Epiſcopum, qui multiplici ſceleris convictus, & præſertim quod, ſæviente Maximini Imperatoris perſecutione, Idolis ſacrificaſſet; gradu Epiſcopali à Petro Alexandrino Patriarcha in communi Epiſcoporum Synodo dejectu eſt, ſicut ſcribit S. Athanaſius in Apologia pag. 177 recentis editionis à doctiſſimo *P. Bernardo de Montfaucon* adornatæ. Porrò, Meletius ſua ſede depoſitus non ad aliam Synodum confugit, neque ſe ſtuduit purgare, ſed à Petri Patriarchæ Alexandrini communione palam ſeſe ſubduxit, Schiſma conflavit, ejusque Sectarii dicti ſunt *Meletiani*. S. Athanaſius in Apologia & in Epiſtola ad ſolitarios aſſerit, Meletianos Chriſtianæ doctrinæ rudes, accept pecuniâ, ad Sacerdotium promoviſſe. Sed in primis graviter tulerunt Patres Concilii Nicæni, quod Meletius varios in Ægypto Epiſcopos conſecraſſet quamvis ex priſca conſuetudine nullus alter in Ægypto Epiſcopus juribus Metropolitæ frueretur præter Patriarcham Alexandrinum. Unde Canone ſexto ſanxerunt, ut juxtà priſtinum morem ſolu Alexandrinus Patriarcha per Ægyptum, Lybiam & Pentapolim Metropolita haberetur, & ipſi ſol jus ordinandi Epiſcopos eſſet aſſertum. Theodoretus lib. 1. Hiſt. Eccleſ. cap. 3. & lib. 4. Hæretic. fab cap. 7. ait, Meletianos æmulatos fuiſſe Judæorum &

Sama-

amaritanorum purificationes, & inter psallendum horeas egisse. S. Epiphanius in lib. de Hæresibus sserit, Meletianos veniam denegasse lapsis. Idem estatur S. Damascenus in lib. de Hæresibus, additque, Meletianos sese ad Arianos aggregasse.

D. Præter hæc duo Schismata, Donatistarum idelicèt, & Meletianorum, quæ imperante Contantino Magno enata sunt, aliasne divisiones, seu chismata passa est Ecclesia in quarto sæculo?

M. Præter hæc duo Schismata Donatistarum : Meletianorum, de quibus hactenus egimus, duo lia in quarto Ecclesiæ sæculo oborta sunt Schismaa, videlicèt Schisma Ecclesiæ Antiochenæ, & chisma Luciferianorum. Sed quia duo postrema la Schismata post exortam Arianam Hæresim umtaxat contigerunt, de illis commodiùs differeius, postquàm Arianæ Hæreseos ortum, atque rogressum breviter exposuerimus.

D. Quandonam emersit Ariana Hæresis, & uem habuit progressum?

M. Ariana Hæresis, quà nulla post homines atos magis in Ecclesiam grassata est, & majores 1 ea excitavit tumultus, initio quidem Alexandri 'atriarchæ Alexandrini innotescere cœpit, sed ane annum 321. in Concilio Alexandrino, cui ferè entum Episcopi interfuerunt, ab eodem Patriarha non fuit damnata. Malè auspicatum nomen raxit hæc Hæresis ab auctore Ario Ecclesiæ Aleandrinæ Presbytero, & ex Lybia oriundo, qui rimùm occultè, tùm posteà apertè sacrilego ore usus est asserere, Verbum divinum & creatum & nutabile esse, ex non extantibus factum, fuisseque tempus quandò non erat. Hunc errorem in suis

ſuis cunis præfocare volens Alexander, duas Synodos, ut rectè obſervat doctiſſimus Valeſius in Notis ad lib. 1. Hiſt. Eccleſ. Theodoreti cap. 4. adversùs Arium ejusque ſocios anno 321. Alexandriæ collegit. In priori Synodo decem damnati ſunt Clerici Alexandrini, & notati tres Epiſcopi Syriæ fautores Arianæ Hæreſeos, atque ab Alexandro Patriarcha Alexandrino ſcripta eſt Epiſtola Synodica ad Alexandrum Byzantii Epiſcopum, quam recitat Theodoretus lib. 1. Hiſt. Eccleſ. cap. 4. In altera Synodo, cui, ut mox dixi, centum ferè Epiſcopi interfuerunt, poſtquàm Arius, ejusque ſoci Hæreſim ſuam palam fuiſſent profeſſi, damnati ſun cum duobus Epiſcopis *Secundo* ſcilicèt Ptolomaidis & *Theona* Marmaricæ, notatus etiam eſt Euſebius Nicomedienſis, ac denique ab Alexandro Patriarcha Alexandrino miſſa eſt Epiſtola Synodica de Arii, ejusque ſociorum condemnatione ad omne ubique terrarum Epiſcopos, quam nobis conſerva vit Socrates lib. 1. Hiſt. Eccleſ. cap. 10. Arius itaqu ejectus ab Eccleſia in Palæſtinam abiit, ibique pl res Epiſcopos ſuis partibus addixit, ſed præſerti Euſebium Nicomedienſem, qui Concilium Byth niæ in Palæſtina convocavit, in quo Arium in ſua communionem recepit, & ad omnes Epiſcopos li teras dedit, quibus eos vehementer adhortabatu ut ſuam itidem in communionem Arium, ejusq ſocios reſtituerent, & Alexandrum Patriarcham Alexandrinum ad pacem cum illis ineundam add cerent. Quæ mox ut ad aures Alexandri perlata ſunt, varias ad plurimos Epiſcopos ſcripſit ſa ctiſſimus ille Antiſtes Epiſtolas encyclicas, quib Arii, ejusque ſociorum impietatem detexit, illo

q

que ab Ecclesia fuisse à se expulsos ipsis significavit. Arius, abjectâ omni spe pacem cum Alexandro Patriarcha Alexandrino ineundi, Schisma Alexandriæ, & in Ægypto conflavit, suamque Hæresim dissemi-nare cœpit. Ut autem faciliùs hominum, ac mulier-cularum animis suæ Hæreseos virus instillare posset, composuit *Thalejam* suam, idest Cantile-nam mollem ac impuram, in qua pestiferæ suæ do-ctrinæ venenum expressit. Erat quippè illa effœ-minatis quibusdam, ac jocularis modis adornata exemplo scilicèt impurissimi *Sotadæ* nobilis in hoc genere Poetæ.

Hic erat deploratus Ecclesiæ status, quandò Constantinus Magnus, devicto Licinio anno 324. solus in toto Imperio Romano summâ rerum poti-tus est. Principiò Religiosus hic Imperator ad Ale-xandrum & ad Arium litteras Nicomediâ direxit, quibus eos ad concordiam, & pacem sic hortatus est, ut facilè appareret, ejus animum ab Eusebio Nicomediæ Episcopo, & Arii fautore; qui gratiâ apud Imperatorem plurimum valebat, fuisse occu-patum. Verùm non diù ea in sententia perstitit Constantinus ab Eusebio deceptus. Has Imperato-ris litteras detulit *Osius* Cordubensis Episcopus, qui ad componendos Ecclesiæ Alexandrinæ tumultus celebravit Alexandriæ Synodum, quæ tamen exci-tatum in toto Oriente incendium extinguere mini-mè potuit. Cùm igitur Orientis Episcopi in diver-sas partes scinderentur & Ariana Hæresis instar can-cri latiùs serperet, non aliud huic malo, quod in dies ingravescebat, efficacius remedium adhiberi posse existimavit Constantinus, quam ut Sylvester Pontifex Episcopos ex universo Orbe Christiano in

unam cogeret Synodum. Abjectâ itaque omni cunctatione religiosissimus ille Imperator, ad omnes sui Imperii Episcopos litteras honorificè scribendas curavit, eosque, assentiente Sylvestro Romano Pontifice, ad Generalem Synodum Niceæ in Bythinia Urbe celebrandam convocandos, ut hanc exortam de fide controversiam auctoritate sua dirimerent. Anno itaque 325. celebratum est Concilium Generale Nicænum, cui interfuerunt 318. Episcopi, & in quo definitum est, Filium Dei esse ὁμοούσιον, idest Patri æterno consubstantialem. Arius in hac Synodo, postquàm errores suos meretriciâ fronte defendisset, in sua perfidia obfirmatus Anathemate percussus est, unà cum duobus Episcopis *Secundo* Ptolomaidis, & *Theona* Marmaricæ, qui duo Episcopi nec fidei Nicænæ, nec damnationi Arii subscribere voluerunt, ut testantur Patres Concilii Nicæni in epistola Synodica, necnon Theodoretus & Philostorgius. Quapropter hi duo Episcopi simul cum Ario jussu Imperatoris in exilium fuerunt ablegati. Eusebius quidem Nicomediensis & Theognis Nicænus initio formulam fidei Nicænæ penitùs repudiarunt, sed posteà metu Imperatoris qui contradicentibus exilium minabatur, eam calculo suo comprobarunt, sed fictè & simulatè nam post Concilium Nicænum cùm defensores errorum Arii palam sese exhiberent, in Gallias à Imperatore in exilium missi sunt. At post tres annos à celebratione Concilii Nicæni necdum completos, hoc est anno 327. Arius & duo Episcopi Eusebius Nicomediensis & Theognis Nicænus jussu Constantini ab exilio fuere revocati. Arius redux vir totus ad fraudes concinnandas compositus, for-

mu

nulam Fidei Catholicam in speciem, æquivocam amen, nec errorem excludentem Imperatori obulit, & ab ipso facultatem obtinuit Alexandriam edeundi. Tum temporis Alexandriæ in Throno Patriarchali sedebat Athanasius Alexandri successor, qui Ario Alexandriam reverso se tamquàm murum æneum opposuit, nec Imperatoris litteris, quibus ipsi & depositionem, & exilium minabatur, nisi Arium in Ecclesiam admitteret, flecti unquàm potuit invictæ ille constantiæ Præsul & Arianorum malleus. Eâ Athanasii constantiâ exasperati Ariani, Conciliabulum anno 328. juxtà Cl. Pagium, Antiochiæ indixerunt, in quo Eustathium illius Urbis Episcopum fidei Nicænæ egregium defensorem falsis criminibus postulatum, violatis omnibus æquitatis legibus, Sede Antiochenâ deposuerunt. Deindè Synodum Tyriam anno 335. habuerunt, in qua S. Athanasium, licèt innocentiam suam circà crimina sibi falsò afficta de fracto Calice, de nece Arsenii & de stupro Sole clariùs comprobasset, Episcopatu exuerunt, & anno sequenti aliam Synodum Constantinopoli coegerunt, in qua novis calumniis ab Arianis oppressus Athanasius Treviros in exilium jussu Imperatoris missus est, & Arius in pristinum suum statum restitutus, atque Alexandriam remissus, ubi tamen cum turbas iterum movisset, redire Constantinopolim ab Imperatore jussus est. Huc reversus Arius subdolam fidei professionem edidit, obtulitque Constantino, qui à pestifero illo Hæresiarcha & ab Eusebio Nicomediensi delusus, jussit Alexandro Episcopo Constantinopolitano, ut Arium in communionem reciperet, sed, dum renitente sanctissimo illo Præsule,

Arius, quem jam ejusdem factionis Episcopi in Pseudo-Synodo Hierosolymitana propter encæ nias, seu Templi dedicationem celebrata ad com munionem admiserant, quasi triumphans prope raret ad Ecclesiam; contigit ut scelestus ille alvun exonerare volens ad publicas latrinas diverterit ubi terribili, justo tamen Dei judicio, disrupt ventre, instar Judæ, intestina & miseram egessi animam.

Sublato è vivis Ario, animum non desponde runt Arianæ perfidiæ sectatores, quorum mul Ario nihil concedentes ferocitate, astutiâ, pro terviâ, Sedes Episcopales invaserant, & in Aula Imperatoris irrepserant. Vivente tamen Alexar dro Episcopo Constantinopolitano nihil apert marte moliri ausi sunt, sed illo mortuo, cervice erexerunt, turbasque in electione Ecclesiæ Co stantinopolitanæ Episcopi exciverunt. Catholi quippè *Paulum* Episcopum Constantinopolitanu acclamarunt. Ariani *Macedonium* elegerunt. V cerunt tamen Catholici. *Paulus* ad Thronum Co stantinopolitanum, frementibus licèt Arianis, eve ctus est, sed post breve temporis intervallum Se sua dejectus est, & in exilium missus, vivente a huc Constantino Magno, qui obiit anno 337. Mo tuo Constantino Imperatore, S. Athanasius, Pa lus, aliique Orthodoxi Episcopi ab exilio revoc ti, suisque Ecclesiis redditi sunt, hoc agente *Co stante* Constantini Magni filio, qui Catholicis im pensè favebat. At Constantius Constantis frate qui in Oriente patri suo Constantino successera Arianæ Hæreseos fautorem se palàm professus acerrimum, ejusque dilatandæ studio omnia

deq

eque miſcuit. Hinc juſſu Conſtantii Paulus Con-
antinopolitanus Epiſcopus in exilium miſſus eſt
ucuſum oppidum Armeniæ, ubi fauces laqueo ei
liſæ fuerunt, & Euſebius Nicomedienſis, ejecto
aulo, Sedem Conſtantinopolitanam invaſit. *Aria-*
, ſeu *Euſebiani*, ita dicti ab Euſebio Nicome-
ienſi, Conſtantii Imperatoris patrocinio freti ad
ulium Romanum Pontificem litteras dederunt,
uibus illum adversùs Athanaſium commovere co-
ati ſunt. Athanaſius itidem Romam Presbyteros
iſit, qui ipſius cauſam coràm Summo Pontifice
tarentur. Synodus Alexandrina ex Ægypto, Ly-
ia & Thebaide coacta, cui centum fermè inter-
erunt Epiſcopi, Epiſtolam Synodicam ad eum-
em Pontificem miſit, in qua Athanaſii fidem &
nocentiam vindicabat. Athanaſius, acceptis à
omano Pontifice litteris, Romam ſe contulit, ubi
er octodecim menſes accuſatores ſuos ſibi malè
onſcios fruſtrà expectavit, ut conſtat ex Epiſtola
ulii Papæ ad Orientales data. Idem S. Athanaſius
ſtatur in Apolog.2. his verbis: *Cum igitur Romam
ervenissemus, Julius continuò ad Euſebianos litteras
ripſit, miſſis eò duobus ex ſuis Presbyteris, Elpidio
Philoxeno. Illi verò, ubi noſtram Romæ præſentiam
udiviſſent, plurimum conturbati ſunt, quod contra
em eorum me Romam contuliſſem. Rejecto igitur iti-
ere futiles, inaneſque tergiverſando cauſificationes
ommenti ſunt*. Et in epiſtola ad Solitarios idem
Doctor aſſerit Euſebianos cauſatos fuiſſe, ſe ob
ella Perſarum Romam venire non poſſe. Dum
æc Romæ agerentur, Euſebiani anno 341. Syno-
um Antiochiæ convocarunt, in qua S. Athana-
um Epiſcopatu abdicarunt & in ejus locum ſubro-

garunt Gregorium Cappadocem, qui armatis militibus ſeptus Sedem Alexandrinam occupavit, & in Catholicos cœdibus, & exiliis crudeliter ſæviit. Julius Summus Pontifex Romæ anno 342. Synodum celebravit, in qua, diſcuſsâ S. Athanaſii causâ, eum innocentem pronuntiavit & in ſuam communionem, deſperatis Euſebianis, recepit. Augebantur in dies turbæ, ad quas ſopiendas Concilium Sardicenſe in Illyrico Conſtantis & Conſtantii Imperatorum conſenſu indictum eſt anno 347 Sed vix incepto hoc Sardicenſi Concilio, ortum eſt Epiſcopos Orientales inter & Occidentales magnum divortium. Orientales quippè Epiſcop Arianæ Hæreſis labe infecti, cauſæ ſuæ diffiſi, ve ægrè ferentes, quod Athanaſius & Marcellus Ancyranus, quos prædamnaverant, locum haberen inter Epiſcopos, ſeſe è Concilio ſubduxerunt & Philopopolim Urbem Thraciæ ſeceſſerunt, ubi ſeparatim habuerunt Synodum, quam Sardicenſi nomine falsò nuncuparunt, & in qua Athanaſiun & Marcellum iterum damnarunt, Julium Papam Oſium Cordubenſem Epiſcopum anathemate per culerunt, novamque condiderunt fidei formulam in qua *Conſubſtantialis* vocem omninò ſuppreſſe runt. Occidentales verò Epiſcopi in Concilio Sa dicenſi congregati fidem Nicænam confirmarunt & præcipuos factionis Arianæ Epiſcopos damna runt, ſuisque Sedibus depoſuerunt. Poſt celebra tionem hujus Concilii Sardicenſis, quod non ſo lùm convocatione, ſed etiam exitu Oecumenicu fuiſſe, non obſtante Arianorum Epiſcoporum re ceſſu, probabiliùs cenſent viri eruditi; adeò inte Epiſcopos Orientales & Occidentales diſſenſion

recru

ecruduerunt, ut gravibus & continuis tumultibus Ecclesia fuerit exagitata. Imperator Constans, cujus auctoritate convocatum fuerat Sardicense Concilium, obtinuit à fratre suo Constantio, ut Athanasius & Marcellus, qui in hoc Concilio fuerant absoluti, suas Sedes recuperarent. Sed illa non fuit diuturna tranquillitas. Nam mortuo Constante anno 350. Episcopi Ariani iterum Orthodoxos Episcopos suis Sedibus exturbarunt, Athanasii damnationem confirmarunt in Concilio Episcoporum Occidentalium Arelate habito anno 353. & in Concilio Mediolanensi anno 355. omnes Episcopos, qui Athanasii damnationi subscribere detrectabant, carcere, aut exilio mulctarunt, & alios suæ Sectæ viros in eorum Sedes intruserunt. Inter hæc, Athanasius ad necem sollicitè quæsitus, divino tectus præsidio, Arianorum, qui ne ipsius quidem nomen ferre poterant, malas artes, fraudes & insidias mirabiliter evasit. Dum sic periclitaretur Ecclesia, peropportunè accidit, ut inter Episcopos Arianos ortæ sint circà doctrinam haud leves contentiones, quæ in causa fuerunt, cur novas identidem fidei formulas figentes ac refigentes, nec sibi unquàm constantes, in varias abierint Sectas, quæ mutuò inter sese pugnantes, ultimum tandem sibi exitium intulere.

D. Recense, si placet, illas Sectas, in quas divisi sunt Ariani?

M. Injecto semel inter Arianos discordiæ pomo, alii, quos inter censentur *Aëtius*, *Eunomius* Aetii discipulus, *Acacius* Cæsareæ, *Eudoxius* Antiochiæ Episcopi purum putumque Arianismum propugnantes, Filium Dei Patri dissimilem prædi-

carunt, & ideò dicti sunt *Anomæi*. Alii Filium Dei Patri similem esse in substantia, sed non consubstantialem asserebant: & hi *Semi-Ariani* sunt appellati. Puri Ariani dicti *Anomæi* Sirmii convenerunt, ibique Formulam fidei planè Arianam, quæ vulgò vocitatur *secunda Formula Sirmiensis* condiderunt. Tres enim Formulæ Sirmii Urbis conscriptæ nomine leguntur, quæ tribus diversis Synodis Sirmiensibus editæ sunt. Prima græcè concepta est cum anathematismis xxv. & in ea damnantur anathemate, qui dicunt Filium Dei *de non extantibus, aut ex altera Hypostasi esse, vel fuisse tempus aut sæculum quandò non erat*. Hæc prima fidei Sirmiensis Formula, quam S. Hilarius in lib. de Synodis ut Catholicam commendat, conscripta est in Concilio Sirmiensi celebrato anno 351. contra Photinum, qui negabat Divinitatem Christi & purum hominem adstruebat. Secunda Synodi Sirmiensis Formula, quæ planè Ariana erat, edita est in secunda paucorum Arianorum Episcoporum Sirmiensi Synodo habita anno 357. sicut post Baronium solidè probat Cl. Pagius in sua critica ad annum 357. Huic secundæ Sirmiensi Formulæ, quod certè dolendum maximè est, subscripsit Osius Cordubensis Episcopus, & qui antehac acerrimus erat fidei Nicænæ defensor & Arianismi insectator, ne tamen exilium, bonorumque proscriptionem pateretur, dedit in extrema senectute impietati manus. At *Liberius* Papa, quidquid contra obstrepant nostri temporis Hæretici, non huic secundæ Sirmiensi Formulæ, quæ omninò erat hæretica, subscripsit; sed tantummodò primam Sirmiensem Formulam, quæ sensum Catholicum patiebatur

tæd

edii exilio fractus probavit. Denique, tertia dei Sirmienſis Formula condita eſt Sirmii in paucorum Epiſcoporum conventu anno 358. & in ea ocis ὁμοούσιος, ſeu conſubſtantialis, nulla quidem ientio fit, ſed Filius Dei dicitur ὁμοιούσιος, ideſt, atri per omnia ſimilis, ut videre eſt apud S. Athaaſium in lib. de Synodis. Secunda Sirmienſis Forıula, quæ, ut dixi, peſtilens doctrinæ Arii virus ‹primebat, recepta & approbata fuit in Synodo ntiochenâ habita ab Eudoxio Ariano illius Urbis piſcopo. Aſt cœteri alii Epiſcopi Orientales hanc cundam Sirmienſem Formulam reprobarunt in oncilio Ancyrano anno 358. dogma itidem Anoıæorum damnarunt & rejecta voce ὁμοούσιος, ſeu onſubſtantialis, Filium Dei Patri ὁμοιούσιον, ideſt, erſimilem eſſe in ſubſtantia definierunt. Conſtanus Imperator hiſce continuis Epiſcoporum diſputationibus fatigatus, duas Synodos cogi juſſit, nam in Occidente, alteram in Oriente. Occidenales Epiſcopi Ariminum, Orientales Seleuciam ſauriæ Urbem convenerunt. Epiſcopi Occidentas quadringenti fermè Arimini congregati ſunt nno 359. primùm Nicænam fidem confirmarunt, ùm Valentem, Urſacium & Germinium Epiſcoos Arianos depoſuerunt, ac decem Legatos mierunt ad Imperatorem Conſtantium, quorum dventum Valens & Urſacius antevertentes, in rrorem induxerunt Conſtantium, qui juſſit *Tauro* Præfecto, ne Epiſcopos Arimini congregatos dinitteret, donec Formulam Sirmianæ non diſſimiem à Valente & Urſacio paulò ante compoſitam pprobaſſent. Quò factum eſt, ut multi ex illis Epiſcopis tædio & moleſtiâ victi tandem ceſſerint;

alii

alii verò Valentis & Ursacii fraudibus decepti prædictæ sibi oblatæ formulæ, quam à Catholica doctrina non abhorrere putarunt, subscripserint imprudentiâ lapsi. Eodem anno 359. Episcopi Orientales centum sexaginta, ut testatur S. Athanasius, qui Seleuciam convenerant, duas in partes Arianorum videlicèt & Semi-Arianorum scissi, acerrimè in Concilio inter se digladiati sunt. Semi-Ariani Acacium Cæsareæ Palæstinæ Episcopum, Georgium Alexandriæ, Uranium Tyri, aliosque Episcopos Acacianæ, seu purè Arianæ factionis deposuerunt & à Fidelium communione separarunt. Sec hi condemnati confestim convolarunt ad Constan tium Imperatorem, qui ex eorum sententia alian Constantinopoli indixit Synodum, in qua novam fidei Formulam ab Acacio conflatam approbarun quinquaginta Ariani Episcopi, qui vicissim depo suerunt, omnique communione excluserunt Basi lium Ancyranum, Macedonium Constantinopol tanum, Eleusium Cizicenum, Eustathium Seba stenum, Silvanum Tarsensem Episcopos Semi-Ari nos. Depulso à Sede Constantinopolitana Macedo nio, Ariani Eudoxium Antiochiæ Episcopum Aria num in throno Constantinopolitano collocarunt, & in Eudoxii Antiochenam Sedem vacuam Meletiur è Sede Sebastena transtulerunt. Sed Meletio paul post, ob fidem Nicænam, quàm apertè post han promotionem professus est, Sede Antiochena deje cto, Euzojum Arianum suffecerunt. Ad has Arianc rum factiones accessit nova secta *Aerianorum*, it dicta ab *Aërio* ejus auctore, qui Arianæ Hære multos de suo addidit errores, asserens primò, ir utile esse orare, vel sacrificium pro Defunctis o fer

:rre. Secundò, Episcopis simplices Presbyteros quabat. Tertiò, stata jejunia, & in Ecclesia ab mnibus observari solita improbabat. S. Augustius lib. de Hæresibus cap. 13. ait Aërium, *cùm esset 'resbyter doluisse, quod Episcopus non esset ordinatus.* Iinc præ invidia ægrè admodum ferens quod *Euathius*, cujus sodalis, seu condiscipulus erat, ad ebasthæ in Armenia Episcopatum pervenisset, ejus ımam procacibus calumniis appetiit, & magnâ lebis ad se pertractâ multitudine sectam condidit, e qua legi potest S. Epiphanius Hæresi 76.

Inter hæc Arianorum dissidia, & novas illoım gliscentes factiones, fides de Consubstantialita: Verbi divini in Concilio Generali Nicæno stabi:a reflorere cępit in omnibus occidentis Ecclesiis, :æter tamen Ecclesiam Mediolanensem, quam re:bat *Auxentius* Episcopus Arianus, exceptis etiam uibusdam Illyrici Ecclesiis, in quibus Ursacius, alens, & Germinius Ariani Episcopi, Hæresim, ıamdiù vixerunt, fovere non destiterunt, Aleındriæ, & Ægypti Ecclesiæ in professione fidei Nienæ constanter perstiterunt. Quin & Semi-Ariai Episcopi, qui, vivente Constantio Imperatore ıere ab Arianis in Concilio Constantinopolitano amnati, & in exilium pulsi, sub Juliano, & Joviiano Imperatoribus suis Sedibus restituti Arianos ondemnarunt, & quamvis *Consubstantialis* vocem espuerent, quod eam in Scriptura Sacra non legeent, & pravo sensui obnoxiam esse reputarent, um Catholicis tamen, qui Verbi divinitatem, jusque cum Patre consubstantialitatem profiteantur, communicabant. Circa annum 360. nonulli, qui, teste Sancto Athanasio Epist. 1. ad Serapio-

rapionem, deteſtabantur impiam Arianorum in Dei Filium Hæreſim, de Spiritu Sancto cœperunt pravè ſentire, ac contendere illum non tantùm rem creatam, ſed etiam unum ex adminiſtris ſpiritibus eſſe, & illi dicti ſunt *Macedoniani* à Macedonio, qui Sede Conſtantinopolitana dejectus, Spiritus Sancti divinitatem negavit, & *Pneumatomachorum* dux appellatus eſt. Hæc Macedonii Secta in Thracia præcipuè, Bithynia, & Aſia diſſeminata eſt. Imperante Valente Arianorum fautore, & ſæuiſſimo Catholicorum perſecutore, Semi-Ariani haud parùm ab Arianis vexati in Catholicorum partes tandem tranſierunt. Hi nempè Lampſaci, quæ Urbs eſt in Heleſponto, Synodum anno 364. celebrarunt, in qua Filium Dei Patri in ſubſtantia ſimilem eſſe ſtatuerunt, & legationem ad Liberium Papam miſerunt, quâ ſe communicare cum Eccleſia Romana & Fidem Catholicam de conſubſtantialitate Verbi Divini in Concilio Nicæno definitam tenere, a conſervare conteſtati ſunt. Quare anno ſequenti ſeu 365. vivente ahuc Liberio Papa, fuerunt à Catholicis Epiſcopis in Synodo Tyanenſi congregati ad communionem admiſſi. Necdum tamen extincta eſt Ariana Hæreſis, quæ in Oriente, quamdiù imperavit *Valens*, latè dominata eſt. Sed mortuo Valente, Gratianus Imperator omnes Catholicos Epiſcopos ab exilio revocavit, eique in Imperio ſuccedens Theodoſius Magnus Religionis Catholicæ incenſus amore, ad eam tuendam omnem adhibuit operam. Hinc adversùs omnes Hæreſes legem edixit, quâ ſolam obtinere juſſit Catholicam Fidem, quam Romæ Damaſus Pontifex, & Alexandriæ Petrus Patriarcha tenerent. Demo-

ph

hilum, quem Ariani in locum Eudoxii subrogaerant, è Sede Constantinopolitana deturbavit, rianis omnem congressum prohibuit, illisque demptas Ecclesias, quas jam quadraginta ab hinc nnis possidebant, Catholicis restituit; denique, nnuente Damaso Romano Pontifice, Concilium ecumenicum Constantinopolitanum anno 381. onvocavit, in quo proscriptæ sunt Arianorum, & lacedonianorum Hęreses, Nicęna Fides tot jactata rocellis, & in multis reprobata Arianorum Pseuo-Synodis in integrum fuit restituta, & insertus t Symbolo à Patribus Nicænis edito Articulus de ivinitate Spiritus Sancti contra Macedonianos. c Ariana Hæresis sub finem quarti sæculi tàm in riente, quàm in Occidente ita attrita, ac dissipa. est, ut dumtaxàt apud Gothos, & Wandalos, ui Africam occupaverant, latibulum, quo se teeret, invenire potuerit.

D. Arianæ Hæreseos ortum, progressum, que interitum clarè exposuisti. Nunc de Lucifeniorum Schismate, & de Ecclesiæ Antiochenæ visione tibi aliquid dicendum incumbit.

M. Luciferianorum Schismati principium det *Lucifer* Episcopus Ecclesiæ Calaritanæ Sardiniæ etropolis, Nicænæ Fidei intrepidus assertor, & ncti Athanasii, quem in Concilio Mediolanensi lebrato anno 351. à calumniis Arianorum egreè vindicavit, acerrimus defensor: Quâ de causâ Constantio Imperatore in exilium missus est. ortuo deindè Constantio, cum Julianus Apostata nperator omnes exules Episcopos revocasset, Lufer Antiochenam abiit, ubi gloriam, quam sibi veritatis, & Ecclesiæ defensione optimo jure com-

comparaverat, facto Schismate fœdavit. Invenit quippè Lucifer Ecclesiam Antiochenam scissam in factiones tres. Nam inter Catholicos alii erant, qui *Eustathiani* dicebatur à magno illo Eustathio, qui ob Fidem Catholicam ab Arianis Sede Antiochena dejectus est: Alii appellabantur *Meletiani* qui stabant à partibus Meletii, quem tamen quamlibet Catholicum aversabantur Eustathiani, quod Arianorum consortio pollutus esset, & ab illis Episcopus Antiochenus ordinatus: Alii postremò erant Ariani, quibus præerat Euzojus Episcopus Arianus. Antiochiam itaque cùm venisset Lucifer conciliandarum studio partium, Paulinum Presbyterum in parte Catholica fecit Episcopum. Ex quo contigit, ut in parte Catholica duo essent Episcopi, *Meletius* videlicèt & *Paulinus*; tres verò, an numerato Euzoio Ariano Episcopo, Ecclesia Antiochena haberet Antistites. Eusebius Vercellensis Episcopus Antiochiam profectus, ut has factiones tolleret, Luciferi factum improbavit. Quamobrem irritatus Lucifer, qui aliundè etiam ægrè ferebat quod in Synodo Alexandrina, quam S. Athanasius mortuo Constantio Imperatore Alexandriam reversus, & ingenti populi acclamatione exceptus anno 362. celebravit, statutum esset, ut Episcopi lapsi cum pristino gradu revertentes ad Ecclesiam reciperentur; se à Catholicorum communione divulsit, & terribili Divinæ Justitiæ exemplo in suo Schismate perseveravit, atque extra sinum, & unitatem Ecclesiæ vir ille rigidioris disciplinæ tenacior mortuus est. Hinc Luciferianorum Schisma initium habuit, quod postea grassatum est per Italiam Sardiniam, Hispaniam, Antiochiam, & Ægyptum

Ma

arcellinus, & Faustinus Luciferianorum Sectæ resbyteri libellum supplicem anno 383. Imperaribus Valentiniano II. Theodosio, & Arcadio tulerunt, & ab illis in gratiam suæ Sectæ Ediım obtinuerunt, quod paulò post fuit revoum. *Hilarius* Romanæ Ecclesiæ Diaconus non ùm Sectæ Luciferianorum luto hæsit, sed & Hæresim addidit. Arianos, cœterosque Hæreos rebaptizandos esse affirmans contra Lucifesententiam. Eum tamen à rebaptizantium eresi, & à Luciferianorum Schismate postea ipuisse asserit Cl. Pagius ad annum Chri362. Hujus Luciferianorum Sectæ, tempore o Theodoretus suam scripsit Historiam, hoc est, ca medium quintum sæculum, vix ullum in Ecsia extabat vestigium.

Veniamus nunc ad Schisma Ecclesiæ Antioche, quod ab eodem Lucifero Calaritano ortum hait. Postquam enim Lucifer Paulinum inauguras Episcopum, contigit, ut Antiochiæ in parte tholica duo essent Episcopi, nimirùm Meletius, Paulinus. Pro Meletio stabant Orthodoxi Epipi, eique major populi Antiocheni pars adhæbat. Cum Paulino Sanctus Athanasius, & Epipi Occidentales, necnon aliqui Ecclesiæ Antioenæ Catholici communione jungebantur. Fovit am hanc Ecclesiæ Antiochenæ divisionem enata n temporis de nomine *Hypostaseos* controversia. letius enim, & qui ab ejus partibus stabant, tres Deo Hypostases prædicabant, sed *Hypostasis* none *Personam* intelligebant. Paulinus verò, & qui n eo communione erant uniti, unam in Deo mtaxàt admittebant, Hypostasim, quia nomine *Hypo-*

Hypostasis naturam, seu essentiam exprimi autu mabant. Quodque gravius erat, quamvis discer ptatio tantummodò esset de nomine, & una om nium Catholica esset sententia, attamen, exarce batis hinc indè animis, hi, qui Paulinum sectaban tur, Catholicis Meletianis labem Arianæ Hæreseo & versâ vice illis Catholicis, quibus præerat Pau linus, Sabellianæ Hæreseos notam inurebant Mele tii sequaces. Utrumque tamen sopitum est istud An tiochenæ Ecclesiæ Schisma mutuâ Meletium inte & Paulinum inita pactione, ut, alterutro, mo tuo, qui superestes esset Ecclesiam Antiochenam solus regeret. Hac, inquam, factâ pactione al quamdiù sopitum est Schisma, sed non extinctu est, quia mortuo Meletio anno 381. Flavianus in locum illius ordinatus est. Paulinus verò, ant quàm moreretur, (mortuus est autem anno 389 Evagrium designavit & ordinavit Sedis Antioch næ Episcopum. Tandem hoc dissidium componen Synodus Capuana Provinciam demandavit The philo Patriarchæ Alexandrino, qui in rem Ecc siæ esse duxit, ut, ob bonum publicæ pacis, F vianus communione donaretur. Unde mortuo Ev grio anno 393. Flavianus Antiochiæ in parte C tholica remansit Episcopus, sed ad communion Episcoporum Occidentalium non fuit receptus n anno 398. Hoc si quidem anno, teste Sozome lib. 8. Hist. Eccles. cap. 3. S. Chrysostomus ip sui Episcopatus exordio Theophilum Episcopun Alexandrinum rogavit, ut Romanum Episcop Flaviano reconciliaret. Additque idem Sozomen ob illud negotium Acacium Beroëæ Episcopum Isidorum Romam missos esse, & eorum operâ A

t

ochenæ Ecclesiæ concordiam redditam. De hac gatione mentionem faciunt Palladius in Dialogo : vita S. Chrysostomi & Theodoretus lib. 5. Hist. ccles. cap. 23.

D. Fueruntne in quarto Ecclesiæ sæculo aliæ æreses, præter illas, quas hactenus recensuisti?

M. Multæ aliæ in quarto Ecclesiæ sæculo eru:runt Hæreses, videlicèt Photinianorum, Apolliaristarum, Manichæorum, Priscillianistarum, Auanorum, Antidicomarianitarum, Collyridianoım & Messalianorum, quas si omnes hìc singillam explicandas aggrediar, vereor ne longius, quàm ar sit, nostrum protrahatur Colloquium, tibique o sermonis prolixitatem obrepat fastidium.

D. Tanto perdiscendæ Historiæ Ecclesiasticæ neor desiderio, ut quò prolixiora sunt nostra olloquia, eò me majori oblectatione perfundant. ge ergo, singulas istas expone Hæreses & quanonam, à quibusve Auctoribus prodierint, indicare on te pigeat.

M. Incipiamus igitur à Photinianorum Hæ:si, cujus Auctor fuit *Photinus*, natione Galata, arcelli Ancyrani Episcopi discipulus, & ad Siriensem posteà Episcopatum promotus. Ut autem tiùs Photini Hæresis originem repetamus, sciennum est, Marcellum Photini Magistrum, qui interit Concilio Nicæno, & in eo contrà Arianos acri nimo decertavit, librum scripsisse contrà *Asterium* ophistam quemdam Cappadociæ, qui libros de eligione Christiana errori Arii consentientes edierat. In hoc Marcelli libro Ariani putantes se ofendisse doctrinam Hæresi Sabellii affinem, Marcelım in Constantinopolitano Conciliabulo anno 336.

depoſuerunt & in ejus locum Baſilium ſubrogarunt. Marcellus ad Julium I. Pont. Max. mox confugit, ut hanc Hæreſeos ſuſpicionem à ſe amoliretur, cùmque apud illum ſeſe purgaſſet tùm propria profeſſione fidei, tùm Legatorum Summi Pontificis, qui Nicæno Concilio adfuerant, teſtimonio; ſententiam abſolutionis retulit, atque in communionem & in Sedem ſuam Ancyranam à Julio reſtitutus eſt, ut videre eſt in epiſtola ejusdem Pontificis ad Epiſcopos Orientales. Eumdem Marcellum abſolvit Synodus Sardicenſis causâ cognitâ, ejusque libris lectis & accuratè diſcuſſis, quibus Sabellianæ Hæreſeos notam affingebant Ariani. Quin & S. Athanaſius Marcellum Ancyranum, quamdiu vixit, ſuam in communionem admiſit, ſicut ipſemet aſſerit in priore Epiſtola ad Conſtantium & in Epiſtola ad Solitarios. Idem etiam teſtatur S. Baſilius in ſuis Epiſtolis 52. 84. & 78. quamvis aliun dè S. Hilarius in Fragmentis, & Sulpitius Severu lib. 2. Hiſtoriæ Sacræ, affirment S. Athanaſium communione Marcelli, utpotè in Hæreſim lapſi ſeſe ſeparaſſe. Mortuus eſt Marcellus Ancyranu Epiſcopus anno 374. multosque reliquit diſcipulo qui Fidem Catholicam profeſſi, errorem Sabellii quem ipſis Ariani impingebant, palàm damnarun At Photinus Marcelli diſcipulus, qui Sabellii erro rem recoxit, ac poſtliminiò revocavit, in cauſa fuit, cur multi Sancti Patres, præcipuè Baſilius Hilarius, Sulpitius Severus ſuſpectam habuerin fidem Marcelli Ancyrani Epiſcopi, quorum opini nem ſequutus Baronius tom. 3. Annal. ad annum Chriſti 347. Marcellum in Hæreſim Sabellii lapſu eſſe propugnat, & Julio Papæ, Patribusque Conci

Sa

ardicensis fucum fecisse existimat, cui etiam subscribit Cl. Pagius in sua Critica ad annum 347. Photinus itaque Sirmiensis Episcopus virus suæ Hæreseos effundere cœpit anno circiter 343. cujus hæc uo præcipua fuere capita. Primò, Christum ex Maria habuisse initium, eumque esse merum homiem pertendebat. Secundò, nullam Verbi, aut piritus Sancti asserebat esse Personam, sed unam atris, Filii, & Spiritus Sancti Personam prædiabat, atque hoc pacto Sabellii errorem instauraat. Quapropter statim damnatus est in Synodo Mediolanensi, in Synodo Antiochena secunda, in ynodo Sardicensi, in Synodo Romana, & tandem n Synodo Sirmiensi anno 351. Sede sua dejectus st. Photinus exauctoratus Constantium Imperaorem appellavit, ejusque supplicationi annuens Constantius, Basilio Ancyrano Antistiti munus mposuit cum Photino disputandi. Famosa fuit æc disputatio, in qua victus Photinus in exilium b Imperatore missus est. Sed imperante Apostata uliano reversus, iterum sub Imperatore Valentiiano solum vertere coactus est. Tandem mortuus st in Galatia anno 376. Vir fuit, teste Vincentio irinensi in Commonit. ingenii viribus valens, docrinæ opibus excellens & eloquio præpotens, hauitque multos sectatores dictos ipsius nomine *Phonianos*, qui licèt Imperatorum Gratiani & Theoosii sanctionibus sæpiùs fuerint repressi, Ecclesam tamen ad quintum usque sæculum infestarunt.

D. Quænam fuit Apollinaristarum Hęresis & quo procusa est?

M. Hæretici Apollinaristæ contrà Incarnaionem Verbi divini multos errores evomuerunt.

Dicti autem sunt Apollinaristæ ab utroque Apollinario, Patre videlicèt Ecclesiæ Laodicenæ Presbyro, & filio ejusdem Ecclesiæ Lectore, qui humanioribus litteris apprimè exculti hanc Hæresim procuderunt. Palmaris illorum error in hoc situs erat, quod docerent, Christum sumpsisse quidem ex Virgine Corpus, sed sine Anima, cujus vicem a Verbo divino suppleri cum Hæresiarcha Ario dictitabant. At hunc errorem postea emollientes fass sunt, Christum sumpsisse etiam animam, sed qua mente careret, Verbumque divinum ei fuisse mentis loco. Quin, eò dementiæ proruperunt isti Hæretici, ut dicerent Verbum divinum è Cœlo corpu attulisse, quod per uterum Virginis tamquàm pe tubum, & canalem transierat, ex quo sequebatur Corpus Christi fuisse impassibile & immortale, a proindè Nativitatem, Passionem, Sepulturam & Resurrectionem Christi specie tenus, & phantastic tantùm, sed non verè contigisse, Verbumque divinum mortale, & mutationi obnoxium fuisse. Prætereà, unicam in Christo admittebant naturam, scilicèt divinam, quam in carnem conversam esse asserebant. Undè inferebant, Corpus Christi divinitati consubstantiale esse, ac subindè omnes cor poris dolores, cruciatus, & passiones in ipsam Verbi divinitatem refundebant. Quapropter, cum Apollinaristæ unicam in Christo naturam, ceù divinam, agnoscerent, appellati sunt *Synusiastæ*. Præter illos errores, Apollinarius diversos in Trinitate dignitatis gradus posuit, itaut Spiritus Sanctu magnus, Filius major, Pater maximus diceretur sicut testatur S. Gregorius Nazianzenus Epist. 1 ad Cledonium. Duobus etiam voluminibus Apol lina

linarius Millenariorum errorem Judaico ſenſu contrà Dionyſium Alexandrinum propugnavit. Nemeſius, & S. Hieronymus in præf. lib. 18. in Iſaiam, in cap. 36. Ezech. & Epiſt. 82. ſcribunt, Apollinarium exiſtimaſſe animas hominum ex traduce procreari. Denique, nonnulli inter Apollinariſtas docuerunt, B. Virginem, poſt Chriſtum natum, virginitatis jacturam feciſſe, & liberos genuiſſe. *Vitalis* Eccleſiæ Antiochenæ Presbyter, & Apollinarii diſcipulus errores præceptoris ſui ibi diſſeminavit, multosque in ſuam ſectam pertraxit, qui dicti ſunt *Vitaliani*, quorum ab Apollinario *Vitalis* ordinatus eſt Epiſcopus. Hęc Apollinariſtarum Hęreſis damnata eſt in pluribus Conciliis, Alexandrino nimirùm S. Athanaſio anno 362. celebrato, Romano ſub Damaſo Papa 373. Antiocheno anno 378. Conſtantinopolitano primo Oecumenico anno 381. Viguit tamen Antiochiæ hæc Hæreſis uſque ad Pontificatum Theodoſii, qui ab anno 416. uſque ad annum 428. Eccleſiam Antiochenam rexit, & ad gremium Catholicæ Eccleſiæ Apollinariſtas reduxit, quorum tamen nonnulli obſtinati perſtiterunt in hac ſecta, e qua, ut poſteà dicemus, Euthychianorum Hæreſis, tanquàm malus ex infecta radice ſurculus pullulavit.

D. Quandònam enata eſt, & quem Authorem habuit Manichæorum Hæreſis.

M. Hæreſis Manichæorum in tertio Eccleſiæ ſæculo, ſeu anno Chriſti 277. *Probo* Imperium tenente, erupit, ut in Chronico Euſebiano legitur, & in Critica Pagii ad annum 277. Sed quia dumtaxàt in quarto Eccleſiæ ſæculo latè in Animarum perniciem hæc Hæreſis propagata eſt, eam in Claſſe Hæ-

resum quarti sæculi reponendam esse duxi. Parens turpissimæ illius Hæreseos fuit *Manes*, qui pestilentem doctrinam hausit ex libris *Scythiani*, genere Saraceni. Id autem hoc pacto contigit. Vir ille cognomine *Scythianus* errorem de duobus principiis ex Pythagoreo dogmate cœpit in Palæstina divulgare, ac tandem ex morbo interiit. Discipulum habuit nomine *Terebinthum*, qui Scriptorum Scythiani, & pecuniæ factus hæres, à Palæstinis exagitatus fugit in Persidem, ubi quoque à Sacerdotis Solis vexatus, sese ad quamdam viduam recepit, ubi dum Magiæ vacaret, extinctus est. Hæc vidua, cùm hærede careret, servum emit nomine *Curbicum*, quem Præceptoribus instituendum tradidit. Defunctâ viduâ, à quâ *Curbicus* fuerat adoptatus, hæres bonorum ejus, atque librorum mansit, & servili nomine deposito, *Manem* se, hoc est Persicè, *Disputatorem* dixit, suosque errores disseminare cœpit. Sed veterator iste, cum Persarum Regis filium, expulsis Medicis, à quibus sanari potuisset, precibus suis sanandum spopondisset nec tamen promissis stetisset, infante intrà ipsius manus mortuo, in carcerem conjectus est, ex quo posteà fugiens in Mesopotamiam venit, ubi cùm suæ Hæreseos zizaniam spargeret, ab Archelao Carcharorum in Mesopotamia Episcopo in publica disputatione convictus, tantoque pudore suffusus est, ut statim fugam arripuerit, sicut testantur S. Hieronymus in lib. de Scriptoribus Eccles. cap. 72. & Photius lib. 1. adversùs Manichæos suis temporibus repullulantes. Acta integra disputationis Archelai cùm Manete exhibet Cl. *Zacagnius* tom. Collect. Monument. veterum Ecclesiæ Græcæ, ac lat

atinæ. Dum autem fugeret *Manes*, à satellitibus nterceptus est, ac Regis Persarum jussu vivus cute :xutus, & posteà Feris objectus, ejusque pellis ad udibrium suspensa est. Hæc fuit sors Manetis Pa- :entis pestilentis Hæresis, quæ in Ægypto, in Pa- æstina, in Perside, in Galliis & in Hispania lon- ;as propagines reliquit, & in perniciem Ecclesiæ .d sæculum usque sextum perduravit.

D. Quinam sunt errores, quos disseminavit *Manes*?

M. In primis, duo rerum omnium principia oæterna, & subsistentia *Manes* præstituit, *Bonum* cilicèt, quod Deum, & lucem nuncupabat; & *Malum*, quod tenebras, vel etiam materiam cum ravo suo genio, & Diabolo appellabat. Primum rincipium bonum ajebat esse fontem omnium bo- orum, & ab eo res superiores esse productas.)mnia verò mala, inter quæ libros veteris Testa- nenti reponebat, à malo principio prodiisse affir- nabat. Prætereà, fingebat, duo hæc principia uisse quondam disgregata, sed principium malum, uietis impatiens, contrà principium bonum mo- isse, emissisque virtutibus suis, nec quidquam bsistentibus adversariis, Dei ipsius, seu principii oni portionem rapuisse, quam corporibus ani- nandis alligarit. Ex quo inferebat, animas tùm ominum, tùm jumentorum, avium, piscium & ar- orum, sicut & virtutes Cœlestes, Solem, Lunam & ydera divinæ substantiæ esse segmenta. Tertio, sserebat, duas in homine animas esse, bonam nam, quæ esset à bono principio, rationalem vi- elicèt animam; & alteram malam, quæ esset à rincipio malo, concupiscentiam carnis vulgò di-

ctam, hominemque ab anima bona ad bonum, & à mala anima ad malum necessariò determinari putabat, undè sequebatur totius libertatis humanæ exterminium. Quartò, animas, post multas è corporibus in corpora migrationes, à servitute tandem tenebrarum solui, & ad Cœlum, Deumque ipsum, duodecim signorum, necnon Planetarum, & præcipuè Solis & Lunæ, seu navigiorum quorumdam adminiculo, regredi fabulabatur. Quintò, negabat, Christum veram suscepisse naturam humanam, verèque passum, subjecto in Christi locum Jesu quodam mali principii Filio quem Judæi occiderunt. Sextò, nullam corporum resurrectionem admittebat. Septimò, docebat non esse licitum vesci carnibus. Octavò, nuptias, ceù illicitas reprobabat. Denique, se Paracletum esse jactabat, Montani delirium, & arrogantiam æmulatus.

Manichæorum Secta duo hominum genera complectebatur, *Electorum* videlicèt, & *Auditorum*. Hi, qui dicebantur Electi, externam quamdam, sed larvatam ad aucupandam Mundi gloriam affectabant pietatis speciem. Jejunabant die Dominica, & die Lunæ: à vino, à carnibus, ovis lacte, piscibus & balneis abstinebant: castitatem observabant, seque terrenis rebus nuncium planè remisisse, nec opes, nec domos, nec terras possidere venditabant. Illi verò, qui *Auditores* vocabantur, cœterorum quidem hominum more vivebant, sed à nuptiis abhorrebant. Quandò Manichæi ad Ecclesiæ Catholicæ sinum revertebantur non confestim ad communionem recipiebantur sed cùm essent in sua doctrina versatiles, illos per diuturnum tempus longo examine probare solita

era

rat Ecclesia. Undè qui necdùm erant baptizati, i catechumenatu diù permanebant, antequàm baptismo initiarentur. Qui verò jam baptizati hæresim ejurabant, in gradibus, seu stationibus publicæ pœnitentiæ diù etiam detinebantur, priusquàm communione donarentur. S. Augustinus, qui initio libri *de duabus Animabus* de insana Manichæorum Secta quondam se fuisse deplorat, multique alii Ecclesiæ Doctores in Manichæos calamum strinxerunt, & libros ab illis editos confutarunt. Ex hac Manichæorum Hæresi sub finem quarti sæculi ortum habuit Priscillianistarum Hæresis?

D. Quisnam fuit Author Priscillianistarum Hæresis?

M. Hanc Hæresim ex Gnosticorum, Manichæorum, aliorumve Hæreticorum conflatam erroribus primus, teste Severo Sulpicio lib. 2. Hist. Sacræ, intra Hispanias intulit *Marcus* diversus ab illo Marco, qui fuit Author Marcosiorum Sectæ, cujus mentionem facit S. Irenæus lib. 1. cap. 89. Secta quippè Priscillianistarum orta est post Manichæorum Hæresim; *Manes* autem, ut mox observavi, suam Hæresim publicavit anno 277. Sæculo ferme post Hæresim Marcosiorum. Hic igitur Marcus ex Ægypto profectus, Memphi ortus, hanc Hæresim primus in Hispaniam inuexit, cujus auditores fuere *Agape* quædam non ignobilis mulier, & *Rethor Helpidius*, à quibus *Priscillianus* Hispanus, vir nobilitate, ingenio, & facundiâ conspicuus eadem Hæresi infectus Sectam à suo nomine *Priscillianistarum* dictam anno 379. instituit, quam non solum multi nobiles, plebeii & mulieres, sed duo etiam Episcopi *Instantius*, & *Salvianus* amplexi

xi

xi sunt. Verùm *Idacius* Emeritæ Civitatis Episcopus Priscillianistas vehementèr exagitavit, ac post multa cum illis habita certamina, anno 380. coacta est Synodus Cæsar-Augustana, cui interfuerunt Episcopi Aquitaniæ, & in qua *Instantius*, *Salvianus* Episcopi, *Helpidius*, & *Priscillianus* Laici hujus sectæ primarii fuere damnati. Post Concilii celebrationem Instantius, & Salvianus Priscillianum in Oppido Labilensi Episcopum constituerunt. Tùm *Ithacius* Sossubensis Episcopus, cui à Synodo Cæsar Augustana negotium datum erat, ut Episcoporum Decretum in omnium notitiam deferret, rescriptum à Gratiano Imperatore obtinuit, quo universi Hæretici Ecclesiis & Urbibus pellerentur. Instantius Salvianus & Priscillianus Romam profecti, ut coram Damaso Papa sese purgarent, ne ad conspectum quidem Sanctorum Damasi, & Ambrosii Mediolanensis Episcopi admissi sunt. Inde in Gallias remearunt, sed cum S. Martinus Turonensis Episcopus, aliique Antistites illos tanquàm Hæreticos repulissent, appellarunt ad Cæsarem, seu ad tyrannum *Maximum*, qui tùm temporis potestatem Imperii in Galliis obtinebat, & ab illo, *Macedonii* officiorum Magistri beneficio, rescriptum impetrarunt, quo suis Ecclesiis restituebantur, & Ithacius qui eis constantèr obsistebat, suâ sede deiiciebatur. Ithacius itaque suâ sede pulsus in Gallias trepidè aufugit, ubi Gregorium Præfectum adiit, eumque malas Priscillianistarum artes edocuit. Sed Macedonius, qui Priscillianistis favebat, Gregorio Præfecto hujus causæ cognitionem eripuit, misitque Officiales, qui Ithacium in Hispanias adducerent. Fugit ille apud Treviros, & paulò post, seu anno 383

Ma

aximo, qui Imperium in Occidente occupaverat, Treviris eo anno versabatur, supplicem libellum ›tulit, quem cùm legisset *Maximus*, Instantium Priscillianum ad Synodum Burdigalæ convoca- m adduci jussit. In hac Synodo convictus *Instan- ıs* à Patribus exauctoratus est anno 385. Priscil- ınus verò Episcopali judicio subesse nolens ad Im- ratorem *Maximum* provocavit, qui, instigante æsertim Ithacio, irâ succensus Priscillianum, ısque socios *Felicissimum*, & *Armenium* capite ecti jussit, cœteros in exilium misit. Verumta- en Ithacium, & alios ei adhærentes Episcopos, ıi præter Ecclesiæ mores, legesque charitatis ıristianæ, Hæreticorum necem procuraverant, llàm reprobavit sanior Episcoporum pars, & hac causa illorum communionem vitabant. Sanctus artinus Turonensis Episcopus cum Ithacio, & is ipsi suffragantibus Episcopis communionem ire primùm recusavit, sed ægrè tandem cessit opter *Maximum* Imperatorem, qui Ithacio fave- t.Cum illis ergo communicavit S.Martinus,quem men posteà facti pœnituisse elegantèr describit verus Sulpicius Dialogo 3. *de virtutibus, & mi- culis S. Martini*. Mortuo *Maximo* Imperatore no 388. Ithacius fuit sua Sede depositus, & in ilium missus, cujus depositioni, & damnationi ım quidam Episcopi consentire nollent, orta est ter Galliarum Episcopos non levis dissensio.

D. Fuitne Priscillianistarum Hæresis, occi- Priscilliano, penitùs extincta?

M. Immò hæc Hæresis, Priscilliano occiso, agis confirmata, latiusque propagata est, teste vero Sulpicio lib. 2. Hist. sacræ. Ejus siquidem Secta-

Sectatores, qui Priscillianum ut sanctum priùs ho noraverant, posteà ut martyrem colere cœperunt peremptorum corpora ad Hispanias relata, ma gnisque copiis celebrata fuere eorum funera. Quin & jurare per Priscillianum summo religionis loco ducebatur. Fuere tamen nonnulli Episcopi Priscil lianistæ *Symphosius*, *&* *Dictinius*, qui abiicientes Hæresim ad communionem Ecclesiæ in Concilio Toletano habito anno 400. admissi sunt. Alii obsti nati perstiterunt in hac secta, quæ nec Edictis Im peratorum, nec sanctionibus Conciliorum in His pania reprimi potuit, sed in quinto Ecclesiæ sæculo maximè adhuc dilatata vigebat.

D. Quinam præcipui fuerunt Priscillianista rum errores?

M. Cùm Priscillianistarum Hæresis compa cta esset ex erroribus Gnosticorum, Manichæorum aliorumve Hæreticorum, non potuit non esse tur pissima, fœcibus inquinatissimorum Dogmatum in unum confluentibus. Docebant in primis Priscil lianistæ cum Manichæis, duo esse principia, bo num unum, & malum alterum. Secundò, admit tebant cum Gnosticis quasdam virtutes ex De procedere, quas in tempore Deus habere cœperit & quas ipse suâ assentià præcesserit. Tertiò, con veniebant cum Noeto, & Sabellio, quod Trin tatem Personarum in Deo esse negarent. Quartò censebant cum Origene, animas, antequàm infun derentur in corpora, peccasse, & in pœnam pecca ti in corporibus tanquàm in carceribus fuisse reclu sas. Quintò, affirmabant cum Paulo Samosateno & Photino Christum non esse Deum, sed purum hominem. Sextò, dicebant cum Marcionitis, a

M:

anichæis, Christum non suscepisse veram carnem. ptimò, opinabantur cum Ethnicis, animas, & rpora hominum fatalibus Stellis adstringi. Octa-, asserebant, Diabolum nunquàm fuisse bonum, plasmationem humanorum corporum dicebant e Diaboli figmentum. Hinc corporum resurre-onem præfractè inficiabantur, & nuptias adeò horrebant, ut conjugia dissolverent, & fœminas olentibus viris separarent. Nonò, animam ho-inis divinæ putabant esse substantiæ. Denique iscillianistæ scripturas apocryphas obtendebant, ibus commenta sua confirmare studebant. His roribus affines erant Priscillianistarum mores. amvis enim abstinentiâ à carnibus, fucatâ oris, iusque corporis modestiâ, precum assiduitate, pallore vultus pietatem mentirentur, nihilose-s obscœnam vitam degebant, nocturnos turpium minarum conventus agebant, & nudi orare so-ant. Quapropter, ad suas turpitudines occul-ndas existimabant sibi licitum esse proferre men-cium etiam cum perjurio junctum, illisque hoc gma, instar alicujus effati, familiare erat: *Ju-, perjuria, secretum prodere noli*.

D. Recensuisti ne omnes Hęreses, quę in quar-Ecclesiæ sæculo proruperunt?

M. Sanctus Epiphanius in lib. de Hæresibus ntionem facit Hæresum Audianorum, Antidico-rianitarum, Collyridianorum, & Messaliano-n, quæ in quarto Ecclesiæ sæculo eruperunt, sed scuræ, nec multum fuere diffusæ. Quapropter viter me ab illis expediam, incipiendo ab Hæ-i Audianorum, quibus nomen dedit *Audæus* il-s Sectæ auctor, Syrus è Mesopotamia oriundus,

qui

qui Arii temporibus vixit. Hic cùm ſeverioris d
ſciplinæ fervidus æmulator eſſet, & ab illius obſe
vatione Clericos, necnon Epiſcopos deficientes l
beriùs redargueret, ſuis intempeſtivis objurgati
nibus illorum in ſe concitavit odium, quod fer
non valens, ſeſe ab illorum communione divulſi
& à quodam Antiſtite, qui ab Eccleſia itidem
ceſſerat, ordinatus Epiſcopus, Presbyteros, & E
ſcopos ſuæ Sectæ inſtituit, & privatos convent
cum ſuis Sectariis agitare cœpit. Sanctus Epiphani
nullum Audæo tribuit errorem contra Fidem,
tantùm ait, illum craſſiori, & imperitiori mo
hæc Scripturæ verba: *Faciamus hominem ad ima*
nem, & ſimilitudinem noſtram, fuiſſe interpretatu
affirmando hanc ſimilitudinem referendam eſſe
corpus. Ob quam abſurdam interpretatione
multi crediderunt, Audæum corporis humani li
menta Deo affinxiſſe, ejusque Sectatores *Antr*
morphitas appellarunt. Sanctus Auguſtinus in
de Hæreſibus hunc Antropomorphitarum erro
attribuit Audianis. Theodoretus lib. 4. Fab. H
ret. & lib. 5. Hiſt. Eccleſ. cap. 9. dicit, ſe ex v
rumore accepiſſe Audæum putaſſe, tenebras, ign
& aquam ingenita eſſe. Audiani Paſcha more
dæorum die XIV. Lunæ peragebant, in Monaſte
& in ſolitudine vitam degebant, nec cum Cleri
Epiſcopis, aliiſque Catholicæ Eccleſiæ Fideli
communicare volebant. *Audæus* illorum Princ
ab Imperatore Conſtantio in Scythiam releg
eſt, & indè tranſivit ad Gothos, quorum pluri
ad Chriſtianam Fidem adduxit, ſed quia nef
Schiſmate à communione Eccleſiæ Catholicæ m
ſerunt ſeparati, inter Hæreticos fuere annumer

Fa

cundus ait, eo tempore, quo ſcribebat, hoc eſt, b finem quinti ſæculi, iſtius Audianorum Sectæ ullum quidem remanſiſſe veſtigium.

Hæretici *Antidicomarianitæ* appellabantur hi, i Mariam Matrem Chriſti ſuam poſt Partum rginitatem amiſiſſe, ac liberos ex carnali cum Joho congreſſu genuiſſe effutiebant. Quibus Hæ:icis omninò oppoſiti fuerunt alii Sectarii, dicti *'lyridiani*, eòquod Beatam Virginem Deiparam lerent ut Deam, & in ipſius honorem Collyrim panis per mulieres offerebant. Muliebri quipſexui Sacerdotii munia hæc Secta ordine præporo, ſacris litteris, & diſciplinæ Eccleſiaſticæ peùs contrario deferebat, ut videre eſt apud Sanm Epiphanium Hæreſi 79.

Supereſt ut pauca dicam de Hæreſi Meſſalia:um, qui *Euchetæ*, & *Enthuſiaſtæ* quoque dicti ſunt. quod inſulsè Evangelii dicta interpretantes, ſuis ınibus facultatibus dimiſſis, & labore manuum ›rsùs neglecto ſoli Orationi vacabant. Hujus :reſeos Principes, ſicut teſtatur Sanctus Damanus in lib. de Hæreſibus fuerunt *Dadoes*, & *Sa*:, & *Adelphius*, & *Hermas*, & *Symeon*, qui ab cleſiæ communione præciſi ſunt, quòd dicerent, : prodeſſe, nec obeſſe divinam eſcam, de qua ›minus ait: *Qui manducat meam Carnem, & bibit um Sanguinem, vivet in æternum*. Nec ſolùm iſti :retici manuum operas rejiciebant, ſed etiam llam pauperibus eleemoſynam dari debere affirıbant. Monachos non decere Eccleſiaſticis inteſe conventibus aſſerebant. Baptiſmum nullam, qui eum conſequuntur, utilitatem afferre puɔant, ſed ſolâ oratione dæmonem expelli docebant.

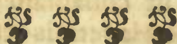
bant. Omnes, qui naſcuntur ex primo parente, trahere ajebant quemadmodum naturam, ſic dæmonum ſervitutem, hisque per ſedulam orationem fugatis, advenire deinceps Spiritum Sanctum, qui præſentiam ſuam ſenſibus, & oculis exhibeat, tùm corpus à perturbationum motibus, tùm animam ab omni ad deteriora propenſione liberando, ita ut nec jejunio, nec corporis mortificatione opus habeat ille, qui ſemel Spiritum Sanctum adeptus eſt, quippè qui non ſolùm protervis corporis motibus eximatur, ſed futura etiam prævideat, & Divinam Trinitatem oculis intueatur. Denique, iſti Hæretici ſomno ſeſe dedentes, ſomniorum Imagines divinum afflatum vocabant. Suos tamen errores celare maximoperè ſtudebant, eosque, quando convicti, aut detecti erant, præfractè negabant. Quamobrem Flavianus Antiochiæ Episcopus, cùm ejusmodi Hæreticos Edeſſæ verſari, venenumque ſuum vicinis locis inſtillare didiciſſet, Antiochiam illos pertraxit, & Adelphium unum ex primariis illius Sectæ ad ſe benignè vocans, ita blandis, & officioſis verbis demulſit, ut his delinitus Adelphius, nihilque ſuſpicatus totum latens venenum evomuerit. Tunc Flavianus patefacto morbo, & de omnibus Meſſalianorum erroribus certior planè factus Synodum convocavit, in qua Meſſaliani fuerunt damnati, & Syriâ expulſi. Hi verò in Pamphyliam conceſſerunt. Sed Amphilochius Lycaonum Metropoli Præpoſitus luem illìc graſſantem in Synodo compeſcuit. *Letojus* etiam Melitinenſis Eccleſiæ Antiſtes, cùm videret multa Monaſteria hanc Hæreſim ſuxiſſe, ſcriptis illam confutavit. Denique, Oecumenica Epheſina Synodus M-

ſa-

:lianos anathemate perculit, eosque Theodosi s
nperator lege anno 428. latâ proscripsit. Hæc
.men Hæresis instar hydræ suis rediviva cladibus
iù Orientem funestavit,& ex ea anno MCXVIII. *Ale-
ii* Imperatoris tempore, manavit Hæresis *Bogo-
ilorum*, ut videre est in lib. 15. Historiæ *Annæ
omnenæ*, quæ his temporibus vivebat, & omnia,
uæ illam Bogomilorum Hæresim spectant, accu-
ıtè litteris consignavit.

D. Hæc Hæresum monstra vidisse sufficiat.
ec enim in tàm crassis confutandis Hæreticorum
rroribus diutiùs immorari juvat.

M. *Sententias Hæreticorum prodidisse, superasse
l; patet prima fronte blasphemia, non necesse habet
nvinci, quod sua statim professione blasphemum est*,
quit Hieronymus in Epistola ad Ctesiphontem
ontra Pelag. Videbimus in proximo Colloquio,
uo pacto Ecclesia in Conciliis congregata omnes
æreses, quæ in quarto sæculo pullularunt, pro-
igaverit: *Ecclesia Sancta, Ecclesia una, Ecclesia
atholica contra omnes Hæreses pugnans, oppugnari
otest, expugnari non potest. Hæreses omnes prodie-
int, tanquàm sarmenta inutilia de vite præcisa. Ipsa
ıtem manet in radice sua, in charitate sua, & portæ
feri non vincent eam*, ait S. Augustinus lib. 1. de
ymbolo ad Cathecumenos.

COLLOQUIUM III.

De Conciliis, quæ in quarto Ecclesiæ sæculo ad tollenda Schismata, configendasque Hæreses variis in locis fuere celebrata.

D. DUm tot Hæreses, & gravissimas altercationes, quibus in quarto sæculo exagitata est Ecclesia, mecum tacitus perpendo, facilè intelligo, complura ad definiendas emergentes Fidei controversias celebrata fuisse Concilia, quorum quidem in præcedenti Colloquio nonnullam mentionem fecisti, sed nùnc datâ operâ omnium Conciliorum quæ in quarto Ecclesiæ sæculo habita sunt, Historiam accuratè texere debes, ut fidem, quam mihi à principio obstrinxisti, hoc pacto liberare possis.

M. Quarto ineunte sęculo acerbissimis Ethnicorum Imperatorum persecutionibus afflictâ, & tantùm non oppressâ Ecclesiâ, integrum non fuit Episcopis hàc illàc dissipatis indicere Concilia ad sancienda ea, quæ regimen politicum, seu disciplinam Ecclesiæ spectabant, vel ad enatos proscribendos errores erant omninò necessaria. At remisso persecutionum furore, Episcopi suis restituti Ecclesiis Synodos habere cœperunt, tùm ut providerent his, qui sæviente persecutione lapsi erant, tùm ut collapsam resarcirent disciplinam, & sparsos ab Hæreticis errores penitùs profligarent. Postea, sub Constantino Magno, & sub aliis Christianis Imperatoribus mos in Ecclesia obtinuit, ut Episcopi unius Provinciæ singulis anni

Co

oncilium, quod *Provinciale* dicebatur, celebrant; & in eo omnia negotia cùm fidei, tùm moım, & disciplinæ, quæ in Provincia occurrere porant; pertractarent. Si quæ verò inter Episcopos issensiones oriebantur, ad illos sopiendos cogebaır Concilium *Nationale* ita dictum, quod Episcopi iversarum ejusdem Nationis, seu Regni Provinarum huic Concilio interessent. Denique, primum ter Principes Christianos sub *Constantino* Imperaıre Concilium omnium Episcoporum totius Ors tàm Orientis, quàm Occidentis ad exterminndam Arianam Hæresim convocatum fuit: ad ıjus exemplum deindè sub aliis Imperatoribus hristianis Concilia universi Orbis Episcoporum, ıæ vulgò Oecumenica, seu Generalia vocitantur, rem Ecclesiæ sæpiùs indicta fuerunt, assentientiıs tamen Pontificibus Romanis, ad quos solos de re pertinet convocare Concilia Generalia, eisque :l per se, vel per suos Legatos præesse.

D. Paucis verbis generalem quidem, sed taen accuratam omnium Conciliorum ideam denxisti. Jam probè intelligo triplicis generis esse oncilia, *Provincialia* nimirùm, *Nationalia*, & *Oecuenica*, seu Generalia, quæ eo potissimùm fine conıcari solent, ut consulatur politico regimini Ecesiæ, sarta tecta conservetur disciplina, & omnes ıntroversiæ, quæ circa fidem exoriri possunt, jucio, & authoritate Episcoporum dirimantur. unc pleniorem Conciliorum, quæ in quarto Ecesiæ sæculo habita sunt, notitiam assequi ut vaam, rogo te, ut juxta accuratiorem Chronoloam præfigas annos, loca, Episcoporum numeım, & præcipuas sanctiones, quæ in illis editæ sunt.

M. Concilium Sinuessanum, quod à Clero Romano in causa de lapsu Marcellini Papæ pœnitentis anno 302. fertur convocatum, ordine haud dubiè præcederet omnia Concilia, quæ in quarto Ecclesiæ sæculo fuerunt celebrata, si Acta illius Concilii genuina essent, & non supposititia. At lapsus Marcellini Papæ, & Actorum Concilii Sinuessani certa suppositionis indicia exhibent Papebrochius in Conatu Chronologico-Historico ad Catalogum Pontificum, Pagius in sua Critica ad annum Christi 302. Natalis Alexander, aliique viri eruditi. Et sanè, ut obiter dicam, Marcellini Papæ lapsum omninò commentitium esse, probat non solùm silentium Eusebii, & Theodoreti, qui nullam de illo in Historia Ecclesiastica mentionem fecerunt, sed etiam silentium Donatistarum, qui omnem licèt verterint lapidem, ut Melchiadem Pontificem Romanum sacrorum traditionis librorum reum facerent, ut hoc pacto sententiam contra se latam elevarent, nulliusque ponderis esse ostenderent nunquam tamen Marcellini Pontificis in Idololatriam lapsum objecerunt Catholicæ Ecclesiæ, quem tamen objicere non omisissent ad creandum negotium Melchiadi, qui Marcellini Pontificis Presbyter fuerat, non secùs ac ex persona Felicis Aptungitani Cæciliano negotium facessebant, quod ab eo fuisset ordinatus, quem sacrorum librorum traditorem affirmabant. Verum quidem est, quod Sancti Augustini tempore, post Carthaginensem tamen collationem, in qua altum fuit de Marcellini lapsu Donatistarum silentium, rumor aliquis primus Petiliano Donatista de Marcellini lapsu sparsus sit. Sed hunc rumorem, sicut & crimina, quæ Donat-

st

tæ Marcellino Papę, ejusque Presbyteris Melchiadi, Iarcello, & Silvestro objiciebant, falsò jactari asserit Sanctus Augustinus in lib. de unico Baptismo ap. 16. ubi hæc habet: *Ipse*, idest, Petilianus, *sceratos, & sacrilegos fuisse dicit; ego innocentes fuis respondeo. Quid laboro probare defensionem meam, ìm ille nec tenuiter probare conatus sit accusationem iam*. Porrò, sic Petiliano respondere non potuisst Sanctus Augustinus, si revera Marcellinus Papa dolis sacrificasset. Nam *Petilianus* non *tenuiter*, t ait Sanctus Augustinus, sed publici facti evidenâ probasset accusationem suam, nec Sanctus Augustinus negare, aut ignorare potuisset hunc Marellini lapsum tàm memorabili pœnitentiâ reparaım, cujus fama omni procùl dubio fuisse per universam Ecclesiam divulgata, omniumque sermone lebrata. Denique, illius Synodi Sinuessanæ Acta, quibus dicitur Marcellinum Pontificem Maxium sæviente Diocletiani persecutione in Templo *idis*, & *Vestæ* gentium Idolis sacrificasse, & postea lapsum suum publicè confessum in Synodo pœtentiam sibi imponi rogasse, fabulam sapiunt, ac illam prorsùs fidem merentur. Quis enim, ama, tàm bonus ut credat, multitudinem Christiarum, sicut referunt illa Acta, ad Templa Idolom certatim perrexisse, ut de rumore, qui contra arcellinum sparsus erat, certiores fierent, & temonium contra ipsum ferre possent, si eum virent Idolis sacrificantem? Numquid credibile, grassante persecutione Diocletianea, quæ fuit nnium maxima, tot Christianos catervatim proisse in publicum, eosque, quod magis à veri spe abhorret, ad Idolorum Templa accessisse, ut sa-

crificii, aut thurificationis ſacrilegæ teſtes eſſe poſ
ſent, quibus tamen ſacrificia, & quosvis impiæ ſu
perſtitionis ritus ſpectare, nedùm illis intereſſe
non licebat, ut conſtat ex Tertulliano in lib. de
Spectaculis, præſertim cap.13. Mitto, brevitatis er
gò, alia, quæ in iisdem Actis narrantur cum circum
ſtantiis & formulis ita peregrinis, ut facilè qui
que dijudicare poſſit illa Acta ſuppoſititia eſſe, a
ſubindè fictitiam omninò Synodum Sinueſſanam.

Anno 305. convocatum eſt Cirtenſe Conc
lium, hoc eſt, Cirtæ in Numidia, ut in locum d
functi illius Civitatis Epiſcopi alius ſufficeretu
Baronius, & Petavius hujus Cirtenſis Concilii Ep
cham fixerunt anno Chriſti 303. propter Actorum
illius Concilii inſcriptionem, quæ apud S. Auguſ
num lib.3. contra Creſconium cap.27. indicat Co
cilium Cirtenſe habitum eſſe *Diocletiano octies*,
Maximiano ſepties Conſulibus, quarto nonas Marti
Qui Conſules incidunt in annum 303. non verò
annum 305. Sed, ut rectè advertit doctiſſimus V
leſius in Notis ad lib.8. Hiſt. Eccleſ. Euſebii cap.
mendum incurrit in hac Actorum illius Concilii
ſcriptione, legendumque: *Poſt Conſulatum Dioc*
tiani IX. & Maximiani VIII. ideſt, anno 305. Id qu
pè liquidò patet ex Breviculo Collationis die
cap.17. ubi ſic loquitur Sanctus Auguſtinus: *N*
geſta Martyrum, quibus oſtendebatur tempus perſe
tionis Conſulibus geſta ſunt Diocletiano IX. & Ma
miano VIII. pridie Idus Februarias. Geſta autem E
ſcopalia Decreti Cirtenſis poſt eorum Conſulatum
Nonas Martias, ac per hoc tredecim menſes inveniunt
Porrò, certum eſt nonum Diocletiani Conſulat
incidere in annum 304. Cùm igitur, teſte S. Augu
r,

o, Cirtense Concilium tredecim mensibus post Con-
ılatum nonum Diocletiani fuerit celebratum, non
ſt dubium, quin Epocha Concilii Cirtensis præfi-
enda sit anno Christi 305. Huic Concilio præfuit
ecundus Tisigitanus Episcopus, qui, sicut jam in
ıperiori Colloquio observavimus, Episcopos, qui
ynodo aderant, quamvis convicti fuissent, quod
ævіente Diocletiani persecutione sacros libros
ientilibus tradidissent, damnare noluit, sed soli
eo hujusce causæ judicium reliquit.

Eodem anno 305. Petrus Patriarcha Alexan-
rinus indixit Alexandriæ Concilium, in quo, ut
ſtatur S. Athanasius Apologia 2. Meletius Lyco-
olitanus Episcopus multorum criminum convi-
us & præcipuè quod vigente Maximini persecu-
one sacrificasset Idolis, damnatus & suâ Sede de-
ositus est, quod ægrè ferens, Schisma fecit, ne-
ue tantùm Patriarchæ Alexandrini obedientiam
ccussit, sed ambitione abreptus contrà prærogа-
vas Sedis Alexandrinæ, Provincias Thebaidis ac
cinæ Ægypti invasit, novum sese illic ostentavit
atriarcham & firmandi sui causâ cum Arianis an-
hac inimicis conjurationem iniit. Hujus Mele-
ani Schismatis originem aliter quidem refert San-
us Epiphanius Hæresi 68. Sed plus fidei tribuen-
ım est S. Athanasio, qui illius Schismatis ortum
dit & in describenda suorum temporum Historia
ccuratior est S. Epiphanio.

Incerta hactenus fuit Epocha Concilii Illiberi-
ni, sive Eliberitani, hoc est, Eliberi apud Hispa-
os in Provincia Bætica propè Granatam habiti
novemdecim Episcopis, quos inter eminebat
sius Cordubensis Episcopus. Probabilius tamen
 est,

eſt, iſtud Concilium anno Diocletianeæ perſecutionis incerto fuiſſe celebratum; idque colligi poſſe videtur ex Canonibus in hoc Concilio editis, in quibus multa decernuntur de Flaminibus Ethnicorum, de Corona Sacerdotum, de Chriſtianis, ſive Libellaticis, ſive thurificatis, ſive ſacrificatis; de non admittendis litteris, quas Confeſſores in gratiam lapſorum, ut reconciliarentur, ſcribebant de deneganda lapſis tempore perſecutionis, & alii gravium delictorum reis communione etiam in exitu vitæ. Quæ omnia evincunt Concilium Illiberitanum convocatum eſſe ſæviente perſecution Diocletiani. Quo tempore opus erat duriore diſciplinâ, quæ Fideles inſtar fræni contineret, n ſuccumberent. Octoginta ſunt legitimi Canone iſtius Concilii, in quibus nihil eſt, quod ſanctu & religioſum non ſit, ut videre eſt apud *Mendozam* & Cardinalem *de Aguirre*, qui illos perdoct explicarunt. Communionem lapſis, aliisque gra vioribus peccatoribus etiam in fine vitæ denega debere ſanciunt Patres Concilii Illiberitani, q tamen hac in parte Novatianis non favent: tùm quia nomine *Communionis* intelligunt Sacram E chariſtiam, ſed non Sacramentalem abſolutione ſicut exponunt Mendoza & Baronius; tùm quia etiamſi Patres Concilii Illiberitani nomine *Commnionis* Sacramentalem abſolutionem intelligeren attamen cum Novatianis non conſentirent, q Sacramentalem abſolutionem non ſtatuerunt i fine vitæ denegandam *deſperatione veniæ, ſed rig diſciplinæ*, ſicut ſentiunt Illuſtriſſimus *Albaspina* Aurelianenſis Epiſcopus & *Jacobus Sirmondus*, q bus ſubſcripſerat *Petavius* in ſuis ad Epiphaniu

An

nnotationibus, ſed poſtmodum in ſuis ad Syne-
ım Obſervationibus mutavit ſententiam & com-
unionem, quam Patres Concilii Illiberitani la-
is & aliis gravioribus peccatoribus in fine vitæ
negandam decernunt, ad ſolius Euchariſtici Via-
ci privationem reſtrinxit. Vetant inſuper Patres
oncilii Illiberitani Canone XXXVIII. ne Picturæ in
cclesia habeantur: *Placuit picturas in Ecclesia esse
n debere, ne quod colitur, & adoratur, in parie-
ıus depingatur*. Sed tamen non favent Iconoma-
is, quidquid contrà obſtrepant Hæretici, qui
eformatorum nomen perperam ambiunt. In hoc
quidem Canone agunt Patres Concilii Illiberitani
: Imaginibus Dei, ſeu Sanctiſſimæ Trinitatis;
eus enim & Sanctiſſima Trinitas propriè colitur
adoratur. Dei autem, ſeu Sanctiſſimæ Trinita-
; Imagines in uſu olim non fuiſſe docent Sancti
atres, cujus quidem rationem luculenter exponit
ox laudatus Albaspinæus in Commentario ad
unc Concilii Illiberitani Canonem: Vetant, in-
uit, Patres Illiberitani Deum in parietibus de-
ngi, ne ſcilicèt, quem Gentilibus & Cathecu-
enis Immenſum, Omnipotentem, Inviſibilem,
Eternum, Incomprehenſibilem, Spiritualem,
orporis & materiæ expertem, & immunem præ-
icabant, eum ipſi Gentiles & Cathecumeni in
ſorum Eccleſiis, lineis & coloribus circumſcri-
tum & comprehenſum cernerent. Ne igitur Di-
ini Numinis majeſtas minueretur & aliud de Deo
epingeretur quàm prædicarent & quem ſuprà ho-
nines extollerent, humana ſpecie depictum oculis
bjicerent; vetant ne in Eccleſia Imagines Dei ſu-
pendantur. Hæc ad Sanctorum Imagines nullate-

nus

nus pertinent. Hactenùs Albaspinæus. Addi etian
poteſt, Patres Concilii Illiberitani conſultò vetui
ſe, ne id ætatis etiam Imagines Sanctorum in pa
rietibus Eccleſiæ depingerentur. Furebat enim
tum temporis atrox Diocletiani perſecutio & gra
ve ingruebat periculum, ne Chriſtiani haſce in pa
rietibus pictas Imagines cogerentur relinquere,
ſicque Judæorum & Gentilium in Eccleſias irrun
pentium ludibrio fuiſſent expoſitæ. Potuiſſent etia
Ethnici & Judæi exiſtimare, Chriſtianos adorare
lapides & ligna, in quibus depictæ videbantur
honorabantur Imagines. Nihil ergò, quod Hær
ticis faveat, poſteritati reliquerunt Patres Conc
lii Illiberitani, ac ſubindè audiri non debent qu
dam Catholici Scriptores, qui Concilium iſtud
liberitanum vel tanquàm ſuppoſititium rejiciun
vel à Novatianis celebratum eſſe aſſerunt, eò qu
in illo quædam legantur Catholicæ Fidei dogma
bus apparenter repugnantia.

De Concilio Carthaginenſi ab Epiſcopis N
midiæ anno 311. contrà Cæcilianum indicto, de
Concilio pariter Romano ſub Melchiade Roma
Pontifice anno 313. habito, in quo abſolutus e
Cæcilianus & Donatiſtæ ſunt damnati; denique
Concilio Arelatenſi anno 314. à Conſtantino In
peratore convocato, in quo Donatiſtæ denuò fu
re damnati & iterum purgatus Cæcilianus, ſat ſ
perque in præcedenti Colloquio diſſerui, nec actu
agere volo. Hìc ſolùm breviter addam, Claudiu
& Vitum Presbyteros, Eugenium & Cyriacum
Diaconos ſummi Pontificis Silveſtri Legatos pr
fuiſſe Concilio Arelatenſi, in quo viginti duo C
nones editi ſunt prò diſciplina Eccleſiæ, videlic
ci

ircà diem celebrandi Paſcha; circà manſionem
lericorum in Eccleſiis, prò quibus fuerunt ordi-
ati; circà receptionem Cathecumenorum & Pœ-
itentium, circà Baptiſma ab Hæreticis collatum;
ircà excommunicationes & ordinationes ab Epi-
opis factas; circà Apoſtatas pœnitentiam in in-
rmitate dumtaxàt poſtulantes. Quibus conditis
anonibus & abſoluto Concilio, Patres perhono-
ficam Synodalem Epiſtolam ad Silveſtrum Ponti-
cem Maximum miſerunt, quâ Concilii, Cano-
umque confirmationem, & promulgationem ad
ſum pertinere agnoſcunt.

Præter Concilium Arelatenſe, quod convo-
itum eſt anno 314. duo alia eodem anno fuerunt
lebrata, videlicèt Ancyranum & Neocæſarien-
. In Concilio Ancyrano viginti quatuor editi
nt Canones, quorum plerique præfigunt con-
uum tempus pœnitentiæ, quæ imponi debet his,
ui in crimina idololatriæ, homicidii & adulterii
pſi ſunt. Alii verò Canones alia diſciplinæ Eccle-
aſticæ capita conſtituunt. V. gr. Canon nonus,
iaconos qui ante ordinationem conteſtati fue-
nt, ſe velle connubio copulari, in miniſterio de-
rnit manere, ſi uxores poſteà duxerint; ab eo
item arceri debere, qui in ordinatione profeſſi
nt continentiam, ſi nuptias poſtmodum contra-
erint. Duodecimus Canon prohibet Chorepiſco-
s, ne Diaconos, aut Presbyteros ordinent. De-
mus tertius Canon removet à ſacris Miniſteriis
resbyteros & Diaconos, qui ab eſu carnium
nninò abſtinentes, ſuſpecti erant Hæreſis Encra-
tarum, vel Manichæorum, qui carnes velut im-
undas execrabantur. Canon decimus quartus,
res

res à Presbyteris, vacante Sede Episcopali, ve ditas, ad Ecclesiæ jura præcipit, rescisso contr ctu, revocari. Decimus septimus Canon priv Episcopali dignitate Episcopos, qui à suis Eccl siis expulsi alienas invadere tentarunt & advers alios Episcopos seditiones excitarunt. His 24. C nonibus subscripserunt octodecim Episcopi, qu inter principem locum obtinet *Vitalis* hujus Con lii Præses, qui ab anno 311. usque ad annum 31 Antiochenam rexit Ecclesiam.

In Concilio Neocæsariensi, cui etiam præf *Vitalis* Antiochenus Episcopus, quatuordecim co diti sunt Canones. Quorum Synopsim hìc exhib bo. Primus, depositionis pœnam statuit in Presb teros, qui uxores acceperint. Secundus Cano mulierem, quæ duobus fratribus nupserit, necn virum, qui duabus nupserit sororibus, ad morte usque à communione removet. Canon tertius, p blicæ pœnitentiæ subjicit eos, qui pluries nupseri Quartus Canon, eos à pœnis Canonicis eximit, q licèt fornicandi propositum habuerint, illud tam opere non compleverunt. Quintus Canon, Ca chumenis peccantibus pœnas instituit. Sextus, C techumenam prægnantem baptizari jubet, quan ipsa voluerit. Septimus, Presbyteris prohibet, in Bigamorum nuptiis prandeant. Octavus, illu cujus uxor adulterii convicta est, ad Clerum ve promoveri. Nonus & Decimus, Clericum, q se ante ordinationem in peccatum carnis lapsum esse confessus fuerit, si sit Presbyter, ab oblati ne Sacrificii, si verò sit Diaconus, ab exercitio pr prii Ministerii suspendit. Canon Undecimus, prol bet, ne Presbyter ante annum tricesimum ordin

tu

·. Duodecimus, eum, qui fuerit in ægritudine
ptizatus, & qui ideò *Clinicus* appellabatur, ad
norem Sacerdotii prohibet sublimari. Decimus
tius, Presbyteris ruris vetat Sacrificium offerre
Ecclesiis Civitatis, Episcopo, vel Presbyteris
bis præsentibus. Ultimus Canon, septem Dia-
nos in qualibet Civitate esse decernit. Hos qua-
ordecim Concilii Neocæsariensis Canones, non
us ac viginti quatuor Canones Concilii Ancy-
ni universa approbavit Ecclesia, eosque in suo
dice inseruit.

D. Hæc sunt igitur omnia particularia Con-
a, quæ ante primum Generale Concilium
cænum fuerunt in quarto Ecclesiæ sæculo cele-
ta?

M. His particularibus Conciliis ante primum
ncilium Generale Nicænum celebratis, adden-
sunt duo alia Concilia Alexandriæ ab Alexan-
Patriarcha Alexandrino contrà Hæresiarcham
ium habita anno 321. de quibus, cùm in supe-
ri Colloquio amplam satis mentionem fecerim,
ra hic adjicere supervacaneum esse arbitror.

D. Sub quo Imperatore convocatum est pri-
m Concilium Generale?

M. Sub Constantino Imperatore anno Im-
ii ejus vigesimo, idest, anno Christi 325. Con-
um Generale Nicænum convocatum fuit. Ita
cent Eusebius lib. 3. de vita Constantini cap. 6.
rates lib. 1. Hist. Eccles. cap. 5. Theodoretus
. 1. Hist. Eccles. cap. 7. Sozomenus lib. 1. Hist.
cles. cap. 16. quibus addi potest Epistola Synodi-
Nicæni Concilii ad Ecclesiam Alexandrinam,
am descripsit Theodoretus lib. 1. Hist. Eccles.
cap. 11.

cap. 11. Hinc tamen nonnulli perperam inferunt jus, & auctoritatem convocandi Concilia Oecumenica ad Romanum Pontificem non pertinere: At enim universa Ecclesia hanc auctoritatem convocandi Concilia Generalia in Romanis Pontificibus semper agnovit, eisque expressè attribuu Patres secundi Concilii Oecumenici Constantinopoli habiti anno 381. in Epistola Synodica ad Damasum Pont. Max. quam refert Theodoretus lib. Hist. Ecclesf. cap.9. Quapropter Constantinus, al que Imperatores Concilia Oecumenica non ind xerunt absque assensu Romanorum Pontificum. enim duplex in convocatione Conciliorum conc rere potest auctoritas, videlicèt Ecclesiastica & vilis. Per auctoritatem Ecclesiasticam damnant Hæreses, extinguuntur Schismata, sacri Canon ad sanciendam Ecclesiæ disciplinam conduntu Auctoritas verò civilis efficit, ut Canones à Co cilio statuti per omnes Imperii Provincias exe tioni tradantur, denique ut Hæreticorum au cia atque contumacia Imperiali, vel Regia po state comprimantur. Summi ergò Pontifices, quibus residet auctoritas regiminis & potest Ecclesiasticæ plenitudo, Concilia Oecumenica dixere, vel per Epistolam Encyclicam convoc do omnes totius Orbis Episcopos, vel eorumd convocationi assensum præbendo. Imperatores rò, qui supremâ pollebant potestate civili, in xerunt Concilia Oecumenica non auctoritate gimінis, sed auctoritate Præsidii, ut videlicèt clesiæ laboranti suppetias ferrent, ipsique opitu rentur, ut Canonum sese executores, ac tuto demonstrarent, ut suis expensis Episcopos ad lo

in q

quibus celebrabantur Concilia, deducerent ac ducerent; demum, ut eorum auctoritate freti ntiſtites, promptiùs, ac faciliùs Hæreticorum ıpetus frangere poſſent. Cùm igitur Jus convondi Concilia Oecumenica ad ſolum Romanum ɔntificem ſpectet, non eſt dubium quin Conſtanıus Magnus, juxtà ac religioſus Imperator, priım Generalem Synodum Nicænam cum conſen- Silveſtri Romani Pontificis convocaverit.

D. Jam in præcedenti Colloquio obſervaſti, :centos, & octodecim Epiſcopos interfuiſſe Conio Nicæno, ſed de his, qui huic Concilio Genei præfuerunt, nihil hactenùs dixiſti.

M. Concilio Nicæno præfuerunt *Oſius* Corbenſis Epiſcopus, *Vitus*, & *Vincentius* Presbyte- qui fuerunt Legati Silveſtri Romani Pontificis, ıt diſertè teſtatur Gelaſius Cyzicenus lib. 2. Hiſt. ncilii Nicæni cap. 5. *Launojus* Doctor Sorboni- ; non negat Oſium è Nicænæ Synodi Præſidibus ım fuiſſe, ſed contendit, illum præfuiſſe non pro- :r Romani Pontificis vices ipſi demandatas, ſed ɔpter celebritatem nominis, & ſingularem ipſius :ritorum præſtantiam. Sed in hoc fallitur. Quis im credat Oſium mediocris Eccleſiæ in Hiſpania iſcopum, ante Legatos Sedis Apoſtolicæ, ante exandrinum, & Antiochenum Patriarchas, ante :ius Africanæ Eccleſiæ Primatem Cæcilianum in iente, & in aliena Provincia ob nominis dum- :àt celebritatem præfuiſſe Concilio Oecumenico, quo, ut norunt omnes, non tàm nominis celeitas, quàm *Hierarchicus* ordo promicare debet. æstereà præſidentiam Oſii in Concilio Nicæno ılè ab ejus meritis deducit *Joannes Launojus*. Erant

quip-

quippè in Concilio Nicæno multi Episcopi, qui m
ritis aut Osio æquales erant, aut superiores. Ad
rat siquidem *Paphnutius* unus ex illis Confesso
bus, quos Imperator Maximianus, dextris ocu
effossis, & sinistro poplite succiso, ad metalla
damnarat. Aderat *Potamon* Heracleæ in Ægyp
Episcopus, & sacris stigmatibus in persecution
decoratus. Aderat *Paulus* Neocæsareæ Euphrat
sis Episcopus, qui multa in persecutione Licinii p
Christi fide constantèr passus est. Aderat *Spirid*
Thremituntis in Cypro Episcopus, prophetiæ,
miraculorum donis conspicuus. Aderat *Jacob*
Nisibis in Mosopotamia Episcopus, qui teste Th
doreto lib. 1. Hist. Eccles. cap. 7. suscitavit m
tuos, & alia edidit prodigia. Aderat *S. Nicol*
Miræ in Lycia Episcopus. Aderant denique *Eu*
thius Patriarcha Antiochenus, & *Alexander*
triarcha Alexandrinus de Religione Christian
optimè meriti. Cùm igitur isti Episcopi Osi
vel æquarent, vel superarent meritis, non pot
Osius ob solam nominis celebritatem, & mer
rum præstantiam præesse Concilio Nicæno, sed
tiùs eo solo nomine illi præfuit, quia legatione
vestri Romani Pontificis defungebatur.

D. Adfuit ne Concilio Nicæno Impera
Constantinus?

M. Adfuit Constantinus Imperator, sed
frà Episcopos, & non nisi ipsis annuentibus, se
Orationem habuit, quâ Patres ad concordiam
hortatus est. Eos, qui disputabant, attentè
scultabat, subnascentes rumores consopiebat, su
modestè sensum insinuabat, cum singulis an
colloquebatur, teste Eusebio lib. 3. *de vita Cons*

ii cap. 13. In tanta autem veneratione Religio-ſimus hic Imperator habuit *Paphnutium*, ut ſæ-ùs illum complecteretur, & oculum, qui ipſi in nfeſſione fidei fuerat avulſus, avidioribus oſcu-demulceret, teſte Rufino lib. 1. Hiſt. Eccleſ. p. 4. Uno verbo, Conſtantinus Imperator ſeſe ga omnes Epiſcopos adeò beneficum exhibuit, præter vecturas itinerum, omneſque victus im-nſas, quas illis regali munificentia ſuppeditavit, ellos famoſos, & calumniis refertos ſibi ab Aria-contrà Orthodoxos Antiſtites oblatos è veſti-o comburi juſſerit, hanc Cedro dignam, mar-orique inſcribendam proferens ſententiam: *Deus s conſtituit Sacerdotes, & poteſtatem dedit de nobis oque judicandi; & ideò nos à vobis rectè judica-ır: Vos autem non poteſtis ab hominibus judicari: opter quod Dei ſolius inter vos expectate judicium.* refert Rufinus lib. 1. Hiſt. Eccleſ. cap. 1.

D. Quibus de cauſis convocatum eſt Conci-m Generale Nicænum?

M. Tribus potiſſimùm de cauſis convocatum Concilium Generale Nicænum. Primò, ad da-nandam Hæreſim Arii. Secundò, ad tollendas ſſenſiones Eccleſiarum circà tempus celebrandi ſcha. Tertiò, ad extinguendum Schiſma Mele-. Quod ſpectat primum caput, Arius anathe-ate confoſſus, proſcripta illius Hæreſis, editum-e Fidei Symbolum, cui vox ὁμοούσιον appoſitè in-rta eſt ad cohibendam, quaſi cauterii uſtione, nnem Arianorum cavillandi, ac tergiverſandi entiam. Quoad ſecundum caput, decrevit ncta Synodus feſtum Paſchatis eadem die ab nnibus Eccleſiis eſſe celebrandum, videlicèt die

Dominicâ proximè ſequente lunam decimam qu
tam menſis Martii poſt vernum Æquinoctium. P
ſtremò, quantùm ad tertium caput, judicata
Meletii cauſa, & ſancitum eſt à Patribus Nicæni
ut Meletius, nudo Epiſcopi retento nomine, in
Lycopolitana Civitate abſque juriſdictione, & ul
Epiſcopi functionibus permaneret; hi autem,
ab eo ſacris fuerant initiati, Alexandrino Patria
chæ ſubjacerent, aliis Eccleſiarum Miniſtris poſtp
ſiti, ut videre eſt in Epiſtola Synodica Concilii N
cæni ad Eccleſias Ægypti, & Pentapolis, quæ ext
apud Theodoretum lib. 1. Hiſt. Eccleſ. cap. 6. H
ità conſtitutis, Nicæni Patres viginti Canones
ſanciendam diſciplinam condiderunt, & Epiſtola
ſcripſerunt ad Eccleſiam Alexandrinam de rebus
Concilio à ſe geſtis, quam deſcripſit Theodoret
lib. 1. Hiſt. Eccleſ. cap. 10. Conſtantinus etian
Imperator Epiſtolam Encyclicam de rebus in Co
cilio Nicæno actis ad omnes Eccleſias direxit, qu
referunt Euſebius lib. 3. de vita Conſtantini cap.
Socrates lib. 1. cap. 6. & Theodoretus loco m
citato.

D. Exhibe, quæſo, Synopſim viginti Ca
num, quos ad ſanciendam diſciplinam edidit S
nodus Nicæna?

M. Primus Canon Eunuchos, qui ſe ſpo
abſciderint, à ſacris Ordinationibus, & Ordin
ante ſuſceptorum functionibus arcet. Secund
prohibet Neophytorum Ordinationes. Terti
ſubintroductarum mulierum contubernio Cleri
interdicit, ſolius matris, ſororis, amitæ, vel
rum perſonarum, quæ omnem ſuſpicionem e
giunt, cohabitatione ipſis permiſsâ, & convic

Qu

Quartus Canon, Ordinationes Episcoporum ab omnibus Episcopis Comprovincialibus, si fieri potest, vel saltem à tribus de cœterorum assensu fieri jubet, asserto Metropolitanis confirmandi jure. Quintus, excommunicatum ab uno Episcopo vetat recipi ab aliis. Ne verò tàm Clerici, quàm Laici ab Episcopis injustè excommunicantibus opprimantur, statuit sacra Synodus eodem Canone, ut ad ejusmodi causas dijudicandas bis in anno celebrentur Concilia Provincialia, unum ante Quadragesimale tempus, alterum in Autumno. Sextus Canon, Patriarcharum jura confirmat, & præcipit, ut antiqua per Ægyptum, Lybiam & Pentapolim servetur consuetudo, ita ut Alexandrinus Episcopus in his locis suam jurisdictionem exerceat, exemplo Romani Pontificis, cui parilis mos est, nimirùm ut potestatem habeat in omnes sui Patriarchatus Ecclesias, Ordinationes celebrando, vel confirmando, & totius Patriarchatus sui Concilia congregando.

D. Canon iste sextus Concilii Nicæni mihi subobscurus videtur, nec adhuc, ut candidè fatear, assequor quid sibi velit? Clariùs itaque expone, quænam sint illa jura, ac privilegia, quæ Synodus Nicæna tribuit Episcopo Alexandrino, & in quo jura, & privilegia Episcopi Alexandrini componantur cum juribus, & privilegiis Episcopi Romani?

M. Circà istius sexti Canonis Concilii Nicæni intelligentiam viri eruditi digladiantur, & necdum inter illos convenit. Alii cum *Joanne Launojo* dissertatione *de recta Nicæni Canonis sexti intelligentia*, contendunt, eo Canone Alexandrinum inter &

Romanum Episcopum comparationem dumtaxàt instituì quoad jus Metropoliticum Ordinationum Alii verò, quorum sententiæ utroque pollice subscribo, docent, hunc Canonem sextum Concili Nicæni non de Metropolitanis, sed de Patriarchi esse intelligendum, eoque Alexandrinum Episcopum cum Romano componi non solum quoad ju Metropoliticum, verùm etiam quoad jura Patriar cha tàm celebrandarum Ordinationum, aut cor firmandarum electionum, quàm circà omnia alia jura, & privilegia Patriarchicæ dignitatis, itaı genuinus sensus hujus Canonis sit, Episcopum Ale xandrinum in Ægypto, Lybia & Pentapoli omnibu juribus, & privilegiis Patriarchicæ dignitatis fru debere, quibus Romanus Pontifex in Ecclesiis, qu ejus Patriarchatui subiiciebantur, potiri solebat Verùm, cùm in isto Canone sexto Concilii Nicæ termini Patriarchatus Alexandrini assignentur, se de Romani Patriarchatus terminis nihil statuatu variæ indè natæ sunt opiniones de terminis Patria chatus Romani Pontificis, præsertim ob perpl xam Rufini Aquilejensis Presbyteri interpretati nem, qui hunc Canonem sextum Concilii Nicæ his verbis exposuit: *Ut apud Alexandriam, & in U be Roma vetusta consuetudo servetur, ut ille Ægypt vel hic suburbicariarum Ecclesiarum sollicitudine gerat*. Ex hac, inquam, Rufini interpretatione o ta est gravissima inter Criticos *de suburbicariis E clesiis contentio*. Alii, Regiones, seu *suburbicar* Ecclesias, quarum Romanum Pontificem sollicit dinem gessisse ait Rufinus, redigunt ad quatu dumtaxàt Regiones, videlicèt *Tusciam suburbi riam, Picenum Suburbicarium, Latium vetus,*

I

catium novum. Alii suburbicariarum Ecclesiarum nomine, eas intelligunt, quæ continebantur decem Provinciis urbicariis, ita dictis, quia decem illas Provincias Vicarius Urbis Romæ sub Præfecto Prætorio regebat. Hæ autem decem Provinciæ, juxtà divisionem à Constantino Imp. statutam, ut videre est in notitia Imperii, erant istæ: *Campania*, *Tuscia* simul cum *Umbria*, *Picenum Suburbicarium*, *Sicilia*, *Apulia* simul cum *Calabria*, *Brutii* simul cum *Lucania*, *Samnium*, *Sardinia*, *Corsica*, *Valeria*. Verùm, qui ita sentiunt, Patriarchatum Romani Pontificis intrà angustiores terminos coarctant. Rem acu tetigisse videtur doctissimus *Valesius*, qui censet, Rufinum per Ecclesias suburbicarias intellexisse totius Occidentis Ecclesias speciali jure subditas Romano Pontifici, ac subindè Patres Concilii Nicæni in hoc Canone sexto definire voluisse, quod sicut Sedes Romana habet potestatem super omnes Ecclesias suburbicarias, idest super omnes Ecclesias Occidentis suo Patriarchatui subjectas, ita & Sedes Alexandrina potestatem habere debet supra omnes Ecclesias Ægypti, Lybiæ & Pentapolis suo juri Patriarchico subditas. Si plura circà expositionem illius sexti Canonis Concilii Nicæni scire aveas, legesis eruditum Schelstratium, qui Joannis Launoii, Valesii, Petri Marcæ, & aliorum opiniones accuratè examinat, ac refellit parte 1. Antiq. Illustr. dissertatione 2.

D. Genuinum sensum sexti Canonis Concilii Nicæni dilucidè exposuisti, sed Synopsim aliorum Concilii Nicæni Canonum necdum integram exhibuisti.

M. Septimus Canon Episcopo Hierosolymi-

tano Patriarchicum honorem propter dignitatem Civitatis, in qua præcipua Religionis nostrę Mysteria completa sunt, concedit, sed tamen Cæsariensis Metropolitæ, cui subjacebat Episcopus Hierosolymitanus, jura sarta tecta conservat. Octavu Canon Novatianos ad Ecclesiam redeuntes, & ma nuum impositione reconciliatos, si Clerici sint, i Clericatu manere decernit, modò in scriptis pro fiteantur, se Catholicæ, & Apostolicæ Ecclesi dogmata suscepturos; si verò Novatianus venien ad Ecclesiam fuerit Episcopus, statuit, ut Sacerdo tii habeat dignitatem, nisi fortè Episcopo Catho lico placuerit Episcopalis nominis honorem ei con cedere; si verò non placuerit, providebit ei au Chorepiscopatus, aut Presbyterii locum. Cano nes nonus, & decimus à sacris Ministeriis illo suspendunt, qui absque prævio examine ad Sace dotium promoti, vel aliquod crimen confessi, ve persecutionis tempore lapsi sunt. Canon undec mus, lapsis in persecutione *Licinii* Imp. tempu pœnitentiæ præfigit. Canon duodecimus, illis qui sæviente persecutione sese Idololatriæ exposu rant, resumendo militiæ cingulum jam pro Chri fide abjectum, pœnitentiam tredecim annorum injungit. Canon decimus tertius, decernit, extremè laborantibus, seu moribundis ultimum & maximè necessarium Viaticum non denegetu Per illud autem ultimum, & maximè necessariu Viaticum multi viri eruditi intelligunt non Euch risticam communionem, sed absolutionem sacr mentalem à peccatis. Canon decimus quartu Cathecumenorum in persecutione lapsorum pr scribit pœnitentiam. Canon decimus quintus

Tr

ranslationes Episcoporum, Presbyterorum & iaconorum de una Ecclesia ad aliam prohibet. anon decimus sextus, Presbyteros, aliosque Cle:os in Ecclesiis, pro quibus sunt ordinati, peranere jubet. Canon decimus septimus, Usuras à Clero arcet. Canon decimus octavus, Dianorum fastum deprimit, ipsisque inhibet, ne Sa:dotibus Eucharistiam porrigant, aut inter Sa:dotes sedeant. Canon decimus nonus, Pauli mosateni Sectatores dictos *Paulianistas* ad Ecclem redeuntes baptizari præcipit, quod eorum ptisma, verbis Evangelicis non consecratum, inidum esset. Canon denique vigesimus, vetat ne bus Dominicis, & diebus quinquaginta à Paate ad Pentecosten Fideles flexis genibus orent.

D. Numquid alios Canones, præter istos viıti, edidit Synodus Nicena?

M. Viginti dumtaxàt Canones, quorum ıopsim exhibui, pro genuinis haberi debent. *ncifcus Turrianus* Canones Nicænos LXXX. ex anuo exemplari Arabico excriptos publicavit, & st aliquot annos prodiit alia versio *Abrahami hellensis* Maronitæ, in qua LXXXIV. Canones Nini cum multis ejusdem Synodi Statutis exhiben. Verùm, omnes isti Canones, quos cunctæ ientis Sectæ, scilicèt Melchitæ, Nestoriani, phti, Abissyni, Armeni, Græci & Maronitæ legitimos Concilii Nicæni Canones agnoscunt, ıc ab omnibus viris eruditis communi calculo loduntur tanquam omninò suppostititii, quippè varia continent contrà omnem antiquitatem, nò contrà Concilium Nicænum pugnant. Sunt dem illi antiqui, sicut ostendit Abrahamus

Ecchellensis, sed tamen post Concilium Chalcedo-
nense procusi, cum in eis sæpè *Patriarchæ* nomen
legatur, quod tamen tùm primùm audiri cœpit.
Plura de his Canonibus legere potes apud Sche-
stratium parte 2. Antiquit. Illustr. dissertatione
cap. 4.

D. Narrasti ne omnia quę gesta sunt in Con-
cilio Nicæno?

M. Duo adhuc supersunt Facta singulari sa
observatione digna, quæ Socrates, & Sozomen
memoriæ prodiderunt, & quæ ipse breviter att-
gam. Primum est, quod *Acesius* Novatianoru
Episcopus à Constantino Imperatore interrogat
cur tandem aliquandò non rediret ad commun-
nem Ecclesiæ, cujus tamen doctrinam in Conci-
Nicæno approbaverat? Respondit, in causa es
nimiam indulgentiam, quâ Ecclesia ad comm-
nionem lapsos recipiebat. Ad hæc festivè repo
Imperator: *Acesi scalas igitur admove, & solu
Cœlum ascende*. Alterum Factum consistit in Hi-
ria Paphnutii, qui, licèt propter maximam ca
moniam in magna famę celebritate semper vix
attamen cùm videret, Patres Concilii Nicæni p
propendere ad ferendam legem, quâ Episcopi, P
sbyteri & Diaconi separari deberent ab uxorib
quas ante Ordinationem, idest, cùm adhuc l
essent, in matrimonium duxerant, vehementèr
ciferatus est, asserens: *Illud satis esse, ut qui in
rum ante adscripti erant, quàm duxissent uxores,
secundùm veterem Ecclesiæ traditionem, deince
nuptiis sese abstinerent; non tamen quemquam ab
quam jampridem, cum laicus erat, uxorem duxi
sejungi debere*. Quibus Paphnutii verbis totus

oporum, Presbyterorum & Diaconorum con-
entus præbuit assensum. Hanc Paphnutii Histo-
iam referunt Socrates lib.1.Hist.Eccles. cap.8. So-
omenus lib. 1. Hist. Eccles. cap. 22. Cassiodorus
b. 2. Hist. Tripart. cap. 14. & Nicephorus lib. 8.
ist. Eccles. cap. 19. Ex qua Historia duo maximè
oservanda colligunt viri eruditi. Primum est,
uod Patres Concilii Nicæni, licèt Canone tertio
rohibuerint Clericis ne habitarent cum mulieri-
us *subintroductis*, idest, extraneis, non tamen
rohibuerunt Clericis ne manerent cum uxoribus,
uas ante Ordinationem duxerant, nec illis conti-
entiam ab uxoribus ante sacram Ordinationem
uctis præceperunt. Alterum est, quod quamvis
icæna Synodus de Clericorum cœlibatu nihil sta-
uerit, ejus tamen temporibus Episcopi, Presby-
ri & Diaconi perpetuam continentiam servabant
: Ecclesiæ disciplina, diuturno usu & ab Apo-
olicis temporibus derivato firmata, quam *Siri-
us*, & alii deindè Pontifices, Conciliaque decre-
s suis, atque Canonibus roborarunt. Cujus di-
iplinæ, & legis sanctimoniam malè feriati Hære-
ci castimoniæ osores magno quidem, sed inani
udio, irritoque conatu impugnant.

D. Doctrina definita in Concilio Niceno fuit-
e unanimi omnium Ecclesiarum consensu appro-
ata?

M. Omnes Ecclesiæ doctrinam in Concilio
licæno definitam summâ veneratione exceperunt,
ique singuli Episcopi subscripserunt, si tamen ex-
ipias *Secundum* Ptolomaidis, & *Theonam* Marma-
icæ, qui retinendi erroris tenaces, unâ cum Ario
onstantini Imperatoris jussu in exilium missi sunt.

Ast

Aſt,paulò poſt celebrationem Concilii Nicæni mul
tas Ariani celebrarunt Synodos, in quibus varias
cudentes fidei formulas in id toti incubuerunt, ut
fidem Nicænam omninò everterent, ac profliga-
rent. In primis, anno 328. vel, ut alii volunt 330
Antiochiæ indixerunt Synodum, in qua Euſtathius
Epiſcopus Antiochenus, cujus eximia pietas cum
ſingulari doctrina conjuncta in Concilio Nicæno
effulſerat, Sede ſuà depoſitus eſt. S. Athanaſius
Alexandri in Sede Alexandrina ſucceſſor, & Catho
licę fidei aſſertor ad cauſam dicendam ab Ariani
accitus eſt in Synodo Cæſarienſi habita anno 333
& Sede ſua dejectus eſt in Synodo Tyria anno 335
Marcellus Ancyranus Epiſcopus, qui in Ariano
ſcripſerat, damnatus eſt in Concilio Conſtantino
politano ab Arianis coacto anno 336. Paulus Epi
ſcopus Conſtantinopolitanus Sede ſua fuit abdica
tus in alio Arianorum Conciliabulo anno 338. &
in ejus locum Euſebius Nicomedienſis vir à capit
ad talos planè Arianus fuit intruſus. In Concili
Antiocheno habito anno 341. Ariani S. Athana
ſium Sede depoſuerunt, & Gregorium Arianum i
ejus locum ſubrogarunt. Rurſus anno 345. juxt
Clariſſimum Pagium, Ariani Antiochiam conve
nerunt, ibique celebrarunt Synodum, in qua pro
mulgarunt prolixam fidei formulam, quæ ide
μακρόστιχος vulgò cognominatur, quamque Epiſcop
Occidentales anno 346. in priori Concilio Medio
lanenſi, propter Encænia, ſeu Dedicationem
Templi congregati ſuſcipere noluerunt. Sic Aria
ni fidem Nicænam penitus extinguere, & S. Atha
naſium opprimere totis ſuis viribus tentarunt. Se
ad nihilum reciderunt illorum conatus. Nam
S.Atha

Athanasius in Concilio Alexandriæ habito anno
o. & in Concilio Romæ anno 342. à Julio Papa
nvocato fuit innocens pronunciatus. Fidem Ni-
nam approbarunt Episcopi Occidentales in
iori Concilio Mediolanensi anno 346. Cùmque
atuor Episcopi Ariani, videlicèt *Demophilus*,
cedonius, *Eudoxius & Martyrius* Hæresim Arii
urare nollent, ab isto jam incepto Mediolanensi
ncilio discesserunt irati, prævidentes in eo re-
obatum iri Arianismum. At cum Ariani patro-
io Constantii Imperatoris freti novos in dies
itarent tumultus, indictum est anno 347. Con-
um Generale Sardicense.

D. Antequàm ulteriùs progrediaris, scire
im, nùm adhuc supersint Canones editi ab his
ncilijs, quæ mox recensuisti?

M. Supersunt adhuc viginti quinque Cano-
editi in Synodo Antiochena habita anno 341.
quibus Anathemate plectuntur illi, qui contrà
cænæ Decretum Synodi Pascha cum Judæis cele-
verint. A Sacris Ministeriis excluduntur Cleri-
qui ab una Ecclesia, invito Episcopo, migrant
aliam. Prohibetur Episcoporum ab una Ecclesia
aliam translatio. Statuitur residentia Episcopo-
n, ipsisque sub excommunicationis, & exaucto-
ionis pœna aditus ad Aulam interdicitur. Chor-
scoporum Jurisdictio certis limitibus circum-
ibitur. Conciliorum Provincialium auctoritas,
non Metropolitanorum, & Episcoporum Juris-
tio confirmatur. In ultimo Canone præscribi-
Episcopis modus bona Ecclesiastica dispensan-
, ipsisque inhibetur, ne illa bona convertant in
mesticos usus. *Bellarminus* lib. 1. de Conciliis
cap. 5.

cap. 5. cùm videret, plures ex his Antiochenis Ca
nonibus sanctioris disciplinæ studium spirare, ex
stimavit, istos Canones non fuisse editos in Synod
Antiochena celebrata anno 341. in qua superior
erant Ariani à veræ pietatis sensu omninò alieni,se
putat; illos fuisse editos in alia Synodo Provincia
triginta Episcoporum Antiochiæ habita. Verùm
probabiliùs censet *Pagius*, Synodo Antiochenæ c
lebratæ anno 341. interfuisse, teste Sancto Athan
sio in lib. de Synodis,nonaginta Episcopos, quoru
quadraginta erant Ariani, alii verò quinquagin
erant Orthodoxi. Addit verò Pagius,in primordi
illius Synodi Antiochenæ summâ omnium Episc
porum consensione conditos fuisse hosce vigint
quinque Canones, sed post solutam Synodum à s
lis Arianis Episcopis dijudicatam fuisse causam Sa
cti Athanasii,qui ab illis fuit Sede depositus. Un
consequens est, non esse culpandam Synodum A
tiochenam, cui interfuerunt quinquaginta Orth
doxi Episcopi, sed illud solùm improbandum e
Conciliabulum, quod à solis Episcopis Arianis po
veram Antiochenam Synodum habitum est, & Sa
ctum Athanasium deposuit. Cùm igitur in primo
diis Synodi Antiochenæ Orthodoxi Episcopi sup
riores essent Episcopis Arianis,nemini mirum vide
debet,quod in ea conditi fuerint viginti illi quinq
Canones, quos ad sanciendam disciplinam apprin
utiles approbavit Ecclesia, ut constat ex auctorit
te Concilii Chalcedonensis, & ex testimonio *Fe*
randi, *Joannis* Antiocheni, *Dionysii exigui*, *Sa*
cti Cęsarii Arelatensis Episcopi aliorumque plurim
rum antiquorum. Undè omnes tàm in Occident
quàm in Oriente, qui Canones exposuerunt, a
Can

nonum Collectionem adornarunt, unanimi consu Antiochenos Canones tamquam legitimos overunt.

D. Quid actum est in Concilio Sardicensi?

M. Concilium Sardicense sub Julio Romano ntifice, Constantii, & Constantis Imperatorum sensu convocatum est Sardicæ, quæ Urbs est in Illyricum Mæsiam, & Thraciam constituta. ic Concilio præter Osium Cordubensem Episcon, præfuerunt Legati Romani Pontificis *Archinus*, & *Philoxenus*, interfueruntque, teste San Athanasio Apolog. 2. Episcopi Orthodoxi ad nus CCLXXXIV. præter illos Antistites Orthodo, Sardicam etiam convenerunt septuagiuta sex scopi Ariani, qui causæ suæ diffisi, ac perfidian suarum conscii, ex Urbe Sardica Philopopolim aciæ concesserunt Pseudo-Synodum ibi habitu- In hoc Sardicensi Concilio Athanasius, Marcel- Ancyræ, Asclepas Gazæ, aliique Antistites Calici ab Arianis abdicati absolutionis judicium ılerunt, suasque Sedes recuperarunt, expulsis ab xandria *Gregorio*, Ancyrâ *Basilio*, Gazâ *Quintiano* anis Episcopis harum Ecclesiarum invasoribus. in etiam aliquot Ariani Præsules ex his, qui Phiopolim secesserant, juridicè citati, & coram sse recusantes damnati sunt in eadem Synodo dicensi, & Sedibus suis dejecti. Nullum fidei nbolum ediderunt Patres Sardicenses, sed dearunt, ut ait Sanctus Athanasius in Epistola ad tiochenos, se contentos esse Nicæna fide, utpocui nihil deesset, & in qua integra, & solidacas contineretur.

At verò septuaginta sex Episcopi Ariani, qui

facto

facto divortio, & è Synodo Sardicensi sese subd
centes Philopopolim convenerant, Conventicul
ibi celebrarunt, in quo Marcellum Ancyranum E
scopum damnarunt, sententiam in Athanasium lat
in Pseudo-Synodo Tyriâ confirmarunt, Asclep
Gazensem, & Paulum Constantinopolitanum p
scripserunt, in Osium Cordubensem, Protogen
Sardicensem, Maximum Trevirensem, quin & i
Julium Romanum Pontificem excommunicat
nis sententiam ferre non erubuerunt. Quæ om
constant ex Epistola Synodica istius Conciliab
Philopopolitani, quod, ut fucum facerent hi E
scopi Ariani, falsò Sardicensis Concilii nomin
nuncuparunt. Hanc Epistolam Synodicam, q
tota mendaciis, & calumniis in Sanctum Atha
sium, aliosque sanctissimos fidei Nicænæ defen
res scatet, refert S. Hilarius in fragmentis.

D. Concilium istud Sardicense fuitne Oe
menicum, & Generale?

M. Concilium Sardicense fuit Oecumenic
& Generale, non solùm convocatione, ut faten
omnes, sed etiam celebratione, & exitu. Nec er
divortium istud Episcoporum Orientalium im
dire potuit, quin istud Concilium verè Oecur
nicum esset, & Generale etiam celebratione, & e
tu, quia illi Episcopi Orientales, qui se à Conci
Sardicensi subduxerunt, eique adesse noluer
fuerunt Ariani, aut Arianorum partibus addic
Sic enim Sanctus Athanasius in Epistola ad Soli
rios inducit illos Episcopos loquentes: *Quid igi
hæsitamus? quid moramur? fingamus aliquam ca
ficationem, & discedamus, ne, si manserimus, c
demnemur. Melius est de fuga erubescere, quam c*

vi

victos de sicophantia condemnari. Non potuit ergò
stud divortium Episcoporum Orientalium, qui
malè ob Arianam Hæresim audiebant, & ideò ma-
lè sibi metuentes fugam arripuerunt, impedire,
quominus Sardicense Concilium esset celebratione,
& exitu Oecumenicum.

D. Edidit ne aliquos Canones Synodus Sar-
dicensis?

M. Synodus Sardicensis sanctissimos edidit
Canones, qui ad nos usque pervenerunt. 20. Græci
numerant. 21. Latini, quos perdoctè explicat
Christianus Lupus parte 1. Decretorum, & Cano-
num Synodorum Generalium, & Provincialium.
Patres Sardicenses in Canonibus tertio, quarto, &
septimo, secundùm Dionysii exigui editionem
jus appellationum ad Sedem Romanam non insti-
tuerunt, ut quidam malè asserunt, sed confirma-
runt. Hoc enim ipso, quo Romanus Pontifex, ut
concors est omnium Catholicorum doctrina, est
jure divino omnium Episcoporum, non solùm or-
dine, sed & jurisdictione primus, illisque superior,
& Universæ Ecclesiæ Caput, consequens est, ut ad
ipsum Episcopi, cùm injuriam patiuntur, appellare
possint. Quamobrem, jus appellationum Episco-
palium ad Romanam Sedem Pontificii Primatus
appendix necessaria est. Hinc benè multis exem-
plis, quæ Historia Ecclesiastica refert, & quæ nunc
brevitatis ergò prætermitto, certissimè constat
complures cùm Orientis, tùm Occidentis Episco-
pos, quando injustè vexabantur, ad Romanum Pon-
tificem appellasse. Non me fugit, Illustrissimum
Petrum de Marca lib. 7. de Concordia Sacerdotii,
& Imperii cap. 3. in contrariam circa appellationes
ad

ad Papam abjisse sententiam. Sed omnia, quæ contra illam potestatem judicandi appellationes ab Episcopis factas ad Romanam Sedem objicit Archipræsul iste undecumque doctissimus, jam à multis eruditis viris confutata sunt, ostensumque, usum appellationum, cùm in Ecclesia Orientali, tùm in Occidentali post Concilium Sardicense frequentem fuisse, ejusque initia non rectè à doctissimo illo Scriptore detrudi ad Concilii Trullani tempora in Ecclesia Græca, & ad octavum sæculum in Ecclesia Latina. Quapropter, in hac refellenda Illustrissimi Præsulis sententia diutiùs non immorabor, sed solùm breviter referam Canonem quartum Concilii Sardicensis, ex quo liquidò patebit, Jus Appellationum Episcoporum ad Sedem Romanam fuisse à Patribus illius Concilii confirmatum. His verbis conceptus est iste Canon: *Cùm aliquis Episcopus depositus fuerit coram Episcoporum judicio, qui in vicinis locis commorantur, & proclamaverit agendum sibi negotium in Urbe Roma, alter Episcopus in ejus Cathedra, qui videtur esse depositus, omninò non ordinetur, nisi causa fuerit in judicio Episcopi Romani determinata.* Hunc Canonem si quis, abdicatis, ut par est, omnibus præjudiciis, expendere haud gravetur, incunctanter fatebitur, Jus Appellationum ad Sedem Romanam fuisse in Synodo Sardicensi confirmatum, nec Canonem istum intelligi posse de jure tantùm revisionis, sicut asserit Petrus de Marca loco mox citato, ubi ait, Jus in Synodo Sardicensi quæsitum Episcopo Romano diversum prorsùs esse à judicio Appellationis, nihilque aliud concessum, quàm ut decernere posset causæ retractationem. Quippè, inquit ille Auctor, Synodus

atuit, ut si Episcopus damnatus Romanum Pontificem appellarit, in potestate ipsius sit appellatioem respuere, quo pacto sententia Episcoporum rovinciæ confirmabitur; aut eam admittere, quo isu debet Episcopus Romanus judicium integrum emittere ad Episcopos Provinciæ, & ad finitimos, : illi causæ cognitionem suscipiant, præsente Leato Summi Pontificis, si is existimaverit mittenum esse. Hæc ille. Sed ista doctissima Antistitis terpretatio vim infert Canoni relato, in quo non lùm conceditur Romano Pontifici jus revisionis, u dandi novos Judices, Episcopos nimirùm ex viniori Provincia, sed etiam ei asseritur, ac vindicar potestas judicandi appellationes ab Episcopis ctas ad Sedem Romanam, & discutiendi sentenam ab Episcopis Provinciæ latam, atque de ea dicandi, si Episcopus depositus à judicio Episcoorum ad Sedem Romanam provocaverit.

D. Quid præscribitur in aliis Concilii Sardinsis Canonibus?

M. Multa præscribuntur. In primis, migra- Episcoporum à minori Civitate ad majorem, iæ fit propter avaritiam, & ambitionem, tanquam erniciosa corruptela damnatur. Episcopis ne freuentiùs, vel citrà legitimam causam sese ad Aum conferant, vel à suis Ecclesiis ultrà tres hebdoiadas absint, districtè prohibetur. Dotes, quibus ollere debent Episcopi, præfiguntur. Presbyteis, & Diaconis in alienis Regionibus, & Ecclesiis iorari inhibetur ultrà tempus Episcopis à Concio definitum. Denique, alia circà multa Ecclesasticæ disciplinæ capita his in Canonibus sanuntur.

D. Recense alia Concilia, quæ in quarto Ec clesiæ sæculo fuerunt celebrata.

M. Anno 347. paulò post Concilium Sard censе, celebratum est aliud Concilium Mediol nense, in quo Legati Julii Romani Pontificis co sederunt. *Photinus*, ob instauratam Pauli Samos teni impietatem damnatus est. *Ursacius* Syngido nis, & *Valens* Mursi in Pannonia Episcopi libellu pœnitentiæ obtulerunt, & veniam eorum omniu quæ contrà Nicænum Concilium, & S. Athanasiu actitarant, postularunt; Arianam Hæresim abjur runt, eisque pacem, & reconciliationem indul Concilium, ut docet Epistola Synodica Conci Ariminensis, idemque testantur ipsimet Ursacius, Valens in altero libello, quem postea porrexeru Romæ Julio Papæ his verbis: *Item Anathema di mus iis, qui negant Christum Deum esse, & Filiu Dei ab æterno, sicut per priorem libellum nostru quem apud Mediolanum porreximus*. In superiori n stro Colloquio mentionem fecimus trium Co ciliorum, quæ Sirmii fuerunt celebrata, quoru primum habitum est anno 451. & in eo damnat Photinus Sirmiensis Episcopus, qui asserebat Ch stum esse purum hominem. Alterum Conciliu Sirmiense indixerunt Ariani anno 357. & in eo e ta est fidei formula planè Ariana, cui subscrip *Osius* Cordubensis Episcopus. Tertium Sirmie Concilium fuit convocatum anno 358. & in eo p cusa fuit fidei formula, in qua Filius Dei Patri omnia similis dicitur. Constantius Imperator, p fligato Magnentio anno 353. Arelate sua tricen lia celebravit, & eâ occasione in hac Civitate A latensi coactum est Concilium, in quo hic Impe

t

or in Arianos propenſiſſimus, inſtigante præcipuè *aturnino* Arelatenſi Epiſcopo Ariano, Orthodoxos Antiſtites, & præſertim *Vincentium* Capuanum Epiſcopum Sedis Apoſtolicæ Legatum damnationi Athanaſii ſubſcribere coëgit. Solus inter Epiſcopos reſtitit *Paulinus* Trevirenſis Epiſcopus, qui n exilium apud Phrygiam amandatus eſt. Hunc nfauſtum Legatorum ſuorum exitum vehementer lolens *Liberius* Papa, miſit ad Conſtantium Imperatorem alios Legatos, qui ab eo impetrarunt conocationem Concilii Mediolanenſis, habiti ano 355. ad quod pauci ex Oriente, trecenti verò, c ampliùs ex Occidente Epiſcopi convenerunt. Tanta fuit in hoc Concilio Tyrannis Conſtantii mperatoris, ut Epiſcopi Occidentales coacti fueint ſubſcribere damnationi Sancti Athanaſii, cujus ccuſatorem palàm ſe profeſſus eſt Imperator, qui uſebium Vercellenſem, Luciferum Calaritanum, Dionyſium Mediolanenſem, & alios in propugnana fide, & juſtitia infracti pectoris viros exilio amnavit, ut teſtatur Sanctus Athanaſius in Epiſola ad Solitarios. *Saturninus* Arelatenſis Epiſcous Arianus à Conſtantio Imperatore obtinuit, ut yterris Concilium cogeretur anno 356. Saturnino renuè obſtitit S.Hilarius Pictavienſis Epiſcopus,& ac de cauſa à Conſtantio Imperatore in Phrygiam elegatus eſt Sanctus ille Antiſtes, cujus beneficio olæ Galliæ piaculo Arianæ Hæreſeos fuere liberaæ. Hinc Galli fidem ſuam teſtatam Sancto Hilaio reddiderunt, idemque de illorum conſtantia ratulatus eſt Sanctus Doctor in lib. de Synodis. ursùm Ariani Antiochiam convenerunt anno 358. n qua, præeunte Eudoxio illius Urbis Epiſcopo

Ariano, Synodum celebrarunt, & voces ὁμοούσιον
ideſt conſubſtantialis, & ὁμοιούσιον, ideſt ſimilis in
ſubſtantia, rejecerunt. Sed Baſilius Ancyranus Ep
ſcopus, & Semi-Arianorum Signifer Synodum An
cyranam eodem anno coëgit, in qua ſecunda Syr
mienſis Formula, quæ à puris Arianis edita fuerat
damnàta eſt, ſtatutumque, Patri Filium ſubſtan
tià eſſe ſimilem. Id ægrè tulerunt Epiſcopi, qu
erant puri Ariani, videlicèt Eudoxius, Acacius
Valens, & Urſacius, qui Conſtantium Imperato
rem pravis ſuis artibus induxerunt, ut, diviſis Ep
ſcopis, Occidentales quidem Arimini, Orientale
verò Seleuciæ congregarentur. Annuit Imperato
maximè cùm Urbs Nicomediæ, in qua Synodum
priùs indixerat, horrendo terræ motu fuiſſet co
cuſſa, eamdemque calamitatem experta eſſet Nicæ
na Civitas, quam poſteà pro celebratione Syno
loco Nicomediæ deſignaverat idem Imperator
Anno itaque 359. habita eſt Synodus Ariminenſis
cui interfuerunt 400. Epiſcopi Occidentales, qu
rejectâ fidei Formulâ ſibi ab Urſacio, & Valente
oblatâ, Nicænam fidem unanimi conſenſu prob
runt, hanc ad omnia abundè ſufficere judic
runt, atque ad Conſtantium Imperatorem Legat
miſerunt, qui eum de rebus in hoc Ariminenſi Co
cilio geſtis certiorem facerent. At Legatorum a
ventum prævenerunt Urſacius, & Valens, qui v
hementer offenſi, quod fuiſſent in hoc Concil
damnati, animum Imperatoris in Orthodox
Epiſcopos ita exaſperarunt, ut illius juſſu *Taur*
Præfectus Epiſcopos Arimini detinuerit, eoſqu
ſic variis modis afflixerit, ut tandèm quâ anim
rum dejectione, quà precibus, & pollicitationib
q

ıuà vi, quà dolis, & artibus, quà longioris moræ tædio, quà quietis, & revisendarum suarum Ecclesiaum desiderio compulsi fuerint Episcopi ad subscriendum Formulę fidei, quam Ursacius, & Valens Nicææ in Thracia ediderant. Hunc infaustum Episcoorum lapsum his verbis eleganter describit Oraone 21. Sanctus Gregorius Nazianzenus: *Procùl ıbio stultè egerunt Pastores, ut cum Scriptura loquar, Pastores multi vineam meam pervastaverunt, & ·siderabilem partem, hoc est Dei Ecclesiam multis doribus ipsius Dei pro salute nostra cruciatibus reliam probro ac dedecore affecerunt. Nam si perpaus exceperis, qui ob hominis obscuritatem contemui habiti fuerunt, vel ob virtutem restiterunt (quos raeli seminis, & radicis loco relinqui oportebat, ut r Spiritus influxiones rursùm efflorescerent, atque ad tam revocaretur) omnes tempori obsecuti sunt. Hoc ntùm inter eos discriminis fuit, quod alii citiùs, alii iùs in eam fraudem inciderunt, atque alii impieta duces, Antistitesque se præbuerunt. Alii autem secundo ordine locati sunt, nempè vel timore perlsi, vel quæstu, atque utilitate subacti, vel blandis inescati, vel denique ignorantia circumscripti, od omnium levissimum est, si tamen id quoque ad eon, quibus populi cura commissa est, purgationem ficere videtur....... Verùm his ignoscatur, qui piis dogmatibus per ignorantiam assensum præbueıt. Quid autem de aliis dixeris, qui etiam ingenii dem sibi vindicantes Hæreticis tamen potentibus nus dederunt, & cum pietatis personam diuturno npore tanquam per ludum gessissent, simul ut aliquid parruit quo convinci, atque coargui possent protinùs ruerunt.*

 Dùm

Dum Concilium Ariminense ab Episcopis Oc cidentalibus ageretur, Seleuciam Isauriæ Urbem Orientales Episcopi centum & sexaginta convene runt. Hæc Synodus Seleuciensis, cui interfuit San ctus Hilarius, celebrata est coram *Lauritio* Isauri Præside & Comite *Leona*. Novam fidei Formular Nicænæ adversantem Acacius Arianus proposuit quæ rejecta est à Semi-Arianis, quapropter inte utramque factionem Arianorum & Semi-Arianc rum gravis suborta est controversia, quam Come Leonas cum nullo pacto placare posset, coactus e solvere Concilium, in quo tamen Semi-Ariani s periores fuerunt Arianis. Sed isti apud Imperatc rem Constantium conquesti, Conciliabulum illiu jussu anno 360. habuerunt, in quo quinquaginta Præsules Ariani, qui aderant, fidei Formulam a Acacio editam, quæ inter Arianas nona ab Ath nasio censetur, approbarunt; & deposuerunt, omi que communione excluserunt Semi-Arianos Ep scopos. Tum temporis S. Hilarius videns peric tari fidem, porrexit Constantinopoli libellum Imperatori Constantio, & Arianos ad congressi nem provocavit, sed eorum consilio ad Sedem l ctaviensem remissus est, quem redeuntem omi suscepit Gallia quasi de Arianis triumphantem quos confutarat doctissimis scriptis, & sola prov catione terruerat.

D. Certè vehementer mirari subit vesani Arianorum, qui per omnes Mundi plagas voli bant, ut varias celebrarent Synodos & diver procuderent fidei Formulas.

M. Id potiùs adscribendum est vesaniæ I peratoris Constantii, qui, quamdiu vixit, ad pı

ovendam Arianam Hæresim nihil non molitus :, ut Nicænam fidem variis aboleret Pseudo-Syodis, quæ Gentilium, atque Judæorum ludibrio quotidianis subsannationibus Christi Religiom, Ecclesiamque exponebant. Hinc de Constan verissimè testatur Ethnicus Historicus *Ammias Marcellinus* in fin. lib. 21. quod ille Imperator *ristianam Religionem absolutam & simplicem anili erstitione confundens, in qua scrutanda perplexius, ìm componenda, excitavit dissidia plurima, quæ ogressu fusius aluit concertatione verborum; ut camvis Antistitum jumentis publicis ultrò citròque currentibus, per Synodos quas appellant, dum rin omnem ad suum traducere conatur arbitrium, rei biculariæ succiderit nervos.*

D. Post mortem Constantii Imperatoris ceraverunt ne Ariani Concilia?

M. Mortuo Constantio Imperatore Arianæ eresis fautore, non ausi sunt Ariani celebrare ncilia, sed potius Orthodoxi Episcopi ab exirevocati Synodos ad Arianam Hæresim radiciextirpandam convocarunt. S. Athanasius an 362. Alexandriam reversus & summâ ab Alendrinis lætitiâ exceptus Synodum ibi coegit, in a decretum est, ut Episcopi lapsi in Ecclesiam iperentur, modò Hæresim Arianam ejurarent, fidem Nicænam profiterentur.Ptæterea, in hac exandrinâ Synodo definitum est contrà Apolliistas, Verbum Divinum non solum corpus, sed mam & mentem assumpsisse. Postremò, celebris ntroversia de tribus admittendis in Deo Hypoibus eliquata & composita fuit.

S. Hilarius Pictavorum Episcopus in Galliam

 rever-

reverſus, nihil antiquius habuit, quàm ut mult habitis Synodis reſarcirentur damna, quæ Patr Concilii Ariminenſis imprudentiâ lapſi Eccleſiæ i tulerant. Unde meritò S. Hieronymus in Chron co ait: *Gallia per Hilarium Ariminenſis perfidiæ dol damnat*. Synodus Pariſienſis, quam alii anno 36 alii anno 362. celebratam fuiſſe affirmant, impr bavit Epiſcopos Ariminenſes, quod nomen *Uſia* ſeu *ſubſtantiæ* reticuiſſent: Damnavit Auxentium Mediolanenſem Epiſcopum, Urſacium, Valente & Saturninum, qui primas inter Occidentis Ari nos partes tenebant, & juxtà avitam Nicænæ S nodi fidem definivit, tres eſſe Sanctiſſimæ Triac Perſonas in unitate ejuſdem naturæ & ſubſtanti Eamdem fidem confirmarunt omnes totius Ægy Epiſcopi in Synodo, quam S. Athanaſius ſub viano Imperatore anno 363. convocavit, & Syn dus Antiochena eodem anno celebrata. Quin & mi-Ariani in Synodo Lampſacena anno 364. ha ta damnarunt Anomæos, ſeu Arianos abſolut & in ea, ſicut & in aliis Synodis Siculâ & Tyan anno 365. celebratis Nicænam fidem ſe profit conteſtati ſunt. Damaſus Papa duas Romæ hab Synodos. Prima coacta eſt anno 366. àdversùs V lentem & Urſacium, aliosque Arianos jam dam tos & de hac Synodo loquitur S. Athanaſius in E ſtola ad Epiſcopos Africanos. Secunda Synoc Romana adversùs Auxentium indicta eſt anno 3 De Epocha utriuſque Concilii Romani, ſicut & nodi Illyricianæ, in qua conſubſtantialis Trinit fides ſtabilita eſt, legendus eſt Cl. Pagius ad num 365. & 369. Non ſolum Romæ, ſed & in m tis Conciliis per Galliam, & Hiſpaniam coa

dam

amnatus eſt Auxentius, teſte S. Athanaſio in Epiola ad Epictetum. *Gratianus* Imperator anno 367. r. Non. Aug. Mediolani legem tulit, quâ Cætus, u Conciliabula omnium omninò Hæreticorum rohibuit. Sub eodem Imperatore anno 381. inctum eſt Concilium Aquilejenſe, cui interfuere piſcopi duo ſuprà triginta, & inter cœteros Sanus Ambroſius Mediolanenſis Epiſcopus, Philaius Brixianus, Valerianus Aquilejenſis, & alii piſcopi ſanctimoniâ, & eruditione illuſtres. In o damnati ſunt duo Epiſcopi Ariani *Palladius*, & *cundus*. Acta illius Synodi Aquilejenſis ſuppoſiia eſſe putavit *Petrus Chiffletius* è Soc. Jeſu, qui gilii Tapſenſis libros adversùs Arianos ſcriptos tis illuſtravit, ſed vir *Cl. Hermantius* lib.3.cap.3. sè probat, Chiffletium hac in re fuiſſe deceptum argumenta, quibus motus eſt, ſolidè confutat. enique, imperante Theodoſio Magno, Arianiſmus ofligatus, ac penè extinctus eſt in Concilio Conntinopolitano primo, quod eſt ſecundum Oecuenicum Generale.

D. Quo anno celebratum eſt Concilium onſtantinopolitanum primum, & quid in eo tum eſt?

M. Concilium Conſtantinopolitanum prium ſub Pontificatu Damaſi anno 381. & ſub heodoſio ſeniore Imperatore convocatum eſt, & orogatum uſque ad annum 382. In primis, in oc Concilio cui interfuerunt centum & quinquanta Epiſcopi, damnatus eſt *Maximus Cynicus*, ui Conſtantinopolitanam Sedem invaſerat & Epiopus fuerat Ordinatus à Petro Alexandrino Epiopo, qui ad eam Ordinationem peragendam tres

Epi-

Episcopos ex Ægypto misit, uti videre est in Ep
stola Episcoporum Italiæ ad Theodosium Imper
torem, quam *Sirmondus* post Baronii mortem p
blicavit, & quæ tom. 2. Conciliorum Generaliu
pag. 1007. legitur. Baronium circà illam Maxin
Cynici ordinationem deceptum fuisse observa
viri eruditi: ait quippè Baronius, Petrum Alexa
drinum septem Episcopos Ægypti ad illam Orc
nationem perficiendam misisse, citatque hanc in
rem Orationem S. Gregorii Nazianzeni in Æg
ptiorum adventum. Verùm hi, qui hac in Oratio
nominantur, non Episcopi erant, sed Laïci, f
Nautæ, vel potius Gubernatores Classis Alexand
næ, qui frumentum ex Ægypto Constantinopoli
advexerant. Quo maximè argumento evincitu
eos Episcopos non fuisse; neque enim Episcop
dignitati convenit frumenti advectio. Damna
igitur in hoc Concilio Maximi Cynici Ordinati
ne, Sedes Constantinopolitana S. Gregorio N
zianzeno fuit confirmata. Secundò, in hoc Co
cilio proscriptus est error Macedonii, negantis d
vinitatem Spiritus Sancti, simulque confixæ fu
reliquæ Hæreses Eunomianorum, seu Anomæ
rum, Arianorum, Eudoxianorum, Semi-Ari
norum, Sabellianorum, Photinianorum & Apo
linaristarum. Tertiò, cum Meletius Patriarcha
Antiochenus sub finem istius Concilii migrasset
vita, ei suffectus est Flavianus, reclamante lic
S. Gregorio Nazianzeno, qui Paulinum unum A
tiochiæ esse servandum Episcopum, sicut condictu
erat, & Sacramento confirmatum, prudentiùs ce
sebat, ne Antiochenæ Ecclesiæ Schisma, ut reve
factum est, diutius propagaretur. Nihil tamen ol
tinu

uit S. Gregorius, immò in ipsum malè affecti
ilti insurrexerunt Episcopi, quæ ubi vidit San-
is ille Antistes, usurpatis *Jonæ* Prophetæ voci-
s, Episcopatui nuncium spontè remisit, & in
is locum subrogatus est *Nectarius* vir ex Senato-
Ordine adhuc Cathecumenus, Aulæ, quàm Ec-
siæ aptior. Huic Concilio Constantinopolitano
n interfuere Episcopi Occidentales, quippè qui
nvenerant Romam, ubi Damasus Papa Conci-
m convocavit, ad quod etiam acciti sunt Epi-
pi Orientales, qui tamen non accesserunt, mo-
n suam Constantinopoli excusantes, quod ob
rum Ecclesiarum discrimen in Oriente detenti,
mam proficisci haud possent, temporis etiam
gustias insuper causati. Agnoscunt tamen Roma-
Pontificis auctoritatem, quâ eos ad suum Con-
um jure convocabat, ut legere est in illorum
istola Synodica.

D. Quo pacto igitur Concilium istud Con-
ntinopolitanum primum dici potest Oecumeni-
n, cui tamen non interfuerunt Episcopi Occi-
ntales?

M. Concilium istud Constantinopolitanum
mum vi solius convocationis fuit dumtaxat
ientis Concilium. Evasit tamen posteà Oecu-
nicum, hanc illi dignitatem & auctoritatem
masо Papa, totâque Occidentali Ecclesia tri-
entibus, & in eamdem cum Orientali Ecclesia
ei expositionem, Hæresumque damnationem
nspirantibus.

D. Edidit ne aliquos Canones Synodus Ge-
ralis Constantinopolitana prima?

M. Tres dumtaxat Canones in Concilio Ge-
nera-

nerali Constantinopolitano primo conditos fuisse post Dionysium exiguum probabilius censent vi eruditi. In primo Canone statuit Sancta Synodus ut ea, quæ in Concilio Nicæno à 318. Patribus co stituta sunt, fixa, immotaque permaneant & i super anathemate percellit Arianos, Eunomiano Macedonianos, Sabellianos, Photinianos, Ma cellianos, & Apollinaristas. In secundo Canone præcipit Sancta Synodus, ut sua quæque Ecclesi servent Privilegia sibi per Canones Nicænos trib ta, suasque ita gubernent Ecclesias Episcopi, non accedant ad alias. In tertio Canone concessi est Episcopo Constantinopolitano secundus po Romanum Pontificem in Ecclesia locus. Sed utrù hoc Canone Patriarchica dignitas & jurisdictio Thraciam, Ponticam, Asianamque Diœceses Ep scopo Constantinopolitano collata fuerit? an s cundus tantum modo honoris locus? lis adhuc s Judice est, de qua necdum convenit inter peritos quorum hinc inde conjecturas adducere nimis lo gum esset. Duo hìc tantum breviter observabo Primò, perperam hunc Canonem tertium explo à Baronio ut commentitium, cùm tamen antiq omnes Codices, & quotquot sunt Collectiones a tiquæ, & mediæ, & postremæ ætatis Canonem illum tertium Concilii Constantinopolitani exh beant, ac prætereà, Socrates lib. 5. Hist. Eccle cap.8. Sozomenus lib.7.cap.9. & Nicephorus lib.1 cap.13. hunc Canonem tertium à Patribus Constan tinopolitanis conditum fuisse testentur. Secundò observare debes, hunc Canonem tertium, qui Epi scopo Constantinopolitano adjudicat secundum i Ecclesia locum, & honoris Primatum post Roma

nur

m Pontificem, non fuisse ab Ecclesia Romana :eptum, ac probatum usque ad tempora Innoitii III. Pontificis Maximi, qui in Concilio Laanensi IV. Can. 5. Sedem Constantinopolitanam er Patriarchicas secundo loco numerat, proamque ei asserit, ac vindicat secundam à Roma Sede dignitatem.

D. Absolvisti ne Historiam omnium Concilion, quæ in quarto Ecclesiæ sæculo fuere celebrata?

M. Memini me in superiori Colloquio mention fecisse Synodi Capuanæ, quæ anno 389. haa provinciam dedit Theophilo Patriarchæ Aleidrino componendi dissidium, quod erat Flanum inter & Evagrium, qui simul, durante iuc Schismate, Antiochenam regebant Eccle:n. In hac etiam Synodo Capuana damnatus est *osus* Sardicensis Episcopus, qui duos in Christo os admittebat, æternum unum & temporalem :rum. Asserebat insuper, Deiparam Virginem os post partum Christi ex carnali Josephi consu suscepisse liberos. Hos Bonosi errores daavit quoque Siricius Papa, ut constat ex ejus istola ad Anysium & cœteros Episcopos per ricum constitutos. Quin & *Marius Mercator* in pendice ad contradictionem XII. anathematismi storiani asserit, Bonosum fuisse à Damaso Papa :damnatum. Denique, in Synodo Capuana hibentur omnes rebaptizationes, reordinatio-, & Episcoporum translationes. Consultò hìc :termitto Concilia, quæ contrà Donatistas, Prilianistas, & Messalianos in quarto Ecclesiæ sæo habita sunt, quippè quæ in superiori Colloo ea indicasse abundè sufficit.

De

De Epocha Conciliorum Gangrensis, & La
diceni, quæ in quarto Ecclesiæ sæculo fuerunt cel
brata, nihil certi statui potest. Probabilior mi
videtur conjectura doctissimi Pagii, qui cen
Concilium Gangrense fuisse convocatum anno 35
quia etsi incertum sit, an Osius Cordubensis E
scopus præfuerit huic Concilio, constat tamen illu
ei interfuisse. Porrò Osius, postquàm Arianæ Fo
mulæ fidei subscripsisset, in Hispaniam reversus
anno 358. Necesse igitur est hanc Gangrensem S
nodum fuisse congregatam antè annum 358. In h
autem Synodo damnatus est *Eusthatius* Sebasten
qui jam Sede sua Sebastena fuerat depositus in S
nodo Cæsariensi ante Gangrensem incerto anno
bita, ob multos errores, quos contrà matrin
nium, contrà indicta Ecclesiæ jejunia, esumqu
carnium, contrà cultum Martyrum, & contrà
dogmata, & Ecclesiæ leges temerè spargebat.
stantur etiam S. Epiphanius in Hæresi Arianoru
& S. Basilius Epist. LXXIV. Eusthatium Sebasten
in Arianæ Hæresis defensione ad obitum usque
stinato animo perseverasse. Viginti Canones p
scripsit Synodus Gangrensis, quos universa app
bavit, & recepit Ecclesia.

Quantum attinet ad Concilii Laodicæni E
cham, certum est istud Concilium habitum fu
post Synodum Generalem Nicænam, quidq
contrà sentiat Cardin. Baronius. Primò, qu
Canone septimo Concilii Laodicæni damnan
Hæretici Photiniani, qui aliquot annis post Ni
nam Synodum emerserunt. Secundò, quia Lao
cæna Synodus in antiqua Conciliorum collecti
locum suum obtinet post Synodum Antiochen

c

actam anno 341. Cl. Pagius ad annum 314. conii- Concilium Laodicænum habitum fuiſſe anno ıriſti 363. Sed doctiſſimus Petrus de Marca lib. 3. concordia Sacerdotii & Imperii Epocham Conii Laodicæni retrahit ad annum 365. Hæc autem odicæna Synodus non Laodicææ in Syria, ſed Laoææ in Lydia, ſeu Phrygia, & quidem Pacatia-, ſub qua Lydia, ut præferunt Canones Laodini apud Balſamonem, celebrata fuit, condidit-: ſexaginta Canones, qui ad componendos Chrinorum mores, & ſanciendam diſciplinam Ecſiæ apprimè utiles ſunt, & ab Eccleſia Catholica epti. Ultimus illius Concilii Canon continet Inem librorum ſacrorum cùm veteris, tùm novi ſtamenti. His Conciliis in quarto Eccleſię ſęculo ɔitis addenda ſunt quatuor Africanæ Eccleſiæ ncilia, videlicèt Carthaginenſe primum anno 3. agente & Præſide *Grato* illius Urbis Epiſco-, & in eo ad reſtaurandam diſciplinam Eccleſiæ o Donatiſtarum Schiſmate labefactatam conditi t quatuordecim Canones. Alterum Concilium rthaginenſe indictum eſt ſub *Genethlio* hujus Ur- Epiſcopo anno 390. & in eo tredecim conditi t Canones. Concilium Carthaginenſe tertium *Aurelio* Carthaginenſi Epiſcopo congregatum anno 397. & in eo quinquaginta Canonibus ſanı eſt diſciplina Eccleſiaſtica. Concilium Carginenſe quartum, cui interfuit *S. Auguſtinus*, ɔræfuit *Aurelius* Carthaginenſis Epiſcopus celetum eſt anno 398. & in eo quatuor ſuprà cenı Canones pro ſacrarum Ordinationum ritibus, › moribus, & vita Epiſcoporum, Presbytero-n & Clericorum, pro Pœnitentiali diſciplina, pro

pro Catechumenis, pro Viduis & Sanctimonial
bus conditi sunt sanctissimi Canones. Card. Bar
nius existimavit, Concilium Taurinense, in qu
contentio inter Arelatensem, & Viennensem Ep
scopos de Primatu exorta fiduciario decreto sed
ta est, celebratum fuisse anno 397. quod tamen j
xta Cl.Pagium fuit dumtaxàt celebratum anno 40
Quapropter, de hoc Taurinensi Concilio opport
niùs agemus in Historia Conciliorum quinti Eccl
siæ sæculi. Concilii Toletani primi Epocha ab a
no 400. removenda non est, ut disertè ostendit P
gius in sua Critica ad annum 405. In hoc Concil
Toletano 1. *Symphosius*, *&* *Dictinius* Episcopi P
scillianam Hæresim, quâ antea erant infecti, eju
runt; & ideò hujus Concilii indulgentiâ in Sed
sua relicti sunt, suspensâ tamen communion
prius eis non impertiendâ, quàm in Romani, &
Mediolanensis Antistitum communionem rece
per illorum litteras probarentur. In hoc etian
Concilio Toletano 1. conditi sunt viginti Canon
pro disciplina Ecclesiastica, sed regula fidei, q
Canonibus subiicitur, condita est in alia Syno
incerto loco celebrata tempore Leonis Magni P
pæ, & relecta posteà est in Synodo Bracarensi p
mâ, sicut observat Pagius loco mox à me lauda

CO

COLLOQUIUM IV.

De Viris Illuſtribus, ſeu de Scriptoribus, qui doctrina, vitæque ſanctimonia quartum Eccleſiæ ſæculum illuſtrarunt.

D. Cum Criſtiana Religio in quarto Eccleſiæ ſæculo ubique floruerit, nullus dubito uin ea ætas illuſtrium Virorum, & Scriptorum doctrinæ & ſanctitatis famâ inclytorum feraciſſima fuerit. Quapropter, rem longè mihi gratiſſinam feceris, ſi celebriorum Scriptorum, qui in uarto Eccleſiæ ſæculo floruerunt, vitam compeniosè deſcribere, eorumque genuina opera ab adulerinis ſecernere velis.

M. Certum eſt, in quarto, ſicut & in ſequen- Eccleſiæ ſæculo, longè plures, quàm in aliis ætabus, viros ſanctitate conſpicuos, & illuſtres proiiſſe Scriptores, qui doctrinam Catholicæ Eccleæ adversùs fidei hoſtes invicto robore propugnaunt, necnon ſanctiſſimas purioris Ethices Chriianæ regulas nobis in ſuis doctiſſimis Operibus riptas reliquerunt. Ex his aliquos ſeligam, quos is nativis depingam coloribus, eorumque ſincera pera ab his, quæ vel dubia, vel ſuppoſititia ſunt, curatè ſecernam.

In primis, juxta ordinem temporum, agmen ccleſiaſticorum quarti ſæculi Scriptorum ducere ebet Euſebius *Pamphili* cognomentum ſortitus o initam cum Pamphilo Martyre ſingularem amitiam. Fuit autem *Euſebius* Cæſareæ in Paleſtina letropolitanus Epiſcopus, vir longè doctiſſimus,

Chronographorum Ecclesiasticorum facilè Princeps, & in sæcularium disciplinarum peritia, omnique Historiarum genere exercitatissimus, cujus erudito nomini etiamnùm venerabundus assurgit, fascesque submittit universus Orbis literarius. Scripsit Eusebius *Chronicon* à creatione Mundi usque ad Constantini Imperatoris annum vigesimum, quod S.Hieronymus latinè reddidit,& ab anno 326.usque ad annum 379. continuavit. Adversùs Philosophos Christianæ Religionis veritatem acerrimè quoque Eusebius tuitus est quindecim aureis suis libris *de Præparatione Evangelica*, & in eumdem finem viginti elaboravit libros *de Demonstratione Evangelica*, tot enim olim *Demonstrationis Evangelicæ* libros fuisse, testatur S. Hieronymus in Cat. Script. Eccl. & Photius in Bibliotheca, sed hodie decem dumtaxàt libri supersunt. Edidit prætereà Eusebius libros decem *de Historia Ecclesiastica*, quam à Christo nato auspicatur, & per Tyrannorum tempora usque ad Concilium Generale Nicęnum primum accuratè progressus omnia Ecclesiasticæ antiquitatis monumenta complexus est. Extant adhuc quatuor libri, quos scripsit Eusebius *de vita Constantini* Imperatoris, in quibus potiùs est Encomista, quàm Historicus. Composuit etiam librum *de Martyribus Cyclum Paschalem*, & librum contrà *Hieroclem*, qui ApolloniumThyanęum magum sacrilegâ comparatione Christo Servatori nostro ęquaverat. *Apologiam* Origenis quinque libris comprehensam unâ cum Pamphilo Martyre concinnavit Eusebius, quibus post mortem illius Martyris sextum addidit librum. Denique, Eusebius, præter alia Opera cùm Theologicâ, tùm Critica, quæ nobis fatum invidit, scri-

psi

ſit quinque libros, qui hodie perſtant, *contrà* *Marcellum* Ancyranum, & *Commentarium in Pſalmos*, quem doctiſſimus Pater *Bernardus de Montfaucon* publicâ luce donavit. At proh dolor! Euſebius, cujus indefeſſo ſtudio, vixque ſatis æſtimandis laboribus poſteritati conſecrata eſt bona Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ pars, Euſebius, inquam, quem Conſtantinus Imperator ob recuſatum Epiſcopatum Antiochenum hoc Elogio celebravit: *Felicem Euſebium, qui non unius Urbis, ſed propè totius Orbis Epiſcopatu dignus eſſet*; ille tamen Euſebius in luto Arianæ Hæreſeos hæſit, Epiſcopis Arianis in depoſitione Euſtathii Epiſcopi Antiocheni,& Athanaſii Patriarchæ Alexandrini impenſiſſimè favit, totque peſtiferæ Arii doctrinæ in ſuis Operibus veſtigia reliquit, ut hi, qui illum ab hac Hæreſi vindicandum ſuſceperunt, oleum & operam perdidiſſe videantur. Mortuus eſt Euſebius anno Chriſti 340. & in aliquibus Martyrologiis, quæ laudat doctiſſimus *Valeſius* initio Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ Euſebianæ, legitur XXI. menſis Junii nomen *Euſebii Cæſareæ in Palæſtina Epiſcopi*. Sed eruditus *Florentinius* hæc Martyrologia ab interpolatione egregiè vindicat, pluribusque *exercitatione ſecunda* Martyrologio Hieronymiano præfixâ evincit, Euſebium Cæſareæ in Palæſtina Epiſcopum in Martyrologiis locum habere non poſſe. Crediderim ipſe, quod cùm plures Urbes dictæ ſint *Cæſareæ*, Euſebius ille, qui in quibuſdam Martyrologiis memoratur die XXI. Junii, alium non eſſe, quam Euſebium Cæſareæ in Cappadocia Epiſcopum, Sancti Baſilii immediatum Deceſſorem. In veteri quippè Martyrologio MS. Hieronymiano, quod paſſim viri eruditi *Corbejenſe*

appellant, ad diem XXI. Junii legitur: *Cæsareæ Cappadociæ Eusebii Episcopi*. Cardinalis Baronius existimat, pro *Eusebio Samosatensi* infelici mutatione positum esse in quibusdam Martyrologiis *Eusebium Cæsariensem*. Verùm, hanc Baronii conjecturam refellit mox laudatus *Florentinius* in Notis ad Martyrologium Hieronymianum die XXI. Junii, quia Eusebius Samosatensis, non *Cæsareæ*, sed *Dolichæ*, quæ Urbs Syriæ est ad Euphratem, martyrii palmam promeruit, teste Theodoreto lib. 5. Hist. Ecclef. cap. 4. vel in propria Samosatæ Urbis ad Euphratem positæ venerationem, & cultum recepit Cùm autem nimis distet *Cæsareæ* nomen à *Dolichæ* vel *Samosatæ* appellatione, verosimile non est, in quibusdam Martyrologiis loco Eusebii Samosatensis positum fuisse Eusebium Cæsariensem.

Eusebio Cæsariensi longè dissimilis fuit S. Eustathius, qui Beroeæ in Syria primùm Episcopus dein, evectus est ad Antiochenæ Ecclesiæ Sedem Ille quippè præclarus fuit Fidei Nicænæ defensor cujus in odium, calumnias, depositionem & exilium ab Arianis passus est, & sanctissimè in exili obiit. Ejus Corpus Antiochiam posteà relatum e sub Zenone Imperatore, & ipse locum in sacri Diptychis promeruit. Homilias, Epistolas, Commentaria in Psalmos, multaque adversùs Ariano Opera scripsit Eustathius, quorum dumtaxàt Fragmenta quædam nobis in suis Dialogis conservavi Theodoretus. Tractatum etiam edidit *de Pythonissa*, quam consuluit *Saul* Rex; quem Tractatu Græcè, & latinè edidit *Leo Allatius* in syntagmat de *Engastrimo*. At Commentarium in Hexameron sive *de Opere sex dierum*, quem Leo Allatius su

S.Eu

. Eustathii nomine publicâ luce donavit, non esse enuinum Sancti illius Antistitis fœtum probant yli dissimilitudo, & veterum Patrum, & præserm S. Hieronymi in Catalog. Scriptorum Eccles. lentium. Quò fit, ut meritò hic Commentarius viris eruditis S. Eustathio abjudicetur.

In oppugnanda Ariana Hæresi strenuè etiam dlaboravit *Alexander* Patriarcha Alexandrinus, ijus duas Epistolas contrà Arium scriptas refeint Scriptores Ecclesiastici. Reperitur etiam in ostrema, & castigatissima Editione Operum Sani Athanasii, quam doctissimus *Bernardus de Montucon* adornavit, sententia, quam Sanctus ille Anstes adversùs hunc Hæresiarcham tulit in Synodo lexandrina. Principatum Sedis Alexandrinæ an› 313. suscepit Alexander, qui eodem anno adrtit rem singulari observatione dignam, quam c prætermittere haud possum. Vidit *Alexander* ieros, qui in littore Maris ludentes, sacros Ec:siæ ritus exprimebant, quos inter erat Athanas, qui Præsulem agebat, aliosque baptizabat. unc ad se adductum postquàm interrogasset, ejuse mentem sedulò explorasset, Baptisma ab ipso llatum ratum, ac validum habuit. Non me fut, multos esse Critices disciplinæ peritos, qui inc Historiam in dubium revocant eo solo nomi-, quod Athanasius exeunte mense Decembri an 326. Episcopus Alexandrinus ordinatus est; un-,si tempore Ordinationis suæ annum circiter trisimum attigerat, necesse est ut anno 313. quo :c Historia contigisse dicitur, Athanasius jam denum septimum ætatis suæ annum ageret, quo rtè anno Athanasium impuberem fuisse, & cum

Pueris lusisse verosimile non videtur. Ast, hæc Criticorum ratio falsâ suppositione nititur. Athanasius siquidem non anno ætatis suæ tricesimo, sed anno vicesimo sexto ordinatus est Episcopus Alexandrinus anno 326. ac subindè anno 313. Athanasio adhuc *impuberi*, ut loquitur Sozomenus, *istuc accidit*. Anno siquidem trecentesimo decimo tertio Athanasius annum circiter decimum tertium agebat. Quod licèt probari non possit ex anno quo in lucem prodiit Athanasius, cum de Natalitio illius anno altum sit ubique silentium; attamen facilè colligitur ex annis quos natus erat, quando Episcopus Alexandrinus creatus est. Discimus enim ex Ammone in Epistola ad Theophilum Alexandrinum relata à Papebrochio die XIX. mensis Ma S. Pachomio sacrâ, nonnullos fuisse improbos, qui Athanasii ad Ecclesiæ Alexandrinæ Thronum evecti nimiam juventutem causantes, Ecclesiam in factiones scindere conati sunt. Porrò, si S. Athanasius annum ætatis suæ tricesimum attigisset, quandò Episcopus Alexandrinus est ordinatus, non potuissent ejus adversarii nimiam ejus juventutem causari, nec ejus electionem veluti non ritè factam calumniari. Vero igitur quàm verisimillimum videtur, Athanasium non anno ætatis suæ tricesim sed anno circiter vicesimo sexto fuisse ordinatum Episcopum Alexandrinum anno Christi 326. quo posito, optimè sibi cohæret hæc Historia, quam Scriptores Ecclesiastici *Rufinus* lib. 10. cap. 14. Socrates lib. 1. cap. 15. Sozomenus lib. 2. cap. 17. Nicephorus lib. 8. cap. 44. Athanasio anno 31 ætatis suæ annum circiter decimum tertium agen contigisse referunt. Nec enim adduci possum

c

:edam, tot Scriptores ſimul conſpiraſſe, ut de thanaſio, qui fuit poſteà acerrimus fidei Nicææ defenſor, fabulam toti Orbi venditarent.

D. S. Athanaſium fidei Nicænæ defenſorem, : Arianorum flagellum fuiſſe probè ſcio, ſed quas ɔ Arianis calumnias paſſus fuerit, quotve contrà pſos ſcripſerit libros, planè ignoro.

M. Ariani cum Meletianis conjurati, ut Sanum Athanaſium, qui Concilio Nicæno Alexandriæ adhuc Eccleſiæ Diaconus interfuerat, penitus pprimere poſſent, Superos & Acheronta moerunt, nihilque, ut Conſtantinum Imperatorem redderent infenſum, intentatum reliquerunt. In imis, accuſarunt Athanaſium, quod novum triıtum Ægyptiis de pendendis Eccleſiæ linteamiıs indixiſſet, quam accuſationem oppidò falſam ſe agnovit Conſtantinus Imperator. Non quiere tamen Ariani, ſed novam calumniam ſtruxeınt, perduellionis videlicèt, & læſæ Majeſtatis elus Athanaſio impingentes. Sed fruſtrà, quia onſtantinus, hac accuſatione accuratè diſcuſsâ, thanaſium innocentem pronuntiavit, eumque m honorificis ad Clerum, Populumque Alexaninum de comperta illius innocentiâ litteris reiſit ad regendam ſuam Eccleſiam. Dilutis hujusodi calumniis, Athanaſium tribus aliis proindè lſis criminibus exagitarunt Ariani; quod videlit occidiſſet *Arſenium* Hypſelitarum Epiſcopum, jus etiam manum oſtentabant; quod inſuper rem buiſſet cum Meretrice; & quod deniquè per *Marium* Presbyterum ſuum fregiſſet Calicem in Ecεſia *Iſchyræ* Presbyteri Mareotidis. Hæc tria criina ſibi objecta S. Athanaſius in Pſeudo-Synodo

Tyria à ſe tàm evidenter amolitus eſt,ut calumnia-
tores ſummo pudore ſuffundi debuiſſent , niſi fron-
tem perfricuiſſent . *Arſenii* quippè cædem fictitiam
eſſe oſtendit Athanaſius , vivum coram tota Syno
do Arſenium inducendo , qui probè ab omnibus
cognitus fabulam cum ſuis manibus manifeſtam
fecit. Meretricem , quæ ſibi ab Athanaſio pudo
rem ereptum querebatur, falſi convicit Athanaſius
per *Timotheum* Presbyterum ſuum , qui datâ opera
fingens ſe Athanaſium eſſe , & à Meretrice erepta
ſibi virginitatis petulantiùs accuſatus , calumniam
accuſantis & accuſati innocentiam patefecit.(Hanc
tamen Meretricis Hiſtoriam ſuſpectam habet , ac
fingentis magis artificium , quàm rem verè geſtam
olere cenſet *Bernardus de Montfaucon*) . Reſtaba
Calix effractus , cujus auctor dicebatur Macarius
jubente tamen Athanaſio . De cujus facti veritat
cum pronum eſſet Epiſcopis pronunciare , maxim
cùm *Iſchiras* hujus calumniæ auctor conſcientiæ ſti
mulis actus , & amicorum ſuaſionibus impulſus ve
niam à S. Athanaſio , antequàm ageretur Synodu
Tyria , ſupplex jam petiiſſet ; ſuam tamen ſenten
tiam ſuſpenderunt iniqui Judices , ac ſex Epiſcopo
Arianos , & conjuratos Athanaſii hoſtes in Marec
tem Regionem cum inquirendi poteſtate delega
runt . Sed hìc prætermittere haud poſſum rem ſa
nè memorabilem , quæ in hac Pſeudo-Synodo Ty
riâ contigit , & quam refert S. Epiphanius Hære
ſi 69. Ad hanc quippè Synodum cùm veniſſet *Po
tamon* Heracleæ in Ægypto Epiſcopus , & cui tem
pore perſecutionis Maximiani pro fide Chriſti ocu
lus fuerat exculptus,cùmque Epiſcopum Cæſarien
ſem inter Judices Athanaſii eſſet conſpicatus , hi

erbis collacrymans & dolens eum affatus est: *Te e, inquit, Eusebi sedere, & insontem Athanasium te iudicem ferre? Quis isthæc toleret? Dic, Sodes, onne mecum Tyrannorum tempore in custodia fuisti? Atque ego quidem oculo sum pro veritate mulctatus, u nulla corporis parte mutilatus es, neque in fidei estimonium aliquid passus, sed incolumis, integerque des. Qua nam ratione ex custodia elapsus es, nisi quia ollicitus es te nefarium aliquid admissurum, vel forssis admisisti*. Hinc facilè conjectari potest, quale udicium Athanasius ab Eusebio Cæsariensi, & ab iis ejusdem farinæ Episcopis expectare deberet. uam ob rem, S. Athanasius omnem Judiciorum rdinem perturbari cernens, seque inter hostes mimè securum conspiciens, relictâ Synodo fugit l Constantinum Imperatorem, de vi sibi ab Arias illata conquesturus; quem interim absentem dictâ causâ damnarunt Ariani, & Episcopatu uerunt. Constantinopoli coram Imperatore am causam strenuè egit Athanasius, & ab ipso otinuit, ut Constantinopolim vocarentur Episco-, qui eum Tyri damnaverant, & Hierosolymam o Encæniis Ecclesiæ convenerant. Sex Episcopi riani reliquis impudentiores, duo videlicèt Eubii, Nicomediensis, & Cæsariensis, Theognis Ninus, Patrophilus Scythopolitanus, Valens Murensis, Ursacius Singidonius Constantinopolim ofecti sunt, ubi, omisso Calice fracto, novam lumniam compegerunt, dictitantes, Athanasium inatum esse se impediturum quo minus ex Ægyco, ut moris erat, quot annis frumentum Conantinopolim mitteretur, earumque minarum proixerunt conductos à se testes. Quò factum est, ut Con-

Constantinus iratus Treviros Athanasium exulem ire jusserit anno 336. Permirum fortè tibi videbitur, quod tantâ pietate, & æquitate Princeps e maledicorum calumniis adductus fuerit, ut ne quidem expectatâ defensione insontem Athanasium pelleret in exilium. Sed profectò mirari desines, semel perspectas habeas artes Eusebii Nicomediensis, qui totus dolis consutus ita Imperatoris animum criminis opportunitate occupavit, ut pe quam difficilis aditus veritati relinqueretur. Quo sanè haud rarò in Aulis Principum contingere experientia evincit. Mortuo Constantino, Athanasius à tribus Cæsaribus Constantini filiis ab exili revocatus, ingenti gaudio & solemni pompa à Cle ro populoque Alexandrino exceptus est anno 33 Sed cùm ejus reditum ægrè admodum ferrent Ariani, Concilium Antiochiæ anno 341. habuerunt, quo Athanasium Sede Alexandrinâ dejecerunt, in ejus locum intruserunt Gregorium Cappado cem Arianum. Athanasius ad Julium Romanum Pontificem appellavit, suæque saluti fugâ consi lens, ad Sedem Apostolicam, velut ad asylum portumque tutissimum confugit. Romæ à Julio P pa summâ cum benevolentia exceptus est Athan sius, & in Synodo hac in Urbe celebrata absolut est. Rursum causa Athanasii in Concilio Genera Sardicensi agitata est, & ipse innocens declaratus Quo circa anno 349. *Constantius* Imperator, quan vis intus & in cute Arianus esset, ad petitione tamen fratris sui *Constantis* Imperatoris, tribus a Athanasium datis Epistolis, illum Alexandriam revocavit, sicque Athanasius Sedem suam, mortu jam Gregorio ejus invasore, recuperavit. At s

que

enti anno 350. è vivis sublato *Constante* Impetore, qui Catholicis impensè favebat, Ariani ud Constantium Imperatorem novis artibus & lumniis Athanasium opprimere pro viribus tenrunt, & ab ipso tandèm impetrarunt, ut ab exandria expelleretur. Quam persecutionem suboratus Athanasius Alexandriæ aliquandiù delit, & posteà die nona mensis Februarii anni 356. giens secessit in Eremum, ubi cum Sanctis Mochis vitam degit, eorumque colloquiis ærumnas is, ac mœrorem demulsit. Athanasium post hanc gam, quamdiù Constantius vixit, Alexandriam n rediisse, communis est Scriptorum opinio, sed i doctissimi *Pagius*, & *Montfaucon* ex Epistola ncti Athanasii ad Orthodoxos scripta anno 356. lligunt, Sanctum Antistitem è solitudine, in quam e receperat, rediisse Alexandriam tempore Quagesimæ, eumque, quando *Georgius* Arianus Alendrinæ Sedis invasor, & profligatis moribus hoo adventavit, latuisse Alexandriæ in quadam Ecesia, sed ne ab Arianis interceptus de medio tolretur, in fugam iterùm se dedisse, & in solitudim contulisse. Mortuo Constantio, & publico dicto concessâ ab Imperatore *Juliano* Episcopis ulibus redeundi licentiâ, Sanctus Athanasius Alendriam reversus est anno 362. postquàm *Georgius* Arianis in Sedem Alexandrinam intrusus in ditione populari fuisset occisus, à plebe membram discerptus, ejusque cadaver contumeliosè traum, flammisque absumptum est. Sed Ariani in lumniis, & conspirationibus adornandis pervi iles, haud multo interposito spatio apud *Julianum* nperatorem effecerunt, ut Athanasius penitus ex-

ter-

terminaretur, qui tamen ad necem quæsitus inse quentes se callidè elusit, & in Thebaidis solitudi ne latuit, donec ad Imperium, mortuo Juliano evectus fuerit *Jovianus* optimus Princeps, qui Atha nasium Sedi suæ restitutum, tanquàm constantissi mum fidei assertorem plurimùm coluit, non aliam ab eo quàm Nicænam fidei regulam accepit, ne unquàm permisit religiosissimus ille Impetator, u Ariani negotium facesserent Athanasio, illumque Sede Alexandrina exturbarent. Sed breve, heu n mium! fuit *Joviani* Imperium. *Valens*, qui ei suc cessit, ab Eudoxio Episcopo Ariano baptizatus edi xit, ut omnes Episcopi, qui, imperante Constan tio, depositi fuerant, suis è Sedibus pellerentur Quam persecutionem Sanctus Athanasius in pater nò sepulchro delitescens evasit. Tandèm ab eoden Valente Imperatore anno 367. revocatus, per se annos in tranquillitate vixit, & variis pro Chris Ecclesia laboribus perfunctus, multis per quadra ginta annos tempestatibus actus, obiit, ut proba biliùs censent viri eruditi *Pagius*, & *de Montfauco* sexto nonas mensis Maii anni 373. Valentinian Aug. IV. & Valente Aug. IV. Coss. postquam Ale xandrinam Ecclesiam summâ vigilantiâ 46. ann administrasset, cujus laudes Sanctus Gregorius Na zianzenus Oratione singulari, quæ inter editas e XXI. prosecutus est.

Habes compendiosè descriptas omnes calam tates, & persecutiones, quas S. Athanasius pa sus est ab Arianis, quorum ipse unus penè omniu impetum excepit, unus innumeros profligavit. S autem plura scire desideres, legesis vitam S. Atha nasii à Cl. viro *Godefrido Hermantio* anno 1671. ga lic

o idiomate editam, & omnium sermone celebram. Legesis etiam vitam S. Athanasii, quam in onte postremæ editionis illius Operum præfixit ctissimus P. *de Montfaucon*.

Benè multa Opera composuit Sanctus Athanas, quæ sive edita, sive hactenùs inedita, extant postrema & accuratissima illius Operum editio à laudato P. *de Montfaucon* adornata.

Opera Sancti Athanasii supposititia sunt: *Ditatio contrà Arium in Synodo Nicæna. Homilia de nctissima Dei-para Virgine. Dialogi quinque de Triate. Tractatus de definitionibus. Dialogus inter thodoxos, & Macedonianum continens* 20. *Capila. Quæstiones* 135. *ad Antiochum. Dicta, & Inpretationes Parabolarum Evangelii. Quæstiones* 133. *æstiones aliæ* 20. *Disputationes cum Ario Laodiceæ bitæ. De unita Deitate Trinitatis ad Theophilum ri* 7. *Ad Monachos exhortatio. Epistola ad Marn Papam cum rescripto Marci. De Passione Imagi D. N. J. Crucifixæ in Beryto. Declaratio Leviti Homiliæ septem ab Holstenio Latinè editæ. Expoones undecim de Incarnatione Verbi. Sanctæ Syneticæ Virginis Alexandrinæ Vita. Refutatio Hyposeos Meletii, Eusebii, & Pauli Samosateni. Histo de Melchisedecho.*

Opera Sancti Athanasii dubia sunt: *Synopsis ipturæ Sacræ. Testimonia ex Sacra Scriptura de mmuni essentia Patris, Filii, & Spiritus Sancti. rmo in Passionem, & Crucem Domini. Symbolum,* od sic incipit: *Quicumque vult salvus esse &c. positio Fidei.*

Opera denique Sancti Athanasii, quæ ampliùs n extant, sunt: *Commentarii in Ecclesiasten. Commen-*

mentarii in Cantica Canticorum. *Contrà Valentem*, & *Ursacium liber* 1. Variæ Epistolæ, præsertim Festa les, aliaque Opera, quorum jacturam meritò lu get doctissimus P. *Montfaucon* in Præfatione postre mæ editionis Operum S. Athanasii.

D. Hactenùs credideram, Symbolum, cuju initium est: *Quicumque vult salvus esse &c.* genu num esse Sancti Athanasii fœtum, maximè cùm istu Symbolum sub nomine Sancti Athanasii in Divin Officiis recitandum proponat Ecclesia. Rationem igitur scire velim, cùr istud Symbolum inter d bia Sancti Athanasii Opera reponas.

M. Hoc Symbolum, quod vulgò dicitur Sa cti Athanasii, ideò inter dubia illius Patris Ope reposui, quia omnes fermè hujus temporis per. Critici illud Sancto Athanasio abjudicant. Sed qu nonnulli post Baronium hoc Symbolum S. Athar sio attribuunt, malui inter dubia Sancti Athar sii Opera illud recensere, quàm inter supposititi òmninò numerare. Præcipuæ autem rationes, q bus moventur eruditi Critici, ut hoc Symbolun abjudicent Sancto Athanasio, sunt istæ. Prim quia in antiquis, & probatæ fidei Codicibus M! penè omnibus Operum Sancti Athanasii hoc Sy bolum desideratur, & de eo ne vola quidem, ac stigium ullum apparet. Secundò, quia stylus, s monisque contextus nequaquàm Græci homi est, sed latini, quod certè non cadit in Athanasiu qui nonnisi imperfectè latinam linguam callere tuit. Tertiò, si Symbolum istud reverà Athan fuisset, omni procùl dubio illud laudassent Cyril Alexandrinus, Ephesina Synodus, Sanctus Leo Pa & Concilium Chalcedonense, dùm contrà Ne

nam, & Eutychianam Hæreſes loquuntur. Hoc uidem Symbolum Neſtorianorum, & Eutychiarum errores diſertè rejicit. Ex quo etiam evinci- hoc Symbolum à Sancto Athanaſio non fuiſſe tum, cùm certiſſimè conſtet, Neſtorianorum, Eutychianorum Hæreſes poſteriores eſſe S. Athaſio. Quartò, ſi illud Symbolum eſſet Sancti Athaii, illud etiam citaſſent Patres Latini, qui poſt ortum Schiſma Photianum uſque ad Gregorii IX. npora contra Græcos de Proceſſione Spiritus San- acerrimè diſputarunt. Nemo quippè negare eſt, quod hoc Symbolum, in quo apertè adſtrui- Proceſſio Spiritus Sancti à Patre & Filio, ad vincendos Græcos Schiſmaticos magnum haſſet pondus ob ſummam Sancti Athanaſii inaque Eccleſia auctoritatem, & tamen nec LatiPatres, qui contra Græcos Schiſmaticos de Proſione Spiritus Sancti diſputarunt, nec Patres, qui ntra Neſtorianam, & Eutychianam Hæreſes ſcrirunt, ullam omninò illius Symboli mentionem erunt. Hæ ſunt in ſumma rationes, quibus montur periti Critici, qui hoc Symbolum abjudicant Sancto Athanaſio. Ex adverſo, hi qui cum Emintiſſimo Annalium parente hoc Symbolum San- Athanaſio vindicant ſuas itidèm proferunt ranes, & momenta. Quò fit, ut, cùm de Auctore us Symboli necdùm inter eruditos viros convet, illud inter dubia ſaltèm Sancti Athnaſii Opereponendum eſſe duxerim, quod nemo mihi io vertere debet.

D. Cui igitur Auctori attribuunt periti illi tici hoc Symbolum, quod Sancto Athanaſio abicant?

M. Sym-

M. Symbolum istud aliqui Eusebio Vercel lensi tribuunt; nonnulli Anastasio Sinaitæ; alii Vin centio Lirinensi; alii Anonymo Theologo Gallo qui Pipini, vel Caroli Magni temporibus floruit, oc casionem præbente controversiâ de Processione Spi ritus Sancti in Gallicis Synodis tunc vehemente agitatâ. Alii denique longè plures hoc Symbolu tribuunt Vigilio Tapsensi in Africa Episcopo, acerr mo sub finem quinti sæculi Fidei Catholicæ defens ri contra Wandalos, qui Arianâ Hęresi infecti Cath licos omnes in Africa dirâ persecutione vexabant Floruit etiam idem Vigilius eo tempore, quo N storiana, & Eutychiana Hæreses magnos in di progressus, præsertim per Orientales Ecclesias ag bant, multaque Vigilius Opera scripsit, quæ non su sed sub antiquorum Patrum, præsertim sub nom ne Sancti Athanasii, evulgavit, ut constat ex Di logo adversùs Arianos, Sabellianos, & Photini nos, quem ipse Vigilius sub nomine Sancti Athan sii contra Arium, Sabellium, & Photinum coram Judice *Probo* disputantis composuit. Cùm igitur f miliare esset Vigilio Tapsensi, Opusculis, quæ in publicum contra Hæreticos emittebat, præfige antiquorum Patrum, & præcipuè Athanasii nome difficile creditu non est, hoc Symbolum fuisse ec tum à Vigilio Tapsensi sub nomine Sancti Ath nasii.

D. De Osio Cordubensi Episcopo, de Lib rio Papa, de Marcello Ancyrano memini, te in s periori Colloquio mentionem fecisse, sed quid co tra ipsos Ariani machinati fuerint, quoque pač ipsi Arianis restiterint, & Catholicam Religione propugnaverint? nunc breviter explices velim.

M. Dì

M. Dùm de Osio Cordubensi Episcopo dicere me compellis, infandum profectò jubes renovadolorem. Osius quippè meritis insignis, quem l pacanda infausta Arianæ Hæresis exordia Conntinus Magnus Alexandriam miserat, ejusque perâ, & sanctissimis consiliis usus fuerat; ille, inuam, Osius tempore Diocletianeæ persecutionis acptis plagis, & vibicibus pro fidei confessione toti rbi spectabilis; ille, qui Legatus Apostolicus duous Oecumenicis Conciliis Nicæno primo, & Sarcensi, pluribusque aliis Nationalibus Synodis cona Arianos celebratis præfuerat, ille, qui tot illures legationes sub Constantino Magno summâ m laude obiverat, nonagenarius tandèm senectum suam turpissimo lapsu fœdavit, & vi compuls secundæ Sirmiensi Fidei Formulæ, quæ purum, tumque Arianismum exprimebat, subscripsit. d eum facti posteà pœnituit, teste S. Athanasio in pist. ad Solitarios pag. 846. & paulò antequàm oreretur, Arianam Hæresim diris devovit, veitque à quoquam probari, & recipi.

Eidem secundæ Sirmiensi Formulæ Fidei planè rianæ cum Osio subscripsisse Liberium Papam, qui io in Pontificatu successit anno 352. asserunt nonlli. Sed præ aliis nobis probatur sententia illom, qui docent, Liberium Papam ob invictam in e constantiam ab Imperatore Constantio missum sse in exilium, eumque exilii tædio fractum, & potenti recuperandæ suæ Sedis desiderio æstuann subscripsisse damnationi Athanasii, sicut & priæ Sirmiensi Formulæ Fidei editæ contra Photim, quæ nihil Catholicæ Fidei adversum apertè mplectebatur. Liberius, post Athanasii damna-

tionem, Romanæ Sedi restitutus, *Felicem*, qui i
Sedem Romanam auctoritate Constantii Imperato
ris intrusus fuerat, Româ expulit, & ut lapsum
suum repararet, Fidem Nicænam palàm professu
est, cum Sancto Athanasio societatem iniit, Sem
Arianos ad Catholicam Fidem adducere pro viri
studuit, sicque sanctè vixit, ut ejus nomen in mu
tis Martyrologiis, in Sinaxariis, & Menæis Græc
rum die XXVII. Augusti, velut S. Pontificis fuerit i
sertum. Immò non desunt viri eruditi, quos int
censentur Cardinalis Perronius in sua ad Magnę Br
tanniæ Regem Responsione, Bellarminus in defe
sione *Felicis* Papæ, & Henschenius in Appendice
tomo tertio mensis Aprilis subjectâ, qui asserun
Felicem, qui anno 355. exulante Liberio, Pontif
Romanus ab Arianis Ordinatus est, verum fuisse
Pontificem Romanum, eumque sanctè obiisse pr
bant ex inscriptione Sarcophagi ejusdem Felicis
aliquot annis repertâ, in qua legitur: *Hìc jac
Corpus Sancti Felicis Papæ, & Martyris, qui Consta
tium Hæreticum damnavit*. Verùm, cùm in contr
riam opinionem abeant alii perdocti Scriptor
existimo nihil certi de hac controversia dici poss

De Marcello Ancyrano, qui Arianos acerr
mè insectatus est, sat superque diximus in Coll
quio de Hæresibus quarti Ecclesiæ sæculi agenc
de errore Photini, qui fuit Marcelli discipulus. An
no 336. Marcellus Sabelliani erroris insimulatus
Sede Ancyranâ ab Arianis depositus est, & in ej
locum Basilius subrogatus. Sed Marcellus, obla
fidei professione, à Julio Papa, & posteà à Conc
lio Sardicensi absolutus communioni Athanasii i
divulsè semper adhæsit. Multa contrà Arian
scr

cripſit volumina, quæ temporum injuriâ interci-erunt. Superſunt nunc quædam fragmenta libri, uem edidit contrà *Aſterum*, quem Marcelli li-rum confutavit Euſebius Cæſarienſis. Nonnulli ntiqui & recentiores Scriptores affirmant, Mar-ellum nimio ardore in oppugnando Arianorum errore abreptum, in oppoſitum Sabellii errorem eflexiſſe. Sed quamvis negari haud poſſit, Mar-ellum his quandòque verbis uſum eſſe, quæ Sa-elliano errori in ſpeciem favere videntur, eum amen ab hoc errore abhorruiſſe patet ex profeſſio-e fidei, in qua Marcellus, & poſt ejus obitum il-us diſcipuli Sabellianam Hæreſim conceptis ver-s deteſtati ſunt. Obiit Marcellus anno 374. anno delicèt poſt mortem S. Athanaſii.

D. Fuerunt ne in quarto Eccleſiæ ſæculo alii ri illuſtres, qui Arianam Hæreſim ſcriptis impu-narunt, & perſecutionem Catholicæ fidei causâ iſſi ſunt?

M. Sicut S. Athanaſius fuit in Oriente Aria-æ Hæreſeos infenſiſſimus hoſtis, & fidei Nicænæ trepidus aſſertor, ſic Sanctus Hilarius in Occi-ente perpetuum Arianæ impietati bellum indixit, meritò Arianorum in Occidente domitor paſſim idit. E Galliis oriundus erat S. Hilarius, & jugi cræ Scripturæ lectione ab Idololatria ad fidem hriſtianam converſus, patriæ ſuæ Pictavienſis piſcopus factus eſt. Contrà Arianos fidem Ca-olicam in Concilio Mediolanenſi anno 355. cele-rato ſtrenuè defendit. A communione Epiſcopo-um Saturnini Arelatenſis, Urſacii & Valentis, ui in Occidente Arianæ Hæreſeos Primipili erant, Anteſignani, ſe omninò ſeparavit. E Synodo

Biterrensi, in qua fidem Nicænam, & Athanasium constantèr tuitus est, factione Saturnini Arelatensis Præsulis Ariani in Phrygiam exul à Constantio Imperatore missus est. Interfuit Concilio Seleuciensi, in quo magno animi ardore, & mirabili ingenii vi adversùs Arianos pro Nicæna fide disputavit. Quin etiam eosdem ab hac Synodo revertentes ad conspectum usque Constantii prosecutus est, ut coram Imperatore fidei causam, quam tùm in Oriente, tùm in Occidente periclitari ægrè videbat, omnibus ingenii, & eloquentiæ suæ nervis sustineret. Sed illius acumen pertimescentes Ariani persuaserunt Constantio, ut eum ad pristinam Ecclesiam postliminiò liberum remitteret. Victor itaque, & ab exilio redux Hilarius anno 360. frequentes, teste Severo Sulpicio, Synodos in Galliis habuit, ut ruinas ab impio Saturnino, & ab aliis Arianæ Factionis asseclis illatas repararet, fidem Nicænam firmaret, & Conciliorum Ariminensis & Seleuciensis decreta penitùs rescinderet. *Saturninus* Arelatensis Episcopus, & *Paternus* Petricoriensis Præsul proscripti sunt. Alii verò Episcopi quos rerum in Concilio Ariminensi verè gestarum pœnituit, ad communionem fuere admissi. Contrà Auxentium Mediolanensem Episcopum Arianum coram Imperatore Valentiniano, qui tùm temporis, idest anno 365. Mediolani aderat, disputavit, eumque Arianismi convicit. Tandem post tot labores gloriosè pro fide Catholica tàm in Oriente, quàm in Occidente exhaustos, obiit S. Hilarius anno 367. sive, ut ait Severus Sulpicius sexto anno postquàm redierat in Gallias. Vita S.Hilarii legenda est apud Bollandum tom.1.die xv

men

nensis Januarii. Eruditi Patres Benedectini Congregationis S. Mauri novam, & emendatissimam ejus Operum, quæ accuratè cum variis MSS. Codicibus contulerunt, Editionem adornarunt.

Opera genuina S. Hilarii sunt: *De Trinitate libri 12. Adversùs Constantium Imperatorem liber unus. Ad eumdem Imperatorem libri duo. Adversùs Arianos, & Auxentium liber unus. Liber de Synodis adversùs Arianos. Fragmenta ex Opere Historico de Synodis libri duo. Commentarii in Evangelium S.Matthæi. Commentarii in Psalmos.* Sancti Hilarii scripta legi posse inoffenso pede scribit S. Hieronymus.

Opera S. Hilarii suppostitia sunt: *Epistola ad Augustinum. Alia ad eumdem. Carmen in Genesim. Liber de Patris, & Filii unitate. Liber de Essentia Patris, & Filii.*

Epistola S. Hilarii ad *Abram* filiam suam nonnulli viri eruditi inter illius Patris Opera suppositia reponunt; sed quia alii periti Critici hanc Epistolam Sancti Hilarii genuinam esse affirmant, consultius esse putamus, propter hanc Criticorum altercationem, Epistolam istam inter dubia S. Hilarii Opera collocare.

Opera S.Hilarii quæ non amplius extant, sunt ista: *Tractatus in Job. Commentarii in Cantica Canticorum. Historia Ariminensis, & Seleuciensis Synodi adversùs Valentem, & Ursacium. Liber adversùs Salustium, seu Dioscurum Medicum. Liber Hymnorum. Liber Mysteriorum. Epistolæ plures.*

Sancti Hilarii zelum in profliganda Ariana hæresi æmulatus est *Lucifer* Calaritanus Episcopus, qui plures libros ad veritatis, & Ecclesiæ defensionem edidit, duos videlicèt *ad Constantium Impe-*

ratorem. Alterum, *de non parcendo delinquentibu in Deum*. Unum, qui inſcribitur: *quod moriendun ſit pro Filio Dei*. Alium denique *de non conveniend cum Hæreticis*. Sed in his libris Lucifer Calaritanus longè abeſt à prudentia, & moderatione S. Hilarii. Suos quippè adverſarios Lucifer nullo delectu tractat, nemini parcit, neque Potentibus, quo intempeſtiva libertate carpit, mordet & exagitat Unde non mirum, quod rigidus ille morum Cenſo nimiâ ſuâ ſeveritate initium dederit Schiſmati, qu diu vexata eſt Eccleſia Antiochena, & Schiſmat *Luciferianorum*. Mortuus eſt Lucifer Calaritanu anno 370.

D. Hactenus, ut video, ſeriem Scriptorum qui in Arianos calamum acuerunt, texere voluiſti Nec dubito, quin multò plures ante & poſt ortur Arianæ Hæreſeos floruerint in quarto Eccleſiæ ſæculo Scriptores, quorum nullam adhuc mentioner feciſti: Age ergò, tot Illuſtres viros produc in medium, ut eorum Opera perſpecta habere poſſim.

M. Quarto Eccleſiæ ſæculo, præter Sanctiſſimos Monachos, Antonium, Pachomium, Mar cum, & alios, qui de Eccleſia benè meriti ſunt rem Chriſtianam ſuis ſcriptis illuſtrarunt benè mu ti, quos tibi breviter indicabo. In primis, *S. Petru* Alexandrinus Epiſcopus Canonicam ſcripſit Epiſto lam, in qua tempus pœnitentiæ præfigit his, q in Idololatriæ ſcelus erant prolapſi. *Rheticius* Ep ſcopus Auguſtodunenſis interfuit Concilio Rom celebrato anno 313. ediditque Commentarium i Cantica Canticorum, cujus meminit S. Hierony mus in Catalogo Scriptorum Eccleſ. *S. Methodiu* Epiſcopus Patarenſis, & Martyr ſub Diocletian

Impe

nperatore ſcripſit *Sympoſium*, ſeu *Convivium de-m Virginum*, quod doctiſſimus noſter *Combefiſius* Auctario poſtremo Bibliothecæ Patrum Græco-um inſeruit. Compoſuit etiam S. Methodius *Ora-onem de Simeone, & Anna in die occurſus, deque ncta Dei-para* & alteram *Orationem in Ramos Pal-arum*, quam mox laudatus Combefiſius ex Codi-Regio Græcè & Latinè edidit. *S. Victorinus*, non ctavienſis, ut vulgò dicitur, in Aquitania, ſed :tabionenſis in ſuperiore Pannonia Epiſcopus, ut igulari libello evincit *Joannes Launojus* Doctor ieologus facultatis Pariſienſis, Martyr occubuit perſecutione Diocletiani & Maximiani, & ſcri-it Commentaria in Geneſim, in Exodum, in :cleſiaſten, in Cantica Canticorum, in Iſaiam, Ezechielem, in Matthæum, & in Apocalypſim. d Gelaſius Papa Victorini Opera ad Apocrypho-m Claſſem rejecit, quod millenariorum fabulas iis obtruderet, ſed præſertim in Commentario Apocalypſim. *Arnobius*, qui ſub Diocletiano ıperatore floruit, ſeptem libros adversùs Gen-s eruditè & ſtylo tumido, elatoque orationis ge-re conſcripſit, in quibus tamen quædam eſſe ca-nda monet S. Hieronymus in Epiſt. 76. ad Tran-illum. *Lactantius Firmianus* Arnobii diſcipulus, ob politum ſcribendi genus *Cicero Chriſtianus* ap-llatus, floruit etiam ſub Diocletiano. Inter ejus pera potiſſima ſunt: *Divinarum Inſtitutionum* li-i ſeptem, & eorumdem Epitome, *de Ira Dei, & Opificio Dei. Liber de perſecutione, ſive de morti-s perſecutorum*. Opus valdè inſigne, quod hucuſ-e latuerat, & è tenebris eruit V. C. *Stephanus Ba-zius*. Libros Lactantii ob nonnullos errores, qui

in his offenduntur, in Apocryphorum Classe reposuit Gelasius Papa in Concilio Romæ habito anno 494. *Juvencus* insignis Poeta, cujus meminit S. Hieronymus in Catalogo Scriptorum Ecclesiasticorum, quatuor Evangelia Heroicis versibus ad verbum penè transtulit, quod Opus nuncupavit Constantino Magno Imp. Juvenco adjungi potest *Ausonius* Poeta Christianus Patriâ Burdigalensis qui elegantissimas Poëses scripsit, & Fastorum libros absolvit, quos à principio Urbis conditæ ad suum usque Consulatum, hoc est, usque ad annum Christi 379. perduxit. *Julius Firmicus Maternus* qui, antequàm Christo nomen daret, octo de Astronomia libros ad Lollianum scripserat, factus posteà Christianus librum edidit *de errore Prophanarum Religionum*, quem nuncupavit filiis Constantini Magni, sub quibus floruit. *Eusebius Emissenus* in Syria Episcopus Arianus tempore Constantii Imperatoris vixit, multasque, & breves scripsit Homilias in Evangelia, quæ omninò perierunt. Unde Homiliæ, quæ modò sub Eusebii Emisseni nomine vulgatæ circumferuntur, non sunt Eusebii Emisseni, qui Græcè scripsit, sed cujusdam Latini Scriptoris. Perierunt etiam libri, quos edidit *Jacobus, Nisibis* Urbis in Perside celeberrimæ Episcopus, in Maximiani Imperatoris persecutione confessionis gloriâ insignis, & unus è Nicænis Patribus, qui Arium damnaverunt, cujus vitam scripsit Theodoretus in Historia Religiosa cap. 1. *Marius Victorinus* natione Afer Rhetoricam per plures annos Romæ docuit, ac multa edidit Opera, inter quæ eminent libri quatuor *de Sanctissima Trinitate* adversùs Arianos. *S. Pacianus* Barcinonensis

Ep

piſcopus ſcripſit tres Epiſtolas contrà Novatia-os; *Paræneſim ad Pœnitentiam*, *& ſermonem de aptiſmo ad Cathecumenos*. *Phœbadius* Agennenſis in quitania Epiſcopus edidit librum contrà Arianos, quo damnat ſecundam Sirmienſem fidei Formu-m. *Optatus* Milevi in Numidia Epiſcopus ſub Va-ntiniano, & Valente Imperatoribus floruit, & ſex *Schiſmate Donatiſtarum* libros adversùs *Parme-anum* Donatiſtam perdoctè compoſuit. Septimus ber tanquàm aſſutus, & addititius à peritis Cri-cis rejicitur. *Titus* Boſtrorum in Arabia Petræa piſcopus ſub Juliano, & Joviano Imperatoribus oruit, & ſcripſit tres adversùs Manichæos libros, ui tom. 5. antiquæ lectionis Henrici Caniſii, & Bibliothecis Patrum inſerti ſunt. Commenta-us verò in Evangelium S. Lucæ Tito Boſtrorum piſcopo perperàm tribuitur, cùm in illo multi itentur Auctores, qui Tito ſunt poſteriores. *Di-ymus* Alexandrinus captus à prima ætate oculis nulta Opera ſcripſit, quæ S. Hieronymus in Ca-alogo Scriptorum Eccleſiaſticorum recenſet, & è uibus ipſe librum *de Spiritu Sancto* latinè interpre-atus eſt. His eruditis viris lubens adjungerem uos Apollinarios Patrem ſcilicèt & Filium, quo-um Primus Patriâ Laodicenus, profeſſione Gram-naticus, & dignitate Presbyter, Græcis diſcipli-is eruditiſſimus, atque ſuæ ætatis eloquentiſſimus nultos utiles dedit Eccleſiæ libros, quos inter nu-nerantur triginta volumina, quibus reſpondit Por-hyrio in Chriſtianos ſummâ cum petulantia de-acchanti, totamque Hebræorum Hiſtoriam car-nine Heroico conſcripſit. Alter verò Apollinarius enioris Apollinarii filius, vir pariter doctus fuit,

Græ-

Græcis disciplinis apprimè excultus, & Ecclesiæ Laodicenæ Episcopus. Verùm hi duo Apollinarii albo virorum illustrium, qui Ecclesiam quarto nominis Christiani sæculo nobilitarunt, accenseri minimè debent, quia ingenii, & eloquentiæ fiduciâ plus æquo freti in perniciosum errorem proruperunt, dictitantes, *Christum sumpsisse quidem Corpus ex B. Virgine, sed sine Anima*. Posteà, suum quasi revocantes errorem, fassi sunt, *Christum sumpsisse Animam, sed quæ mente careret, Verbumque Divinum fuisse mentis loco*. His ergò prætermissis, venio nunc ad celebriores Scriptores, qui ab anno 350. usque ad finem sæculi quarti in Ecclesia floruerunt.

D. Quinam sunt celebriores isti Scriptores, qui ab anno 350. usque ad finem quarti sæculi Ecclesiam illustrarunt?

M. Laudabo in primis quatuor Patres Græcos, quorum doctrinam & pietatem suspicit universus Orbis Christianus, S. Cyrillum Hierosolymitanum, S. Basilium, S. Gregorium Nazianzenum, & S. Gregorium Nissenum.

D. Veneranda isthæc Patrum Græcorum nomina jam pridem mihi nota sunt, sed illorum Vitæ & Operum, quæ ediderunt, aliquam notitiam mox à te habere desidero.

M. Cyrillus Hierosolymitanus anno 350. ab Acacio Cæsareæ Episcopo Ariano subrogatus est in locum *Maximi* Hierosolymorum Episcopi adhuc viventis, & Sede suâ ab Arianis depositi. At idem Acacius etiam Cyrillum Sede dejecit, quod de Jure Metropolitano adversùs se controversiam movisset, ut testatur Sozomenus lib. 4. Hist. Eccles. cap. 25.

nec

:c Sedi suæ restitutus est Cyrillus, quamdiù vixit
nperator Constantius. Sed mortuo hoc Impera-
re, ad eam rediit & quietè, atque pacificè vi-
: usque ad Imperium *Valentis*, sub quo Sede suâ
:rùm expulsus, eam dumtaxàt post mortem illius
nperatoris recuperavit, ejusque electionem Pa-
:s Concilii Generalis Constantinopolitani primi
no 381. celebrati confirmarunt. Observant viri
riti, S. Hieronymum juvenem adhuc fuisse, quan-
suum Chronicon scripsit, in quo Cyrillum inter
iscopos Arianos reponit, eo quod fortasse S.Cy-
llus ab Acacio Episcopo Ariano fuisset Hieroso-
norum Episcopus constitutus. At Henschenius
: XVIII. mensis Martii in vita S. Cyrilli Hieroso-
nitani, & Papebrochius in Historia Chronolo-
:a Patriarcharum Hierosolymitanorum, Cyrillum
uspicione Arianæ Hæreseos jure merito liberant.
:nique, Cyrillus meritis plenus post varios pro
iristo toleratos labores migravit ad Dominum,
no 386. ut rectè ait Baronius. Vixit in Episco-
tu, juxtà tabulas Theophani insertas, annos tri-
nta quinque. Catecheses decem & octo ad *illu-
inatos*, quæ *extemporaneæ* dicuntur, hoc est In-
uctiones, sive Institutiones pias & doctas ad eru-
:ndos, & benè informandos accedentes ad La-
crum, vel Baptismo recenter generatos adhuc
olescens composuit, & ex tempore Hierosolymis
buit S. Cyrillus, quas omnes, ut legitimas San-
i Cyrilli proles, agnoscit S. Hieronymus in Ca-
logo Scriptorum Ecclesiasticorum, frustrà licèt
temerè reclamante *Riveto* ex Calvinistarum gre-
: Pseudo-critico lib. 3. Crit. Sac. cap. 8. Scripsit
iam S.Cyrillus Catecheses quinque Mystagogicas
& Epi-

& Epiſtolam ad Conſtantium Imperatorem *de Signi Crucis in Cælo*, quam Epiſtolam idem *Rivetus* vanis & ficulneis conjecturis, ut aſſolet, indulgens falsò abjudicat S. Cyrillo. Fatentur tamen omne ad unum periti Critici Catholici, Epiſtolam nomine Cyrilli Hieroſolymitani ad S. Auguſtinum: *D miraculis S. Hieronymi* ſcriptam, quæ inter Oper S. Hieronymi legitur, eſſe planè ſuppoſititiam, tùn ob illius inſulſitatem, tùm quia etiam S. Cyrillu multis annis antè S. Hieronymum obiit.

S. Cyrillo Hieroſolymitano adjungam Sanctun Ephremum Syrum & Eccleſiæ Edeſſenæ Diaconum quem non ſolùm vitæ ſanctimoniâ, ſed eruditioni famâ ubique celebrem multi Sancti Patres, præſer tim Baſilius Magnus, Gregorius Niſſenus & Hie ronymus ſummis laudibus extulerunt. Scripſit Sy ro ſermone variis de argumentis Opuſcula, quæ Syro in Græcum, & è Græco in Latinum transla ta variis editionibus fuerunt evulgata, inter qu ſunt *Paræneſes*, ſive *exhortationes ad Monachos*. *Ser mones Aſcetici*. *Encomia in Sanctos*, & *Teſtamen tum ejus mirabile*, ſive *Oratio ultima*, *in qua S. Ephre mus propediem moriturus ſingulis pro teſtamento rel quit varia vitæ ſanctæ præcepta*. Vitam Sancti Ephre mi legeſis apud Bollandum die 1. menſis Februar ei ſacra.

Inter Patres Græcos, qui in quarto Eccleſi ſæculo floruerunt, eminet S. Baſilius dictus *Magnu* ſed *Maximi* cognomento dignior. Parentibus an tiquâ nobilitate claris, *Baſilio* ſcilicèt patre & *Em melia* matre genitus, humanioribus litteris poſt quàm Cæſareæ in Palæſtina operam dediſſet, Con ſtantinopolim venit, ut *Libanium* gentilem inſignem

id tem

l temporis Oratorem audiret. Athenas deindè
udiorum causâ perrexit, ubi per plures annos
Gregorii Nazianzeni Comes individuus fuit, &
nicus chariſſimus. Circà annum 355. natale ſo-
m reverſus, Ægypti, & Lybiæ Monaſteria per-
ſtravit, ac vitæ Religioſæ incenſus deſiderio, unâ
ım ſuis duobus fratribus *Petro*, & *Naucratio*, &
iquot amicis ſeceſſit in Ponticæ Regionis Ere-
um, primusque fuit in Ponto & Cappadocia Pa-
ns, & Inſtitutor Monachorum, quibus vitæ Mo-
ſticæ Regulam præſcripſit. Arianorum hoſtis
eò fuit, ut à *Dianii* Cæſareæ in Cappadocia Epi-
pi ſui communione receſſerit, quod Formulæ
ei Concilii Ariminenſis ſubſcripſiſſet, & in gra-
m cum ipſo tantùm redierit, quandò hic Epiſco-
s in lecto mortis decumbens declaravit, Nicæ-
fidei ſe ſincero ſemper animo adhæſiſſe, quam-
; fidei Formulæ Ariminenſi imprudenter ſubſcri-
ſſet. Aliquas etiam ſimultates habuit Baſilius
m Euſebio Cæſareæ in Cappadocia Epiſcopo *Dia-*
ſucceſſore, ſed poſteà cum ipſo reconciliatus eſt,
que mortuo, Baſilius in ejus locum ſuffectus eſt, &
eſareæ in Cappadocia Epiſcopus ordinatus an-
371. ut ſolidè probat Cl. Pagius ad annum 370.
i etiam obſervat, Baſilium bis à Valente Impe-
ore impetitum fuiſſe. Primò, dum adhuc tan-
m Presbyter eſſet, quandò videlicèt anno 370.
odeſtus Prætorio Præfectus eum nomine Valentis
peratoris, qui fidem Catholicam, & Eccleſiam
primere volebat, minis, & promiſſis flectere,
que ad Arianorum partes trahere conatus eſt. Al-
ram impreſſionem *Valens* Imperator in Baſilium
n Epiſcopum fecit anno circiter trecenteſimo ſe-
ptua-

ptuagesimo quinto. Sed *Valens* videns constantia
S. Basilii, qui nec potentiâ frangi, neque labef
ctari minis, neque blanditiis & promissis exora
poterat, mutavit consilium, nec quidquam am
plius in ipsum molitus est. Demùm, postquàm
S. Basilius diu, multumque adlaborasset ad stab
liendam pacem Ecclesiæ, & ad procurandam uni
nem Meletianorum cum S. Athanasio, & cum ali
Episcopis Occidentalibus, obiit Kalendis Januar
anni 380. sicut invictè probat doctissimus Pagi
ad annum Christi 378. Præclara post se Basilius r
liquit ingenii sui monumenta, in quibus, ut a
Ellias Dupin tom. 2. Biblioth. Scriptorum Eccl
pag. 586. & 587. omnia tàm ad vivum describi
tantâ vi rationes suas explicat, tàm horrendas v
tii picturas delineat; ejus ad virtutem hortamen
tàm efficaciter persuadent, ejus documenta usq
adeò ampla, & utilia sunt, ut ejus scripta lege
nemo possit, quin se erudiri, & persuaderi de v
ritate persentiscat, & quin amorem ergà virtute
& odium adversùs vitia concipiat. In ejus Serm
nibus eloquentia doctrinam comitatur, pariter er
diunt, delectant, & movent. Dictio ejus tersa e
& emphatica, sublimiter sensa sua enunciat. St
lus purus est, elegans, & ad persuadendum effica
Ejus oratio nativa, lenis, & inaffectata semper d
prehenditur. Jucundè persuadet, tàm perspic
res explanat, easque adeò verisimiliter enuntia
ut eruditi Photii judicio, eum nobis proponer
possimus in Exemplar *Demosthene*, ac disertissim
Oratoribus antiquitatis haud longè inferius, im
mò, si Erasmo fides adhibeatur, veteres Græc
Oratores antecellit, eorumque vitiis caret. S. B
si

ii laudes celebrant S. Gregorius Nazianzenus *in* *ratione de ejus laudibus*, & Theodoretus lib.4. Hior. Ecclef. cap. 19. ubi ejus cum Valente Imperare Ariano congreffum defcribit.

Opera genuina S. Bafilii funt: *Homiliæ novem Hexameron. Homiliæ 22. in Pfalmos. Homiliæ 31. variis argumentis. Libri duo de Baptifmo. Advers Eunomium libri quinque. Ad Amphilochium de iritu Sancto. Sermo de abdicatione rerum. De ve- ac pia fide. Ethica, feu Moralia. Afcetica, feu Inftitutionibus Monachorum Sermones duo. Regulæ fius difputatæ. Regulæ breviores. Conftitutiones Moflicæ. Epiftola ad Chilonem Anachoretam. Ad Amilochium Epiftolæ Canonicæ tres de Pœnitentia. Epilæ aliæ 428. Liturgia, fed interpolata. Conciones orales 24. Commentarius in fexdecim Capita Ifaiæ.*

Opera fuppofititia S. Bafilii funt: *Homiliæ dena, & undecima in Hexameron. De Grammatica ercitatione libellus* (qui à Mofchopulo editus eft). *Confolatione in adverfis. De laudibus Eremi, feu tæ folitariæ* (Fragmentum excerptum ex opere Damiani). *Admonitio ad filium Spiritualem. De ra Virginitate ad Letojum Melitenfem. Precatio n Sacris operaretur. Fragmentum Epiftolæ ad Junum Imperatorem.*

A S. Bafilio fejungi non debet S. Gregorius zianzenus cognomento *Theologus*, qui, ut mox i, fummâ cum eo neceffitudine devinctus fuit. patre *Gregorio*, & matre *Nonna* genitus *Gregos* circà annum trecentefimum primum prodiit lucem, cùmque jam adoleviffet, Athenas an- 326. fefe contulit, ubi cum S. Bafilio per trigin- annos ftudiis operam navavit. Pofteà, Sazimo-

rum

rum factus est Episcopus, sed paulò post relicto ill
Episcopatu, Nazianzenam Ecclesiam, vivo adhu
patre ejusdem Ecclesiæ Episcopo, curam suscepit
eâ tamen lege ut, demortuo patre, à regendæ i
lius Ecclesiæ debito solveretur. Quapropter, pa
tre jam centenario vitâ functo, à Nazianzena re
cessit Ecclesia & Constantinopolim venit, ubi cur
Arianis diu, multùmque sudavit & Episcopalia
per aliquod tempus munia obivit. Sed occasion
tumultuum, quos in Oecumenico Concilio Co
stantinopolitano primo excitarunt Timotheus P
triarcha Alexandrinus, & alii Præsules, dignita
Episcopali sese spontè abdicavit Gregorius & N
zianzum secessit. Sed antequàm Constantinopo
discederet, Orationem habuit ad populum, qu
est trigesima secunda, in qua de fastu, ambiti
ne, & contentionibus Episcoporum sui tempor
multa eleganter præfatus, sic posteà de se ipso lo
quitur Sanctus Pater: *Hæc quoque fortassè nobis e.
probraverint, jam enim exprobraverunt, quod nec me
sa lauta & opipara, nec magnifica veste utimur, n
splendidè in publicum prodimus, nec ad eos, à quib
convenimur, gravitatem & fastum adhibemus. N
sciebam, scilicèt, nobis cum Consulibus & Præfect
æmulationem, & certamen esse, illudque oportere,
& nobis Pauperum bonis ad luxum, & delicias ab
tentibus venter undique comprimatur, & necessari
in res superfluas effundantur. Nesciebam, nos equis i
signibus ferri, sellisque & curribus magnificè att
li, ac cum fastu, & pompa deduci oportere, atque
omnes nobis perindè ac belluis de via decedere, &
utramque viæ partem scindi, ac distrahi ..... Ha
injuriam condonate mihi, Antistitem alium, qui m
ti*

udini placeat, create. Hac Oratione ultimum le Populo Conſtantinopolitano dixit S. Gregoꝛus, & Nazianzum ſeceſſit, ubi ab omni procul ·epitu ruri plerùmque vixit uſque ad annum demum tertium Imperii Theodoſii Magni, quo miavit ad Dominum nonagenario major, ſicut oſtent Cl. Pagius ad annum Chriſti 389. Multa Opera ·idit S. Gregorius Nazianzenus, in quibus, teſte *lia Dupin* tom. 2. Biblioth. Script. Eccleſ. pag. 655. ılmam dubio procul omnibus ſibi coevis præriıit vocabulorum puritate, elocutionis nobilita-, ſermonum ornamentis, ſimilitudinum concintate, ratiociniorum præſtantiâ, & ſententiarum blimitate.

Opera dubia S. Gregorii Nazianzeni ſunt: *ıiſtola ad Evagrium Monachum de Divinitate. Ora-ı quadrageſima octava in Sanctos Martyres, & conà Arianos. Significatio in Ezechielem*.

Opera ſuppoſititia S. Gregorii Nazianzeni nt: *Metaphraſis, ſeu Tranſlatio in Eccleſiaſtem*, ıam Gregorii Thaumaturgi Opus eſſe conſtat. *riſtus patiens Tragœdia*, quæ Apollinari Laodiceı, ceu legitimo Auctori tribuenda eſt. *Queſnellus* m. 2. Operum S. Leonis Diſſert. 14. *de libellis in dice veteri Romanæ Eccleſiæ contentis*, exiſtimat *actatum de Fide*, qui latinè tantùm extat ex verıne Rufini, quique Gregorio Nazianzeno adſcritur, legitimum fœtum eſſe *Gregorii Bætici*, cùm pareat Auctorem illius Operis latinum fuiſſe, & ræco idiomate donatum Gregorio Nazianzeno ıſcribi potuiſſe. Quare, perperàm Tractatus iſte rationis 49. locum inter Opera Gregorii Nazianni obtinet. Ejuſdem Gregorii Bætici eſt *Tracta-*

tus de Fide Nicæna, qui Orationis 50. locum habe
inter Opera S. Gregorii Nazianzeni, si jam citat
Quesnelli conjecturæ, apud ipsum legendæ, sin
admittendæ.

Postremò, S.Gregorius Nissenus, S. Basilii fra
ter natu minor, & Nissæ in Cappadocia Episcopus
Ecclesiæ Græcæ in quarto Ecclesiæ sæculo fuit iti
dem splendidissimum lumen, & ornamentum. An
tequàm ad Nissenam Sedem eveheretur Gregorius
fuit conjugio mancipatus & *Theosebiæ* fœminæ san
ctissimæ sponsus, & celeberrimus Rhetorices Pro
fessor. Sed Theosebiâ spontè Deo dicatâ ad Sacer
dotium promotus est, & deindè anno 372. Episco
pus Nissenus ordinatus. Porrò, cùm Nissenam Ec
clesiam S. Gregorius sanctissimè regeret, Orthodo
xamque fidem, & Ovile Christi contrà grassante
Arianæ Sectæ lupos strenuè propugnaret, à *Valent*
Imperatore in exilium abire jussus est. Sed hoc Im
peratore è vivis rapto, ad Sedem suam rediit. In
terfuit Concilio Constantinopolitano primo, in
quo ob singularem, quâ pollebat, eruditionem,
ob eximias suas dotes, vitæque puritatem, sil
apud omnes magnam famam comparavit. Eju
suffragium in maximi momenti negotiis plurin
fecerunt illius Concilii Patres, & cùm ab eis n
cessaria putaretur expositoriæ confessionis fidei pr
scriptio, præsertim in Articulo *de Spiritu Sancto*
ejus adornandæ cura illi demandata est. Hoc a
tem est *Constantinopolitanum Symbolum*. Ultra a
num 394. vitam produxit S. Gregorius, & incer
anno mortalitatem explevit. Multa edidit Opera
quæ extant in Editione Parisiensi anno 1605. à *Fro*
tone Ducæo publicatâ. Quædam tamen illius S.D
ct

oris Opera deperdita ſunt, videlicèt: *Expoſitioes in Proverbia*. *Contrà Ablavium de Patris, Fii, & Spiritus Sancti divinitate*, niſi forſan ob arumenti affinitatem dicatur, idem eſſe opus cum liello ad Ablavium, qui nunc extat. *Commentarii Epiſtolam D. Pauli ad Philippenſes*.

Opera ſpuria Gregorii Niſſeni ſunt: *De Natua humana, ſeu de Philoſophia* libri octo, qui Nemei eſſe putantur. *Oratio in Mulierem Peccatricem*. *ratio in principium Jejuniorum*. Hæ quippè duæ rationes, ut videre eſt apud Photium Cod. 271. ditæ ſunt ab *Aſterio* Amaſeæ in Ponto Epiſcopo, ujus aliqua Opuſcula publicavit, & in linguam atinam convertit doctiſſimus *Cotelerius* in tertiò omo Monumentorum Eccleſiæ Græcæ. De Opebus etiam iſtius Aſterii Amaſenſis Epiſcopi legenus eſt *Labbæus* in Diſſertatione de Scriptoribus ccleſiaſticis.

D. Quæ hactenus de nobilioribus Græcis criptoribus dixiſti, lubenti animo auſcultavi, pere nunc, ſi placet, de illuſtrioribus Latinis Scritoribus, qui in quarto Eccleſiæ ſæculo floruerunt, adem brevitate cum claritate conjunctâ diſſerere.

M. Præcipui Scriptores Latini, qui quarto ominis Chriſtiani ſæculo floruerunt, ſunt S. Amroſius, S. Hieronymus, & S. Auguſtinus. Verùm uia duo poſtremi Patres exeunte dumtaxat quarto eculo, & ineunte quinto ad ſcribendum animum ppulerunt, opportuniùs de illis in Hiſtoria Scritorum quinti Eccleſiæ ſæculi ſermonem inſtituenus.

D. Deſcribe igitur vitam Sancti Ambroſii, ui, ut ſæpiùs audivi, doctrinâ, & pietate Eccleſiam

mirum in modum illustravit, & unus est è quatuor Ecclesiæ latinæ Doctoribus.

M. Annus, quo Ambrosius, posteà Mediolanensis Episcopus, prodiit in lucem, incertus est. Præferenda tamen est opinio doctissimi *Hermantii*, qui in vita Sancti Ambrosii lib. 1. cap. 3. arbitratur, Sanctum Ambrosium anno circiter trecentesimo quadragesimo esse natum. Pater ipsius fuit Ambrosius, Civis Romanus, & Galliarum Præfectus. Undè *Theophylus Raynaudus* Soc. Jesu evincit Sanctum Ambrosium in Urbe Arelatensi natum esse, quia ex Constitutione Honoriana anno quadringentesimo decimo octavo datâ, & ex libello precum Episcoporum Gallicanorum ad Sanctum Leonem Papam constat, Civitatem Arelatensem fuisse Sedem Præfecti Prætorio Galliarum. Mortuo patre, juvenis adhùc Ambrosius unâ cum sua sorore *Marcellina*, & *Satyro* fratre natu majore Romam à pia matre perductus est, ubi probis moribus institutus, & litteris optimè excultus, ità *Anicio Probo* Prætorio Præfecto gratus fuit, ut ad Insubriam Liguriam, & Æmiliam cum Insignibus Consularibus regendas ab ipso missus fuerit, cum hac prævia admonitione, ut has Provincias, non ut Judex, sed ut Episcopus, administraret. Quæ vox non tantùm admonitio, sed & Vaticinium fuit: Nam paulò post mortuo Auxentio Mediolanensi Episcopo Ariano convenerunt Episcopi, ut alium in ejus locum sufficerent. Sed cùm Electores essent partìm Catholici partìm Ariani, ac subindè seditionis periculum immineret, sui officii esse duxit Ambrosius venire ad Ecclesiam, ut omnes ad concordiam, depositis hinc indè dissidiis, hortaretur. Dùm autem peroraret

Am-

ımbrosius in Ecclesia, sic omnium in se oculos, nimos, cordaque convertit, ut de repente omnes ı ejus electionem consenserint. Frustrà Ambrosius, : hoc onus excuteret, omnem lapidem movit. robante siquidem cum gaudio ejus electionem, ımò jubente Imperatore Valentiniano, primùm ptizatus est ab Episcopo Catholico (erat enim nbrosius tantùm Cathecumenus) dein, octavo ıst die, qui fuit septimus Idus Decembris, & indit in diem Dominicam, Pontificales induit ves, & Episcopus Mediolanensis consecratus est an 374. Hac novâ dignitate auctus Ambrosius, diıssis negotiis, bonisque temporaneis, omnes suas ras, & cogitationes ad exercenda omnia boni storis officia convertit, & quamvis ante Ordinanem suam sacra Religionis Christianæ Mysteria nè edoctus non esset, sic tamen graviter studio ubuit, ut ad ea populo dilucidè explananda, & ıtra Heterodoxos acerrimè propugnanda perfes, absolutusque Doctor evaserit, Arianis implaıile bellum indixit, authorque fuit, ut duo Epipi *Palladius*, & *Secundianus*, qui hac Hæresi erant ecti, in Concilio Aquilejensi anno 381. celebrato rint damnati. Constantiâ Sacerdotali restitit *stinæ* Arianæ fœminæ, & matri Valentiniani juris, quæ cum Sancto illo Antistite egit, ut Basim Arianis concederet, ubi suos & ipsi conven celebrarent, sed Ambrosius sancti propositi te: nullis promissis, aut minis ad id inflecti ullate potuit. Quin, & ipsius patrocinium implorare cta fuit eadem *Justina*. Nam cùm eodem tempe *Maximus* Tyrannus Gallias invasisset, & ad iam properaret, *Justina*, & Imperator *Valenti-*

nianus junior miserunt Sanctum Ambrosium *ad Maximum*, ut suâ eloquentiâ, ac prudentiâ imminentem Italiæ cladem averteret. Tanta erat illius Præsulis æstimatio, ut Tyranno exarmando par esse videretur. Devicto posteà *Maximo* Tyranno à Theodosio Magno, Ambrosius pari constantiâ eidem Theodosio Imperatori restitit, quâ Justinæ obstiterat. Impedivit quippè, ne Synagoga, quam Judæis Theodosius concedere volebat, restitueretur, & ne Ara Victoriæ, quam Symmachus instauraverat, erigeretur. Infracto itidèm animo Ambrosius Theodosium ob cædem Thessalonicensem redarguit, & Ecclesiæ aditu prohibuit: quam pœnam religiosus ille Imperator non solùm æquo animo tulit, sed ex præscripto Ambrosii publicam pœnitentiam agens, legem edidit, ut latæ in reos sententiæ executio in dies 30. procrastinaretur. Commotus etiam Imperator tot Sancti hujus Præsul virtutum præstantiâ, publicè exclamavit: *Ambrsium novi unum, qui solus dignè vocetur Episcopus* Anno 392. Valentiniano juniore Imperatore, q Sanctum Ambrosium impensè colebat, à Comi *Arbogaste* Viennæ interfecto, tyrannidem arripu *Eugenius*, sub quo multa passus Ambrosius, relić Mediolano, Florentiam secessit anno 393. Sed an sequenti Mediolanum rediit, postquàm Eugeni Tyrannus ex hac Urbe egressus est contra Theod sium Imperatorem pugnaturus. Prælium duab diebus ancipiti Marte duravit, sed tandèm vict Theodosius prostravit Exercitum Eugenii, & int fugitivos captus ipsemet Eugenius, & ad Theod sium perductus, capite plexus est. Mortuo Eug nio, Ambrosius tranquillè Ecclesiam Mediolan

n rexit, obiit die 4. mensis Aprilis anni 397. ætasuæ 57. Episcopatus 23.

D. Compendiosè vitam Sancti Ambrosii de-ipsisti, superest, ut breviter ea indices, quæ scri-it Opera.

M. Sanctus Ambrosius multa edidit Opera; orum genuina extant in duobus Tomis prioribus stremæ, & accuratæ Editionis ejus Operum, quam lucem dedêre eruditi Congregationis S. Mauri onachi Benedictini. Opera Sancti Ambrosii, vel bia, vel supposititia, inserta sunt in tertio Tomo isdem Editionis, quâ si utaris, nullo negotio se-rnere poteris genuina Sancti Ambrosii Opera ab, quæ huic Sancto Doctori perperàm adjudi-ntur.

D. Potest ne certò affirmari, Canticum *Te Deum udamus &c.* fuisse editum à Sancto Ambrosio? hoc ippè in dubium revocari non posse nuperrimè hi affirmabant pii quidam homines, quibus ta-en, utpotè in Critices disciplina non multùm ver-is, necdùm integram fidem adhibeo.

M. Auctorem Cantici *Te Deum laudamus &c.* e incertum esse existimo. Legitur quidem in ronico, quod Sancto *Dacio* Mediolanensi Epi-po vulgò attribuitur, Canticum istud à San-s Ambrosio, & Augustino post hujus Baptismum ernis vocibus fuisse decantatum, sed apud pe-os Criticos argumentum ex isto Chronico peti-n non est magni ponderis. Eruditus quippè Pa-*Menardus* Benedictinus in notis ad Sacramenta-m Gregorii Magni asserit, istud Chronicon, ex o hæc desumitur narratio, non esse Sancti Dacii ediolanensis Episcopi, quia non redolet stylum

illorum temporum, atque etiam quædam falsa contineat. Post Menardum idem de hoc Chronico judicium tulit doctissimus *Mabillonius* Tom.1. Analectorum veterum Patrum pag.3. Ad hæc, sunt quidam Scriptores, qui antiquissima proferunt Breviaria, in quibus hoc *Canticum* tribuitur vel *Sancto Abundio*, vel *Sisebuto* Monacho, vel *Sancto Nicetio*. Sunt etiam alii, qui istud Canticum tribuunt *Sancto Hilario*. Quapropter, in tanta sententiarum discrepantia, quamvis lubens ipse in eorum sententiam propendeam, quæ, juxta antiquam, pervulgatam, & communiter receptam traditionem, hoc Canticum SS. Ambrosio, & Augustino vindicat, hæc tamen Auctorum, quibus hoc Canticum attribuitur, diversitas in causa est, cur nec possim, nec debeam certò affirmare, Sanctum Ambrosium esse Auctorem illius Cantici *Te Deum laudamus &c.* Immò, pius & doctus Cardinalis *Bona* negat in libro de *Psalmodia*, hoc Canticum fuisse editum à Sancto Ambrosio. Eruditi quoque Ascetæ Benedictini Congregationis S. Mauri, qui postremam Ambrosianorum Operum Editionem Parisiis curarunt, in admonitione, quam Hymnis Sancti Ambrosii præfixerunt hæc habent: *De Cantico Eucharistico* Te Deum laudamus, *piget hìc anxiè dicere. Nemo quippè est hac nostra ætate non planè rudis, qui fabulam esse inficietur, quod eumdem Hymnum post baptizatum ab Ambrosio Magnum Augustinum ab utroque alternis vocibus decantatum olìm jactabant.*

D. Florueruntne in quarto sæculo alii Scriptores Ecclesiastici?

M. Inter Scriptores quarti sæculi enumerant nonnulli *Sanctum Cęsarium* Gregorii Nazianzeni fratrem

rem, eique attribuunt Dialogos quatuor de divinis rebus. Sed nullum Sanctus Cæsarius inter Scriptores quarti Ecclesiæ sæculi locum habere debet; tùm quia nec Sanctus Gregorius Nazianzenus in Oratione funebri Fratris suis Cæsarii, quæ est ordine decima inter editas, nec Sanctus Hieronymus in Catalogo Scriptorum Eccles. ulla à Cæsario edita Opera memorant; tùm quia etiam verisimile non est, Cæsarium, qui ad finem vitæ fuit Cathecumenus, eamque, teste Sancto Gregorio Nazianzeno in ejus funebri Oratione, transegit in Aula, quatuor de divinis rebus conscripsisse Dialogos. Hinc jure optimo eruditi viri abjudicant Cæsario quatuor illos Dialogos, qui sub ipsius nomine extant in Bibliothecis Patrum. Ad eamdem Apocryphorum Classem ablegant viri eruditi *Synopsim de vita, & morte Apostolorum, Prophetarum, & Discipulorum Christi*, quæ sub Sancti Dorothei Tyrii Presbyteri, & Martyris nomine excusa est in Bibliothecis Patrum, quia fabulis, & mendaciis scatet, & est Sancto illo Martyre prorsùs indigna. Omissis itaque Cæsario, & Dorotheo, cæteros in medium proferam Ecclesiasticos Authores, qui quarto sæculo Christianam Religionem suis scriptionibus illustrarunt. In primis, occurrit *Sanctus Amphilochius* Iconii in Lycaonia Episcopus, qui Hæreticos *Messalianos* à sua Provincia abegit, Fidem Catholicam contra *Valentem* Imperatorem Arianum constanter defendit, librumque edidit *de Spiritu Sancto*, quo ipsum verum Deum esse contra Macedonianos omni argumentorum genere probat. Varias ejus Homilias græcè, & latinè publici Juris fecit doctissimus noster *Combefisius*, necnon vitam Sancti Basilii, quam

idem

idem *Combefisius*, & post ipsum Cl. *Pagius* ad annum 362. Amphilochio, ut legitimo Authori attribuunt, quamvis Baronius, Bellarminus, Godefridus Hermantius, aliique viri eruditi negent, hanc vitam Sancti Basilii fuisse ab Amphilochio descriptam, eò quod plura continere videatur, quæ veritati Historiæ repugnant. *Cotelerius* tom. 2. Monumentorum Ecclesiæ Græcæ exhibet Sancti Amphilochii Epistolam Synodicam ad Episcopum, cujus nomen periit, & Synodi nomen tacetur. Obiit Amphilochius anno 394. ejusque nomen inscriptum est Martyrologio Romano ad diem XXIII. Novembris. *Maximus* Cynicus, qui de Episcopatu Constantinopolitano cum Sancto Gregorio Nazianzeno contentionem habuit, librum *de Fide* contra Arianos scripsit, qui ad nos non pervenit. *Diodorus* Sylvani Tarsensis Discipulus, & Præceptor S. Chrysostomi, & Theodori Mopsuesteni anno 376. Tarsensis Episcopus consecratus, eruditos in Scripturam Sacram Commentarios adornavit, in quibus, prætermissis Allegoricis sensibus, quibus ante ipsum alii Scripturæ Sacræ Interpretes plùs æquo indulgebant, sensui litterali unicè inhæret, undè maximam apud eruditos sui sæculi viros famam, & eruditionis gloriam sibi comparavit, sed post ejus mortem, & in sequentibus sæculis doctrina Diodori multis suspecta visa est, ipseque malè audiit, quod prælusisset errori, quem posteà de duabus in Christo Personis exertè docuit Nestorius Constantinopolitanus Episcopus. Fragmenta quædam Commentariorum Diodori adhuc extant in Catenis Græcis. *Timotheus* in Sede Alexandrina *Petri* successor scripsit, teste Sozomeno lib. 6. Hist. Eccles. cap. 29. vitam

Apol-

Apollos, & aliorum Monachorum, qui in Ægypto, imperante Theodosio, floruerunt, quod Opus modò non extat. Epistolam ejusdem Timothei ad Diodorum refert Facundus lib. 4. cap. 2. in qua se Athanasii discipulum Timotheus profitetur. *Eusebius* Vercellensis Episcopus multas scripsit Epistolas, & Commentarium Eusebii Cæsariensis in Psalmos latinè vertit, teste S. Hieronymo. *Hilarius* Romanæ Ecclesiæ Diaconus, qui Luciferaniorum Schismati adhæsit, Auctor est Commentariorum in Epistolas S. Pauli, qui jam olim S. Ambrosio erant falsò adscripti. Auctor est etiam idem Hilarius Operis *Quæstionum Veteris, & Novi Testamenti*, quod perperam sub nomine S. Augustini aliàs circumferebatur. In his duobus Operibus, ut rectè observat *Possevinus* in Apparatu, multa permiscet Hilarius, quæ Pelagianos redolent errores, & quæ benignâ aliquâ interpretatione molliri non posse videntur. *Philastrius* Brixiensis in Italia Episcopus scripsit librum *de Hæresibus*, qui etiamnùm perstat. Philastrio in Brixiensi Episcopatu successit *Gaudentius*, qui plures Tractatus, seu Sermones habuit variis de argumentis, qui extant in Bibliothecis Patrum. *S. Paulinus* in Campania Italiæ Provincia Nolensis Episcopus, plures, easque elegantes scripsit Epistolas, & varia Poemata. Denique, missis aliis Scriptoribus, qui in quarto Ecclesiæ sæculo aliquas lucubrationes ediderunt, unum dumtaxàt celebriorem proferam *S. Epiphanium*, qui in Palæstina propè Eleutheropolim circà annum 320. natus, diù posteà cum Monachis Ægypti, & Palæstinæ versatus est, & *Constantiæ*, seu *Salaminis* in Cypro Insula factus Episcopus, floruit

sub

ſub Juliano, Joviano, Valente, Gratiano, Theodoſio & Arcadio Imperatoribus. Gravem contentionem, occaſione Origeniſtarum, habuit S. Epiphanius cum Joanne Hieroſolymitano Epiſcopo, quem tanquam fautorem errorum Origenis accuſavit; eaque contentio acriùs deindè recruduit S. Epiphanium inter & S. Chryſoſtomum Conſtantinopolitanum Epiſcopum, poſtquam videlicèt Theophilus Patriarcha Alexandrinus collectâ Synodo anno 401. Origenem damnavit, ac plures Monachos, quos doctrinæ Origenis adſtipulari exiſtimabat, è Monaſteriis expulit. Hi ſiquidem Monachi ſuis è Sedibus extorres Conſtantinopolim commigrarunt, eosque S. Chryſoſtomus benignè exceptos fovit obſequio, victuque quotidiano. Quod ægrè admodum ferens S. Epiphanius, Synodum, eodem anno 401. in Cypro celebravit, in quâ Origenem damnavit, & Epiſtolam ad S. Joannem Chryſoſtomum ſcripſit, ut eum induceret ad proſcribendos Origenis errores. Quin, & ipſe Epiphanius anno 402. Conſtantinopolim acceſſit, ubi cum S. Joanne Chryſoſtomo, qui tamen illum ad pacem omni officio invitavit, omnem perrupit communionem. Sed perſpectâ invictâ S. Joannis Chryſoſtomi moderatione, tacitus abſceſſit, dùmque ſuam reverteretur Eccleſiam, eodem anno, die incerto S. ille Antiſtes ſenio jam confectus mortalitatem explevit, quem ob quinque linguarum peritiam πεντάγλωττον appellarunt, multisque Encomiis ſæpius Sancti Patres commendarunt.

Opera genuina S. Epiphanii ſunt: *Panarium adversùs Hæreſes 80. Ancoratus, ſeu de Fide ſermo. Ancephalæoſis, ſeu Panarii Epitome. Liber de Ponderibus,*

bus, & Mensuris. Epistola ad Joannem Hierosolyitanum. Ad Hieronymum Epistola.

Opera S. Epiphanii supposititia sunt: *Phisiogus. De Vita, & Interitu Prophetarum. De duocim gemmis in veste Aaronis. Ejusdem libri Epitoe. Orationes octo, videlicèt in Festum Palmarum; Christi Sepulturam; in Christi Resurrectionem; in risti Assumptionem; de Laudibus B. Mariæ Virginis; Festo Palmarum; de Numerorum Mysteriis; de risti Resurrectione.*

Opera S. Epiphanii, quæ ampliùs non extant, nt: *De lapi dibus. S. Hilarionis Encomium. Epilæ plures.*

D. Cùm de Viris Illustribus, qui in quarto :clesiæ sæculo floruerunt, nihil aliud tibi dicenım suppetat, amplum, ac perutile tibi proponam fferendi argumentum, de successione videlicèt, serie Episcoporum, qui præcipuas Ecclesiæ Ses, Romanam nimirùm, Alexandrinam, Antioenam & Hierosolymitanam in quarto Ecclesiæ culo occuparunt. Quamvis enim de multis Seum illarum Episcopis sæpius mentionem hacteıs feceris, nihilò secius ad meam juvandam meoriam, cui multum placent res scitè dispositæ, in bono ordine collocatæ, vehementèr optarem, accuratam istarum Sedium Episcoporum seriem ihi in præsentia exhiberes.

M. Ne longiùs nostrum protrahatur Colloıium, plura non addam; sed de argumento, quod oposuisti, in proximo nostro Colloquio, auxiınte Deo, copiosè differemus.

COL-

COLLOQUIUM V.

De continua succeſſione, ſeu ſerie Epiſcoporum, qui in quarto Eccleſiæ ſæculo præcipuas Sedes, Romanam videlicèt, Alexandrinam, Antiochenam & Hieroſolymitanam tenuerunt.

D. PLurimi noſtrâ intereſt, continuam exhibere ſucceſſionem Epiſcoporum, qui præcipuas Eccleſiæ Sedes tenuerunt, ut indè contrà Hæreticos palmare ducamus argumentum, quo palàm fiat, doctrinam ab ipſis Apoſtolis profectam, per continuam Epiſcoporum ſucceſſionem ad nos uſque, quaſi de manu ad manum, de aure in aurem, ſanam & illibatam fuiſſe propagatam. Verùm, Hiſtoria, quam deſcripſiſti, tot Hæreſum Sectarum & Factionum, quibus in quarto ſæculo varias in partes diſtracta fuit Eccleſia, haud obſcurè inſinuare videtur, fuiſſe aliquandiù interruptam continuam illam ſeriem Catholicorum Epiſcoporum, qui id ætatis præcipuas Eccleſiæ Sedes occuparunt. Et ſanè, cùm iſti diverſarum partium homines in id certatim conſpirarent, ut Epiſcopos ſuis factionibus addictos præcipuis Eccleſiæ Sedibus præficerent; cùm etiam Imperatores pro ſuo nutu, & arbitrio præcipuarum Sedium Epiſcopos Catholicos expellerent, & in eas Hæreticos auctoritate ſuâ intruderent, cùm denique non deeſſent ambitioſi homines, qui præſumptione prælationis

& am

amplioris honoris pruritu ad nobiliores Ecclesię
des ausu temerario involarent, quî, amabo, fieri
otuit, ut tot inter tumultus, rerumque vicissitu-
nes interrupta perstiterit Catholicorum in præ-
puis Ecclesiæ Sedibus Episcoporum successio?

M. Non abludunt quidem à vero ea quæ di-
s, sed tamen continuæ Orthodoxorum Episcopo-
m in præcipuis Ecclesiæ Sedibus successioni offi-
re non debet ea qualiscumque Catholicorum,
oiscoporum interrupta successio, quia licèt maxi-
â adhibitâ vi, milleque interpositis nocendi arti-
us interrupta interdum fuerit Catholicorum Epi-
oporum in præcipuis Ecclesiæ Sedibus successio,
verâ tamen in cordibus Fidelium jugiter perse-
ravit, & illæ præcipuæ Ecclesiæ, expulsis inva-
ribus, nunquàm à legitimis, & Catholicis Pa-
oribus fuerunt divulsæ, sed in eorum communio-
, & in doctrina ab ipsis tradita inviolabili fide,
mper perstiterunt.

D. Distinctam itaque, & accuratam exhibe
unc Episcoporum in præcipuis Ecclesiæ Sedibus
ccessionem, & eadem operâ recense mala, peri-
ula, & incommoda, quæ pro Fide Catholica passi
int.

M. Initium ducam ab Episcopis Ecclesiæ Ro-
anæ, quæ Mater est omnium Ecclesiarum, & cui,
u sacræ anchoræ, indivulsè adhærere debemus,
salvi esse velimus. Et in primis, memini me jam
observasse in secundo Colloquio, quod habuimus
*successione Episcoporum Sedis Romanæ in tribus pri-
is Ecclesiæ sæculis*, Marcellinum suscepisse Ponti-
catum Romanum sub finem tertii sæculi, pridiè
alendas Julias, seu die tricesimâ mensis Junii anni
Chri-

Christi ducentesimi nonagesimi sexti, eumque sedisse annis octo, mensibus tribus, diebus viginti quinque, ac subindè obiisse die xxiv. Octobris anni Christi ccciv. Diocletiano IX. Augusto, & Maximiano Herculio VIII. memini insuper, me ostendisse in Colloquio tertio *de Conciliis, quæ in quarto Ecclesiæ sæculo fuerunt celebrata*, vulgò jactatum Marcellini Papæ in idololatriam lapsum, merum esse commentum ac malè consarcinatam fabulam, quam contrà *Petilianum* Donatistam disputans Sanctus Augustinus explosit, & quæ locum non habet nisi in Actis Concilii Sinuessani, quorum certa suppositionis indicia exhibent Papebrochius, Pagius, aliique viri eruditi. Quare, cùm hæc omnia jam comperta habeas, plura de Marcellino in præsentia dicere supersedebo. Duo hìc tantum velim obiter advertas. Primò, supposititias esse Epistolas Decretales, quæ Marcellino Papæ affinguntur, necnon pariter adulterinam esse ejusdem Marcellini Epistolam ad *Salomonem* Episcopum, quæ incipit cum verbis Leonis I. Epist. *93.* juxtà veterem Editionem: *Quam laudabiliter pro Catholicæ Fidei veritate*. Est etiam hæc Epistola consarcinata ex testimoniis Idacii ad Warimundum cap. 51. 52. 53. 56. & ex testimonio Hormisdæ Papæ Epist. 24. & 25. ut jam à viris doctis fuit observatum. Prætereà, advertere debes, nullam Marcellini Papæ fieri mentionem, sive in Chronico Eusebiano, sive in Martyrologio Hieronymiano. Quò fit, ut aliqui viri doctissimi Marcellinum, & Marcellum distinguendos non esse existiment. Qua in re eos decipi certum omninò est. At enim, Auctor Chronici Damaso Papæ attributi sedente Liberio Papa vixit, & utriusque Ponti-

tifi-

ificis Marcellini, & Marcelli non ſolùm meminit, ed etiam quot quilibet annis, ac diebus ſedit, me- norat. Prçterquàm quod S. Auguſtinus, qui exeunte uarto ſæculo floruit, utrumque Pontificem agno- it, & accuratè diſtinxit, quemadmodum & Opta- us Milevitanus ab Eminentiſſimo Baronio citati.

In Chronico Damaſi laudato dicitur, poſt Mar- ellini Papæ obitum vacaſſe Sedem annis VII. menſi- us VI. diebus XXV. Sed viri Chronologiæ periti do- ent, hunc locum eſſe corruptum, legendumque, va- aſſe Sedem annis III. menſibus III. diebus XXV. Nam Iarcellus, qui fuit ſucceſſor Marcellini, ordinatus ſt Pontifex Romanus die XXVII. Junii anni CCCVIII. n quem incidit dies Dominica. Sedit autem Mar- ellus annum I. menſes VI. dies XX. & migravit ad Dominum die XVII. Kalend. menſis Februarii, ſeu ie XVI. menſis Januarii anni CCCX. Marcello Papæ luæ Epiſtolæ Decretales attribuuntur, quæ tamen unt ſuppoſititiæ. Prima eſt ad Epiſcopos Antio- henæ Provinciæ, in qua leguntur loca ex Acacio Conſtantinopolitano Epiſcopo, Hilaro, Innocen- io, Gregorio, Leone, & aliis Marcello poſterio- ibus Scriptoribus deprompta, & inſuper fictitio Conſulatu notatur: *data Kal. Aprilis Maxentio & Maximo V. C. Coſſ.* Secunda directa eſt ad Maxen- ium & incipit cum verbis S. Gregori Epiſt. 114. ibri ſeptimi, ſecundùm veterem Ordinem, & con- inet aliorum poſteriorum Scriptorum complura oca, citatque Scripturam Sacram ex verſione San- ti Hieronymi, quæ ſolùm in quinto ſæculo fuit ab pſo lucubrata. Denique, notatur *Maxentio, & Maximo V. C. Coſſ.* qui Conſulatus prorsùs ficti- ius eſt.

Post mortem Marcelli Papæ, vacavit Sedes dies viginti, ut legitur in auctiori Chronico veterum Pontificum, & die v. Februarii anni cccx. *Eusebius* Marcello successit, seditque menses quatuor & dies sexdecim, obiitque die xxi. mensis Junii ejusdem anni cccx. Tres circumferuntur Epistolæ Decretales Eusebii Papæ, sed confictæ, & supposititiæ. Prima data est *ad Episcopos Galliæ*, quæ incipit à verbis S. Gregorii Papæ lib. 11. epist. 36. juxtà veterem ordinem: *Scripta Sanctitatis Vestræ &c.* pluraque complectitur testimonia ex Ennodio desumpta. Secunda Epistola directa est *ad Ægyptios*, in eaque refertur locus satis amplus ex quinta Synodo Romana sub Symmacho Papa. Tertia est *ad Episcopos Thusciæ, & Campaniæ*, incipitque à verbis Hormisdæ Papæ Epist. 25. *Benedictus Dominus noster, qui per misericordiam suam Romanam Ecclesiam &c.* in qua Epistola mentio fit Inventionis Sanctæ Crucis, quam tamen constat Eusebii Papæ tempore necdum fuisse inventam.

Post Eusebii Papæ mortem vacavit Sedes dies undecim, & *Miltiades*, seu *Melchiades* Pontifex ordinatus est die II. Julii anni cccx. sedit annos tres, menses sex, dies novem, & ad Deum migravit die x. mensis Januarii anni cccxiv. *Volusiano*, & *Aniano* Consulatum gerentibus. Inter Epistolas Decretales Romanorum Pontificum extat una Melchiadis *ad omnes Hispaniæ Episcopos*, quæ dicitur data *Kalendis Martii Volusiano, & Aniano Viris Clarissimis Consulibus*, quæ omninò supposititia est, cum jam à die decima Januarii anni cccxiv. quo Consules erant *Volusianus*, & *Anianus*, Melchiades è vivis excessisset. Præterquâm quod, ea in Epistola citatur Scriptur:

ptura Sacra juxtà versionem S. Hieronymi in quinto dumtaxàt sæculo à S. illo Doctore concinnatam, refertur etiam prolixum fragmentum ex Eusebii Homilia de Pentecoste, quæ vulgò attribuitur *Eusebio Emisseno*, vel *Fausto* Rejensi Episcopo, qui Melchiade Scriptores sunt posteriores. Sub Pontifice Melchiade Donatistæ in Concilio Romæ habito anno CCCXIII. damnati sunt. Quocircà, hanc Pontificis sententiam iniquè ferentes illi Hæretici, Melchiadem, non secus ac illius Decessores Marcellinum, & Marcellum accusarunt, quod, sæviente persecutione, sacrificassent Idolis, & libros Sacros Ethnicis tradidissent. Sed hæc putida calumnia fuit, quam Donatistæ nunquàm probare potuerunt, & à qua Sanctos illos Pontifices Catholici omnes semper vindicarunt.

Mortuo Melchiade Papa, vacavit Sedes dies XXI. & pridiè Kalend. mensis Februarii anni CCCXIV. Silvester Pontificatum iniit, seditque annis viginti uno, mensibus undecim, & obiit die XXXI. mensis Decembris anni CCCXXXV. *Constantino*, & *Albino* Consulibus. Acta S. Silvestri à multis viris eruditis rejiciuntur tanquàm supposititia. Ipsemet *Baronius* fatetur, ea esse in multis depravata. Nec immeritò. Narrant enim in primis illa Acta, coactam fuisse Romæ Synodum anno CCCXV. cui diversarum Provinciarum Episcopi numero LXXV. interfuerunt, & *Helenam* Constantini Magni Imperatoris matrem tunc adhuc Gentilem, sed à Judæis penè Judæam effectam, Constantinum filium ad Judæorum Religionem amplectendam invitasse, hacque de causa in unum Concilium convenisse Christianorum Antistites, & Judæorum Sacerdotes ad disputationem de

Religione ineundam, atque duodecim Rabbinos ab *Isachar* Summo Sacerdote delectos, qui contrà Christianam Fidem disputarent. Quod sanè credibile non esse, ex eo præsertim colligunt viri eruditi, quod post excidium Hierosolymitanum Judæi Summos Pontifices creare desierint. Prætereà, non probantur viris eruditis ea, quæ in iisdem Actis referuntur de persecutione in Christianos excitata anno CCCXXXIII. de secessu Silvestri in Montem *Soracte* ad quærendas latebras tempore illius prætensæ persecutionis; de lepra, quæ Constantinum Imperatorem coegerit revocare S. Silvestrum in Urbem, sanitatis ab ipso accipiendæ causâ, & de aliis hujusmodi, quæ hìc consultò prætermitto. S. Silvester misit suos Legatos ad Concilium Arelatense celebratum anno CCCXIV.& ab Episcopis illius Concilii perhonorificam accepit Epistolam, quâ eum rogant, ut definitiones in hoc Concilio factas suâ auctoritate confirmet, easque in Universa publicet Ecclesia.

Silvestro vitâ functo, vacavit Sedes dies septemdecim, & *Marcus* die decimâ octavâ mensis Januarii Cathedræ Sancti Petri Romæ Sacrâ anni CCCXXXVI. *Nepotiano*, & *Facundo* Consulibus ordinatus fuit Episcopus Romanus, seditque menses octo, dies viginti, & obiit eodem anno, die decima septima mensis Octobris, quâ ab Ecclesia colitur. Quæ *Marci* Papæ nomine inscribitur Epistola *ad Athanasium, & universos Ægypti Episcopos* supposititia est, non solùm quia falso Consulatu notatur, sed quia etiam consuta est ex variis sententiis Cælestini Primi, Attici Episcopi Constantinopolitani, S. Leonis Papæ, & Agathonis Romani etiam Pontificis, qui Marco sunt posteriores.

Post obitum *Marci*, vacavit Sedes menses tres, dies viginti novem, & die sexta mensis Februarii anni CCCXXXVII. *Julius* successit Marco, seditque annos quindecim, menses duos, dies sex, obiitque die duodecima mensis Aprilis anni CCCLII. Contrà Eusebianos ad defendendam Catholicam de Trinitate Fidem, & S. Athanasii causam strenuè se gessit Sanctus ille Pontifex, multasque Romæ Basilicas erexit. Ex omnibus Julii Papæ scriptis supersunt duæ tantùm Epistolæ à S. Athanasio relatæ, quarum una ad Eusebianos, altera ad Ecclesiam Alexandrinam missa est. Duas autem Epistolas Decretales, quæ Julii Papæ nomine inscriptæ circumferuntur, supposititias esse concors est omnium peritorum Criticorum opinio.

Sublato è vivis Julio Papa, vacavit Sedes mensibus duobus & diebus aliquot. Die autem vigesima prima Junii anni CCCLII. *Liberius* Romanus Pontifex consecratus est, sedit annos quatuordecim, menses tres, & dies tres emortuali incluso, & obiit die XXIII. mensis Septembris anni CCCLXVI. Varia fuit hujus Pontificis fortuna. In exordio quippè sui Pontificatus *Liberius* constanti, & impavido animo Fidem Catholicam, & Athanasium defendit. Scripsit anno CCCLIV. literas ad Constantium Imperatorem, in quibus conquestus est, quod *Demophilus*, *Macedonius*, & *Martyrius* è Concilio Mediolanensi celebrato anno CCCXLVII. iratis animis exiissent, & Arii errorem proscribere noluissent. Nunquàm etiam adduci potuit S. ille Pontifex, ut damnaret Athanasium, quem Episcopi Occidentales vi, & minis ab Imperatore Constantio inducti in Concilio Mediolanensi anno CCCLV. damnaverant

rant. Quam ob rem, per vim Mediolanum pertractus est Liberius, ubi, cùm Imperatori fortiter obsisteret, & Athanasii innocentiam acriter tueretur, Beroeam in Thracia relegatus est, & in ejus locum substitutus est *Felix* Catholicus quidem, sed ab Arianis electus, *Epitecti* Episcopi Centumcellensis Arianorum audacissimi molitione, & à tribus Episcopis Arianis ordinatus. Verùm, vix biennium in exilio egerat Liberius, cùm ejus fracta constantia est, ac tædio victus damnavit Athanasium, subscripsitque Formulæ fidei Sirmiensi, non quidem secundæ, quæ penitus Ariana est, sed primæ, quæ Catholicum sensum pati potest, & contrà Hæresiarcham Photinum edita est. Liberius, postquam damnasset Athanasium, Romam rediit anno CCCLVII. vel, ut alii probabilius censent anno CCCLVIII. & quamquàm Episcopi Ariani Sirmii congregati, datis ad *Felicem*, & ad Romanum Clerum literis mandassent, ut ambo, idest *Liberius*, & *Felix* Sedem Apostolicam pariter administrarent, communique consensu, & concordiâ Sacerdotio illo fungerentur Liberius tamen suâ semel Sede potitus *Felicem* Româ expulit, suumque lapsum, facti pœnitens, reparavit. Fidem siquidem Nicænam palàm professus est, communionem, & pacem cum S. Athanasio redintegravit, ac constanter retinuit, Concilio Ariminensi consensum, & suffragium suum intrepidè negavit, scripsit anno CCCLXII. Epistolam ad totius Orbis Episcopos, in qua anathemate percellit Arianos, sed tamen præcipit, ut Episcopi qui in Concilio Ariminensi vi, & minis compulsi in errorem inducti fuerant, indulgentia concedatur, si errorem ex animo detestentur, & fidem

Nicæ

Nicænam amplectantur. Denique, S. ille Pontifex multum adlaboravit, ut Semi-Ariani, qui ab Anomæis oppressi à suo errore resipuerant, & Catholicam de Trinitate Fidem exceperant, in gremium Catholicæ Ecclesiæ reciperentur.

Mortuo Liberio, vacavit Sedes diebus septem, & *Damasus* natione Hispanus ordinatus est Pontifex Romanus die prima mensis Octobris anni CCCLXVI. sedit annos octodecim, menses duos, dies decem, & migravit ad Dominum die decimâ mensis Decembris anni CCCLXXXIV. *Ursicinius* Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Diaconus electionem Damasi funesto Schismate turbavit. Is enim contrà Damasum legitimè electum ordinatus est Episcopus Romanus, & multos è Clero, Populoque Romano in suas partes pertraxit. Unde tanta orta est seditio, ut, teste *Ammiano Marcellino* Scriptore id ætatis Ethnico, una die in Basilica *Sicinini* reperta fuerint centum & triginta Cadavera. *Prætextatus* sub Valentiniano Imperatore Romæ Præfectus Ursicinium Schismatis auctorem Româ expulit, sed illius exilio necdum Schisma extinctum est. Nam post mortem Valentiniani Imperatoris, Ursicinio Romanam Sedem iterum invadere moliente, contrà ipsum Romæ anno CCCLXXVIII. congregata est Synodus, in qua Episcopi Epistolam ad Imperatores Gratianum & Valentinianum juniorem scripserunt, eisque primò exposuerunt, quod *Ursicinius*, ejusque exemplo nonnulli Episcopi Ecclesiis incubarent, & contemptis cognitoribus, vel fugatis, plures ex ea factione Ecclesias suas retinerent. Secundò, quod *Florentius* Puteolanus Episcopus, qui anno CCCLXXII. Episcopatu fuerat dejectus, ad illum tamen an-

no CCCLXXVIII. rediisset, multasque in Oppido Puteolano, unde erat expulsus, turbas concitasset. Tertiò, quod quidam *Isaacus* Judæus à factione Ursicinii subornatus in Damasum Papam insurrexisset, ejusque caput petiisset. Quibus malis pacem Ecclesiæ perturbantibus remedium à duobus illis Imperatoribus petierunt istius Concilii Episcopi. Ad hanc Episcoporum Epistolam rescribentes iidem Imperatores, jusserunt, sententias in eosdem seditiosos aliàs latas executioni mandari, datis hac de re literis *ad Aquilinum Vicarium Urbis*. Patres etiam Concilii Aquilejensis anno CCCLXXXI. Gratiano Imperatori supplicarunt, ut Ursicinium, qui cum Arianis Mediolani conjunctus novas turbas recens meditatus fuerat, & denuò Romanæ Sedis invadendæ consilia inierat, suâ auctoritate cohiberet. Quibus Orthodoxorum Antistitum votis ultrò annuens Gratianus Augustus, Ursicinum perpetuo exilio mulctavit, & Damasum Sedis Romanæ pacificum possessorem reddidit. Quatuor Synodi sub Damaso Papa Romæ celebratæ sunt. Prima fuit convocata ipso Damasi Pontificatus initio, idest exeunte anno CCCLXVI. vel saltem ineunte anno CCCLXVII. adversùs Valentem, & Ursacium Arianos. Secunda Synodus indicta est contrà Auxentium Mediolanensem Episcopum Arianum anno Christi CCCLXXII. Tertia celebrata est anno CCCLXXV. adversùs Apollinarem, & Timotheum. Quarta denique Synodus habita est anno CCCLXXVIII. tàm contrà varios Hæreticos, quàm adversùs Ursicinium, & ejus factionis Episcopos. Sub Damasi etiam Pontificatu Concilium primum Constantinopolitanum, quod inter Oecumenica secundum lo-

ocum tenet, congregatum est anno CCCLXXXI. Opera S. Damasi Papæ à *Martio Milesio Zarazino* collecta sunt, sed Epistola octava, quæ dicitur scripta Stephano *Archiepiscopo Concilii Mauritaniæ*, & *universis Episcopis Africanæ Provinciæ*, supposititia est, ut palam ostendit subscriptio: *Data Flavio, & Stilicone VV. CC. Coss.* Flavius enim Stilico unus & idem est, qui anno CCCC. Aureliano Collega Consulatum gessit. Liber etiam Pontificalis Tomis Conciliorum insertus *Damaso* perperam attribuitur, sicut inter omnes eruditos convenit. *Schelstratius* in 2. part, Antiq. Illustratæ probat, Hieronymi ad Damasum, & Damasi ad Hieronymum Epistolam inter genuina Damasi Opera numerari haud debere. Denique, Catalogum veterum Pontificum, qui in Liberio Papa desinit, quique Damasi Chronici nomine vulgò laudatur, Damasi partum non esse agnovit etiam Baronius. Hujus tamen Catalogi, utpotè pervetusti, auctoritas magni est apud peritos Criticos ponderis, quia ad Chronologiam Pontificiam usque ad Liberium Papam ordinandam nullum aliud ex tota antiquitate Opus superest.

Damaso Papæ successit *Siricius*, seditque annos tredecim, menses undecim, dies quinque, ut ostendit *Pagius* ad annum CCCXCVIII. quo anno mortuus est *Siricius*. Quatuor Epistolas Decretales scripsit *Siricius*. Prima, eaque celeberrima, & Disciplinæ Ecclesiasticæ instauratrix, data est *ad Himerium Tarraconensem Episcopum*. Altera, *ad Episcopos Africæ*. Tertia, *ad Universos Episcopos*. Quarta, *ad Anysium, & Illyrici Episcopos*, de *Bonoso* Hæresiarcha, quæ Epistola falsò olim tribuebatur Santo Ambrosio, sed eam Siricio Papæ vindicavit perdo-

doctus *Lucas Holstenius*. Has, inquam, quatuor Siricii Papæ Decretales Epistolas genuinas esse agnoscunt omnes viri eruditi, excepto tamen *Papebrochio*, qui in Conatu Chronico-Historico ad Catalogum veterum Pontificum Romanorum dubitat de integritate primæ Epistolæ *ad Himerium Tarraconensem Episcopum*, & de integritate secundæ Epistolæ, quæ est *ad Episcopos Africæ*, quia duæ illæ Epistolæ habent notam Consulum, quâ carent aliæ Siricii Epistolæ. Tempore autem Siricii necdum apud Pontifices obtinuisse usum in signandis Epistolis apponendi nomina Consulum, probat Papebrochius ex Epistolis Episcoporum datis eâ ætate ad Romanos Pontifices, & ad ipsummet Siricium, quæ Consulum nominibus notatæ nullatenus apparent. Verùm propter hanc levem conjecturam non debuisset Papebrochius duas illas Siricii Epistolas, quas ipsi adjudicant omnes periti Critici, in dubium revocare. Nam licèt verum sit, Episcopos, eâ ætate, ad Romanum Pontificem scribentes Consulum nomine literas suas signare solitos non esse, Pontifices tamen Romani à tempore Siricii Papæ literas suas Consulum nominibus munire incæperunt, quamvis, ut advertit Cl. Pagius, in eo usu constantes non fuerint, & Consulum nomina in eorum Epistolis non rarò prætermittantur. De Siricii Papæ sanctitate Baronius dubius, eum in Martyrologio Romano non reposuit, & in Annalibus negligentiæ accusavit, quod periclitanti Ecclesiæ occasione errorum Origenis statim non occurrerit, sed potius communicatorias literas concesserit Rufino acerrimo Origenis defensori. Præterea, non probat Baronius, quod *Siricius* Papa exemplo Damasi in conscri-

scribendis Epiſtolis Hieronymi opera uſus non ſit, neque eum, ut par erat, foverit. Verùm, hæc duo, quæ objicit Baronius, ſanctitati Siricii obeſſe minimè debent. Nam primò, quod *Siricius* literas communicatorias Rufino conceſſerit, à nemine culpari poteſt, quia tunc Rufinus apud omnes benè audiebat, & Origeniana Hæreſis necdum ſatis patefacta erat, idque tantùm accidit ſub Anaſtaſio Papa, ut disertè teſtatur Hieronymus in Epiſtola ad Demetriadem de ſervanda Virginitate. Non mirum igitur, ſi Siricius Epiſtolas communicatorias Rufino, nondum cognitâ ejus venenatâ doctrinâ, conceſſerit. Secundò, culpari itidem non poteſt *Siricius*, quod Hieronymi operâ in conſcribendis Epiſtolis exemplo Damaſi Papæ uſus non fuerit, quia initio Pontificatus Siricii plures Romani Clerici, invidiâ, & odio in Sanctum Doctorem flagrantes, perſecutionem in eum moverunt, ac grave aliquod crimen Sancto viro impoſuerunt, ſicut ex illius Epiſtolis colligitur. Quare *Siricius* criminoſis relationibus adversùs Hieronymum forſitan circumventus, ad ſedandos tumultus illum Romæ non retinuit, ſed Sanctorum locorum, & ſtudiorum ardore inflammatum permiſit Hieroſolymam regredi. Qua in re quid culpabile *Siricius* commiſerit, non apparet. Sed de Siricii Sanctitate legendus eſt *Florentinius* in Notis ad Martyrologium Hieronymianum ad diem XXVI. menſis Novembris, cui S. Siricii nomen inſcribitur, ubi ex pluribus vetuſtis Martyrologiis Siricii Papæ ſanctitatem adſtruit, & ad ea, quæ Baronium moverunt, ut de illo in Martyrologio Romano ſileret, doctè, ac ſolidè reſpondet.

Siricio Papæ ſucceſſit in Sede Romana *Anaſtaſius*

sius die quinta mensis Decembris anni CCCXCVIII. seditque annos tres, dies decem, ut liquet ex Chronico auctiori veterum Pontificum, & ex Catalogis Palatino, utroque Corbejensi, Reginonis, secundo, & tertio Colbertino &c. Quapropter, obiit Anastasius die decimâ quartâ Decembris anni CCCCI. Sub Anastasii Pontificatu tumultuati sunt Origenistæ, eosque sua auctoritate repressit Sanctus ille Pontifex. Extat etiamnum Epistola Anastasii ad Joannem Hierosolymitanum Episcopum, in qua testatur, se Origenis scripta, & errores damnasse. Refertur hæc Anastasii Epistola variis in locis emendata à *Garnerio* tom. I. Operum Marii Mercatoris pag. 109. Alias Epistolas scripsit Anastasius, quæ ad nos non pervenerunt. Duæ quippè Epistolæ Decretales, quæ sub Anastasii nomine nunc circumferuntur, suppositítiæ sunt, & falsò ei adscriptæ. Prior siquidem, quæ dicitur scripta *Cunctis Germaniæ, & Burgundiæ Regionis Episcopis*, mendosâ Consulum notâ subscripta est, & contexta insuper ex variis Innocentii I. Leonis, & Flaviani Constantinopolitani Episcopi sententiis, falsòque supponit Burgundiones omnes tum temporis Christianos fuisse, quos tamen constat tenebris idololatriæ fuisse adhuc immersos. Denique, Baronius ipse de hujus prioris Epistolæ Decretalis sinceritate meritò dubitavit, sed de secunda, quæ Anastasio tribuitur, Decretali Epistola, quæque *Neriano Viro Nobilissimo* data dicitur, nullam Baronius mentionem fecit, quæ tamen eadem suspicione, quâ prior, laborat, non solùm ob falsam Consularem notam, sed etiam ob stylum, qui procul abest à stylo Anastasii Papæ, & ob materiam, quæ ex Epistolis Innocentii, Leonis,

& Gre-

ꝛGregorii Romanorum Pontificum deprompta eſt. Iabes nunc continuam ſucceſſionem Pontificũ, qui uarto Eccleſiæ ſæculo Sedem Romanam tenuerunt.

D. Modò accuratè teneo Chronologicam uccessionem Pontificum, qui in quarto Eccleſiæ ſæulo Sedem Romanam tenuerunt. Deſcribe itaque unc Seriem Patriarcharum, qui eodem ſæculo Ecleſiam Alexandrinam gubernarunt.

M. Hiſtoriam Patriarcharum Alexandrinoum doctiſſimi Patres Societatis Jeſu *Papebrochii*, : *Bollandi* continuatores tom. 5. menſis Junii præniſerunt, novamque, & pleniorem illorum Patriarharum Hiſtoriam à S. Marco uſque ad finem ſæcu- XIII. nuperrimè publicavit eruditus Dominus *Eubius Renaudot* in Hiſtoriis, & Linguis Orientaliius exercitatiſſimus. Ipſe verò, cum jam in uno è oſtris Colloquiis texuerim ſeriem Patriarcharum .lexandrinorum à *S. Marco* uſque ad *Theonam*, hoc ſt, uſque ad annum trecenteſimum, pauca nunc ex is, quæ ſpectant Patriarchas, qui quarto Eccleſiæ eculo Sedem Alexandrinam occuparunt, delibabo.

Petrus in Patriarchatu Alexandrino ſucceſſit heonæ anno Chriſti CCC. Diocletiani Imperii XVI. Iaximiani Herculii XIV. Conſulibus *Conſtantio Cæſa* *III. & Galerio Maximiano III.* ſicut legitur in Chroico Alexandrino. Euſebius Cæſarienſis, qui in ſuo hronico Petri electionem in annum Chriſti CCCI. iſtulerat, hunc errorem poſteà correxit cap. ult. b. 7. Hiſt. Eccleſ. Petrus Patriarcha Alexandrinus Iartyrium paſſus eſt ſecundum Euſebium loco ıox à me laudato, anno perſecutionis nono, hoc ſt, ut accuratum Chronologiæ hujus temporis Periorum calculum ſequar, anno Chriſti CCCXI. die XXIX.

Ægy-

Ægyptiaci mensis *Athyr*, quæ dies respondet diei vigesimæ quintæ mensis Novembris, ut habetur in excerptis Chronologicis à Scaligero editis, quibus assentiuntur Usuardus, Ado, & vetus Martyrologium Romanum. Acta S. Petri Alexandrini, quæ exhibet mox laudatus *Cl. Renaudot*, narrant, cùm Arius Hæresiarcha in communionem restitui à Sancto Petro Patriarcha Alexandrino in carcere constituto, & jam Martyrio proximo vehementiùs flagitaret, Christum huic Sancto Antistiti noctu veste conscissâ apparuisse, & causam rei percontanti respondisse: *Arius vestem meam scidit, atque adeò cave, ne eum suscipias, aut cum eo ullam communionem habeas*. Verùm, hæc visio Sancti Petri Alexandrini, ejusdemque Martyris Acta, tàm quæ apud *Surium* leguntur, quàm quæ Græcè, ac Latinè à doctissimo nostro *Combefisio* edita sunt, omnia falsitatis, & suppositionis præferunt indicia. Nam præterquàm quod, nec *Alexander*, nec *Athanasius* Patriarchæ Alexandrini unquàm Ario, etiam in maximo disputationis æstu, objecerunt hanc visionem, quæ ipsum, ejusque Sectarios pudore suffundere potuisset, constat etiam *Achillam*, qui Petro in Patriarchatu Alexandrino immediatè successit, promovisse Arium ad Sacerdotium, quod sanè cogitare ne quidem ausus fuisset Sanctus ille Antistes, si S. Petrus, ut habetur in illius Actis, paulò ante mortem suam nomine Christi districtè ei prohibuisset, ne Arium unquàm in Ecclesiam reciperet. Prætereà, in illis Actis Sancti Petri dicitur, *Millium* quemdam fuisse Episcopum Alexandrinum, cùm tamen in Patriarcharum Alexandrinorum Serie nullum istius nominis recenseant Scriptores Ecclesiastici. Tertiò, refer-

efertur in illis Actis, *S. Heraclam*, post S. Dionysium, & Maximum, rexisse Ecclesiam Alexandrinam, quod tamen oppidò falsum est, nam S. Heraclas, S. Dionysium, & Maximum in Patriarchatu Alexandrino antecessit. Denique, dicitur in illis Actis, Corpus S. Petri Alexandrini fideles condere voluisse in Ecclesia Sancto Theonæ sacrâ, quod à veritate prorsùs alienum est. Hæc siquidem Ecclesia in honorem Sancti Theonæ necdum erat extructa, sed illam, ut testatur S. Athanasius in Apologia prima, extrui dumtaxàt curavit Alexander, qui Achillæ Patriarchæ Alexandrino successit.

Achillas post mortem S.Petri Patriarchæ Alexandrini in ejus locum suffectus est, sed quo anno? non planè constat. *Cl. Renaudot* fatetur, adeò confusam esse Orientalium Chronologiam circà Patriarchatus Achillæ initium, ut eorum calculi cum Græcis, latinisve Auctoribus nullo pacto conciliari possint. Undè hic Auctor verosimile existimat Achillam ordinatum fuisse Patriarcham Alexandrinum anno Christi CCCXI. & obiisse CCCXII. Verùm, probabilior mihi videtur sententia doctissimi Pagii, qui asserit Achillam S.Petro Patriarchæ Alexandrino ante annum CCCXII. non successisse, quia testatur Gelasius Cyzicenus lib. II. Historiæ Concilii Nicæni cap. II. post Petri Episcopi Alexandrini Martyrium Ecclesiam Alexandrinam mansisse viduam *unum annum*, eoque transacto, in Sede hujus Martyris ordinatum esse Achillam, qui, cùm *mensibus tantùm quinque supervixisset*; Alexandrum successorem habuit. Quocircà, cum die XXV. mensis Novembris anni CCCXI. Petrus Episcopus Alexandrinus pro fide occubuerit, consequens est Achillam non

non ante finem anni CCCXII. Ecclesiæ Alexandrinæ principatum suscepisse.

Alexander in Patriarchatu Alexandrino successit Achillæ anno CCCXIII. & obiit die XVII. mensis Aprilis anni CCCXXVI. post menses videlicèt quinque à Concilio Nicæno primo Generali absoluto. Festum tamen ejus die XXVI. Aprilis, quo Henschenius in Actis Sanctorum vitam illius describit, celebratur. De duabus Synodis ab Alexandro Patriarcha Alexandrino adversùs Arium coactis, & de illius Epistolis Encyclicis ad totius Orbis Episcopos contrà illum Hæresiarcham datis satis jam in præcedentibus Colloquiis diximus, nec plura addere hìc necessum est.

Alexandro Patriarchæ Alexandrino anno CCCXXVI. demortuo successit *Athanasius*, qui inter Patriarchas Alexandrinos doctrinâ, sanctitate, rerum gestarum gloriâ, longaque pro fidei veritate certaminum adversùs Hæreticos susceptorum Serie celeberrimus habetur in universa Ecclesia. De hoc S. Doctore multa *Severus* Episcopus Aschmoninæ aliique Scriptores Orientales memoriæ prodiderunt, literisque consignarunt, quæ, teste *Cl. Renaudot*, fabulam olent, & quæ subindè hìc inserere supervacaneum omninò esset. Constat apud omnes S. Athanasium multa ab Arianis pro Fide Catholica passum fuisse. Nam anno CCCXXXVI. Treviros in exilium ab Imperatore Constantino Magno missu[s] est, ubi, juxtà Theodoretum, biennio, & mensibu[s] quatuor mansit, atque inde ad suam Ecclesiam rediit non anno CCCXXXVII. ut ait *Valesius* lib. 1. Observationum Eccles. in Socratem cap. 1. sed solùm anno CCCXXXVIII. sicut probant *Schelstratius* i[n]
Di[...]

Dissertatione prima de Sacro Antiocheno Concilio cap. I. & *Pagius* ad annum Christi CCCXXVIII. Athanasius à Julio Papa per literas Romam evocatus est anno CCCXLI. & ab Eusebianis eodem anno in Concilio Antiocheno suâ Sede depositus fuit, & in ejus locum substitutus Gregorius Cappadox Arianus. Romam defensurus causam suam navigavit Athanasius anno CCCXLII. & in communionem Julii Papæ, aliorumque Episcoporum Occidentalium, ceu legitimus Episcopus admissus est, atque in Concilio Sardicensi anno CCCXLVII. indicto absolutus. Ad suam Ecclesiam Alexandrinam reversus est Athanasius anno CCCXLIX. quo, mense circiter Januario, *Gregorius*, qui Sedem Alexandrinam invaserat, mortuus est. Sed anno CCCLVI. *Georgio* ab Arianis Episcopo Alexandrino creato, adhuc tamen non adventante, & *Syriano* Duce persecutionem movente, Alexandriâ in solitudinem fugit Athanasius die XXIX. Februarii, sed paulò post fugam è solitudine Alexandriam reversus est, ubi delituit, usque dum Georgio adveniente, quæsitus ipse ad necem, denuò egredi coactus est, nec Alexandriam rediit, nisi post obitum Constantii Imperatoris anno CCCLXII. quo anno *Georgius* Pseudo-Patriarcha Alexandrinus in seditione Populari occisus est. A *Juliano* Imperatore in exilium rursus deportatus est Athanasius, sed à *Joviano* Juliani successore Sedi suæ fuit restitutus anno CCCLXIII. & eodem anno ad *Jovianum* religiosissimum Imperatorem definitionem Orthodoxæ fidei, de ea ab ipso rogatus, misit. Demùm sub Imperatore *Valente* Ariano persecutionem in Orthodoxos excitante, delituit Athanasius per quatuor menses, sed posteà ejusdem

Imperatoris jussu Ecclesiam suam recepit, atque mortalitatem explevit anno CCCLXXIII. postquàm Ecclesiam Alexandrinam quadraginta & sex annos administrasset.

Petrus II. successit S. Athanasio, sed multa passus à *Lucio*, quem *Euzojus* Arianus Patriarcha Antiochenus Episcopum Alexandrinum ordinaverat, literas Synodicas ad Damasum Papam misit, quibus persecutionem Arianorum, & Gentilium adversùs se excitatam narravit. Quibus literis respondens Damasus, literas communicatorias, simul & consolatione plenas scripsit ad Petrum, ut is testatur apud Theodoretum lib. 4. Hist. Ecclesi. cap. 22. Gliscente tamen persecutione Petrus Romam confugit, & à Summo Pontifice benignè exceptus est. Denique, Sedem suam Alexandrinam Petrus, expulso Lucio invasore, recuperavit anno CCCLXXVIII. & anno sequenti misit tres Episcopos ex Ægypto, ut *Maximum* Cynicum Constantinopoleos Episcopum ordinarent, quemadmodum affirmat Epistola Episcoporum Italiæ ad Theodosium Imperatorem, quam *Sirmondus* post Baronii mortem publicavit, quæque tom. 2. Conciliorum Generalium pag. 1007. legitur. Doctissimus *Valesius* in Notis ad lib. 5. Theodoreti cap. 8. observat, Baronium fuisse deceptum, dum ex Oratione S. Gregorii Nazianzeni in *Ægyptiorum adventum* probat Petrum Alexandrinum septem misisse Episcopos ad perficiendam Ordinationem *Maximi* Cynici. Quod falsum est. Nam hi, qui in hac Oratione S. Gregorii Nazianzeni nominantur, non Episcopi erant, ut sibi persuasit Baronius, sed Nautæ erant, seu potius Gubernatores Classis Alexandrinæ, qui fru-

men-

nentum ex Ægypto Constantinopolim advexerant. Quo certè argumento evincitur, eos Episcopos non fuisse: neque enim Episcopalem dignitatem decet frumenti advectio. Præterquàm quod, in tota illa Oratione S. Gregorius Nazianzenus eos nunquàm Episcopos appellat, sed solùm Laicos. Obitum Petri II. Patriarchæ Alexandrini rectè Baronius cum plerisque aliis assignat anno Christi CCCLXXX. atque ita sedisse reperitur annis octo ab ejus electione putatis.

Mortuo Petro II. Patriarcha Alexandrino, Episcopi cum Orthodoxa plebe congregati elegerunt in ejus locum Sacerdotem nomine *Timotheum*. Hujus Patriarchæ tempore habita est Constantinopoli secunda Oecumenica Synodus adversùs *Macedonium* hujus Urbis Episcopum, qui Spiritum Sanctum Creaturam esse blasphemabat. Timotheus sedit annos quinque, & obiit anno Christi CCCLXXXV. Consulibus *Arcadio Augusto* Orientis, & *Bautone* Occidentis, sicut optimè observat Baronius.

Timotheo Patriarchæ Alexandrino successit *Theophilus*, qui cum S. Chrysostomo Episcopo Constantinopolitano graves, ac diuturnas simultates habuit, de quibus in Colloquiis nostris quinti Ecclesiæ sæculi opportuniùs disseremus. Sedit *Theophilus*, secundùm Baronii & pervulgatam aliorum sententiam, annos XXVII. & obiit anno Christi CCCCXII. Hæc est Series Patriarcharum Alexandrinorum, qui in quarto Ecclesiæ sæculo Sedi Alexandrinæ præfuerunt, quorum Historiam, ut jam insinuavi, multis tamen fabulis adspersam legere poteris apud *Eusebium Renaudot*, qui eam summo studio collegit ex Auctoribus Arabicis, *Severo* Epi-

ſcopo Aſchmoninæ, *Michaele* Epiſcopo Taneos, *Ephræm* filio Zaraa, *Abulbicart*, & aliis Anonimis, tùm etiam ex editis *Eutychio*, *Elmacino*, *Abulfaragio*, *Chronico Orientali &c.*

D. Seriem Epiſcoporum, qui tribus primis ſæculis ad *Cyrillum* uſque Sedem Antiochenam tenuerunt, jam in uno è noſtris Colloquiis fuiſſe à te accuratè deſcriptam probè memini. Perge nunc illos recenſere Epiſcopos, qui quarto Eccleſiæ ſæculo Eccleſiam Antiochenam rexerunt.

M. Variis in quarto Eccleſiæ ſæculo Sedes Antiochena ab Arianis, qui in eam intruſi ſunt, fuit jactata procellis, & quod gravius eſt, funeſto, diroque Schiſmate Catholicos inter Epiſcopos exorto, diu, multumque exagitata. Cyrillo Epiſcopo Antiocheno anno CCCII. mortuo ſucceſſit *Tyrannius*, qui Eccleſiam Antiochenam gubernavit uſque ad annum CCCXIII. Tyrannio ſucceſſit *Vitalis*, qui præfuit Conciliis Antiocheno, & Neocæſarienſi, obiitque anno CCCXVIII. vel CCCXIX. Vitalem excepit *S. Philogonius*, qui in Martyrologio Romano, & in Menæis Græcorum die XX. Decembris colitur, & mortuus eſt anno circiter CCCXXI. Theodoretus enim lib. I. Hiſt. Eccleſ. cap. 3. ait eum *pro veritatis defenſione ſingulare ſtudium Licini* temporibus declaraſſe. Porrò Liciniana perſecutio anno tantum CCCXXI. cœpta eſt. *Theophanes*, *Nicephorus*, *Zonaras*, & *S. Hieronymus* in Chronico *Paulinum* S. Philogoni in Eccleſia Antiochena ſucceſſorem faciunt. Sed advertere debes cùm doctiſſimo *Pagio*, hunc Paulinum, qui in Sede Antiochena fuit S. Philogoni ſucceſſor, diverſum planè eſt ab altero Paulino, qui poſt Euſtathium Antioche-

nun

um Episcopum, è Sede Tyria ad Antiochenam translatus est. Prior siquidem Paulinus, qui, ut am laudati Auctores testantur, Philogonio successit, b pravos mores dignitate motus est, ut docet Epistola Synodica Concilii Sardicensis anno CCCXLVII. celebrati, in qua dicitur: *usque in hodiernum diem in Apostasia permanens, cum Concubinis publicè, & Meretricibus fornicatur*. Alter verò *Paulinus*, qui ustathio Patriarchæ Antiocheno successit, Arianâ ibe fuit infectus, ut mox dicemus. *Sozomenus*, & *Nicetas* quemdam dictum *Romanum* S. Philigonio in ede Antiochena successisse scribunt, quia, ut conjicere licet, post Paulini, qui fuit S. Philogonii successor, abdicationem, *Romanus* Ecclesiam Antiochenam Pastore viduatam aliquandiu rexit. Paulino in Sede Antiochena successit *Eustathius* anno CCXXV. Ait enim Theophanes de Synodo Nicæna loquens: *Vidua Pontifice Antiochensium Ecclesia, Synodus*, idest Nicæna, *Eustathium confirmavit Beroeæ Syria Episcopum*. Idem scribit Sozomenus lib. 1. Hist. Eccles. cap. 2. Sed post triennium Ariani Eustathium Antiochenum egregium Catholicæ Fidei defensorem, falsis impositis criminibus, Sede deposuerunt in Concilio Antiocheno indicto anno CCXXVII. sicut testantur Socrates, Sozomenus, & Theodoretus à Baronio laudati. Quin & Constantinus Imperator Eustathium ab Arianis depositum misit in exilium, ubi sanctè obiit. Mortuo Eustathio Antiocheno Episcopo, & Eusebio Cæsariensi Episcopatum Antiochenum recusante, Ariani *Paulinum* ejusdem Sectæ virum ex Episcopatu Tyri ad edem Antiochenam transtulerunt. Sed illo post sextum Antiocheni Episcopatus mensem è vivis

ſublato anno CCCXXVIII. Ariani in Throno Antiocheno collocarunt *Eulalium*, qui exiguo admodum tempore ſupervixit. Unde Paulini, & Eulalii Sedis brevitas in cauſa eſt, cur nec Socrates lib. I. Hiſt. Eccleſ. cap. 24. nec Sozomenus lib. 2. Hiſt. Eccleſ. cap. 19. utriuſque mentionem fecerint. Eulalium, in Sede Antiochena excepit *Euphronius*, qui, ſicut teſtatur Theodoretus lib. I. Hiſt. Eccleſ. cap. 21. *anno, & menſibus paucis poſt ordinationem ſuperſtes vixit*. Euphronio ſuffectus eſt *Placillus*, ſeu, ut alii vocant, *Flacillus* Arianus, qui, teſte Nicephoro in Chronico, interfuit Concilio Antiocheno ad Encænia, & ſedit Antiochiæ annis XII. S. Athanaſius in Apologia ſecunda ſcribit hunc Placillum fuiſſe unum ex Epiſcopis Conciliabuli Tyri anno CCCXXXV. coacti. Obiit autem Placillus circà annum CCCXLII. & in ejus locum ſubrogatus eſt *Stephanus* itidem Arianus, qui anno CCCXLVII. præfuit Pſeudo-Synodo Philopopolitanæ ab Arianis convocatæ, & auctor fuit portentoſæ calumniæ, Legatis Concilii Sardicenſis factæ, quam his verbis deſcribit S. Athanaſius in Epiſtola ad Solitarios: *Miſſis*, inquit, *à Sancto Concilio*, Sardicenſi videlicèt, *in legationem Epiſcopis Vincentio Capuæ, quæ Metropolis eſt Campaniæ, & Euphrate Agrippinæ, quæ eſt Metropolis Superioris Galliæ, ut pro Synodi decretis Imperator Conſtantius Epiſcopos, quos ipſe ejecerat, in ſuas Sedes reverti pateretur, & in eam ſententiam a Conſtante pientiſſimo ad fratrem ſuum literis datis, quibus Epiſcopos illi commendabat: viri iſti mirifice ad quodvis facinus prompti, cum Legatos iſtos Antiochiæ vidiſſent, in communi quidem conſilium ineunt ſed ita tamen ut Stephanus* (Antiochenus Epiſcopus

fabu

fabulam initi consilii peragendam susciperet. Suscepto negotio conducit ille publicam Meretricem in ipsis feriis Sanctissimi Paschatis, eamque nudam per tenebras immittunt in ædes Euphratæ Episcopi. Narrat subindè S. Athanasius quo pacto facinus illud detectum fuerit, pœnasque dederit *Stephanus* Antiochenus Episcopus illius sceleris auctor. *Stephanus igitur*, inquit Athanasius, *Episcopali dignitate exuitur, & in locum ejus sufficitur Leontius ille castratus*, seu Eunuchus, *non ob aliud quàm ut non deesset Hæreseos propugnator.* Leontius itaque circà annum CCCXLIX. substitutus est ab Arianis in locum Stephani Antiocheni Episcopi, & sedit annos novem, obiitque anno CCCLVIII. quo *Eudoxius* Germaniciæ, quæ Urbs est Syriæ, Episcopus Arianus, Sedem Antiochenam invasit. Verùm, cum Anomæis apertè faveret Eudoxius, & hac de causa in Synodis Ancyrana & Seleuciana fuisset damnatus, à Sede Antiochena ad Episcopatum Constantinopolitanum, exautorato Macedonio illius Urbis Episcopo, ab Arianis translatus fuit die XXVIII. mensis Jan. anni CCCLX. sicut ex Chronico Alexandrino evincit *Cl. Pagius* ad annum Christi CCCLIX. Translato à Sede Antiochena ad Constantinopolitanam Eudoxio, communi Catholicorum, & Arianorum consensu Meletius Episcopus Antiochenus creatus est anno CCCLX. Sed Ariani, præterquàm opinati fuerant, cum viderent Meletium post suam ordinationem Catholicæ de Trinitate Fidei apertè patrocinari, eum in exilium ejecerunt. Interim, Catholici Antiocheni in duas partes fuerunt distracti. Quidam Catholici dicti *Eustathiani*, eo quod Eustathio Episcopo Antiocheno, de quo paulò antè mentionem fecimus, sem-

per adhæſerant, & ab Epiſcoporum, qui poſt ipſius obitum ab Arianis in Sedem Antiochenam intruſi fuerant, communione ſeſe omninò ſeparaverant, ordinationem Meletii ideò reprehendebant, quod ab Arianis renunciatus eſſet Epiſcopus, & hac de cauſa ejus communionem refugiebant. Alii verò Catholici Antiocheni ſtabant à partibus Meletii, eò quod fidei causâ illum ab Arianis in exilium ablegatum conſtaret, & Ordinationi ejus aſſenſum à Catholicis præſtitum nemo ignoraret. Ariani, expulſo, ut dixi, Meletio, *Euzojum* à capite ad talos Arianum ordinarunt Epiſcopum Antiochenum. Inter hæc Catholicorum diſſidia Lucifer Calaritanus Epiſcopus Antiochiam venit anno CCCLXII. & videns Catholicos dictos *Euſtathianos* nolle cum Meletio communicare, imprudenter ordinavit Epiſcopum Antiochenum *Paulinum* diſcipulum Euſtathii. Quò factum eſt, ut longo, & peracerbo Schiſmate inter ſe diviſi fuerint Catholici Antiocheni, aliis nimirum Meletio, aliis Paulino adhærentibus. Hoc tamen Eccleſiæ Antiochenæ duos inter Epiſcopos diſtractæ Schiſma, de quo jam in præcedentibus noſtris Colloquiis egimus, utcumque ſopitum eſt anno CCCLXXIX. quo ex mutuo Meletii, & Paulini conſenſu ſtatutum eſt, ut alterutro vitâ functo nullus ſufficeretur, ſed Epiſcopus ſuperſtes Eccleſiam Antiochenam ſolus gubernaret. Aſt, mortuo Meletio anno CCCLXXXI. Flavianus in ejus locum ſubrogatus eſt, ſicque recruduit Schiſma, quod nec extinctum eſt in morte Paulini, quæ contigit anno CCCLXXXIX. quia Paulinus, antequàm moreretur, ſibi ſucceſſorem delegit Evagrium. Sed mortuo Evagrio anno CCCXCIII. Flavianus, qui ſolus reman-

remanserat Episcopus Antiochenus, impedivit ne alius in locum Evagrii substitueretur Episcopus. Nihilo seciùs duravit Schisma usque ad annum CCXCVIII. quo Flavianus in communionem Pontificis Romani, & aliorum Episcoporum Occidentalium receptus est. Obiit Flavianus anno CCCCIV. & juxtà Nicephorum in Chronico, & Tabulas Theophanis, Episcopatum Antiochenum gessit annis XXII.

D. Quamvis de origine, & exitu Schismatis Antiocheni plura in præcedentibus Colloquiis dixeris, non intempestivè tamen ea, quæ ad illud spectant, summatim hîc delibasti, ut accuratam exhiberes successionem Episcoporum, qui quarto sæculo Ecclesiæ Antiochenæ præfuerunt. Eodem nunc ordine paucis describe seriem Episcoporum, qui Ecclesiam Hierosolymitanam eodem sæculo rexerunt.

M. Describam in primis seriem Episcoporum, qui in quarto sæculo Ecclesiam Hierosolymitanam gubernarunt, dein, attexam seriem Episcoporum Ecclesiæ Constantinopolitanæ, quæ quarto sæculo Primatum honoris post Sedem Romanam obtinuit, sibique deinceps vindicavit. Quod ad Hierosolymitanam attinet Ecclesiam, nullus infitias ire potest, eam origine esse omnium Ecclesiarum Matrem, quippè quæ Domini Salvatoris prædicatione, miraculis, morte, Resurrectione fuit decorata, Spiritus Sancti in Discipulos illapsu commendata, & Jacobi Apostoli, qui in ea Sedem Episcopalem fixit, proprio martyrio consecrata, atque illustrata. Sed quamvis Ecclesia Hierosolymitana multis nominibus, & titulis inclyta omnium Ecclesiarum Mater origine esset, illis tamen dignitate non ante stabat, sed Metropoli Cæsareæ Palæstinæ

stinæ subjecta, suffraganeaque erat. Quam ob rem in Synodis Provincialibus Palæstinæ Metropolites Cæsariensis suprà Hierosolymitanum Episcopum præsidere, primusque subscribere solitus erat, quamvis Episcopi Hierosolymitani, ex Privilegio ipsis à Concilio Nicæno concesso, in Conciliis Generalibus præcederent omnes Metropolitas. A tempore autem Concilii Chalcedonensis (quod actione octavâ universam Palæstinam in tres Provincias distributam Hierosolymitanæ Ecclesiæ subdidit) cœperunt Episcopi Hierosolymitani pleno jure Patriarchatus potiri. *Juvenalis* quippè Hierosolymorum Episcopus, qui Concilio Oecumenico Chalcedonensi interfuerat, paulò post illius Concilii celebrationem universæ Palæstinæ Synodum ipse indixit, cui ipse auctoritate Patriarchæ præfuit: cùm tamen in anterioribus Provincialibus Palæstinæ Synodis præesset, primusque subscriberet Metropolitanus Cæsariensis, ut jam observavi. Hæc Patriarchica jura Hierosolymorum Ecclesiæ Synodus quinta Oecumenica posteà confirmavit, asseruit, ac vindicavit.

Veniamus nunc ad successionem Episcoporum, qui quarto sæculo Ecclesiam Hierosolymitanam rexerunt. Anno ccc. *Hermon* sublectus fuit Episcopus Hierosolymitanus, & annis circiter decem hanc Ecclesiam gubernavit. Ei successit *Macarius*, qui interfuit Concilio Nicæno primo Generali, obiitque anno cccxxxv. Macarium eodem anno excepit *Sanctus Maximus* insignis fidei Confessor, cui tempore persecutionis Maximini dexter oculus avulsus est, & poplites exusti sunt, ipseque ad metalla damnatus. Concilio Antiocheno, in quo depositus fuit S. Atha-

S. Athanasius, interesse noluit S. Maximus, & à Pseudo-Synodo Tyriâ indignatus recessit, quod Eusebiani in perniciem Athanasii conjurati leges omnes æquitatis in dijudicanda illius causâ temerè violarent. Concilium Palæstinæ anno CCCXLIX. convocavit, in quo se communioni S. Athanasii adhærere constanter professus est. Quod ægrè ferens *Acacius* Cæsareæ Episcopus Arianus, & totius Palæstinæ Metropolitanus eum anno CCCL. Sede deposuit eo prætextu, quod *Maximus*, cum Metropolita non esset, nullâ ab ipso obtentâ licentiâ, vicinos Palæstinæ Episcopos in Concilium evocasset. S. Hieronymus in Chronico anno Abrahami 2566. juxtà Editionem Pontaci, qui cum mense Septembri anni CCCL. absolvitur, hæc habet: *Maximus quadragesimus post Macarium Hierosolymorum Episcopus moritur, post quem Ecclesiam Ariani invadunt. Primùm Cyrillus, Eutychius &c.* Theodoretus etiam lib. 2. Hist. Ecclef. cap. 26. sic scribit: *Maximo ad immortalem vitam translato, Cyrillum Episcopalem gratiam promeruisse*. Verùm, ut doctè observat Clar. *Pagius* ad annum Christi CCCLI. certum est, *Maximum* Episcopum Hierosolymitanum non esse mortuum anno CCCL. sed solùm fuisse hoc anno Sede suâ Hierosolymitana ab Arianis depositum. Libelli siquidem Synodici Auctor scribit, Athanasio, & Paulo ad sua Ovilia proficiscentibus, impietatis Antesignanos, seu Arianos, Synodum Hierosolymis Hæreticam coegisse, & *Maximum* Hierosolymorum Sede abjecisse. Huic libelli Synodici Auctori suffragantur *Sozomenus* lib. 4. Histor. Eccles. cap. 20. *Theophanes* in Chronico. Viventi ergò adhuc S. Maximo, sed Sede suâ anno CCCL. ab Arianis

nis deposito subrogatus est *S. Cyrillus*, non verò anno CCCLV. ut visum est *Henschenio* die XVIII. Martii in vita S. Cyrilli Hierosolymitani, & *Papebrochio* in Historia Chronologica Patriarcharum Hierosolymitanorum. *Acacius* Cæsariensis Episcopus in Concilio à se convocato anno CCCLVII. S. Cyrillum Hierosolymorum Sede deposuit, quod de jure Metropolitano adversùs ipsum controversiam movisset, & in ejus locum substituit *Eutychium*, sed Eutychio Episcopatum renuente, Acaciani Hierosolymorum Episcopum constituerunt *Herennium*, cui successit *Heraclius*, & Heraclio successit *Hilarius*. Sed mortuo Constantio Imperatore Arianorum fautore, Sedi suæ restitutus est *S. Cyrillus* Hierosolymitanus, & suam Ecclesiam pacificè rexit usque ad Imperium *Valentis*, sub quo Principe Ariano iterum in exilium amandatus est; rediit tamen ad suam Ecclesiam anno CCCLXXIX. Ex tot malis, & persecutionibus, quibus ab Arianis exagitatus est S. Cyrillus Hierosolymitanus, facilè colligi potest, deceptum fuisse S. Hieronymum, dum in suo Chronico S. Cyrillum inter Arianos reponit. Obiit S. Cyrillus Hierosolymorum Episcopus anno CCCLXXXVI. & successorem habuit *Joannem*, qui ad finem usque quarti sæculi Hierosolymitanam gubernavit Ecclesiam.

D. Promisisti, te ad successionem Episcoporum Ecclesiæ Hierosolymitanæ adjecturum seriem Episcoporum Ecclesiæ Constantinopolitanæ, quæ quarto sæculo, ob primatum honoris, quo post Sedem Romanam donata est, celebrior evasit. Exhibe itaque nunc seriem Episcoporum, qui quarto Ecclesiæ sæculo Sedem Constantinopolitanã obtinuerunt.

M. Con-

M. Constantinopolitana Civitas, olim *Byzantium* dicta, à Constantino Magno Imp. quàm plurimis ornamentis nobilitata, atque amplificata suum ab ipso nomen accepit, & Solium, Sedesque Imperii fuit constituta. Illius Urbis Episcopi, qui antehac erant dumtaxàt Suffraganei Metropolitani Heracleæ Thraciæ Antistitis, Orientalium Imperatorum, qui Constantinopoli suam Sedem fixerunt, auctoritate freti obtinuerunt à Patribus Concilii Constantinopolitani primi Generalis anni CCCLXXXI. celebrati, ut deinceps *Episcopus Constantinopolitanus haberet prioris honoris partes post Romanum Episcopum, eo quod Constantinopolis sit nova Roma*. Sic enim habet Canon tertius illius Concilii. Eumdem Canonem, contra quàm Nicæno decreto fuerat constitutum, renovarunt, novumque ei robur addiderunt ambitiosi Græci in Concilio Chalcedonensi, nec solum honoris Primatum, sed etiam Jurisdictionem, seu Jura Patriarchica in Provincias Asiæ, Ponti, & Thraciæ Episcopo Constantinopolitano adjudicarunt. Huic tamen novæ Episcopi Constantinopolitani auctoritati intercesserunt Romani Pontifices Leo M. Gregorius M. Nicolaus I. & Leo IX. Sed Innocentius III. Papa in Concilio Generali Lateranensi Sedi Constantinopolitanæ indulsit secundum in Ecclesia dignitatis gradum. Hoc obiter annotato, texenda est modò series Episcoporum, qui quarto sæculo ad Thronum Constantinopolitanum fuerunt evecti. In primis *Metrophanes* creatus fuit Episcopus Constantinopolitanus anno CCCXVII. & sedit annos decem, sicut testantur *Theophanes*, & *Nicephorus* in Chronico. Quapropter, stare haud potest sententia Baronii,

ronii, qui absque ullâ vetusti Codicis auctoritate, & contrà veterum Scriptorum fidem, tempora Sedis *Metrophanis* Episcopi Constantinopolitani intrà triennium coarctavit. Illustrissimus quippè D. *de Marca lib.5. de Concordia Sacerdotii, & Imperii cap.3.* & ibidem *Baluzius* in doctissima quam edidit, observatione, eruditè ostendunt, Metrophanem Episcopum Constantinopolitanum tempore Synodi Nicænæ, hoc est anno cccxxv. adhuc in vivis fuisse, idque apertè evincunt ex Gelasio Cyziceno, qui circà annum ccccLxxx. Acta Concilii Nicæni collegit, seque ex tertio libro Eusebii de vita Constantini hæc ad verbum transcripsisse profitetur: *Ipse ex Hispaniis valdè celebratus Osius, obtinens locum magnæ Romæ Episcopi Silvestri, cum Presbyteris Romæ Vitone, & Vincentio, cum plurimis aliis considebat. Urbis autem illius, quæ nunc imperat, Episcopus, Metrophanes nomine, propter senectutem non adfuit, ipsius verò Presbyteri, qui aderant, locum ejus supplevere; quorum unus erat Alexander, qui Urbis Episcopatum post Metrophanem adeptus est.* Ex quibus verbis liquidò patet, Metrophanem Urbis, quæ tunc imperabat, seu Constantinopolitanæ, Episcopum tempore Synodi Nicænæ adhuc in vivis fuisse, ejusque loco interfuisse huic Generali Synodo illius Presbyteros. Metrophanes morbo, & ætate fessus, statim post Synodum Nicænam vitâ functus est, & in ejus locum substitutus est *Alexander*, ad quem directa dicitur Alexandri Patriarchæ Alexandriæ contrà Hæresiarcham Arium Epistola, quæ extat apud Theodoretum lib.1. Hist. Eccles. cap. 3. cum hoc titulo: *Alexandri Episcopi Alexandrini Epistola ad Alexandrum Episcopum Constantinopolitanum.*

Ve-

Verùm, etſi ex Theodoreto certum ſit, Alexandrum Patriarcham Alexandrinum direxiſſe Epiſtolam ad cognominem ſuum, ideſt, ad *Alexandrum*, non convenit tamen inter peritos Criticos, hunc Alexandrum, ad quem directa eſt illa Epiſtola, fuiſſe Alexandrum Epiſcopum Conſtantinopolitanum. At enim, meritò obſervat *Baluzius*, titulum illius Epiſtolæ mox à me relatum, & qui nunc legitur in editionibus Græcis Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ Theodoreti, non extare in duobus vetuſtiſſimis Codicibus MSS. Bibliothecæ Regiæ, in quibus eadem continetur Hiſtoria, neque in Editione Græca Roberti Stephani; Editionem verò Latinam Baſileæ editam anno MDCXI. hæc tantum in titulo habere: *Epiſtola miſſa ab Alexandro Alexandrino ad ſuum cognominem*. Ex quo concludi poteſt, illius Epiſtolæ titulum; qui nunc legitur in Editionibus Græcis Theodoreti, non eſſe à Theodoreto appoſitum, ſed adjectum à Librario, vel ab Interprete. Alexander Epiſcopus Conſtantinopolitanus obiit anno CCCXL. eique ſucceſſit eodem anno *Paulus*, cujus electionis occaſione orta eſt Conſtantinopoli ſeditio, *& Plebs in duas partes diviſa palàm ad opinionum contentiones, & ad pugnam uſque prorupit; & Arianis quidem ſtudium fuit, ut Macedonius ordinaretur, Homouſiani* (ideſt Catholici) *contrà operam dabant, ut Paulus crearetur Epiſcopus, idque tandem prævaluit*. Exiſtimavit Baronius, *Paulum*, poſtquam anno CCCXL. ordinatus fuiſſet Epiſcopus Conſtantinopolitanus, in exilium ab Imperatore Conſtantio, agentibus Euſebianis, in Pontum fuiſſe relegatum. Sed Cl. Pagius, ad annum CCCXL. luculenter oſtendit, primum illud exilium non à Conſtan-

ſtantio, ſed à Conſtantino Magno fuiſſe circà annum CCCXXVIII. *Paulo* irrogatum poſt Concilium Antiochenum, in quo depoſitus fuit Euſtathius Epiſcopus Antiochenus, quo tempore Paulus necdum Epiſcopus erat, ſed dumtaxàt Presbyter. Paulus igitur electus Epiſcopus Conſtantinopolitanus anno, ut dixi CCCXL. ab Imperatore Conſtantio Epiſcopatu fuit ſtatim dejectus, ſed non in exilium miſſus, ſicut his verbis diſertè teſtatur Socrates lib. 2. Hiſt. Eccleſ. cap. 7. *Imperator*, ſeu Conſtantius, *non multò poſt Conſtantinopolim ingreſſus, ob illius*, ſeu Pauli, *ordinationem, graviſſima exarſit ira; collectoque Arianorum Antiſtitum Concilio, Paulo quidem Epiſcopatum ademit, Euſebium verò ab Urbe Nicomedia translatum Conſtantinopoleos Epiſcopum deſignavit*. Ubi apertè Socrates Paulum Conſtantinopolitano Epiſcopatu ejectum, non exilio mulctatum dicit. Depoſito itaque Paulo legitimo Epiſcopo Conſtantinopolitano, Euſebius Nicomedienſis Sedem Conſtantinopolitanam eodem anno invaſit, & mortuus eſt anno CCCXLII. Poſt illius obitum *Paulus* à Conſtantinopolitanis in Sedem reſtitutus fuit, ſed ab Euſebianis *Macedonius* in Euſebii locum ſubrogatus eſt. Quæ res ingentem tumultum Conſtantinopoli excitavit. *Hermogenis* ſiquidem Magiſtri Militum à Conſtantio Imp. miſſi, ut Paulum Conſtantinopoli expelleret, domus à Plebe incenſa eſt, ipſeque miſerum in modum pedibus tractus, ac truncatus, à Populo in Mare præcipitatus eſt. Quo audito Nuntio, Imperator Conſtantius abjectâ omni cunctatione, magnisque itineribus Conſtantinopolim venit, & Paulum Sede dejectum catenis ferreis vinctum *Singaram* relegavit, & ali-

quan-

uantò post indè Emesam transtulit. Sunt qui di-
ınt, Paulum missum fuisse posteà Cucusum Arme-
iæ Oppidum, ubi fuerunt elisæ laqueo fauces. At
l. *Pagius* existimat, Paulum, antequàm celebra-
:tur Concilium Sardicense, hoc est, ante annum
:cxlvii. à Singariensi, & Emeseno exilio solutum,
piscopatus sui Constantinopolitani locum recepis-
à Constantio Imperatore, vel in gratiam Con-
antinopolitanorum, qui eum præcipuo quodam
nore prosequebantur, vel ob metum fratris sui
onstantis Augusti, qui frequentibus literis ad
onstantium missis, ut Paulus, Athanasius, & re-
qui Orientis Episcopi Orthodoxi suas in Sedes re-
ituerentur, obnixè postulaverat. Quamvis autem
aulus suæ Sedi Constantinopolitanæ fuerit restitu-
:s ante celebrationem Concilii Sardicensis, non
terfuit tamen huic Concilio, quia cùm ad illud
oficiscendum sese accingeret, detentus est à Ci-
bus Constantinopolitanis, eò quod pertimesce-
nt, ne ab Arianis per insidias interficeretur. Mi-
avit ex hac vita Paulus anno cccli. & colitur à
ræcis die vi. Septembris, à Latinis verò die vii.
nii. *Macedonius*, quem Eusebiani anno cccxlii.
dinaverant Episcopum Constantinopolitanum,
:auctoratus est anno ccclx. & in ejus locum ab
rianis suffectus est *Eudoxius* Arianus, qui decessit
ıno ccclxx. Eudoxio successit *Demophilus* pariter
rianus. Sed Catholici Constantinopolitani Eva-
ium sibi Episcopum præfecerunt. Post cujus mor-
m *S.Gregorius* Nazianzenus anno ccclxxix. Con-
antinopolim sese contulit, ubi per triennium Epi-
opale munus obivit. Sed cùm in Concilio Gene-
.li Constantinopolitano primo nonnulli Episcopi

contrà ipſum tumultus excitaſſent, S. ille Antiſtes pacis, & quietis amans Sedi Conſtantinopolitanæ nuncium remiſit, & in ejus locum ſubſtitutus eſt *Nectarius*, qui Conſtantinopolitanam rexit Eccleſiam uſque ad annum CCCXCVII. eique ſucceſſit *Sanctus Chryſoſtomus*, de quo in noſtris quinti Eccleſiæ ſæculi Colloquiis plura, auxiliante Deo, dicemus. Habes nunc compendiosè contextam ſeriem, ac ſucceſſionem Epiſcoporum, qui præcipuas Eccleſiæ Sedes, Romanam videlicèt, Alexandrinam, Antiochenam, Hieroſolymitanam, & Conſtantinopolitanam quarto Eccleſiæ ſæculo tenuerunt, & graviora Eccleſiæ negotia eodem ſæculo tractarunt. Supereſt modò, ad habendam plenam, & integram Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ quarti ſæculi notitiam, ut exponam qualis fuerit Doctrina, Diſciplina, & Moralis hujus ſæculi. Sed ne longiùs noſtrum protrahatur Colloquium, hoc de argumento opportuniùs in proximo noſtro Colloquio diſſeremus.

COLLOQUIUM VI.

De Doctrina, Diſciplina, & Morali quarti Eccleſiæ ſæculi.

D. LIcèt ex ea, quam in præcedentibus noſtris Colloquiis exhibuiſti, ſucceſſione Epiſcoporum, qui in quatuor prioribus Eccleſiæ ſæculis præcipuas Sedes tenuerunt, & à quibus inviolabili temporum ſerie ad nos uſque propagata eſt Catholicæ Fidei doctrina, facili negotio confutari poſſint Hæ-

Hæretici, quibus ſolemne eſt calumniari Eccleſiam
Romanam, quòd à doctrina priorum Eccleſiæ ſæ-
culorum deflexerit. Nihilò ſecius rem longè mihi
gratiſſimam faceres, ſi doctrinam Fidei, quam Ca-
holici quarti Eccleſiæ ſæculi conſtanter ubique pro-
eſſi ſunt, paucis in præſentia exponere velles.

M. Fidei Catholicæ doctrinam nulli mutatio-
ni, aut viciſſitudini temporum obnoxiam eſſe, etſi
àm certum ſit, quàm quod maximè, aliquandò
amen neceſſum eſt, ut, dum ab Hæreticis oppu-
gnatur, variiſque infuſcatur erroribus, clariùs,
c diſtinctiùs proponatur, explanetur, atque in
videntiori luce, quantum fieri poteſt, conſtitua-
ur. Hinc ſæpius Eccleſia ad compeſcendas erum-
entes Hæreſes ſolita eſt novas quidem, ſed appo-
itas excogitare, ac conſecrare voces, quibus avi-
a Fidei Catholicæ doctrina illibata conſervetur,
amque Fideles ab erroribus, quos Hæretici qua-
uaversùs temerè ſpargunt, diſcernere poſſint, &
b his penitùs abſtineant loquendi formulis, quæ
b ancipitem, dubiamque ſignificationem in pra-
um, & peregrinum ſenſum detorqueri queunt.
ic ſe geſſit Eccleſia in quarto ſæculo circà doctri-
am Fidei de Sanctiſſima Trinitate, & de Incarna-
ione Domini noſtri Jeſu Chriſti, quam id tempo-
is Hæretici totis ſuis viribus aggreſſi ſunt. Patres
iquidem Concilii Nicæni primi Oecumenici no-
am non invexerunt doctrinam circà Fidem, quam
le Sanctiſſima Trinitate fideles ab ipſis Eccleſiæ pri-
nordiis jugiter tenuerunt, ſed, cum probè noſ-
ent fraudes, & artes Arianorum, qui voces ad
neffabile Myſterium Trinitatis explicandum hacte-
nus in Eccleſia uſitatas ſiniſtris interpretationibus

 ad

ad ſuum ſenſum hæreticum præpoſterè deflectebant, conſultiſſimum ad omnem tergiverſandi Hæreticorum cohibendam licentiam eſſe judicarunt, hanc vocem ὁμοούσιος, ſeu *Conſubſtantialis*, uſurpare, & communi adoptare ſuffragio, ut Catholici fidem ſuam, quâ credunt, Verbum Divinum eſſe ejuſdem ſubſtantiæ cum Patre, per hanc unicam vocem actutùm exprimere poſſent, ſibique caverent ab illis hominibus, qui hanc vocem aut repudiabant, aut eâ uti pertinaciter detrectabant. Eodem motivo ducti Sancti Patres, & Scriptores Eccleſiaſtici, qui quarto ſæculo in Arianos calamum acuerunt ad propugnandam Catholicæ Eccleſiæ Fidem, coacti ſunt Sanctiſſimæ Triadis Myſterium uberiùs dilucidare, varia videlicèt adducendo locupletiſſima Scripturæ Sacræ teſtimonia, Hæreticorum objecta diluendo, difficultates explanando, nativam, & propriam præfigendo ſignificationem, quam præ ſe ferunt iſtæ voces. *Subſtantia, Natura, Perſona, & Hypoſtaſis*. Sed tamen doctiſſimi illi Scriptores ſedulò in ſuis lucubrationibus Fideles præmonebant, iſtud de Sancta Trinitate Myſterium rationi, ſenſibuſque omninò impervium eſſe, nec curioſiùs inveſtigandum, ſed firmâ dumtaxàt fide credendum, pronoque capite adorandum. Porrò, quemadmodum Sancti Patres contrà Arianos diſputantes, Conſubſtantialitatem trium Divinarum Perſonarum, quam præfractè negabant iſti Hæretici, omni argumentorum genere ſtabilierunt, ſic ex adverſo Sancti Patres refellentes errorem Sabellianorum, & Photinianorum, qui tres Sacræ Triadis Perſonas promiſcuè confundebant, trium Divinarum Perſonarum diſtinctionem neceſ-

ſariò

ſariò juxtà Fidem Catholicam eſſe admittendam docuerunt.

Hìc tamen obiter advertere debes, inter Catholicos quarti Eccleſiæ ſæculi necdum conveniſſe de propria, & genuina ſignificatione iſtius vocis *Hypoſtaſis*. Nonnulli quippè autumantes hac voce *Hypoſtaſis* deſignari *Perſonam*, affirmabant, tres *Hypoſtaſes* in Trinitate eſſe admittendas. Versâ vice, alii nomine *Hypoſtaſis* intelligentes *Naturam*, ſeu *Eſſentiam*, vel *Subſtantiam*, aſſerebant, unicam in Trinitate eſſe *Hypoſtaſim*. Sed hoc Catholicorum quarti Eccleſiæ Sæculi de una, vel tribus in Sancta Trinitate Hypoſtaſibus diſſidium fuit tantum de nomine, nec de veritate Myſterii, ſed de verbis dumtaxàt, quibus in eo explicando, ad enatos præcavendos errores, utendum eſſet, inter eos quæſtio verſabatur. Undè S. Athanaſius, teſte S. Gregorio Nazianzeno in Oratione *de laudibus S. Athanaſii*, utrâque parte leniter, & humaniter accerſitâ, verborumque ſententiâ diligenter, & accuratè perpensâ, poſteàquam concordes repe-rit, & neque quoad doctrinam quidquam inter ſe diſſidentes, ita negotium tranſegit, ut nominum uſum ipſis concedens, rebus eos conſtringeret. Hunc tamen S. Athanaſii concordiæ modum non placuiſſe Patribus latinis facilè colligitur ex Epiſtola LVII. S. Hieronymi ad Damaſum Papam, ubi hæc habet; *Taceantur tres Hypoſtaſes, ſi placet, & una teneatur*. Verùm, poſtquàm ex uſu, & praxi Eccleſiæ determinata eſt hæc vox *Hypoſtaſis* ad exprimendam non *Subſtantiam*, ſed *Perſonam*, tota lis finita eſt, ac tres Hypoſtaſes in Trinitate omnes Latini ultrò admiſerunt.

Sub initium quarti Ecclesiæ sæculi nulla de Divinitate Spiritus Sancti mota est disceptatio, sed solùm de Divinitate Verbi, ejusque cum Patre Consubstantialitate, quam inficiabantur Ariani, magno animorum æstu hinc indè, diù multùmque disputatum est, ac tandem pluribus in Conciliis stabilita fuit Catholicæ Fidei doctrina. Ast, quarto jam senescente sæculo *Macedonius* eò audaciæ, & temeritatis prorupit, ut divinitatem Spiritus Sancti negarit, eumque in creaturarum ordinem redegerit. Quam Hæresim multi Doctores Catholici eruditis Operibus confutarunt, & Generale Concilium Constantinopolitanum primum anno CCCLXXXI. convocatum de Divinitate Spiritus Sancti Articulum Symbolo Ecclesiæ, uberioris explicationis ergò, inseruit his verbis: *Et in Spiritum Sanctum Dominum, & vivificantem, qui cum Patre, & Filio simul adoratur, & conglorificatur, qui locutus est per Prophetas*. Hæc fuit constans omnium Catholicorum in quarto Ecclesiæ sæculo de Sanctissima Trinitate doctrina.

Circà verò Incarnationis Verbi Divini Mysterium, Ecclesia adversùs ejusdem quarti sæculi Hæreticos statuit apertè distinctionem geminę in Christo naturæ, divinæ nimirùm, & humanæ in unione Personæ Divinæ. Quamobrem, damnavit Arium, qui Verbum Divinum in Christo loco Animæ fuisse effutiebat, & Anathema dixit Apollinario, qui nobiliorem Animæ partem, seu *mentem* Christo abjudicabat, & utramque illius naturam confundere videbatur. Quod igitur Ecclesia, & Scriptores quarti sæculi in stabiliendis, & eliquandis duobus istis fidei de Trinitate, & Incarnatione Verbi Divini Dogma-

Dogmatibus tantoperè insudarint, omnemque suam posuerint operam, in causa fuit petulans, & effrænis audacia Hæreticorum, qui hæc præcipua Fidei nostræ Dogmata quarto sæculo oppugnarunt, ac funditùs subvertere moliti sunt. Undè, datâ operâ ejusdem sæculi Scriptores Ecclesiastici nullos ediderunt libros ad vindicanda, vel explicanda alia Religionis Christianæ Dogmata, quæ eâ ætate ab Hæreticis non impetebantur, sed illa dumtaxàt in suis Catechesibus & Homiliis simplici eloquio Fideles docuerunt, & à vanis istis, atque inutilibus quæstionibus, quas circà Mysteria Fidei nostræ *de possibili*, ut ajunt, & *de quomodo* posteà in Theologiam intempestivè intulerunt subtiliorum quorumdam hominum ingenia, penitùs abstinuerunt.

D. Si Sancti Patres, & quarti sæculi Scriptores Ecclesiastici libros dumtaxàt ediderint ad propugnanda, & explicanda Catholicæ Fidei de Sancta Trinitate, & de Incarnatione Verbi Divini Dogmata, certè non video, ut candidè fatear, quo pacto nunc Catholici Doctores ex libris Sanctorum Patrum, & quarti Ecclesiæ sæculi Scriptorum probare poterunt adversùs nostri temporis Hæreticos alia Fidei nostræ Dogmata, quæ ab ipsis in controversiam vocantur, & quæ Sancti Patres, & Scriptores quarti Ecclesiæ sæculi nec stabilienda, nec exponenda unquam susceperunt. Quis autem non videt, hinc inutile planè reddi traditionis argumentum, quo Doctores nostri Polemici adversùs Heterodoxos probare solent antiquitatem, consensionem, & universitatem omnium Fidei nostræ Dogmatum, quæ ubique, quæ semper, & ab omnibus credita sunt?

M. Quamvis Sancti Patres, & Scriptores quarti Ecclesiæ sæculi libros dumtaxàt ediderint ad explicanda, & asserenda hæc duo Fidei Catholicæ Dogmata de Sancta Trinitate,& Incarnatione Verbi Divini, alia tamen Religionis Catholicæ dogmata in suis Homiliis, & Catechesibus, ut jam insinuavi, sine ullo disputationis strepitu fidelibus ità disertè tradiderunt, ut in Sole cæcutire videantur illi, qui id inficias ire præsumunt. At enim Sancti Patres quarti Ecclesiæ sæculi disertè docent realem præsentiam Corporis Christi in Augustissimo Eucharistiæ Sacramento. Peccati originalis ad omnes omninò homines propagationem, omnesque illius peccati appendices exponunt. Baptismum singulis hominibus, etiam parvulis, absolutè ad salutem consequendam necessarium esse statuunt. Necessitatem pœnitentiæ inculcant, & Ecclesiæ vindicant potestatem remittendi peccata. Cultum, qui defertur Cruci Christi Domini, Beatæ Virgini, Apostolis, & Martyribus approbant. Ecclesiam non ex solis electis, & prædestinatis, sed etiam ex reprobis, & peccatoribus constare evincunt contrà Donatistas. Scripturæ Sacræ revelationem, inspirationem, antiquitatem adstruunt, illiusque, & Apostolicæ traditionis auctoritate ad profligandos Hæreticorum errores,passim utuntur. Liberum hominis arbitrium per primigeniam Protoparentis labem fuisse quidem sauciatum, & elevatum, sed non extinctum, demonstrant contrà Manichæos, quorum alios itidem crassos errores invictis argumentis proterunt. Falsas quasdam opiniones, in quas nonnulli priorum sæculorum Scriptores abierant videlicèt de terreno Christi millenario Regno, de car-

carnali Angelorum cum mulieribus commercio explodunt. Uno verbo, legentibus Opera Sanctorum Patrum, & quarti sæculi Scriptorum Ecclesiasticorum, Sole clariùs patebit, omnia Catholicæ Ecclesiæ Dogmata fuisse hoc sæculo uberiùs explicata, & cum majori diligentia, accuratiorique consideratione ponderata, & illustrata quàm in aliis præcedentibus sæculis.

D. Possumne inoffenso pede omnes decurrere libros tamquàm puros, & ab omni errore immunes, quos ediderunt Sancti Patres, & Scriptores quarti Ecclesiæ sæculi?

M. Auctor tibi sum, ut indefesso studio incumbas lectioni Operum Sanctorum Patrum, & Scriptorum Ecclesiasticorum, qui quarto sæculo floruerunt, ex quibus hauries puram Catholicæ Fidei doctrinam. Licèt enim Catholici disciplinæ Critices periti nonnullos observaverint nævos in libris Sanctorum Patrum, & Scriptorum Ecclesiasticorum, qui quartum Ecclesiæ sæculum doctrina, & pietate illustrarunt, fatentur attamen illos nævos levissimos esse, nec spectare doctrinam, sed Historiam dumtaxàt, vel Chronologiam, vel quorumdam nominum Hebraicorum interpretationem. Undè Sanctos Patres, & Scriptores Ecclesiasticos quarti sæculi optimo jure vindicant ab his erroribus, quos *Dallæus* Pseudo-Minister Calvinista eis temerario ausu inussit, ut labefactaret illorum auctoritatem, quæ in Ecclesia Catholica maximi ponderis est. Cautè tamen, ut obiter dicam, legere debes libros *Divinarum Institutionum* editos à Lactantio ob aliquot errores, qui in illis offenduntur. Docet quippè lib. 2. cap. 15. Angelos mulierum congressibus

sese

ſeſe inquinaſſe, & ex his procreatos fuiſſe terrenos Dæmones. Lib.4. cap. 18. ait, *Pilatum* ſententiam mortis in Chriſtum non protuliſſe, quod ſanè Hiſtoriæ Evangelicæ apertè repugnat. Lib.7. cap.12. concludit Mundi durationem ſex mille annorum ſpatio, & cap. 24. ac ſequentibus, totus eſt ut probet terrenum Chriſti mille annorum Regnum. Sunt etiam in Operibus *Methodii* duo errores minimè diſſimulandi. Primus eſt Methodio cum aliis veteribus communis, quod Angelos mulierum amatores putavit, eoque amore lapſos eſſe. Alter error legitur in libro, quem edidit Methodius, *de Reſurrectione*, cujus fragmentum deſcribit S. Epiphanius, ubi aſſerit Methodius, homines quoſdam poſt Reſurrectionem, & ultimum Judicium in terra æternùm habitaturos Angelorum more, ſine ulla mutatione, in immortalitatis ſtatu optima quæque facturos. Si plura de Sanctorum Patrum lectione deſideres, legeſis doctiſſimi Patris *Mabillonii* librum *de Monaſticis ſtudiis*, & alterius Auctoris Tractatum Gallicè ſcriptum, qui præclara hac de re habet, atque utiliſſima documenta, docetque prudenter quam ſibi partem ex ampla Patrum lectione prò ſua virili quisque ſumat præcipuè tractandam, ut, juxtà illud Sapientis monitum, *videat quisque prius quid poſſit, deindè, totum faciat quod poſſit: nam ſi quo in genere plurimum poteſt, & in eo magnoperè adlaborat, egregium ſibi opus relinquit.*

D. De doctrina, quâ Catholici fuerunt imbuti quarto Eccleſiæ ſæculo ſatis hactenùs dixiſti. Oſtende nunc, qualis fuerit in Eccleſia eodem ſæculo obſervata diſciplina?

M. Rem profectò immenſam aggrederer, ſi

quar-

uarti sæculi disciplinam Ecclesiasticam minutatim, c pro rerum singularum dignitate in præsentia ommemorare vellem. Hanc nobilem Provinciam ıscepit, eâque egregiè defunctus est doctissimus ater *Thomassinus* Congregationis Oratorii Presby- :r in his, quos edidit, libris *de Nova, & antiqua cclesiæ circà Beneficiarios disciplina*. Quapropter ro instituti nostri ratione sufficiet summa Capita isciplinæ Ecclesiasticæ, quæ quarto nominis Chri- iani sæculo obtinuit, decerpere, ac prælibare, ex uibus veram effigiem purioris disciplinæ hujus sæ- ıli in mentem tuam facilè inducere poteris. In rimis, cum cessassent quarto Ecclesiæ sæculo Ethni- orum Imperatorum persecutiones, & potentissimo nperatorum Christianorum munita patrocinio pa- s in sinu quiesceret Ecclesia, plenoque omnia Re- gionis officia liberè exercendi jure potiretur, ma- imum splendoris incrementum suscepit Ecclesiæ isciplina, auctæque cæremoniæ, quæ ad conci- andam cultui Divino majestatem adhiberi solent. nperatores erecta magnificentissima Templa cum :redibili pompa, & solemnitate in suis Quinquen- alibus, Decennalibus, Quinquennalibus, & Vi- :nnalibus, vero Deo dedicari, ac consecrari cu- ırunt, eorumque exemplis permoti Christiani, acras Ædes per totum Imperium Romanum exci- ırunt. Diebus Dominicis, & Festivis Christiani on solùm ex Religionis præscripto, sed etiam au- :oritate legum obstringebantur abstinere omninò quocumque servili opere. Apud Ægyptios inva- ıerat consuetudo, ut non nisi die Dominica adi- :ntur Sacra, qui usus *Synaxis* Græcè vocabatur. Ion erat licitum Cathecumenis, multòque minus

Gen-

Gentilibus, & Judæis oblationi, aut ſacris rebus intereſſe. Præter Feſtivitates Natalis Chriſti Domini, Paſchatis, & Pentecoſtes, mos erat celebrandi dies feſtos in honorem Martyrum, præſertim in locis, in quibus, vel martyrium pro Chriſto paſſi fuerant, vel eorum reperiebantur ſepulchra. Baptiſmus cum maxima ſolemnitate in pervigiliis Paſchæ, & Pentecoſtes, juxtà antiquiſſimum morem in trina immerſione adminiſtrabatur. Baptiſterium in Eccleſia erat muro, aut ſepto ligno incluſum. Qui Baptiſmo initiabantur, Sacramenta Confirmationis, & Euchariſtiæ ſimul percipiebant, ſed in os Infantium, qui baptizabantur, loco Panis Euchariſtici, aliquantulum Sanguinis de Calice inſtillabatur. In extremo vitæ periculo Baptiſmum quamplurimi recipiebant, in quem abuſum Sancti Patres acerrimè invecti ſunt. Confirmatio per manuum impoſitionem, & Chriſmatis unctionem ab Epiſcopis conferebatur. Pœnitentiæ publicæ, quæ quarto Eccleſiæ ſæculo vigebat, Clerici non addicebantur, ſed, ſi aliquod capitale crimen admiſiſſent, ab officio Clericali dejecti ad Communionem laïcalem redigebantur. Semel dumtaxàt in vita peragi poterat pœnitentia publica, nec ad illam dabatur regreſſus. Liturgiæ, ſeu Ordini celebrandi Miſſæ Sacrificium multæ additæ ſunt preces, & cæremoniæ, quò illud adorandum Sacrificium majori cultu, ac veneratione perageretur. Calicem Populo Epiſcopi propinabant, miniſtrantibus, ut veroſimile eſt, Diaconis, quem uſum, utpotè jure divino non præceptum, ob multa emergentia incommoda ſuſtulit Eccleſia. Sacra vaſa erant aurea, vel argentea. Euchariſtia etiam in manus laicorum daba-

abatur, quibus liberum erat eamdem in proprios res deferre, & privatim asservare. Templa mun-is suppellectilibus erant ornata, & omnes popu-res, excepto Clericorum cœtu, Sacrarii aditu ant interclusi.

D. Sine, quæso, ut te paululùm interpel-m. Necdum enim satis intelligo, quid sibi velit ta laïcalis Communio, ad quam Clerici capita-um criminum rei quarto Ecclesiæ sæculo redige-ntur.

M. Laïca Communio, quæ Clericis sacris, u Clericis majoribus Ordinibus initiatis in pœ-m capitalis alicujus delicti ab Ecclesia decerne-tur, in hoc sita erat, quod intrà Sanctuarium ucharistiam non sumerent. Solis quippè Sacro Mi-sterio dedicatis, seu Presbyteris, & Diaconis gredi Sanctuarium, inibique communicare lice-t. Hoc itaque Privilegio Clerici majoribus Or-nibus initiati, Presbyteri, & Diaconi, in pœ-m alicujus gravis, & capitalis criminis, exci-bant, nec nisi cum promiscua laïcorum turba fas erat divinâ refici communione. Excludebantur iam iidem Clerici, qui ad laïcam Communionem ant redacti, à Decimis, Oblationibus, & Præ-orum Ecclesiæ fructibus percipiendis. Unde ex nis patrimonialibus, vel aliorum liberalitate, l ex proprio labore, ac industria victum sibi quæ-re compellebantur. Quandò tamen illi Clerici ad ommunionem laïcalem redacti, penuriâ rerum orabant, hisque nihil ad victum suppetebat, Ec-esia, ut pia Mater, victum illis ex commiseratio-suppeditabat, eosque admittebat ad mensam, æ ad quotidianum victum apparari solebat Fide-

libus

libus Peregrinis, quos proprius Episcopus per literas formatas Ecclesiis ad quas peregrè ibant, commendabat.

D. Perge nunc referre quidquid attinet ad statum politiæ Ecclesiasticæ quarti sæculi, præcipuè ea, quæ spectant Patriarchas, Exarchos, Primates, Metropolitanos, Episcopos, Clericos, & Monachos.

M. Quamvis quarto Ecclesiæ sæculo ignotum adhuc esset Patriarchæ nomen, quod non nisi sub Chalcedonensis Concilii tempora usurpari cœpit, spectatissimæ tamen erant, sicut sæpius observavi, tres Sedes Primariæ, quæ dignitate, & ampliori Jurisdictione cœteris omnibus eminebant, *Romana* scilicèt, *Alexandrina*, & *Antiochena*. Harum trium Sedium Episcopi posteà *Patriarchæ* fuerunt appellati. His tribus Patriarchis proximus erat honore Hierosolymitanus Episcopus, cui Concilium Nicænum primum Generale *Consequentiam honoris* detulit, salvâ Metropoli Cæsariensi propriâ dignitate, & Jurisdictione. Accessit ad Patriarcharum numerum Constantinopolitanus Episcopus, cui, ut in præcedentibus Colloquiis diximus, secundus locus à Romano Pontifice, & honoris Primatus, dignitasque Patriarchica Canone tertio Synodi Constantinopolitanæ primæ Generalis anno CCCLXXXI. celebratæ concessa est. Patriarcharum Privilegia sunt, Ordinationes Metropolitanorum in suis Diæcesibus, Conciliorum Patriarchalium convocatio, legum Ecclesiasticarum conditio, majorum causarum judicium, procuratio executionis Canonum in omnibus Provinciis suæ ditioni subjectis.

Patriarchis dignitate inferiores erant Exarchi, sed Metropolitanis Superiores. In Orientali Eccle-

a tres erant Exarchi maxima dignitate, & Jurisdi-
tione conspicui, scilicèt *Ephesinus*, *Heracleensis*,
: *Cæsariensis* Episcopi. Ephesino Asiana Diæcesis,
leracleensi Thracia, Cæsariensi Pontica parebant.
ed horum Exarchorum auctoritas, instituto Pa-
iarchatu Constantinopolitano, desiit. Qui in
riente dicebantur Exarchi, fuerunt in Occidente
ppellati *Primates*, qui suam Jurisdictionem exer-
ebant in Provincias Ecclesiasticas, seu ab Eccle-
a institutas juxtà divisionem Provinciarum civi-
um Imperii Romani, exceptâ tamen Ecclesiâ Afri-
anâ, in qua, nullâ habitâ ratione divisionis Pro-
inciarum civilium, Episcopus, qui erat consecra-
one antiquior, Primatis nomen, & dignitatem
bi adsciscebat. Legendus est ea de re *Petrus de*
arca in Dissertatione *de Primatibus*.

Metropolitani in qualibet Provincia Episcopis
ræsidebant. Dicebantur autem Metropolitani,
uia Apostoli primas Ecclesias in civilibus Provin-
arum Metropolibus fundarunt. Hæc erant Me-
opolitanorum quarti Ecclesiæ sæculi Jura: Suffra-
aneos Episcopos ordinare, convocare Concilia
rovincialia, & eis præesse, visitare omnes suarum
rovinciarum Ecclesias, Episcopos sibi subditos
idicare cum Provinciæ Synodo, literas formatas
oncedere Suffraganeis suis extrà Provinciam per-
entibus, invigilare executioni Canonum, & judi-
are causas Clericorum inferiorum, qui ab Episco-
orum suorum judiciis ad illorum Tribunal provo-
abant.

Mos erat in quarto Ecclesiæ sæculo, ut Epi-
copus deligeretur à Populo, & à Clero, & quidem
x cœtu Cleri ejusdem Civitatis, in eâque baptiza-
tus,

tus, educatus, Populis notus, ipsisque acclamantibus. Tres Episcopi, recepto, & vulgato more, eum, qui à Populo, & Clero electus erat Episcopus, ordinabant, instante tamen Hæreticorum formidine, unus Episcopus poterat tali defungi officio. Nefas erat, Episcopum, nisi suprema urgeret necessitas Episcopatum deserere, aut ad aliam transire Ecclesiam. Episcopus, comitante Clero, suæ ditionis loca, veræ fidei servandæ causâ, frequens lustrabat. Non licebat Episcopis, citrà sententiam Metropolitani, Decretum ullum edere, quod vel Episcopos, vel rem communem spectaret. Episcopi gaudebant immunitate à publicis officiis. Frequentibus decretis vetitum fuit ab Ecclesia in quarto sæculo, ne in Agris, Villulis, aut modicis Civitatibus præficerentur Episcopi. Undè, Pagorum Ecclesias regebant *Chorepiscopi*, qui licèt ordinatione suâ Episcopi non essent, Clericos tamen minores ordinare poterant, non tamen Chrisma conficere, nec Confirmationis Sacramentum administrare. Chorepiscoporum Officium erat, visitare Ecclesias Pagorum, quod modo præstant Archidiaconi, Pauperum per agros dispersorum curam gerere, nullum tamen alicujus momenti negotium inconsulto Episcopo aggrediebantur. Episcopi Synodos singulis annis cogebant ad sanciendam disciplinam Ecclesiæ, ejusque integritatem conservandam. Episcoporum defunctorum, qui sanctè vitam transegerant nomina in album reponebantur.

Presbyteri, quarto Ecclesiæ sæculo sub Episcopis curam Animarum gerebant, & Parochias, quæ Romæ *Tituli* appellabantur, administrabant.

Ma-

/Iagnus erat Presbyterorum, Diaconorum, Acoythorum, aliorumque Ecclesiæ Ministrorum nuierus, quorum officia hæc erant, ægros invisec, eos, qui in extremis positi necdum baptizati ssent, sacro lavacro tingere, egenis, & viduis ntra Ecclesiæ septum sedentibus victum erogare. Clericos etiam minores ab oneribus publicis, seu pendendis vectigalibus, immunes esse voluerunt mperatores *Constantinus*, & *Constantius*, eamdemque Imperatorum legem, quam impius Imperator ulianus Apostata abrogaverat, renovarunt alii mperatores *Valentinianus*, *Gratianus*, & *Theodoius*. Forenses Judices arcebantur à causis Ecclesiaticis. Patrimonia Ecclesiæ multùm quarto sæculo uxere & regia Constantini Imperatoris liberalias, & fervens Fidelium bona sua, vel eorum parem Ecclesiis offerentium charitas. Horum bonoum administratio penes erat Episcopum, qui ad Iinistrorum Ecclesiæ, virginum, viduarum, pauerumque sustentationem ea distribuebat. Tunc nim bonorum Ecclesiasticorum necdum facta erat ivisio, nihilque adhuc Clerici sibi proprium titu› Beneficii possidebant. Qui in Clericum, vel Prebyterum erat ordinatus, addictus perpetuò maneat peculiari alicui Ecclesiæ, in qua Ministerio suo efungi tenebatur. Presbyteris, & Episcopis vetiim erat uxores ducere, & hæc ipsis cælibatus imosita lex præcipuè in Occidente viguit.

Monachorum Institutum quarto Ecclesiæ sæcu› maximè inclaruit. Quamvis enim in præcedenbus sæculis multi extiterint, qui ob austerum, quod rofitebantur, vitæ genus, dicti sunt *Ascetæ*: Quamis etiam plures ex utroque sexu perpetuam virgi-

 nita-

nitatem servaverint, & ob rerum caducarum contemptum, vel ob metum persecutionis in solitudinem secesserint, nullibi tamen legitur, fuisse ante quartum Ecclesiæ sæculum extructa Cœnobia, in quibus Monachi sub Abbatis regimine communem vitam degerent. Quare, primus vitæ Monasticæ Parens optimo jure apud omnes audit *S. Antonius*, qui innumeros homines exemplo suo ad eam vitæ rationem deduxit. Sanctus itidem *Pachomius*, & *S. Hilario* in extremis Palæstinæ, & Thebaidis partibus Cœnobia excitarunt plurima, & numerosis Religiosis agminibus, atque Sodalitiis solitudinem impleverunt. Ex Ægypto, & Thebaide Romam demigrare cępit Institutum Monasticum anno videlicèt CCCXLI. cum S. Athanasius eò profectus *Ammonium*, & *Isidorum* eximiæ virtutis Monachos sibi viæ comites adscivit. Tunc cœpit Monasticus Ordo in Occidente frequentari, & longè latèque propagari. Divinæ Psalmodiæ singulis diebus pluriès vacabant Monachi, & divinum Officium diu, noctuque persolvebant, teste Sozomeno lib. 3. Hist. Eccles. cap. 14. manibusque operabantur, quæ disciplina ad Monachos quinti sæculi traducta est, ut constat ex S. Augustino, qui librum *de Opere Monachorum* scripsit. De Monachis sanctitate celebribus, qui quarto sæculo floruerunt, lege Socratem lib. 4. Hist. Eccles. cap. 28. & sequentibus, Theodoretum in Historia Religiosa, & Rufinum in Vitis Patrum, tuncque intelliges, quàm austerum, quàmve purum fuerit antiquorum Monachorum vivendi genus, quod etiamnum cum singulari Fidelium ædificatione æmulantur Religiosissimi Monachi Benedictini Congregationis S. Mauri, Chartusienses, & Monachi

Cister-

Cistercienses strictissimæ disciplinæ Regularis observantiæ, vulgò dicti *de la Trappe*, qui vitam Angelicam in terris degentes, suavissimum Christianarum virtutum odorem latissimè diffundunt, nobisque invictum præbent argumentum ad probandam adversùs Heterodoxos sanctitatem, quæ veræ Ecclesiæ tessera est ac sensibilis nota, soli competere Ecclesiæ Romanæ.

Denique, quarto Ecclesiæ sæculo multa fuerunt Monasteria, & examina Virginum, quæ uni parebant Matri, seu Præpositæ, & in corporis integritate consenescebant. Sancti Antonii soror inter illas sacras Virgines versabatur, & in Præfecturam Cœnobii adlecta fuit, teste S. Athanasio in vita S. Antonii. Sanctum quoque Pachomium sorori suæ Monasterium non longè à suo dissitum construxisse legimus in ejus vita. Plura de his Virginibus, & de earum Monasteriis habet S. Hieronymus in Epistola ad *Eustochium* de Epitaphio Paulæ matris, in Epistola ad *Sabinianum* de Ægypti, & Syriæ Parthenonibus, & in Epistola ad *Lætam* de Institutione filiæ. Præter illas Virgines, quæ ab omni hominum contubernio semotæ in Monasteriis rebus divinis vacabant, aliæ erant Virgines in Urbibus, & Pagis, quæ à tenera ætate virginitatem suam voto obstrictam Deo offerebant. Virgines velo operiebantur, & grandis injuriæ loco habebatur, siquis Virginum capita nudaret.

D. Monasticum Institutum ante quartum sæculum cœpisse hactenus credideram. Sunt enim plures Monachi, & Canonici Regulares, qui suam Institutionem *Apostolicam* appellant, suumque vivendi genus ab Apostolis initium sumere, & in priori-

bus Ecclesiæ sæculis viguisse mordicùs pertendunt, immò sunt nonnulli, qui altiùs accersunt Monachorum originem, eosque jam *Eliæ*, & *Elizæi* temporibus floruisse sanctissimè jurant.

M. Monachos, & Canonicos Regulares in communitate viventes Apostolorum imitatores esse, adeòque illorum institutionem hoc in sensu *Apostolicam* nuncupari posse, haud ægro animo concesserim. Ast, Institutum Monachorum, & Canonicorum Regularium, qui communi domo, communi mensa, communibus bonis utuntur, quique peculiares Constitutiones, & Regulam vel S. Benedicti, vel S.Francisci, vel S.Augustini profitentur ab Apostolis sumpsisse initium, difficilè adduçor, ut credam. Similiter Monachos, qui Carmelum incolunt, *Eliæ*, & *Elizæi* imitatores esse, & ob hanc vitæ similitudinem discipulos Eliæ, & Elizæi latiori sensu appellitari posse, non inficias iverim; sed Eliam, & Elizæum hujusmodi Instituti Auctores, & Parentes fuisse, hactenus in animum meum inducere non potui, maximè, postquàm legi Responsiones Papebrochii doctissimi Jesuitæ, & Controversias Romæ Typis excusas Eminentissimi Cardinalis *Raymundi Capisucchi*, qui Controversia decima sexta §. 2. solidè probat ex S. Thoma, & ex communi Theologorum sententia, statum Religiosum, seu Monachatum per tria vota obedientiæ videlicèt, paupertatis, & castitatis non fuisse in lege veteri, sed in lege dumtaxàt Evangelica sumpsisse exordium. Et §. 5. ostendit idem Cardinalis, Eliam, Elizæum, filiosque Prophetarum hisce votis non fuisse obstrictos. Monasticæ itaque vitæ institutio ad quartum dumtaxàt sæculum referenda est, Au-

cto-

ctoresque habuit Pachomium, & Antonium, ut videre est in vita S. Pachomii die XIV. Maii in Actis Sanctorum Bollandianis illustrata. Id etiam disertè testatur Actorum S. Pachomii Auctor, dùm in suo Prologo dicit, quòd extremæ persecutionis tempore, scilicèt Diocletianeæ, *tunc & Monasteria cœpta sunt extrui, & Ascetarum habitacula in vitæ innocentia, & rerum omnium abdicatione fundari*, idque, ut ait ipse, exemplo potissimùm *S. Antonii Ascetæ clarissimi, & in omnium virtutum genere excellentis*.

D. Alia, si quę sint, percense disciplinæ quarti Ecclesiæ sæculi Capita, quorum narrationem non minus jucundam, quàm utilem esse experior.

M. Alia disciplinæ quarti Ecclesiæ sæculi Capita paucis observationibus complectar. Mos erat in Oriente, non secus ac in pluribus Ecclesiis Occidentis, jejunandi diebus Mercurii, & Veneris; exceptis tamen Romæ, & aliquot Italiæ Ecclesiis, quæ loco diei Mercurii observabant die Sabbati jejunium, quod cum abstinentia à carne, & à vino tùm temporis servabatur, & per totum diem productum ad vesperam tantùm solvebatur. Mos quoque à primordiis Ecclesiæ receptus erat pervigilia celebrandi nocte scilicèt, quæ præcedebat magnam solemnitatem, vel diem Dominicam, in qua Synaxis habenda erat, & populus in Ecclesias confluebat, pernoctabatque in Orationibus, & Psalmis vacans. Cœmeteria loca sacra erant, in quibus Catholicorum tantùm corpora humari licitum erat. Signum Crucis passim usu veniebat, & hoc salutifero signo sancti viri ad res mirabiles patrandas, Dęmonesque fugandos utebantur. Quotquot Tyrannorum Christianæ Religionis furorem declinantes

profugi moriebantur, Martyrum loco habebantur. Eodem sæculo quarto in usu esse cœperunt peregrinationes ad lustranda loca Sacra. Sed quia nonnulli Christiani ejusmodi peregrinationes ex superstitione quadam, potiùs quam ex sobria, & solida pietate suscipiebant, Sanctus Gregorius Nyssenus in Oratione, seu in Epistola *de iis, qui adeunt Hierosolyma*, declarat, hasce peregrinationes multis noxias esse, & præsertim mulieribus Christianis, quarum honestas & castitas tàm prolixis itineribus periclitari possunt. Abusus itaque, qui in illas peregrinationes irrepserant, optimo jure reprehendit Sanctus ille Doctor, sacrarum tamen peregrinationum Religionem in hac Epistola nec carpit, nec improbat, quidquid contrà obstrepant Heterodoxi veræ pietatis osores. Sunt & alia politiæ, & disciplinæ Ecclesiasticæ capita, quæ quarto sæculo observata fuerunt, & Conciliorum Canonibus sancita, quæ fuso & erudito calamo Cl. *Thomassinus* prosequitur in libro jam laudato, quibus tamen ipse, brevitatis ergò, supersedebo, cùm hæc tibi abundè sufficere possit Generalis Idæa disciplinæ Ecclesiasticæ quarti sæculi, quam levi brachio delineavi.

D. Circà disciplinam quarti Ecclesiæ sæculi mihi cumulatissimè fecisti satis, nunc paucis expone, quænam fuerit apud Christianos ejusdem sæculi doctrina Moralis.

M. De doctrina Morali quarti Ecclesiæ sæculi plura occurrerent dicenda, quæ tamen fusiùs prosequi cùm non sinat Colloquiorum nostrorum brevitas, multa paucis complectar. In primis, doctrina Moralis apud Christianos quarti Ecclesię sæculi avitam

tam suam integritatem retinuit, nec ad laxitatem, aut ad nimiam severitatem deflexit. Fuerunt quidem aliqui Hæretici, *Novatiani* nimirùm, *Encratitæ*, *Eustathiani*, & *Luciferani*, qui cùm essent rigidissimi morum Censores, severiorem Moralem libertati Evangelicæ oppositam inducere tentarunt, sed Ecclesia nimii illius rigoris impatiens, peccatoribus spem fecit consequendæ veniæ, eisque, post emensum luctuosæ stadium pœnitentiæ, reconciliationem, & indulgentiam nunquàm denegavit. Solemne erat Episcopis frequentes Catecheses, & Conciones habere ad populum, in quibus eos præcipua moralis Christianæ dogmata edocebant, atque ad Christianarum virtutum praxim, ad amorem Dei, ad rerum caducarum contemptum, & ad omnium operum veræ pietatis exercitium vehementer adhortabantur. Peccatorum vitia, nullâ habitâ ratione dignitatis Personarum, magnis animis, & totis eloquentiæ suæ viribus insectabantur, omnesque ad meliorem frugem ardentissimo zelo adducere satagebant. Singulis Christianis cujuslibet ætatis, sexus, & conditionis accomodatissima præscribebant officia benè beatèque vivendi, & ut eos ad ineundam perfectiorem vitam provocarent, libros *de Ascetica*, seu Spirituali vita, conscribebant. Spectacula omnia in quibus tragicę Historię, vel Comicæ, oculis objiciuntur, districtè Christianis prohibebant, quia hujusmodi Spectacula cupiditates excitant, ac fovent, animos emolliunt, & à Deo, atque bonis operibus avertunt corda ad voluptates, & ad vitia eò periculosiùs alliciunt, quò honestiora videntur. Verbo dicam, hæc Spectacula Mundi & Diaboli pompæ sunt, quibus dum inter-

tersunt Christiani, jisque delectantur, fœdus solemne, quod cum Deo in Baptismo pepegerunt, renunciantes Diabolo, & pompis ejus, nullum quodammodò, & irritum reddunt. Hæc fuit doctrina Moralis Sanctorum Patrum quarti Ecclesiæ sæculi.

Quod spectat ejusdem sæculi Christianorum mores, facilè ex Sermonibus, Homiliis, Orationibus Paræneticis Sanctorum Patrum colligi potest, multos fuisse tùm temporis degeneres Christianos, quorum flagitiosa vita à nomine, & à sanctitate Religionis, quam profitebantur, longè distabat. Quod sanè tibi mirum videri non debet, cùm id ætatis Christiani in immensum numerum excrevissent, paucique admodùm in amplissimo Imperio Romano reperirentur, qui non essent Religionis Christianæ cultores. At, quamvis negari haud possit, complurium Christianorum quarti Ecclesiæ sæculi mores fuisse corruptos, certissimè tamen constat, multò plures eodem sæculo extitisse Christianos, tùm Laicos, Monachos, & Virgines, tùm Clericos, & Catholicos Episcopos, quorum si vitam contempleris, nihil sanctiùs; si doctrinam, nihil puriùs; si mores, nihil incorruptiùs; si zelum pro defensione Ecclesiæ, & salute Animarum, nihil ardentiùs esse potest, quorum doctrinâ, ac inculpatæ vitæ exemplis munitur etiamnùm, defenditur, & roboratur fides illa adamantina, cui Christus promisit Claves Regni Cœlorum, & cui superstruxit Ecclesiam suam nullis ventorum turbinibus, nullis undarum, & Inferorum insultibus cessuram. Depravatos tamen mores Episcoporum Arianorum, & aliquot etiam

quar-

quarti sæculi Catholicorum Antistitum, qui sibi, & non suis ovibus consulebant, graphicè sic describit S. Gregorius Nazianzenus in libro de Episcopis: *Talia sunt*, inquit, *horum ornamenta ..... abundans item cupediariorum, ac temperaturarum argutiis ...... abundans item unguentis, risu, cantilenarum concentibus, qui & cimbala, & strepitus pedum saltantium requirunt ...... Nitida cute conspicui, corpore juvenes, moribus, & affectibus juniores, vel etiam antiquorum dierum vitiis referti, Præfecti scilicèt, ac Antistites fiunt liberûm, quos spiritus gignit ..... alienis in vitiis suimet ipsorum patroni, concedentes peccandi licentiam aliis, itidem ut eam sibi sumant*. Ex quibus S. Gregorii Nazianzeni verbis patet, fuisse quarto Ecclesiæ sæculo, præter Arianos Episcopos, aliquos Catholicos Antistites, qui suis commodis inserviebant, pravisque moribus, & mundanâ conversatione contemptibiles facti, quærebant quæ sua erant, non quæ Jesu Christi.

D. Haùd levem animo meo injecisti scrupulum, dum Christianis quarti Ecclesiæ sæculi omnia Spectacula, in quibus Tragicæ, vel Comicæ exhibentur Historiæ, tamquàm illicita à Sanctis Patribus prohibita fuisse affirmasti. Ipse quippè multorum secutus opinionem, hisce Spectaculis persæpè intersum, nec quemquam hactenùs vidi, vel audivi, qui inductum Comædiarum usum reprobaret: Immò, hoc nemo non facit, sic vivitur à Magnatibus, his vestigiis majores mei sunt ingressi, hoc Magistratus, & Principes approbant.

M. Comædias illicitas esse, & Christianæ innocentiæ periculosas probat constans, & perpetua San-

Sanctorum Patrum, & Conciliorum doctrina, quorum hìc testimonia, & decreta referre prolixioris esset operæ, & à meo Instituto alienæ. Sed ne hanc austeriorem putes SS. Patrum, & Conciliorum doctrinam moralem, lege, si placet, Acta Synodi Mediolanensis tertiæ S. Caroli Borromæi, ubi Sanctus ille Antistes de Officio Concionatoris hæc habet: *Spectacula, ludos, ludicrasque res id genus, quæ ab Ethnicorum moribus originem ducunt, disciplinæque Christianæ adversantur, perpetuò detestabitur, exsecrabitur, demonstrabitque incommoda, publicasque ærumnas indè in Populum Christianum dimanare, in quam sententiam valdè Populum confirmabit argumentis, quæ gravissimi viri Tertullianus, Cyprianus Martyr, Chrysostomus, & Salvianus afferunt, in eoque argumenti genere nullum aliud omittet, quo tanta corruptela radicitùs extirpetur*. Viden, quo pacto *S. Carolus* majorum suorum vestigiis insistens, Spectaculorum originem ab Ethnicorum moribus accersat, ac subindè à Christianis, qui ab Ethnicorum moribus prorsùs abhorrere debent, non adiri, nedum frequentari oportere, conceptis verbis asserat? S. Caroli hac in re zelum æmulatus est Illustrissimus, juxtà ac Doctissimus D. *Bossuet* Meldensium Episcopus qui Spectacula Christianis prohibita esse, eximio, quod edidit, Opusculo invictè demonstravit. Quapropter, Carissime Discipule, satiùs est per arctam, & arduam viam, quæ ducit ad Cœlum, securè incedere, quàm tritam, & latam viam insequendo æternæ salutis irreparabilem jacturam facere. Pessimus jam olim tùm vivendi, tùm sentiendi Auctor vulgus est, neque unquàm tàm benè actum est cum rebus humanis, ut non pessima placuerint plurimis. Cave igitur,

tur, ne ſic cogites: hoc factitant omnes, quid ni ego faciam? Abſurdum ſiquidem eſt, Chriſtum ad hominum vitam inflectere velle, cùm potiùs hominum mores ad Chriſtum exigi debeant. Nec ideò rectum aliquid puta, quia primores, quia maxima pars hominum id factitat, ſed id rectum eſſe dicito, quod quadrat ad Regnum Chriſti, & hoc ipſo tibi aliquid ſuſpectum eſſe incipiat, quod placet plurimis. Unum itaque vitæ tuæ tutiſſimum Ducem ſequere Chriſtum, qui, ut rectè obſervat S. Cyprianus, non dixit: *Ego ſum multitudo*, vel, *Ego ſum conſuetudo*, ſed dixit: *Ego ſum via, veritas, & vita*.

D. Primævum igitur meum de Spectaculis, ſeu de Comædiis ſenſum lubentiſſimè depono, iiſque æternùm valere juſſis, ludum dumtaxàt literarium deinceps frequentabo.

Finis Tomi primi.

MENDA,

Quæ irrepſerunt in Editionem iſtius Operis.

Pag.	lin.	*Errata.*	*Corrige.*
35	8	Antonius	Antoninus.
65	8	anno Chriſti 182.	282.
172	12	petitorum	peritorum.
284	21	ahùc	adhùc.
285	27	anno 351.	355.
288	2	diſcerptatio	diſceptatio.
324	8	jura Patriarcha	Patriarchica.
341	13	hominis	nominis.
345	12	Secundus	Secundianus.
355	28	Ille	ille.
393	5	ſuis	ſui.
444	22	credibili	incredibili.

Aliorum, quæ irrepſerunt, neque notata ſunt, erratorum veniam det benevolus Lector.